

**FORSVARETS
ÅRSRAPPORT 2011**

FORORD

Forsvarets viktigste oppgaver er å sikre norsk suverenitet, norske rettigheter, interesser og verdier. For å løse oppgavene stilles store samfunnsressurser til rådighet for Forsvaret, ressurser vi plikter å forvalte forsvarlig og effektivt. Forsvarets årsrapport er en tilbakemelding til det norske folk om vår virksomhet i 2011, og hvordan vi omsetter samfunnets ressurser i militær aktivitet og forsvarsevne.

2011 var det nest siste året i en tolv år lang omstillingsperiode. I år 2000 startet en betydelig omlegging av Forsvaret, fra mobiliseringsforsvaret til et moderne innsatsforsvar. Den første langtidsperioden var en kraftig ombyggingsperiode, den neste en konsolideringsperiode, mens vi i den siste har konsentrert oss om å bygge opp «det nye Forsvaret». Det innebærer en ny organisering, en rekke nye kapasiteter og strukturelementer, og en forbedret evne til å løse dagens og morgendagens utfordringer. Året 2011 viste enda tydeligere enn før vår evne til å levere militære bidrag som både er svært kapable, og som er klare til innsats i et operasjonsområde på kort varsel.

Forsvaret løser oppdrag hver dag, døgnet rundt, hele året. Daglig patruljerer våre grensejegere den norsk-russiske grensen i nord, mens Kystvakten driver fiskerioppsyn og suverenitetshevdelse. Luftrom og havområder overvåkes kontinuerlig, og kampfly står hver dag i beredskap. Foruten de daglige operasjonene i Norge har vi i 2011 deltatt i tolv internasjonale operasjoner, blant annet i Afghanistan, i Adenbukten og i Libya.

Hendelsene 22. juli viste hvor viktig det er å ha reaksjonsevne nasjonalt. Selv om Forsvaret i dag kun har en støttende rolle ved sivile kriser, er denne evnen til å bidra avgjørende for at samfunnet skal kunne håndtere slike situasjoner. Konklusjonene etter utredningsarbeidet vil gi svar på om Forsvarets oppgaver og oppdrag skal justeres.

Afghanistan er og har vært en krevende operasjon for Forsvaret. I første rekke har det vært utfordrende for våre soldater, som har tjenestegjort langt fra fredelige Norge i en operasjon som har krevd mye fra mange, og alt fra noen. Som forsvarssjef gjør jeg alt som står i min makt for å sikre at personell som inngår i innsatsforsvaret, skal være så godt trent, utrustet og ledet at risikoen for tap skal bli så liten som overhodet mulig. Militære operasjoner er imidlertid ikke risikofrie, noe operasjonen i Afghanistan har vist.

Norske forsvarsansatte gjør i det hele tatt en stor innsats ute, og fortjener best mulig oppfølging når de kommer hjem. Derfor etablerte Forsvaret i 2011 en egen veteranertjeneste som skal sikre at alle veteraner følges bedre opp i fremtiden.

Også i fjor la Forsvaret sterkt vekt på forsvarlig forvaltning. Store ressurser har vært lagt ned for å sikre at vi forvalter våre økonomiske ressurser på en best mulig måte og fremstår som en troverdig samarbeids- og avtalepartner. Innsatsen har i høy grad vært vellykket, og den videreføres i 2012.

Et godt virksomhetsår betyr ikke at Forsvaret er uten utfordringer. Forsvaret må bli bedre til å forvalte sin egen kompetanse, spesielt fordi vi konkurrerer med resten av samfunnet om å rekruttere de beste. Her har vi startet en stor satsing, som blir videreført med styrke i neste langtidsperiode. Den teknologiske fordyrelsen som ligger i moderniseringen av Forsvarets struktur, skaper også utfordringer for fremtidig drift, og det må arbeides kontinuerlig for å effektivisere virksomheten.

Innsatsforsvaret er til for Norges befolkning, og selv om vår primære oppgave er å forsvare landet, stiller Forsvaret selvsagt med de ønskede kapasiteter når det trengs, der det trengs. Forsvaret er med andre ord klar til innsats nasjonalt og internasjonalt i dag og i fremtiden.

For alt vi er. Og alt vi har.

Harald Sunde
General
Forsvarssjef

1.1 Innholdsfortegnelse

Forsvarssjefens forord	2
1.1 INNHOLDSFORTEGNELSE	3
Innledning.....	5
1.2 BAKGRUNN OG HENSIKT MED RAPPORTEN	5
1.3 STRUKTUREN I RAPPORTEN	5
Forsvarets evne til å løse egne oppgaver i 2011	6
1.4 OPPGAVE 1 – Å SIKRE ET NASJONALT BESLUTNINGSGRUNNLAG GJENNOM TIDSMESSIG OVERVÅKNING OG ETTERRETNING.....	7
1.5 OPPGAVE 2 – Å HEVDE NORSK SUVERENITET OG SUVERENE RETTIGHETER.....	8
1.6 OPPGAVE 3 – Å IVARETA NORSK MYNDIGHETSUTØVELSE PÅ AVGRENSEDE OMRÅDER.....	9
1.7 OPPGAVE 4 – Å FOREBYGGE OG HÅNDTERE EPISODER OG SIKKERHETSPOLITISKE KRISER I NORGE OG NORSKE OMRÅDER	9
1.8 OPPGAVE 5 – Å BIDRA TIL KOLLEKTIVT FORSVAR AV NORGE OG ØVRIGE DELER AV NATO MOT TRUSLER, ANSLAG OG ANGREP, INKLUDERT BRUK AV MASSEØDELEGGELSESVÅPEN.....	10
1.9 OPPGAVE 6 – Å BIDRA TIL FLERNASJONAL KRISEHÅNDTERING, HERUNDER FLERNASJONALE FREDOPERASJONER	11
1.10 OPPGAVE 7 – Å BIDRA MED MILITÆR STØTTE TIL DIPLOMATI OG TIL Å FORHINDRE SPREDNING AV MASSEØDELEGGELSESVÅPEN	12
1.11 OPPGAVE 8 – Å BIDRA TIL IVARETAKELSE AV SAMFUNNSSIKKERHET OG ANDRE SENTRALE SAMFUNNSOPPGAVER	13
3 Operativ virksomhet	15
3.1 DAGLIGE NASJONALE OPERASJONER I 2011	15
3.2 OPERASJONER I UTLANDET	20
3.3 ØVELSER OG TRENING.....	24
3.4 RUSTNINGSKONTROLL	25
4 Styrkeproduksjon.....	28
4.1 HÆREN	28
4.2 SJØFORSVARET	30
4.3 LUFTFORSVARET	34
4.4 HEIMEVERNET	38
5 Fellesledd	41
5.1 FORSVARETS OPERATIVE HOVEDKVARTER	41
5.2 FORSVARETS HØGSKOLE	45
5.3 FORSVARETS SANITET	48
5.4 FORSVARETS LOGISTIKKORGANISASJON.....	50
5.5 FORSVARETS INFORMASJONSINFRASTRUKTUR	54
5.6 ETTERRETNINGSTJENESTEN	57
5.7 FORSVARSSTABEN MED UNDERLAGTE ENHETER	59
6 Spesielle områder.....	82
6.1 INTERNASJONALT FORSVARSSAMARBEID	82
6.2 PERSONELL	86
6.3 VETERANER	89
6.4 VERNEPLIKT	89
6.5 KULTUR OG TRADISJON.....	90
6.6 SIKKERHET	91
6.7 ØKONOMI.....	92
6.8 FELLES INTEGRERT FORVALTNINGSSYSTEM.....	94
6.9 INTERNEFFEKTIVISERING	94
6.10 STRUKTURUTVIKLING.....	95
6.11 MATERIELL.....	97
6.12 EBA OG INFRASTRUKTUR	98
6.13 UTFASING/UTRANGERING/AVHENDING	100
6.14 OMORGANISERINGER OG ORGANISASJONSENDRINGER.....	100
6.15 INTERNKONTROLL.....	101

7 Statistikk:	103
7.1 PERSONELL.....	103
7.2 ØKONOMI.....	109
7.3 OPERATIV VIRKSOMHET.....	112
7.4 MATERIELL.....	116
7.5 INFRASTRUKTUR OG EIENDOM, BYGG OG ANLEGG (EBA).....	116
7.6 FIF.....	116
8 Oversikt over tabeller og figurer	118

1 - INNLEDNING

1.2 Bakgrunn og hensikt med rapporten

Forsvarets årsrapport for 2011 har til hensikt å bidra til et mest mulig helhetlig bilde av virksomheten. Årsrapporten presenterer en omfattende dokumentasjon av Forsvarets virksomhet og resultatoppnåelse. Rapporten beskriver generelt hva som er oppnådd, og hvilke aktiviteter som er gjennomført. Samtidig underslås ikke de områdene der Forsvaret har reelle utfordringer, spesielt sett i forhold til politisk fastsatte mål for perioden 2009–2012.

Rapporten er ugradert og er skrevet med tanke på offentliggjøring. Det innebærer at forhold som er underlagt beskyttelse i henhold til lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven), eller som er unntatt offentlighet i henhold til offentleglova, ikke er en del av rapporten.

Den primære målgruppen er publikum generelt, men gjennom en fyldig årsrapport er hensikten også å møte behovet til spesielt interesserte. Rapportene blir publisert i elektronisk format på Forsvarets eget nettsted, www.forsvaret.no. Forsvarets årsrapport vil bli utgitt hvert år.

Det er Forsvarets ambisjon at rapporten skal bidra til at offentlighetens informasjonsbehov blir møtt.

1.3 Strukturen i rapporten

Årsrapporten for 2011, som for 2010, starter med en gjennomgang av Forsvarets oppgaver og status for løsningen av oppgavene i 2011. Forsvaret har i 2011 oppnådd meget gode resultater på en rekke områder, både i Norge og i utlandet.

Deretter følger en gjennomgang av Forsvarets operative virksomhet i 2011.

Årsrapporten beskriver deretter styrkeproduksjonen i Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet. Organisasjon og faste oppgaver for den enkelte styrkeprodusent presenteres innledningsvis. Deretter følger en gjennomgang av resultatoppnåelse og hovedaktiviteter i 2011. Til slutt gis en oppsummering av spesielle utfordringer og risiko sett i forhold til målene i inneværende planperiode 2009–2012.

Videre følger en tilsvarende gjennomgang av øvrige deler av Forsvarets organisasjon, det vil si Forsvarets operative hovedkvarter, Forsvarets høgskole, Forsvarets sanitet, Forsvarets logistikkorganisasjon, Forsvarets informasjonsinfrastruktur, Etterretningstjenesten og Forsvarsstaben med underlagte enheter.

Årsrapporten gir deretter en vurdering av enkelte utvalgte fagområder.

Avslutningsvis følger et eget kapittel med statistikk. Denne delen er utvidet siden 2010.

2- FORSVARETS EVNE TIL Å LØSE EGNE OPPGAVER I 2012

Forsvarets skal beskytte og ivareta Norges sikkerhet, interesser og verdier. Dette gir et bredt spekter av oppgaver som Forsvaret må løse. Den viktigste oppgaven er forsvar av Norges suverenitet og territorium. I dette ligger bidrag til å sikre og å håndheve Norges suverene rettigheter. Forsvaret skal utøve norsk myndighet og bidra til å forebygge og håndtere sikkerhetspolitiske episoder og kriser i Norge og i norske nærområder. Sammen med våre allierte skal Forsvaret bidra til kollektivt forsvar og flernasjonal krisehåndtering og nyttes i arbeidet for internasjonal fred og sikkerhet innenfor rammen av folkeretten og FN-pakten. Forsvaret skal bidra til å ivareta samfunnsikkerheten. Støtten til det sivile samfunnet handler blant annet om bistand til politi, hjelp i forbindelse med naturkatastrofer og til oppgaver som sørger for at viktige samfunnsfunksjoner kan sikres og opprettholdes – både i fredstid og under kriser.

Det sikkerhetspolitiske landskapet er preget av stadig endring. Trusselbildet er diffust og fremtidens trusler er vanskelige å forutsi. Forsvarets *operative evne* må opprettholdes og videreutvikles for at Forsvaret kan løse de mange oppgaver og utfordringer som vi står ovenfor nå, og som vi kommer til å møte i fremtiden. I dagens situasjon krever dette et forsvar som har avdelinger og utstyr med tilstrekkelig reaksjonsevne, kampkraft, tilgjengelighet og utholdenhet, og som er i stand til å samarbeide effektivt både med sivile aktører, allierte og partnere.

Forsvaret må dessuten kunne omstille seg og være forberedt på å løse sine oppgaver i forhold til fremtidige utfordringer. Teknologisk utvikling, konfliktmuligheter og samarbeid med andre nasjoner vil påvirke Forsvarets måte å organisere og løse sine oppgaver på. Det blir gjennomført en rekke prosjekter som vil utvikle og bedre den operative evnen fremover.

Forsvaret er et instrument underordnet landets politiske myndigheter. Forsvarets oppgaver gis innenfor fastlagte ambisjonsnivåer og rammer. Løsningen av både rutinemessige og mer krevende og varierte enkeltoppdrag foregår med en vesentlig mindre struktur enn tidligere. Dette stiller høye krav til samsvar mellom myndighetenes forventninger og den militære evnen, som igjen krever balanse mellom gitte oppgaver og tildelte ressurser.

Forsvaret må kunne løse sine oppgaver både hjemme og ute. Det er en nær sammenheng mellom nasjonale oppgaver og oppgaver som må løses i samarbeid med allierte og partnere. Deltakelse i fredsstøttende operasjoner i utlandet er et bidrag til internasjonal fred og sikkerhet. I en globalisert verden er det en fare for at konflikter spres og derfor er deltakelse i fredsstøttende operasjoner, ofte langt borte fra Norge, av betydning for vår hjemlige sikkerhet. I et lite Forsvar må ressursene brukes hensiktsmessig. Det vil si at det må legges stor vekt på at Forsvaret kan anvendes både hjemme og ute.

Når militære styrker brukes i operasjoner utenfor landets grenser, opphører ikke de nasjonale oppgavene. Det må aksepteres noe redusert kapasitet nasjonalt i slike perioder. Krittisk kapasitet og beredskap vil Forsvaret likevel opprettholde. På den andre siden skaper deltakelsen i operasjoner utenlands kunnskap, erfaringer og kontakt med allierte, som er verdifullt i håndteringen av oppgaver her hjemme.

Forsvarets oppgave er tredelt:

For det første må Forsvaret kunne løse oppdrag nasjonalt, uten alliert medvirkning. Det forutsetter høy tilgjengelighet og tilstedeværelse av militære enheter under norsk kommando og kontroll. Videre forutsettes eksistensen av et kommando- og kontrollsystem med evne til å lede operasjonene. Oppgavene som følger av dette er:

1. å sikre et nasjonalt beslutningsunderlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning
2. å hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter
3. å ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder
4. å forebygge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske områder

For det andre må Forsvaret i samarbeid med allierte kunne løse de mest krevende oppgavene som er knyttet til forsvaret av Norge og NATO, og dessuten oppgaver i forbindelse med internasjonalt stabiliserende og fredsskapende arbeid. Oppgavene stiller krav til styrker som spesialtilpasses oppdragene, med høy reaksjonsevne, evne til egenbeskyttelse og nødvendig ildkraft. Styrkene må samtidig ha tilstrekkelig utholdenhet til å kunne operere sammen med andre nasjoner utenfor Norge i lang tid. Disse oppgavene er:

5. å bidra til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO mot trusler, anslag og angrep
6. å bidra til flernasjonal krisehåndtering utenfor Norge i forbindelse med eksempelvis fredsstøttende operasjoner

For det tredje skal Forsvaret kunne ha en støttende rolle der andre aktører har primæransvaret. Disse oppgavene er viktige, men ikke dimensjonerende for Forsvaret, og de må løses med de styrkene som allerede eksisterer i Forsvaret. Disse oppgavene er:

7. å bidra til internasjonal militært samarbeid, det vil si mot spredning av masseødeleggelsesvåpen, innen nedrustning, rustningskontroll og støtte til sikkerhetssektorreform
8. å bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver

1.4 Oppgave 1 – Å sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning

Forsvaret skal sørge for et nasjonalt beslutningsgrunnlag for den politiske og militære ledelse.

Generelt må Forsvaret ha en selvstendig evne til kontinuerlig overvåkning av norsk luftrom og tilstøtende områder, innenfor rammen av NATOs integrerte luftforsvar. Forsvaret må også ha evne til overvåkning av de sjøområder hvor Norge har jurisdiksjon, samt øvrige havområder hvor vi har interesser. Forsvaret må videre ha evne til kontinuerlig overvåkning av landterritoriet, i første rekke langs grensen til Russland. Under episode- og krisehåndtering vil Forsvaret bidra ved å sammenfatte, analysere og videreformidle informasjon. I operasjoner i utlandet deltar Forsvaret med etterretningsfunksjoner til støtte for beslutningstakere, både på strategisk og taktisk nivå.

Etterretningstjenesten (ETJ) vil gjennom etterretning og overvåkning bidra sammen med Forsvarets øvrige ressurser til å bygge oppdaterte situasjonsbilder. Dette gir en oversikt som er en sentral del av det nasjonale beslutningsgrunnlaget.

1.4.1 Evne til å løse oppgave 1

Et oppdatert situasjonsbilde for land-, sjø- og luft forutsetter samarbeid mellom Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og ETJ. Situasjonsforståelse er viktig for å kunne styre ressurser til områder som krever tilstedeværelse. Samarbeidet mellom disse to instansene fungerer i dag meget godt.

ETJ innhenter informasjon etter egne prosedyrer og metoder, og utarbeider analyser og vurderinger til støtte for nasjonale beslutningstakere. Forbindelser og samarbeid med andre land bidrar til at Norge har et bredt informasjonsgrunnlag til å bygge selvstendige vurderinger på.

Grensevakten ved Garnisonen i Sør-Varanger (GSV) bidrar til daglig med overvåkning av grensen til Russland. GSV har etablert gode rutiner og har høy kompetanse på overvåkning av grensen og ivaretar her blant annet Norges Schengen-forpliktelser.

Kystvaktens (KV) fartøyer, kystradarkjeden i Nord-Norge og de maritime patruljeflyene (P-3C/N Orion) bidrar til døgntkontinuerlig overvåkning i prioriterte kyst- og havområder der Norge har juridisk ansvar og interesser. Frem til 2011 fikk KV flere nye fartøyer med større kapasitet til overvåkning og kontroll enn de gamle fartøyene de erstattet. Maritime helikoptre og maritime patruljefly øker KVs rekkevidde til å overvåke pågående aktivitet i havområdene, og det gjør at KVs fartøyer kan dirigeres til områder der det foregår spesiell aktivitet eller som er av spesiell interesse. I tillegg til å støtte KV, overvåker og innhenter maritime patruljefly informasjon på havoverflaten og under vann som grunnlag for etterretning. Kystradarkjeden i nord nærmer seg materiellmessig og teknologisk levetidsalder.

Evnen til å sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag i luften ivaretas hovedsakelig av Luftforsvarets kontroll- og varslingskjede (K&V-systemet). K&V-systemets sensordekning er god. Periodevis og i områder av spesiell interesse kan også overvåkingen forsterkes med våre nye fregatter i Fridtjof Nansen-klassen og NATOs luftbårne radar- og kontrollsystem, AWACS. Hovedandelen av våre fast plasserte radarer for luftovervåking er relativt gamle, og på sikt vil det være behov for oppgradering/utskiftning.

Alt i alt er evnen til overvåking av norske land-, sjø- og luftområder opprettholdt i 2011. Enkelte overvåkings-systemer har imidlertid et oppdaterings- og utskiftingsbehov.

1.5 Oppgave 2 – Å hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter

Forsvaret skal bidra til å hevde norsk suverenitet og forsvare Norges territorium. Med suverenitetshevdelse menes å forsvare, om nødvendig med militærmakt, Norges grunnrettigheter mot andre stater som direkte eller indirekte utfordrer norsk suverenitet på norsk territorium, eller norske suverene rettigheter i norske jurisdiksjons-områder utenfor norsk territorium. Dette inkluderer avskrekking og håndtering av begrensede episoder, og å hindre at uvedkommende aktører får adgang til norsk territorium. I dagens internasjonale sikkerhetsbilde kan i tillegg ikke-statlige aktører utfordre den norske stat eller gjennomføre aksjoner eller angrep som representerer brudd på norsk suverenitet. Oppgaven omfatter ved behov også sikring av norske ambassader og norsk skipsfart.

Med hensyn til å hevde suverenitet til sjøs vil både Kystvakten og Kysteskadren (Marinen), gjennom sin tilstedeværelse i prioriterte områder, inklusive territorialfarvannet, ha en viktig rolle. I luftrommet blir oppgaven ivare tatt innenfor rammen av NATOs integrerte luftforsvar, der Forsvaret bidrar med kontinuerlig radarovervåking og med kampfly i beredskap. På landsiden vil GSV gjennom kontinuerlig tilstedeværelse og informasjonsinnhenting ha reaksjonsevne til å reagere mot krenkelser av norsk suverenitet langs den norsk-russiske grensen. Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) ivaretar rutinemessig vakthold og sikring av Kongehuset.

Oppgaven avgrenses til å håndtere sporadiske krenkelser på lavt nivå. Håndtering av større eller vedvarende krenkelser faller inn under oppgaven episode- og krisehåndtering.

1.5.1 Evne til å løse oppgave 2

Evnen til å hevde suverenitet bygger i stor grad på situasjonsforståelsen som etableres gjennom oppgave 1. I tillegg krever det tilstedeværelse av avdelinger og enheter fra Forsvaret.

Grensevaktens kontinuerlige tilstedeværelse i grenseområdet mot Russland sikrer norsk suverenitet i dette området på en god måte. De er godt trent, utrustet og organisert for å løse denne oppgaven. Samtrenting med politiet fungerer godt. Det forventes at GSV også i de kommende årene løser sine oppgaver på en meget god måte gjennom sin tilstedeværelse, overvåking og kontroll med det grensenære området.

Garden (HMKG) er hensiktsmessig organisert, utrustet og trent for å håndtere sitt primæroppdrag knyttet til vakthold og sikring av kongefamilien og dets residenser.

Kystvaktens maktmidler er tilstrekkelige til å håndtere denne oppgaven i sjøterritoriet.

Sjøforsvarets fartøyer har bidratt til kontroll og oppfølging av anløpsforskriften gjennom identifikasjon og visitasjon av skip i norsk territorialfarvann. Evnen til å følge opp anløpsforskriften er god og troverdig.

I luften er det primært kontroll- og varslingsystemet og F-16-kampflyene, som bidrar til suverenitetshevdelse. Luftforsvarets evne til å bidra i håndhevelsen av norsk suverenitet er basert på jevnlig tilstedeværelse for avskrekking, og reaksjonsevne ved episodehåndtering. F-16 er i høy beredskap for identifikasjon og avskjæring av fremmede fly og bidrar til norsk suverenitetshevdelse på en meget god måte.

Forsvarets operative enheter har meget god evne til å håndtere de daglige utfordringene knyttet til suverenitetshevdelse. Tilstedeværelse langs den norsk-russiske grensen, på havet i nord og i luften, er ansett som meget god.

1.6 Oppgave 3 – Å ivareta norsk myndighetsutøvelse på avgrensede områder

Forsvaret skal ivareta myndighetsutøvelse for å sikre norske suverene rettigheter og håndhevelse av norsk lov på de avgrensede områdene der deler av Forsvaret er tildelt særskilt myndighet. Dette omfatter også forebyggende tiltak.

Med myndighetsutøvelse menes utøvelse av offentlig myndighet med hjemmel i nasjonal rett, for å håndheve offentligrettslige påbud, forbud og vilkår i medhold av lov, forskrifter eller annet gyldig kompetansegrunnlag, rettet mot enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter.

Myndighetsutøvelse er en nasjonal oppgave som normalt ivaretas av Politiet og andre sivile myndigheter, men Forsvaret er tildelt tilsvarende myndighet på visse avgrensede områder.

Forsvarets myndighetsutøvelse skjer i dag på to hovedområder: fiskerioppsyn og annen myndighetsutøvelse til havs, og patruljering og overvåkning av den norsk-russiske grensen. I disse områdene foregår et nært samarbeid med andre offentlige etater. Ufordringene på ressursiden i nord tilsier at myndighetsutøvelse til havs vil være en betydelig oppgave for Forsvaret også i årene fremover. Forsvaret må derfor generelt ha evne til raskt å oppdage og reagere på brudd på norske lover og regler på de områdene der Forsvaret er tildelt myndighet. Denne myndighetsutøvelsen må være tilstrekkelig tydelig og konsekvent til å ha en preventiv effekt overfor aktører som bevisst utfordrer norsk lov- og regelverk.

1.6.1 Evne til å løse oppgave 3

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) leder Forsvarets styrker som bidrar til myndighetsutøvelse. Det krever god situasjonsoversikt og et tett samarbeid med andre statlige etater å sikre effektiv og riktig bruk av forsvarets ressurser. Koordinering og samarbeid med sivile etater fungerer godt. Forsvarets evne til å løse oppgaven er god.

Oppsyns- og kontrollvirksomhet på vegne av andre offentlige etater utøves i fredstid primært av Garnisonen i Sør-Varanger (GSV). Avdelingens operative evne i fredstid er god, vurdert i forhold til definerte behov og oppdrag. Når et nasjonalt nødnett er etablert vil kommunikasjonsevnen mellom GSV og Politiet blir bedre.

Myndighetsutøvelse og ivaretagelse av norske suverene rettigheter i norsk økonomisk sone (NØS), fiskerisonen ved Jan Mayen, fiskevernsonen ved Svalbard og tilstøtende farvann ivaretas i dag hovedsaklig av Kystvakten (KV). KVs myndighetsutøvelse støttes av overvåkning med satellitt, fly og maritime helikoptre. På grunn av få tilgjengelige Lynx-helikoptre og forsinket leveranse av det nye maritime helikoptret NH-90, har KV hatt mindre helikopterstøtte sammenlignet med 2010. Når det nye maritime helikoptret, NH-90, er innfaset og tilgjengelig, vil imidlertid KV kunne overvåke større deler av havområdet og øke evnen til fiskerioppsyn og annen myndighetsutøvelse til havs.

Alt i alt har både GSV og KV meget god evne til å håndtere daglige utfordringer med grensevaktholdet og ressursforvaltning. Vurdert i sammenheng med bidrag fra sivile etater anses ivaretagelse av myndighetsutøvelse, inkludert Schengen-forpliktelser, til å være meget god og troverdig.

1.7 Oppgave 4 – Å forebygge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske områder

Forsvaret er et avgjørende virkemiddel for å håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske nærrområder. Slike episoder og kriser må hurtig, og med et minimum av negative konsekvenser, kunne bringes under kontroll, eventuelt parallelt med at norske myndigheter involverer NATO. Evnen til episode- og krisehåndtering i våre nærrområder omfatter også forebygging av kriser. I den forbindelse har tilstedeværelse med moderne tilpassede militære styrker eller enheter stor betydning ved at det kan bidra til å styrke evnen til å håndtere episoder og kriser opp til et visst nivå, uten at dette krever innsetting av ytterligere militære kapasiteter. Samtidig øker det kostnadene ved, og etablerer en terskel for, bruk av militære virkemidler fra potensielle motstanderes side. Militær tilstedeværelse vil som sådan virke konfliktforebyggende på en annen måte enn ved kun et rent sivilt nærvær. Det er samtidig viktig å ha en beredskap i Forsvaret som gjør det mulig å etablere en militær terskel ved bruk av mindre og lettere styrkebidrag, for så å kunne øke tilstedeværelsen raskt ved behov. Utfordringene tilsier også at Forsvaret må ha evne til å kunne bidra til å håndtere flere episoder samtidig eller begrensede kriser, noe som stiller krav til styrkenes volum og utholdenhet.

Skulle Norge bli utsatt for militær aggresjon, selv i begrenset omfang, vil det også involvere NATO. Nasjonal episode- og krisehåndtering omfatter derfor også evnen til raskt å kunne sørge for at en situasjon kan håndteres etter Atlanterhavspaktens artikkel 5. Dette innebærer dermed også å legge til rette for allierte forsterkninger og størst mulig grad av samvirke med allierte styrker.

1.7.1 Evne til å løse oppgave 4

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) er ledelsesapparatet for løsning av denne oppgaven. FOHs evne til lede nasjonale styrker i episode- og krisehåndtering anses som god.

Landmakten (Hæren og Heimevernet) er forutsatt å løse oppgaver over en stor del av konfliktspekteret. Hærens evne til å håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser er ansett som god. Blant annet kan Brigade Nord stille en bataljon tilgjengelig for nasjonal krisehåndtering i løpet av relativt kort tid.

Innsatsstyrkene i Heimevernet (HV) har gjennomgående god kvalitet og kan stille til episode- og krisehåndtering på kort varsel. Resten av HVs struktur (forsterknings- og oppfølgingsstyrkene) trenger lengre tid for å være klar til overvåkning og sikring av viktige objekter og områder.

Fregatter, undervannsbåter og maritime patruljefly (P-3C Orion) har god kapasitet til nasjonal maritim episode- og krisehåndtering. I nær fremtid vil fregatter i Fritjof Nansen-klassen bli utrustet med det norskproduserte sjømålsmissilet, NSM, som er et effektivt våpen mot overflatefartøyer. Marinens jegervåpen kan settes inn i kriser i kystnære områder eller langt til havs ved for eksempel terroranslag mot norsk skipsfart.

For å kunne håndtere episoder i luften kreves kort reaksjonstid. Derfor er man avhengig av tidlig varsling og av at Luftforsvarets fly hurtig kan være tilgjengelig for innsats i aktuelle områder. Dette kravet ivaretas daglig gjennom kampfly som står på høy beredskap, og det fungerer meget godt. Beskyttelse mot terrortrusler som for eksempel et kapret rutefly eller småfly som styres mot større befolkningssentre og oljeinstallasjoner, krever forflytning av jagerfly eller luftvern til den aktuelle landsdelen eller området.

Forsvarets evne til selv å kunne forflytte materiell og personell dit det er behov, er tilfredsstillende. Leveransen av C-130J taktisk transportfly er nå ferdigstilt. I tillegg har Forsvaret strategiske transportfly tilgjengelig gjennom det multinasjonale C-17-samarbeidet. Forsvarets Bell 412-helikoptre har også en viss løftekapasitet.

Spesialstyrkene utgjør svært kompetente og fleksible avdelinger med høy beredskap. De er tilfredsstillende organisert og trent for å håndtere sikkerhetspolitiske episoder og kriser.

Evnen til å kunne håndtere episoder og mindre kriser er i 2011 fortsatt vurdert til å være god. Etter hvert som planlagt nytt materiell og utstyr erklæres klart for operativ bruk, vil suverenitetshevdelsen langs kysten og til havs bli styrket.

1.8 Oppgave 5 – Å bidra til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO mot trusler, anslag og angrep, inkludert bruk av masseødeleggelsesvåpen

Forsvaret skal, sammen med våre allierte, bidra til å forebygge trusler, anslag og angrep på Norge og øvrige deler av NATO som omfattes av Atlanterhavspaktens artikkel 5 og 6. Dette omfatter konvensjonelle angrep, angrep med masseødeleggelsesvåpen og andre typer anslag og angrep fra både statlige og ikke-statlige aktører som skaper eller truer med å skape så omfattende skade at det er aktuelt for NATO å sette i iverk kollektive forsvarstiltak. Norge må også bidra til at NATO har en troverdig avskrekkingsevne, slik at episoder eller kriser ikke utvikler seg til konkrete trusler eller angrep.

I tillegg til at Forsvaret, støttet av allierte styrker, skal kunne forsvare norsk territorium, må Forsvaret være dimensjonert og organisert for å kunne deployere til og operere i hele NATOs ansvarsområdet. Slik kan man ivareta Norges forpliktelse om kollektivt selvforsvar av NATO-pakten hvis et væpnet angrep mot et av medlemslandene inntreffer. For Norge innebærer det at Forsvaret vil stille en størst mulig andel av den deployerbare delen av Forsvarets operative struktur til disposisjon i NATOs beredskapsordninger.

1.8.1 Evne til å løse oppgave 5

Brigade Nord er den avdelingen i Forsvaret som er best egnet til å forsvare Norge mot trusler på landjorda. I tillegg kan elementer av Brigade Nord ved behov settes inn i operasjoner der Norge må bidra til kollektivt forsvar av andre land i NATO. Brigade Nord er ikke dimensjonert for å håndtere et omfattende angrep mot Norge alene, og nasjonen vil derfor være avhengig av alliert støtte. Våre militære styrker øver og trener derfor med allierte styrker både hjemme og i utlandet for å sikre at vi kan samvirke effektivt i krigsoperasjoner. Hæren har i tillegg gjennom ti år deltatt med styrker i skarpe operasjoner i Afghanistan. Det har gitt norske soldater erfaring som også vil komme til nytte hvis Norge blir utsatt for trusler, anslag eller angrep fra fremmede aktører.

Heimevernets (HV) hovedoppgave er vakthold og sikring av viktige områder og infrastruktur. Den første bølgen av heimevernsstyrkene kan settes inn på meget kort varsel. Den øvrige delen av HV vil trenge noe tid før den er fullt oppsatt og klar til å avløse de andre.

Sjøforsvarets bidrag til det kollektive forsvaret av Norge og NATO er et resultat av tilstedeværelsen av fartøyer og avdelinger med kampkraft, så vel som deres evne til å integreres i multinasjonale enheter. Sjøforsvarets evne til å samvirke med allierte sjøstyrker er meget god. Fregatter, undervannsbåter, minefartøyer og P-3C Orion overvåkningsfly, er vesentlige bidragsyttere i forsvaret av Norges havområder. Etter planlagt innføring av nye sjømålsmissiler, Skjold-klasse-fartøyer og maritime helikoptre til fregatter, vil evnen til anti-overflate- og anti-ubåt-operasjoner økes betraktelig. I tillegg har fregattene en selvstendig luftvernkapasitet. Marinens jegerlåven kan bidra med marinejegere, kystjegere og minedykkere og har god operativ evne.

F-16-kampflyene er Forsvarets viktigste våpenplattform for denne oppgaven. Luftforsvarets evne til å bidra til kollektivt forsvar vurderes som meget god. Erfaringer fra Operation Unified Protector (OUP) i Libya med F-16, har ført til at Forsvarets evne til å gjennomføre operasjoner med kampfly mot bakkemål er styrket.

Luftvernartilleriet er nylig oppgradert til NASAMS II-standard, noe som vil gi økt mobilitet og fleksibilitet og bedre overlevelsessevne. Luftforsvarets avdelinger er generelt av høy kvalitet, men en del eldre hovedmateriell er modent for oppgradering eller utskifting. Luftforsvarets styrker øver jevnlig sammen med utenlandske avdelinger, og derfor fungerer samvirket med allierte land-, sjø- og luftstyrker godt.

Spesialstyrkenes evne til å løse oppdrag knyttet til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO vurderes som meget god.

Strategisk sjø- og lufttransportkapasitet er basert på flernasjonalt samarbeid og sivile kontraktører. Evnen vurderes som tilfredsstillende.

Både Hæren, Luftforsvaret og Sjøforsvaret vil i nær fremtid motta nytt og oppdatert materiell og nye effektive våpen. Samtidig vil Forsvaret øve mer. Det forventes derfor at Forsvarets bidrag til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO vil bli styrket.

1.9 Oppgave 6 – Å bidra til flernasjonalt krisehåndtering, herunder flernasjonale fredsoperasjoner

Norsk deltakelse i flernasjonale, fredsstøttende operasjoner er viktig både som bidrag til internasjonal fred og sikkerhet, som støtte til FNs og NATOs troverdighet og relevans og med hensyn til Norges egen sikkerhet. Norske styrker vil som hovedregel kun delta i operasjoner innenfor en flernasjonalt ramme, og da normalt i FN- eller NATO-regi. Det er et politisk mål å øke våre bidrag til FN-ledede operasjoner, men også periodisk å delta med militære styrker i utvalgte EU-operasjoner. Norsk deltakelse skal være forankret folkerettslig, enten gjennom samtykke fra partene, gjennom retten til individuelt eller kollektivt selvforsvar i henhold til FN-paktens artikkel 51, eller gjennom mandat fra FNs sikkerhetsråd i henhold til FN-paktens kapittel VI eller VII.

Utfordringene internasjonalt tilsier at bidrag til fredsstøttende operasjoner i utlandet vil være en av Forsvarets viktigste og mest krevende oppgaver også i årene fremover. Innenfor en begrenset styrkestruktur må det tilstrebes at flest mulig av Forsvarets kapasiteter er anvendbare både hjemme og ute. For at dette skal være mulig, må hoveddelen av norske enheter og alt fast ansatt militært personell, og enkelte kategorier sivile, som hovedregel være disponible for oppdrag så vel nasjonalt som i utlandet. Forsvarets bidrag tilpasses behovet i det enkelte oppdraget og tas fra Forsvarets balanserte struktur for løsning av nasjonale oppgaver.

Forsvaret må kunne stille egnede styrker til hele spekteret av fredsstøttende operasjoner, inkludert preventive stabiliseringsoperasjoner, mer tradisjonelle fredsbevarende operasjoner og fredsopprettende operasjoner. Dette

innebærer at våre styrker i størst mulig grad må ha evne til å samvirke effektivt med allierte styrker. I tillegg må styrkene ha tilstrekkelig mobilitet, ildkraft, reaksjonsevne og egenbeskyttelse. Forsvaret må også kunne håndtere utfordringer knyttet til samarbeid med ikke-militære aktører i integrerte fredsoperasjoner.

1.9.1 Evne til å løse oppgave 6

Forsvaret har gjennom 2011 levert styrker med meget høy operativ evne til operasjoner i utlandet og til flernasjonale beredskapsstyrker. Til operasjonene i Afghanistan, som er Forsvarets primære satsningsområde utenfor Norge, har alle forsvarsgrener levert styrkebidrag, selv om hoveddelen kommer fra Hæren. Videre har Luftforsvaret deltatt med F-16 i Operation Unified Protector i Libya, og en P-3N Orion har bidratt i anti-piratoperasjoner utenfor Afrikas østkyst som del av Operation Ocean Shield.

Sjøforsvaret stiller regelmessig styrkebidrag til NATOs maritime beredskapsstyrker og har i 2011 deltatt i NATOs stående minerydderstyrke (SNMCMG-1). I tillegg har Forsvaret bidratt med stabsoffiserer og observatører til diverse multinasjonale og FN-ledede operasjoner på Balkan, i Midtøsten og i Afrika. Alle operative enheter og avdelinger egnet for operasjoner i utlandet har en meget god evne til samvirke med allierte avdelinger.

Forsvarets operative hovedkvarter er godt utrustet og trent til å ivareta norske styrkebidrag som er ute i internasjonale operasjoner.

Spesialstyrkene kan på kort varsel stille med etterspurte bidrag for flernasjonal krisehåndtering. Spesialstyrkenes evne til å bidra til flernasjonal krisehåndtering, herunder flernasjonale fredsoperasjoner vurderes som meget god.

Innføring av C-130J transportfly har gitt Forsvaret mulighet til å bidra med taktisk lufttransport i utenlandsoperasjoner de kommende årene.

Når det gjelder logistikk, er Norge avhengig av støtte fra og samarbeid med vertslandet og andre nasjoner for å kunne understøtte norske styrker i utlandet.

Forsvarets totale evne til å løse oppgaven vurderes til å være meget god, men små fagmiljøer gir utfordringer i forhold til utholdenhet. Dette gjelder alle forsvarsgrener, men er spesielt merkbart ved at enkelte avdelinger blir tungt belastet gjennom stadig deltakelse i operasjoner i utlandet og til nasjonale beredskapsforpliktelser.

Forsvaret har deltatt med styrker i Afghanistan i ti år. Hæren har vært hovedbidragsgiver, men med vesentlig støtte fra Forsvarets operative hovedkvarter, Luftforsvaret, Sjøforsvaret, HV, Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), Etterretningstjenesten (ETJ) og Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI).

Deltakelse i operasjonene i Afghanistan spesielt, men også andre utenlandsoperasjoner, har gitt verdifull kompetanse på mange områder. Dette gjelder både stridserfaring, ledererfaring og stabserfaring på ulike nivåer i Forsvaret. Erfaringene fra Afghanistan har kommet Forsvaret til nytte i form av økt operativ evne til å løse øvrige nasjonale oppgaver. Oppdrag i utlandet kan imidlertid gi redusert evne til å løse enkelte nasjonale oppgaver i den perioden utenlandsoperasjonen pågår. Den langvarige Afghanistan-operasjonen har også ført til en økt belastning på personellet i Forsvaret.

Alle forsvarsgrener har gjennom 2011 levert styrker med høy operativ evne til operasjoner i utlandet og til flernasjonale beredskapsstyrker. Tilbakemeldinger på vår innsats bekrefter at norske militære styrker er av høy kvalitet.

Innfasing av nye fartøyer gir økt evne til å delta med maritime styrker internasjonalt, både med fregatter og fartøyer i Skjold-klassen.

Det høye volumet på deltakelse i operasjoner i utlandet over flere år, kombinert med den stigende kompleksiteten knyttet til operasjonene i Afghanistan, gjør at slitasjen på personellet er betydelig. Dette kompenseres noe ved at belastningen fordeles på flere forsvarsgrener. Luftforsvaret og Sjøforsvaret stiller i 2012 en større andel av styrkebidragene til Afghanistan.

1.10 Oppgave 7 – Å bidra med militær støtte til diplomati og til å forhindre spredning av masseødelegelsesvåpen

Når det gjelder denne oppgaven har Forsvaret en støttende rolle, mens det er andre myndigheter som har primæransvaret.

Forsvaret skal støtte internasjonalt militært samarbeid som et bidrag til å skape fred og stabilitet. En målsetting er at masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler ikke blir tilgjengelige for aktører som utgjør en potensiell trussel mot norsk og internasjonal sikkerhet.

Informasjonsinnsamling, analyse, rustningskontroll, tillitskapende aktiviteter og verifikasjon er viktige tiltak i denne sammenheng. Videre omfatter oppgaven opplæring og bidrag til sikkerhetssektorreformer hos utvalgte samarbeidspartnere, blant annet for oppbygging av deres selvforsvarsevne, støtte i arbeidet for internasjonal sikkerhet og til arbeidet med å reformere og sikre demokratisk kontroll over de væpnede styrker.

1.10.1 Evne til å løse oppgave 7

Militær representasjon ved en rekke ambassader og i militære hovedkvarter, utgjør en støtte til diplomatiet.

Forsvaret har i tillegg bilaterale tiltaksplaner med en rekke land, inkludert Russland og Ukraina. Det er utviklet et betydelig samarbeid med de baltiske landene, blant annet når det gjelder oppbygging og i omstilling av deres forsvar. På Balkan bidrar Norge med militært personell til støtte for Forsvars- og sikkerhetssektorreform. Forsvarets operative hovedkvarter har direkte kontakt og et tillitskapende samarbeid med russiske militære myndigheter på Kola. Det inkluderer deltagelse i felles øvelser.

Forsvarets spesialstyrker bidrar i et program rettet mot Indonesia for å gi nasjonens militærmakt økt innsikt og forståelse av folkeretten.

Etterretningstjenestens (ETJ) kontinuerlige arbeid for innhenting av informasjon, med påfølgende analyse, kombinert med Forsvarets aktive oppfølging av CFE-, Open Skies- og Incident at Sea-avtalene (INCSEA), bidrar til å løse oppgaven. Videre legges det økende vekt på arbeidet med begrensning av «Small Arms Weapons».

Ikke-spredningsarbeid blir ivaretatt på flere måter. ETJ har opprettet informasjonsutveksling med en rekke land.

Forsvarets evne til å løse denne oppgaven vurderes til å være meget god og uendret fra 2010. Det forventes at Forsvarets evne til å løse oppgaven vil bli videreført på samme nivå som i dag.

1.11 Oppgave 8 – Å bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver

Forsvaret skal støtte det sivile samfunnet ved ulykker, kriser, naturkatastrofer og annen fare for liv og helse eller materielle skader, inkludert ved terroranslag. Støtten vil først og fremst være aktuell i forbindelse med alvorlige, krisepregede hendelser, der situasjonen er av en slik art at de sivile myndigheter som har primæransvaret, ikke klarer å håndtere situasjonen ved hjelp av egne ressurser. Støtten reguleres gjennom lover, forskrifter, kongelige resolusjoner, instruksjoner og avtaler.

Forsvaret skal kunne bidra til å forebygge og bekjempe ikke-militære anslag mot landets befolkning, infrastruktur og vitale samfunnsfunksjoner. Bidrag til den sivile delen av samfunnssikkerhetsarbeidet foregår koordinert med og etter anmodning fra Politiet. Dette reguleres gjennom Bistandsinstruksen.

For at Forsvarets bidrag til samfunnssikkerhet til enhver tid skal være relevant i forhold til risiko- og trusselbildet er det viktig med en kontinuerlig utvikling av samarbeidet med Politiet og øvrige etater i samfunnet. Forsvarets støtte til det sivile samfunnet skal ivaretas med utgangspunkt i de ressursene Forsvaret har til rådighet for å løse de dimensjonerende oppgavene.

1.11.1 Evne til å løse oppgave 8

Terroraksjonene mot regjeringkvartalet og Utøya 22. juli viste at Forsvarets evne til å støtte det sivile samfunnet er god og omfattende. Forsvaret stilte for eksempel heimevernsstyrker til vakt og sikring av viktige objekter og eksplosivryddingseksperter raskere enn det beredskapspålegget tilsa. Til tross for at Forsvarets helikoptre, med unntak av Sea King, ikke hadde beredskap, var Forsvaret også i stand til å stille flere helikoptre til disposisjon for Politiet. Samvirket mellom Forsvaret og Politiet fungerte godt i denne situasjonen, men det vil alltid finnes rom for ytterligere forbedring. 22. juli-kommisjonen har som oppgave å studere dette feltet inngående.

Norge har god infrastruktur for å kunne samvirke med sivile etater via ugraderte kommunikasjonssystemer, for eksempel det sivile telefonnettet og Internett. Muligheten for gradert samband mellom Forsvaret og andre

etater er begrenset. Når et nasjonalt nødnett er etablert, vil Forsvaret få en bedre evne til å utveksle informasjon med andre.

Spesialstyrkenes oppgaver nasjonalt er i hovedsak knyttet til håndhevelsesbistand ved kontraterroroperasjoner. Spesialstyrkene er godt samtrøst med Politiet og har svært gode ferdigheter til å kunne løse denne typen krevende oppdrag.

Norwegian Aeromedical Detachment (NAD) i Afghanistan har ført til noe redusert tilgang på helikopterstøtte (Bell 412) til både Forsvarets spesialstyrker og Politiet. Enkelte operative begrensninger på helikopterstøtte til beredskapsstrukturen i Norge vil vedvare så lenge helikoptrene deltar i operasjoner i utlandet. Helikoptermiljøet opparbeider seg imidlertid meget verdifull kompetanse gjennom deltakelsen ute, noe som på lengre sikt vil bidra til økt operativ evne også for løsning av oppdrag hjemme.

Årlig gjennomfører Forsvarets avdelinger mellom 250 og 300 eksplosivryddingsoppdrag, både på land og til sjøs, til støtte for sivile. Oppdragene løses fortløpende, raskt og effektivt. Beredskapen for slike oppdrag rulleres mellom operative avdelinger, og den fungerer godt. Presset på miljøet er imidlertid meget stort, på grunn av høy deltakelse i internasjonale operasjoner.

Hærens avdelinger er organisert, utstyrt og godt egnet til å støtte det sivile samfunnet ved behov. Evnen henger sammen med hvilken støtte det sivile samfunnet i det aktuelle tilfellet har behov for, og hvilke konsekvenser slik støtte har i forhold til den respektives avdelings primær oppdrag.

Heimevernet (HV) har etablert samarbeidsavtaler med landets politidistrikter. HV er forberedt på og vil kunne støtte det sivile samfunnet ved naturkatastrofer eller andre alvorlige ulykker i henhold til heimevernsloven § 13. Dette har vært gjort ved flere anledninger i 2011, blant annet under orkanen Dagmar på Vestlandet.

CBRN1-vern er et område der den sivile siden har begrenset kapasitet, og der Forsvaret bidrar etter anmodning med unike kapasiteter, for eksempel luftbårne sensorer for radiologisk søk med P-3 Orion og Sea King. Forsvaret har også et mindre CBRN-spesialistmiljø som er komplementært til den sivile siden. Det er etablert CBRN-informasjonsforum mellom sivil og militær side i regi av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Forsvaret støtter Hovedredningsentralen/Politiet med enheter i forbindelse med søk og redning til sjøs. Forsvarets kapasiteter har blant annet spesiell kompetanse og utstyr til å utføre søk etter savnede personer under vann.

Kystvakten bistår Kystverket, Tollvesenet og andre sivile etater og har også støttet forskning i Nordområdene. Kystvaktens nye fartøyer har gitt økt slepe- og oljevernkapasitet, som er viktig for å kunne avverge katastrofer og begrense skader på miljøet. Ved innføring av NH-90 maritime helikoptre vil fregattene og flere av Kystvaktens fartøyer få helikopter om bord. Det vil gi bedre mobilitet (inntil 1100 km i løpet av et døgn) og bedre evne til å håndtere maritime katastrofer og ulykker.

Luftforsvaret bidrar med døgnkontinuerlig redningstjeneste (Sea King-helikoptre) på oppdrag fra Justisdepartementet, og med kystvaktoppdrag (P-3 Orion og Lynx) i forhold til ressursforvaltningen i havområdene. I tillegg yter Luftforsvaret støtte med lufttransport til ulike deler av det sivile samfunnet og sivile myndigheter. Eksempler på dette er helikopterstøtte til politi/helsemyndigheter, brannslukning, støtte med militære transportfly til ambulanseflygninger og humanitær bistand for ulike hjelpeorganisasjoner. Kapasiteten er ytterligere økt etter innfasingen av nye transportfly (C-130J).

Forsvarets evne vurderes å være meget god når det gjelder å bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver. Enkelte av Forsvarets kapasiteter er tilpasset Politiets og andre etaters behov, fordi de er kritisk viktige. For øvrig løses oppgavene med de styrkene som er etablert for å løse Forsvarets øvrige oppgaver, noe som innebærer varierende støtte gjennom året. Spesielt merkbart er dette på områder der Forsvarets ressurser allerede er disponert til operasjoner i utlandet.

¹ CBRN – Chemical Biological Radiological and Nuclear

3 - OPERATIV VIRKSOMHET

Hele Forsvaret er en beredskapsorganisasjon der ulike avdelinger har ulike beredskapstider. Mye av Forsvarets aktiviteter er derfor innrettet mot å klargjøre, vedlikeholde og utvikle denne beredskapsorganisasjonen. Samtidig løser Forsvaret mange oppgaver til daglig både nasjonalt og i utlandet.

3.1 Daglige nasjonale operasjoner i 2011

3.1.1 Grensevakt

Garnisonen i Sør-Varanger (GSV) har døgkontinuerlig overvåket den norsk-russiske grensen med faste observasjonsposter og patruljering. Avdelingen har samtidig bistått Grensekommisæreren og Politiet med å håndheve grenselovgivningingen og forpliktelser som følger av Schengen-avtalen.

3.1.2 Kongevakt

Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) har gjennom hele 2011 hatt kontinuerlig vakthold og sikring av de kongelige residensene. Vaktoppdraget har vært løst på en meget tilfredsstillende måte, men det har vært høy vaktbelastning på mannskaper og befal.

3.1.3 Heimevern

Heimevernet (HV) ivaretar pålagte beredskapsoppgaver for vakthold og sikring av militære nøkkelpunkter og sentrale samfunnsinstallasjoner. HV er samtidig en sentral ressurs til støtte for det sivile samfunnet ved større ulykker eller hendelser. I 2011 har lokale territorielle sjefer (HV-distriktssjefer) videreført de lokale samarbeidsavtalene med de respektive politimestrene. De lokale samarbeidsavtalene gir utfyllende bestemmelser i forhold til Bistandsinstruksen.

3.1.4 Kystvakt

Tilstedeværelse av Kystvaktens (KV) fartøyer og deres kontrollvirksomhet er helt sentralt for å utøve norsk myndighet i de norske maritime jurisdiksjonsområdene.

- Det ble i 2011 gjennomført totalt 1718 (1757)² inspeksjoner i norsk økonomisk sone, fiskeriversonen rundt Svalbard, fiskerisonen ved Jan Mayen og i NEAFC (North East Atlantic Fisheries Commission).
- Dette førte til 247 (273) advarsler, herunder 2 (1) brudd (avvik) i forbindelse med inspeksjoner i Skagerrak og i NEAFC-områdene, 14 (25) oppbringelser og 22 (28) anmeldelser.

Antall patruljedøgn for KV i 2011 ligger omtrent på nivå med 2009 og 2010.

Tabellen nedenfor viser antall patruljedøgn i KV fordelt på Nord-Norge og Sør-Norge.

Antall patruljedøgn i Kystvakten						
	N-Norge			S-Norge		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
KV med Helikopter	929	815	801	0	0	37
YKV	530	772	833	636	589	674
IKV	600	525	592	906	786	662
Sum totalt	2059	2112	2226	1542	1375	1373

YKV = Ytre Kystvakt. IKV = Indre Kystvakt.

Kilde: Tall hentet fra databasen for KV Nord og KV Sør

Tabell 1 Antall patruljedøgn i Kystvakten

² Tall i parentes er det sammenlignbare tallet for 2010.

Tabellen nedenfor viser prosentvis fordeling av patruljedøgn Nord-Norge og Sør-Norge.

Fordeling patruljedøgn N-N og S-N i prosent			
KV	2009	2010	2011
N-N	57	60	62
S-N	43	40	38

Tabell 2 Fordeling av patruljedøgn

337-skvadronen med kystvakthelikoptre seilte 310 dager om bord på Kystvaktens fartøyer i løpet av 2011. Dette er en reduksjon på 196 døgn i forhold til foregående år. Avviket skyldes i hovedsak mangel på tilgjengelige helikoptre som følge av at Lynx-helikopterene nærmer seg slutten av sin tekniske levetid.

I desember 2011 ble det første NH-90 helikopteret levert til 337-skvadronen på Bardufoss. Det forventes at de første kystvaktoperasjonene med NH-90 kan starte høsten 2013.

Fra januar 2012 vil Forsvarets dataverktøy være fullintegrert med kystovervåkningsentralens Safe Sea Net Norway (SSNN), som er en felles rapporteringsplattform mellom Forsvaret, Sjøfartsdirektoratet, Fiskeri- og Kystverket, Tollvesenet og Politiet. Dette bidrar til å bedre kontrollen i kystovervåkingen.

I 2011 registrerte Forsvarets operative hovedkvarter totalt 53 335 havneanløp av utenlandske fartøyer i Norge (44 907 i 2009 og 48 811 i 2010). Ti fartøyer ble anmeldt (elleve i 2010). 156 fartøyer har fått skriftlig advarsel for brudd på anløpsforskriften (183 i 2010).

3.1.5 Tilstedeværelse i norske havområder

Aktiviteten i Sjøforsvarets kysteskadren (Marinen) har også i 2011 vært preget av innfasing av nye fartøyer (særlig fregatter i Nansen-klassen og fartøyer i Skjold-klassen). Det ga en lavere seilingsaktivitet enn foregående år. Den årlige patruljen til Svalbard er gjennomført av fregatten KNM Roald Amundsen.

Fordelingen av tilstedeværelse mellom utlandet, Nord-Norge og Sør-Norge for Kysteskadren (Marinens) og Sjøheimvernets (SHV) enheter har vært slik:

KNM/SHV	Tilstedeværelse døgn		
	2009	2010	2011
N-Norge	412	1408	983
S-Norge	6351	8630	8562
Utland	630	628	467
sum	7393	10667	10012

Tabell 3 Maritim tilstedeværelse

Seiling for Kysteskadren (Marinen) og Sjøheimvernet fordelt på døgn og prosentvis fordeling på henholdsvis Nord-Norge og Sør-Norge. Tallene inkluderer både stilleligge og seilas i angitt område.

Kilde: Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø

KNM/SHV	Tilstedeværelse døgn i prosent		
	2009	2010	2011
N-Norge	6	13	10
S-Norge	86	81	85
Utland	8	6	5

Tabell 4 Maritim tilstedeværelse i prosent

Luftforsvarets 333-skvadron på Andøya flystasjon har gjennomført maritim overvåkning med hovedvekt på nordområdet. Det har vært en nedgang i operative oppdrag i 2011. I 2010 ble det fløyet 174 operative tokt, mens tallet i 2011 sank til 126 tokt fra hjemmebasen. Det skyldes deltakelse i Operasjon Ocean Shield (OOS) utenfor Somalia i årets tre siste måneder og dessuten lav tilgjengelighet på fly på grunn av pågående vedlikehold og oppgradering av flyene.

3.1.6 Luftromsovervåkning

Luftkontroll- og varslingssystemet (K&V) har gjennom hele 2011 stått for en døgkontinuerlig overvåkning av luftrommet og opprettholdt luftoperativ beredskap for å ivareta suverenitetshevdelse av norsk luftrom.

NATO QRA (Quick Reaction Alert) med to F-16 kampfly ved Bodø hovedflystasjon har gjennomført 34 oppdrag med 48 identifiseringer i 2011. Tilsvarende tall for 2010 var 36 oppdrag med 37 identifiseringer. Den russiske flyaktiviteten langs kysten var i 2011 på tilsvarende nivå som i 2010.

F-16 beredskap (QRA)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Scrambles	47	32	38	36	34
Identifiseringer	88	87	77	39	48

Tabell 5 F-16-beredskap (QRA)

Scramble er et uttrykk som betyr å få kampfly hurtig på vingene for å identifisere og avskjære andre, ukjente fly.

Scrambles angir hvor mange oppdrag F-16 gjennomførte i forbindelse med identifiseringene. Flere fly kan identifiseres på samme scramble.

Kilde: Combined Air Operations Centre Finderup/Danmark

3.1.7 Vakt- og sikringsoppdrag

I 2011 ble det utført elleve vakt- og sikringsoppdrag. Det viktigste oppdraget var sikring av allierte marinefartøyer ved havnebesøk i Norge og ammunisjonstransporter. Oppdragene ble løst av styrker fra Sjøforsvaret, Heimevernet og Hæren. I tillegg har styrker fra Luftforsvaret holdt vakt over utenlandske fly som besøkte norske flystasjoner.

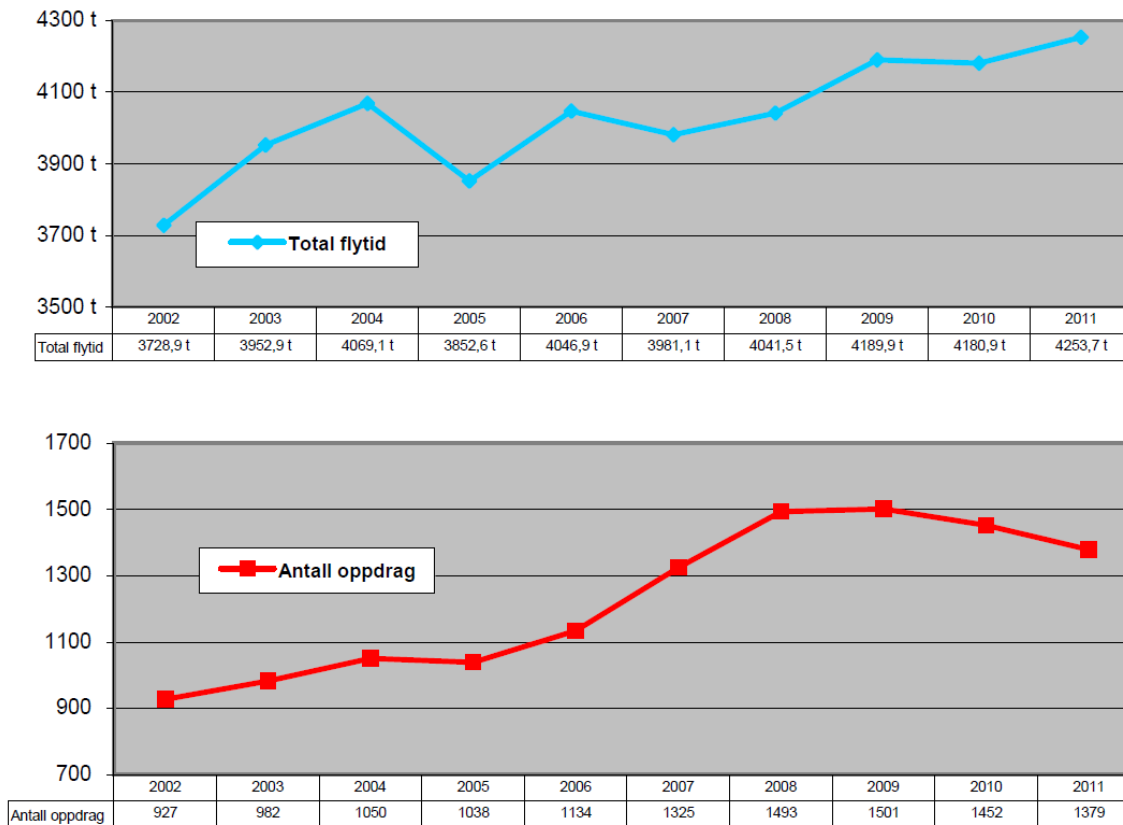
3.1.8 Samarbeid med Russland

Samarbeid med Russland er gitt en fremtredende plass i norsk nordområdepolitikk. Dette samarbeidet følges opp innenfor en rekke arenaer, deriblant faste aktiviteter i regi av Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og Kystvakten. Utviklingen de seneste årene viser en tydelig positiv trend innenfor dette området. Samarbeidet med russiske forsvars- og grensemyndigheter er godt, og det er holdt jevnlig møter på ledelsesnivå. Det praktiske samarbeidet har økt i omfang, og det er gjennomført felles maritime øvelser og en rekke andre felles aktiviteter.

3.1.9 Redningstjeneste

330-skvadronen (redningshelikoptertjenesten) har hatt tilstedevakt på de permanente basene Banak, Bodø, Ørland, Sola og Rygge, og et detasjement på Florø.

Det er utført totalt 4254 flytimer, som er litt mer enn i 2010 (4192)³. Totalt er det utført 1378 (1452) Search and Rescue (SAR) og ambulanseoppdrag i 2011.

Figur 1 Aktivitet ved Redningshelikoptertjenesten

Kilde: Forsvarets operative hovedkvarter

3.1.10 Øvrig støtte til det sivile samfunnet

Avdelinger fra Heimevernet har bistått Politiet ved flere anledninger i forbindelse med leteaksjoner etter savnet personell og støtte til skadebegrensning ved naturkatastrofer.

Forsvaret støttet Politiet med blant annet HMKG, HV, helikoptre og eksplosivryddere i forbindelse med terroraksjonen 22. juli. Senere på høsten stilte Hæren med ingeniører og andre ressurser i forbindelse med gjennomføring av minneseremoniene på Utøya.

For å styrke helikopterberedskapen i Norge ble det fra 1. oktober 2011 etablert helikopterberedskap på Rygge flystasjon, bestående av to Bell 412, for administrativ transportstøtte til Politiet.

³ Tall i parentes er det sammenlignbare tallet for 2010.

Tabellen nedenfor viser hvilke enheter som ble satt inn til støtte for Politiet i forbindelse med 22. juli.

Ressurs	Antall	Dato	Oppdrag
2 x IEDD ⁴ -lag (Forsvarets ammunisjon og eksplosivskole)	14	22/7–6/8	Eksplosivekspertise
1 x IED-lag (138 luftving)	4	22/7–26/7	Eksplosivekspertise
1 x IEDD-lag (Forsvarets spesialkommando)		22/7–26/7	Eksplosivekspertise
Hans Majestet Kongens Garde (HMKG)	166	22/7–25/7	Vakthold og sikring av UD, MD og regjeringskvartalet
1 x DA-20 (717 skvadron, Rygge)	6	22/7	Transport av finansministeren
HV-02	120	22/7–25/7	Objektsikring Oslo sentrum
3 x Bell 412	35	22/7–1/8	Helikopterstøtte.
Liaison offiserer	5-12	22/7–	Støtte til POD, PM i Oslo og PM i OPD
HMKG	14	18/8	Krengprøve Utøya
HMKG	50	21/8	Støtte til minneseremoni
Ingeniør bataljon (Brigade Nord)	14	20/8	Personelltransport til Utøya
1 x Sea King (330-skvadronen, Ørland)	4	22/7	Transport av IEDD-lag
1 x C-130 Transportfly (335 skvadron, Gdm)	7	23/7	Transport av materiell.

Tabell 6 Forsvarets bidrag 22. Juli
Kilde: Forsvarsstaben

Forsvaret støtter på anmodning jevnlig Kystverket i håndteringen av Kystberedskap og Aksjonsledelse (KYBAL). Gjennom avtaler mellom Forsvaret og Kystverket ivaretas kontinuerlig beredskap knyttet til akutt oljeforurensning.

Forsvaret har også støttet Kystverket ved en rekke sjøulykker/mindre hendelser. Spesielt var Sjøforsvarets støtte viktig da hurtigruteskipet Nordlys kom i brann utenfor Ålesund høsten 2011.

Minedykkerkommandoen (MDK) har gjennomført mer enn fire oppdrag i måneden som bistand til Politiet og andre etater.

Minevåpenet har i sine farvannsundersøkelser, kartlagt og ryddet miner på anmodning fra Politiet.

Gjennom hele 2011 har Sjøforsvarets enheter bidratt i redningsberedskapen og faktiske redningsoperasjoner til havs i Norge. Disse bidragene har ofte vært avgjørende for et lykkelig utfall av situasjonene.

I tillegg til rene kystvaktoppgaver gjennomfører Kystvakten en rekke oppdrag for andre statlige myndigheter/etater. Oppdragene er listet opp i tabellen nedenfor:

⁴ IEDD: Improvised Explosive Device Disposal.

Oppdragsgiver	Antall / medgått tid i døgn					
	2011		2010		2009	
	Antall	Tid	Antall	Tid	Antall	Tid
Sjøfartsdirektoratet	374	13	404	13	317	16
Politiet	651	104	803	123	808	24
Kystverket	509	116	586	117	541	151
Fiskeridirektoratet	288	101	350	46	466	86
Direktoratet for naturforvaltning	49	17	61	10	120	21
Fylkesmannen	18	2	12	3	44	7
Toll- og avgiftsdirektoratet	324	30	370	47	266	32
Havforsknings- instituttet	5	10	23	4	34	2
Meteorologisk institutt	34	47	51	62	46	27
Polarinstituttet	12	28	10	8	24	11
Hovedredningssentralen	146	23	241	40	237	38
Andre	270	103	429	90	205	59
Totalt	2680	594	3340	561	3108	572

Tabell 7 Kystvaktens oppdrag for andre statlige myndigheter/etater
Kilde: Årsrapport fra Kystvakten 2011

Årets eksplosivrydding i Finnmark, hvor Sjøforsvarets Kystekadren (KE) ved Minevåpenet støttet av Minedykkerkommandoen utførte oppdraget, ble som de siste årene gjennomført over to sammenhengende uker midt på sommeren. Det ble ryddet ca. 1240 (1480) eksplosive objekter og en mengde håndvåpenammunisjon. I tillegg er det gitt støtte til rydding av Hjerkinnskytefelt.

I 2011 er det gjennomført 341 (246)⁵ eksplosivryddeoppdrag fordelt på 92 (85) i Nord-Norge, 1 (2) på Svalbard, 51 (40) i Midt-Norge, 64 (36) på Vestlandet/Sørlandet og 133 (59) på Østlandet. Oppdragene besto hovedsakelig av henting og fjerning av

- diverse typer håndvåpenammunisjon, både av militær og sivil opprinnelse
- annen gammel ammunisjon, granater og sprengstoff
- sjørelatert ammunisjon og miner

Forsvaret bisto i 2011 i tillegg med spesialistkompetanse til åtte oppdrag knyttet til håndtering av improviserte eksplosiver. Oppdrag i forbindelse med terroraksjonen 22. juli ble løst av til sammen fire lag med slik kompetanse i perioden 22. juli til 8. august.

3.2 Operasjoner i utlandet

Norge har i 2011 deltatt i en rekke operasjoner utenfor landets grenser. Antallet personer i utlandet har vært stabilt mellom 600 og 650 personer gjennom hele året.

Hovedbidraget har vært i Afghanistan, men det har også vært avgitt betydelige bidrag i operasjoner over Libya og i anti-piratoperasjoner i Det indiske hav.

⁵ Tall i parentes er sammenlignbare tall for 2010.

Følgende bidrag har vært deployert i perioden:

Operasjon	Avdeling	Antall	Varighet	Avgitt til
ISAF ⁶	PRT ⁷ /mentorer/stabsoffiserer	Varierer mellom ca. 500 og 600	2011	ISAF/NATO
UNAMA ⁸	Militærrådgivere	2	2011	FN
NATOs stående minerydderstyrke	KNM ⁹ Måløy	34	aug–des	
Op. Odyssey Dawn/Op. Unified Protector	F-16 Norwegian Air Wing/Kreta	130 (varierer mellom ca. 100 og 130 pers) på rotasjonsbasis	mar–aug	USA koalisjon 21–31/3 2011 NATO fra 31/3 2011
Op. Ocean Shield	P-3N (MPA) ¹⁰ /Seychellene	40	sep–des	NATO
NATO	NATO HQ Bosnia	1	2011	NATO
KFOR	KFOR HQ ¹¹	3	2011	KFOR/NATO
UNMIK ¹²	Liasionoffiser	1	2011	FN
UNMIS ¹³ /Sudan	Observatører/ stabsoffiserer	22	jan–jul	FN
UNMISS ¹⁴	Observatører/ stabsoffiserer	12	jul–des	FN
UNTSO ¹⁵	Observatører/ stabsoffiserer	12	2011	FN
MONUSCO ¹⁶	Stabsoffiser	1	2011	FN
MFO ¹⁷ /Sinai	Stabsoffiserer	3	2011	MFO

Tabell 8 Deployeringer til utlandet

⁶ ISAF: International Security Assistance Force

⁷ PRT: Provincial Reconstruction Team

⁸ UNAMA: United Nations Assistance Mission to Afghanistan

⁹ KNM: Kongelig Norsk Marine

¹⁰ MPA: Maritime Patrol Aircraft

¹¹ KFOR HQ: Kosovo Forces Head Quarters

¹² UNMIK: United Nations Mission in Kosovo

¹³ UNMIS: United Nations Mission in Sudan

¹⁴ UNMISS: United Nations Mission in South-Sudan

¹⁵ UNTSO: United Nations Truce Supervision Organisation

¹⁶ MONUSCO: United Nations Organisations Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo

¹⁷ MFO: Multinational Forces and Observers

3.2.1 Operasjoner med norske styrker i Afghanistan

Hovedmålet med NATOs militære tilstedeværelse i Afghanistan (FN-resolusjon 1510) er å assistere den afghanske regjeringen med å oppnå en tilfredsstillende sikkerhetssituasjon i landet.

De norske militære avdelingene avgitt til ISAF er underlagt sjefen for det regionale hovedkvarteret i Mazar-e-Sharif (Regional Command North, RC/N). Hovedkvarteret er tyskledet. Norge bidrar her med offiserer, hvorav enkelte har sentrale stillinger i hovedkvarteret.

En av metodene for å bedre sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er kapasitetsbygging av afghanske sikkerhetsstyrker, Afghan National Security Forces (ANSF). ANSF består av militære styrker, Afghan National Army (ANA), politistyrker, deriblant Afghan National Police (ANP) og sikkerhetsstyrker fra National Directorate of Security (NDS). Samvirket med ISAF-styrkene er meget tett.

I Faryab-provinsen, der størsteparten av de norske styrkene er stasjonert, skjer alle operasjoner med utgangspunkt i den såkalte «Long Term Security Plan». Dette er en plan utarbeidet av provinsguvernøren, sjefen for ANAs 1. brigade 209. korps og den regionale politisjefen i nært samarbeid med den norske PRT-sjefen (Provincial Reconstruction Team). I all hovedsak er operasjonene planlagt og ledet av afghanere, men støttet av Task Force Faryab (norske og latviske styrker tilhørende PRT Maimanah).

Operasjonene har i 2011 vært rettet spesielt mot tre av provinsens 14 distrikter: Almar, Shirin Tagab og Dowlatabad. PRT Maimanah har mottatt mange lovord («best practice») for hvordan oppdraget er løst.

Som støtte til de militære operasjonene i Faryab har Norge videreført NAD, et luftbåret medisinsk evakuerings-element med tre Bell 412-helikoptre. Personell fra USA og den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia (FYROM) har i perioden støttet sykehuset i PRT-en.

Latvia var også i 2011 vår hovedpartner med hensyn til bemanning av den militære styrken i PRT Maimanah, men også USA har i perioden hatt styrker som har vært forlagt i og operert ut fra leiren.

Trusselen mot sikkerheten i Faryab-provinsen består i hovedsak av opprørere og kriminelle nettverk. De nytter ulike virkemidler for å hindre myndighetene i Afghanistan og ISAF i å oppnå sin målsetting. Virkemidlene rettet mot ISAF, og som utgjør de største truslene, er bruk av IED (alt fra improviserte miner til selvmordsbombere), infiltrasjon av afghanske sikkerhetsstyrker/ISAF og beskytning (bakhold og mer eller mindre koordinerte angrep).

Norske mottiltak, som anskaffelse av pansrede patruljekjøretøy av typen Dingo 2, ubemannede observasjonsfly og styrking av C-IED (Counter-Improvised Explosive Device) kapasiteten, har vært effektive, men det er ikke mulig å eliminere trusselen fullstendig. Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) har satt i verk ulike tiltak for å begrense muligheten for å bli utsatt for infiltrasjon og i neste omgang anslag.

Trusselen mot fly og helikoptre, i områder hvor norske flystyrker har operert, har vært lav i hele 2011.

Som del av implementering av FN-resolusjon 1325 er det etablert en egen «Gender Field Advisor» og et «Female Engagement Team» i PRT Maimanah/Task Force–Faryab. Dette teamet har startet et kartleggingsarbeid av kvinners situasjon i enkelte av distriktene i Faryab-provinsen. Det er en ambisjon å nytte innsamlet informasjon til å utforme og utføre tiltak for å forbedre kvinners situasjon i de respektive områdene.

Det norske stabsoffisersbidraget til ulike hovedkvarter og den afghanske sambands- og ingeniørskolen (ANA Signal School og Engineer School) har vært stabilt i perioden.

Norge har også i 2011 bidratt med to offiserer til FNs operasjon i Afghanistan (UNAMA). Disse har hatt stillinger som militærrådgivere ved FNs hovedkvarter i Kabul og Mazar-e-Sharif/Kunduz.

3.2.2 Operasjon Odyssey Dawn og Unified Protector – F-16 i Libya

Regjeringen besluttet å bidra med seks F-16 til støtte for FNs resolusjon 1973, vedtatt i Sikkerhetsrådet 17. mars 2011. Operasjonen hadde som formål å stoppe de libyske makthavernes overgrep mot egen befolkning med alle midler, unntatt bruk av invasjonstyrker. Mandatet inkluderte beskyttelse av sivilbefolkningen, etablering av en flyforbudssone over Libya og våpenembargo.

Norge forflyttet 21. mars seks F-16, 130 personer og materiell til Souda Bay-basen på Kreta. Dette var en betydelig logistikkoperasjon, som ble understøttet av alle deler av Forsvaret. Norske transportfly av typen C-130J

var avgjørende for å få personell, utstyr og våpen på plass på Kreta raskt og støttet operasjonen kontinuerlig til den ble terminert 1. august 2011.

F-16 fløy sitt første oppdrag over Libya 24. mars og totalt ble det fløyet 615 tokt frem til styrken reiste hjem 31. juli 2011. Totalt ble det droppet 588 bomber fra norske F-16 over militære mål i Libya.

Det norske bidraget ble i første omgang kommandomessig underlagt den amerikanskledede operasjonen Operasjon Odyssey Dawn (21.–31. mars 2011). NATO overtok kontrollen av operasjonen 31. mars 2011, og fra da av inngikk F-16-styrken i NATO-operasjonen Unified Protector, frem til Norge trakk seg ut 1. august 2011.

Forsvaret har mottatt mange lovord for måten operasjonen ble gjennomført på. Det gjelder både selve kampflyavdelingen på Kreta, men også våre stabsoffiserer og liaisoner ved de NATO-hovedkvarterene som ledet flyoperasjonene.

3.2.3 Operasjon Ocean Shield (OOS)

Norge deltok med et P-3C Orion overvåkningsfly til støtte for anti-piratoperasjonen Ocean Shield utenfor kysten av Afrika i perioden 19. september til 12. desember 2011. Oppdraget var informasjonsinnsamling, overvåkning og rekognosering til støtte for NATOs og internasjonale anti-pirat-operasjoner. Tilbakemeldingene fra NATO var at dette oppdraget ble gjennomført på en fremragende måte. Norske P-3C bidro til at flere piratangrep ble avverget og flere piratfartøyer oppbrakt. Totalt gjennomførte norske patruljefly 29 oppdrag og fløy 220 timer under OOS. Forsvaret støttet samtidig operasjonen med to norske offiserer til NATOs shipping centre (NSC) i Northwood/England.

3.2.4 Luftoperativ beredskap – Island

I perioden 27. mai til 16. juni bidro Norge med F-16-jagerfly for å ivareta luftoperativ beredskap på Island. F-16-flyene opererte ut fra basen på Keflavik. NATO gjennomfører årlig fire tre-ukersperioder med kampfly deployert til Island. Oppdraget rulleres mellom ulike NATO-land.

3.2.5 NATOs stående minerydderstyrke og NATO Response Force (NRF)

Norge deltok med KNM Måløy i NATOs stående minerydderstyrke i perioden 31. juli til og med 31. desember 2011. Styrken opererte i det nordatlantiske området med havneanløp i en rekke land. Tilbakemeldingene fra styrken og de respektive sjefene har vært svært gode. Rapporter fra NATO underbygger dette. Dette har samtidig vært det norske bidraget til NRF i 2011.

3.2.6 NATO HQ Bosnia

NATOs hovedkvarter i Sarajevo støtter Bosnia & Herzegovina i utviklingen av landets forsvar, som et ledd i en helhetlig sikkerhetsreform (Forsvars- og sikkerhetssektorreform, FSSR). Norge har gjennom 2011 besatt stillingen som nestkommanderende i hovedkvarteret.

3.2.7 Kosovo Forces (KFOR)

Oppdraget til KFOR er å lede en militær tilstedeværelse for å bidra til et trygt og sikkert miljø gjennom god kommunikasjon og godt samarbeid med internasjonal sivil tilstedeværelse og institusjoner i Kosovo. Norge har gjennom 2011 bidratt med tre stabsoffiserer i KFOR HQ, og bidraget er planlagt videreført i 2012.

3.2.8 United Nations Mission in Kosovo (UNMIK)

UNMIK er i hovedsak en sivil organisasjon og skal blant annet støtte den sivile administrasjonen i Kosovo, fasilitere politiske prosesser og støtte gjenoppbygging av infrastruktur. Norge innehar en stilling som liaisonoffiser mot KFOR.

3.2.9 United Nations Mission in Sudan/South Sudan (UNMIS/UNMISS)

9. juli 2011 ble UNMIS omdannet til UNMISS, med nytt mandat. Styrken ble redusert fra ca. 10 000 personer til ca. 7000, og det norske bidraget ble redusert fra 22 til tolv personer, hvorav sju er stabsoffiserer i hovedkvarteret og fire er militære liaisoner. En offiser er sjef for et norsk støtteelement.

3.2.10 United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO)

Norge har deltatt i UNTSO (i Midtøsten) siden starten i 1948 og deltok i 2011 med tolv offiserer i roller som stabsoffiserer og observatører. Norge hadde stillingen som sjef for UNTSO frem til april 2011. Oppdraget til UNTSO er å overvåke våpenhvileavtalen mellom Israel og deres arabiske naboland.

3.2.11 United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUSCO)

MONUSCO er en fredsbevarende styrke som ble opprettet i 1999, da som MONUC, med mandat om å overvåke våpenhvilen mellom væpnede styrker i landet. Mandatet er senere utvidet til blant annet å omfatte sikkerhetssektorreformer, med støtte til oppbygging av forsvaret og politiet, og dessuten liasonering med internasjonale organisasjoner. Norge har gjennom 2011 fylt en stilling.

3.2.12 MFO (Multinational Force & Observers)

MFOs oppdrag er å overvåke fredsavtalen mellom Egypt og Israel. Norge har tre offiserer i operasjonsområdet.

3.3 Øvelser og trening

Det har i 2011 vært stor øvingsaktivitet for både Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og for land-, luft-, sjø- og spesialstyrkene. Flere av øvelsene har vært planlagt og ledet av FOH.

Alliert trening har en liten nedgang i antall tjenestegjørende dager for land- og luftstyrker, men dette anses som naturlige svingninger og er ikke noen indikasjon på at utenlandske avdelinger i mindre grad ønsker å øve i Norge.

3.3.1 Øving av nasjonal kommandostruktur

FOH ble etablert på Reitan i august 2009 og har hatt et stort behov for å trene hele hovedkvarteret som kommandonivå siden etableringen. Dette ble gjennomført for første gang i forbindelse med øvelse Gram 10 og ble videreført med øvelse Gram 11.

Øvelse GRAM er en nasjonal «Command Post Exercise» og skal styrke Forsvarets kapasitet til å drive episode- og krisehåndtering. Øvelsen skal bidra til å rette oppmerksomheten mot Forsvarets kapasitet til effektivt å gjennomføre fellesoperasjoner ved væpnet konflikt med land-, sjø-, luft- og spesialstyrker i tillegg til støtte fra allierte. For første gang fikk FOH etablert et Computer Assisted Exercise (CAX)-verktøy for øvelsen. Simuleringssystemet ga FOH mulighet til å gjennomføre en bedre og mer realistisk øvelse.

Sammenlignet med Gram 10 er det observert store forbedringer innenfor en rekke områder. Øvelsen har svart til forventningene og oppleves som en særdeles nyttig stabsøvelse.

3.3.2 Forsvarssjefens fellesøvelser 2011

3.3.2.1 Cold Challenge (CC)

Målsettingen for årets vinterøvelses var fellesoperativt samvirke på taktisk nivå. CC 11 ble gjennomført som en redusert øvelse, der kun Hæren og Luftforsvaret deltok. Øvelsen ble gjennomført i nordre del av Nordland og i Troms fylke. Totalt deltok i overkant av 4000 personell under øvelsen, inkludert personell fra Nederland, Storbritannia, Sverige og hovedkvarteret til Det tysk/nederlandske korps.

Resultatet av øvelsen var generelt meget tilfredsstillende og det ble gitt positive tilbakemeldinger fra de deltakende avdelingene. Konseptet med en øvende hovedstyrke og en tilstrekkelig robust markørstyrke gir et meget godt øvingsutbytte for alle deltakende parter.

3.3.2.2 Samaritan

Målsetting med øvelse Samaritan er å øve planverk, prosedyrer og seremonier ved evakuering av døde og skadet personell fra en operasjon i utlandet. Alle involverte avdelinger har fått mulighet til å prøve sine planverk. Det er blitt avdekket en del feil og mangler ved planverket, som man nå har fått mulighet til å rette opp.

3.3.2.3 Gemini

Målsetting med øvelse Gemini er å trene på samvirke mellom Politiet og Forsvaret, med vekt på terrorbekjempelse og gisselredning. Øvelsen ble gjennomført med et godt resultat for de deltagende styrkene.

3.3.2.4 Pomor

Øvelse Pomor er en bilateral øvelse mellom Russland og Norge og ble gjennomført i perioden 7.–19. mai. Øvelsesområdet inkluderte Barentshavet og Norskehavet, og fartøyene seilte fra Sevoromorsk til Tromsø.

Øvelse Pomor 2011 demonstrerte at norske og russiske forsvarstyrker kan operere sammen for å verne felles interesser og løse utfordringer i det vestlige polare området. De russiske og norske deltakerne har i fellesskap løst alle utfordringer som har oppstått i gjennomføringen ved å utvise særdeles godt samarbeid, stor innsatsvilje og stor fleksibilitet.

3.3.3 Alliert trening

I 2011 hadde utenlandske avdelinger totalt 101 148 tjenestegjørende dager på trening i Norge. Sammenlignet med fjoråret, er det en nedgang på 14 352 tjenestegjørende dager. Selv om det har vært en nedgang i forhold til fjoråret, ønsker utenlandske avdelinger fortsatt å trene og øve i Norge.

Fordelingen på trening i regi av Alliert treningscenter er slik:

Lokasjon	Antall tj.gj. dager
Åsegarden	27 456
Garnisonen i Porsanger	6 848
Bardufoss	12 242
Andre	25 536
Totalt	72 082

Tabell 9 Alliert trening

Forsvarets vinterskole har gjennomført sine planlagte kurs med deltakere fra en rekke nasjoner. HV-skolen har gjennomført et kurs med 41 deltakere fra forskjellige nasjoner.

Utenlandske fartøyer har gjennomført totalt 818 seilingsdøgn i norsk farvann i 2011. Dette er en liten økning sammenlignet med de to foregående årene.

Det er gjennomført 108 diplomatiske klareringer (en klarering kan omfatte flere fartøyer) av utenlandske militære og sivile statsfartøyer i Norge.

I 2011 ble det gitt diplomatisk klarering for 937 fly inn i norsk luftrom. Av disse ble 911 gjennomført, det vil si totalt 26 kanselleringer. Av de 911 som ble gjennomført, var 340 overflygning av norsk luftrom og 571 fly som landet.

3.4 Rustningskontroll

Fra Forsvarets side anses Norge å ha ivaretatt alle sine internasjonale avtaleforpliktelser.

3.4.1 Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen)

Russland suspenderte implementeringen av CFE-avtalen i desember 2007. Ingen av NATO-statene har akseptert det juridiske grunnlaget for denne suspensjonen, fordi CFE-avtalen selv ikke åpner for suspensjon. NATOs forsøk på å få Russland til å oppheve sin suspensjon eller bli enige om rammer for utvikling av en alternativ avtale har ikke lyktes, og forhandlingene ble avbrutt i mai 2011. I november/desember kunngjorde samtlige NATO-stater, og i tillegg Georgia og Moldova avslutning av implementering av CFE-avtalen overfor Russland med hensyn til årlig informasjonsutveksling, notifikasjoner og verifikasjon. Alle NATO-statene vil fortsette all implementering overfor de øvrige avtalepartnere.

3.4.2 Verifikasjon

Norge gjennomførte i 2011 to CFE-inspeksjoner, en i Hviterussland og en i Ukraina. Samtlige team var multinasjonale (fem nasjoner). I tillegg deltok åtte norske inspektører i andre NATO-lands CFE-inspeksjonsteam, i henhold til egen utvekslingsplan. Norge mottok ingen CFE-inspeksjoner.

3.4.3 Wien-dokumentet -99 (VD-99)

I desember 2011 ble Wien-dokument 1999 erstattet med Wien-dokument 2011. Dokumentet vil bli gjenstand for en fortløpende revisjon etter hvert som medlemsnasjonene blir enige om det.

3.4.4 Verifikasjon

Norge gjennomførte ett evalueringsbesøk til Turkmenistan. Norge mottok ingen evalueringsbesøk.

Russland gjennomførte inspeksjon av Trøndelag med utgangspunkt i Værnes. Norges overholdelse av avtaleforpliktelsene var meget tilfredsstillende med hensyn til forpliktelser og intensjon gitt i VD-99.

15 offiserer deltok på Wien-dokument-aktiviteter i andre land.

3.4.5 Avtalen om Åpne luftrom (Open Skies, OS)

Open Skies-avtalen er på full fart inn i den digitale tidsalder. Etter omfattende forhandlinger i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) kan nå gamle analoge sensorer med våtfilm erstattes av moderne sensorteknologi. Russland viste i august frem sitt nybygde Open Skies-fly (TU214OS), som er spesialbygd for Open Skies. Dette er første gang noe medlemsland har spesialbygd et nytt fly for formålet.

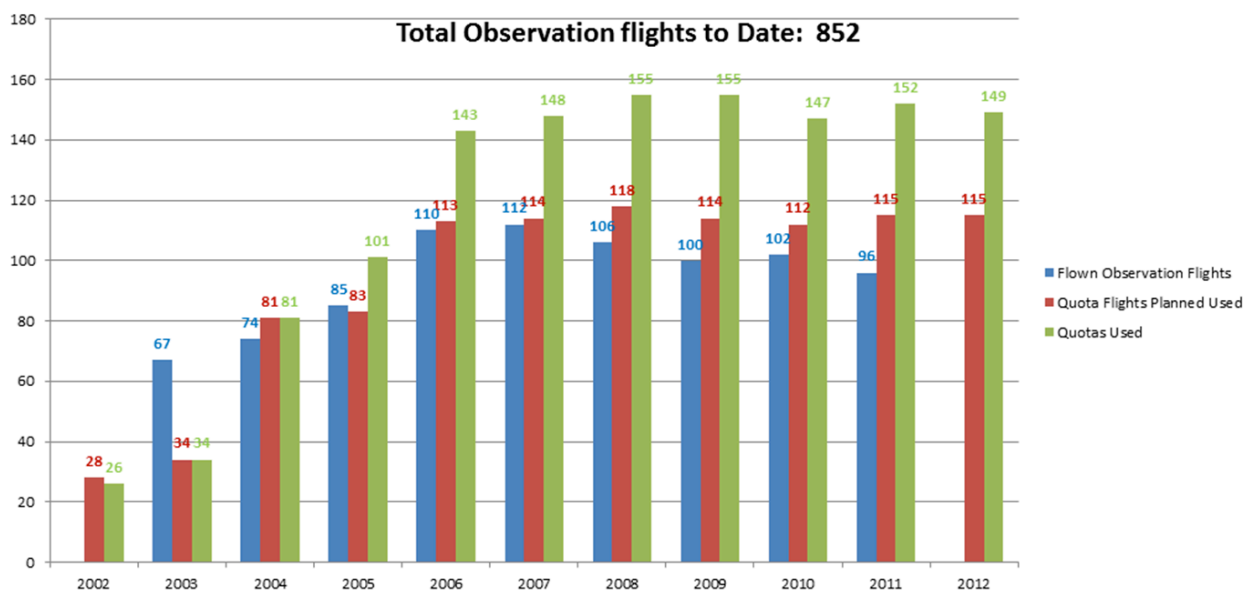
3.4.6 Verifikasjon

Russland gjennomførte én Open Skies-flygning over Sør-Norge i 2011.

Norge gjennomførte fire Open Skies-observasjonsflygninger over Russland, en inspeksjon med Sverige, en med Tyrkia, en med USA og en helnorsk.

Den helnorske observasjonsflygningen over Russland ble avbrutt, da det ikke ble enighet om reglene for selve den operative flygningen.

En oversikt over utviklingen av gjennomføringen av observasjonsflygninger siden 2002 og til og med 2011 er vist på figuren nedenfor. Det gjennomføres i gjennomsnitt årlig ca. 115 observasjonsflygninger, hvorav totalt 42 observasjonsflygninger over Russland. Av disse gjennomfører Norge fire.

Figur 2 Observasjonsflygning

3.4.7 Andre avtaler

Norge deltok med en offiser på en inspeksjon i henhold til Dayton-avtalens vedlegg I-B, artikkel IV. Aktiviteten er mindre enn i de siste årene på bakgrunn av opphøring av art II-inspeksjoner.

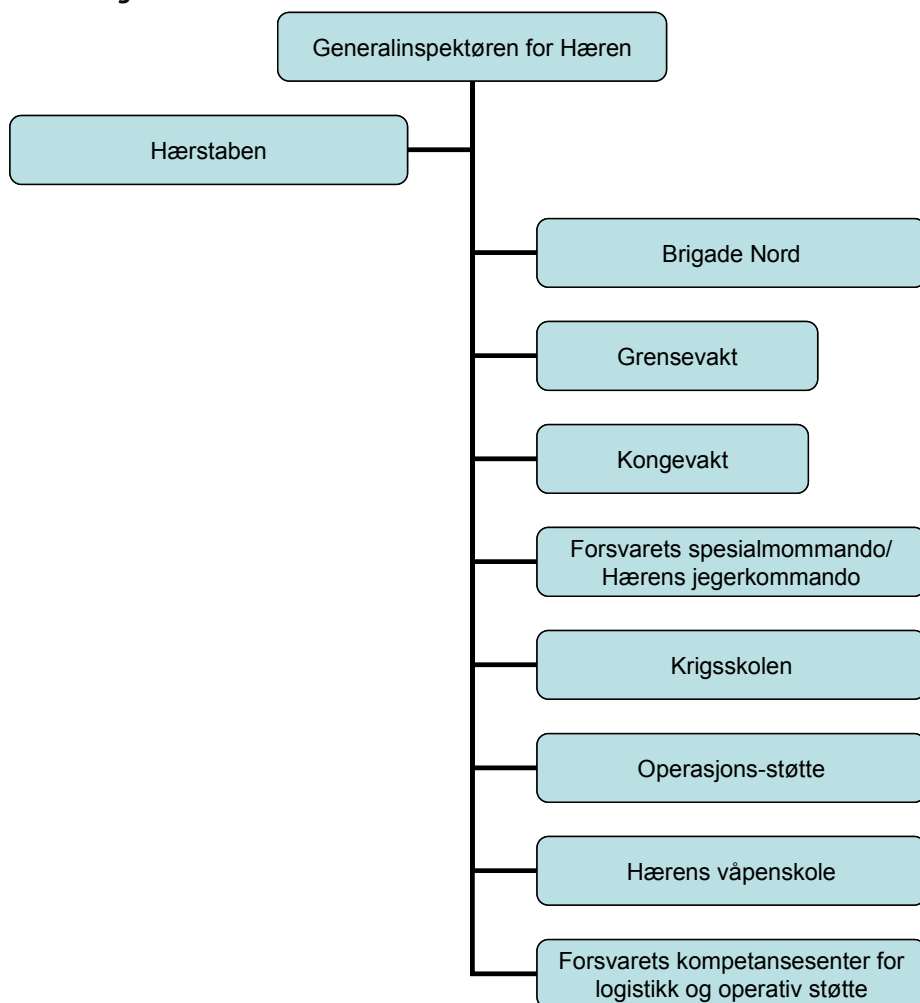
Når det gjelder «Document of Small Arms and Light Weapons» (SALW) og «OSCE Document On Stockpiles Of Conventional Ammunition» har Forsvaret ved Rustningskontrollseksjonen (RKS) fulgt aktuelle internasjonale møter og forhandlinger og har en rådgivende rolle overfor Forsvarsdepartementet.

United Nations Arms Trade Treaty (ATT) er en avtale som er under utvikling i FNs regi. Denne avtalen går ut på nasjonal og internasjonal kontroll av eksport og import av alt forsvarsmateriell. Da denne avtalen inneholder sterke elementer som er rustningskontrollrelatert, bidrar RKS i dette arbeidet sammen med FD og UD.

4 - STYRKEPRODUKSJON

4.1 Hæren

4.1.1 Bakgrunn

Hæren er til stede på bakken, blant mennesker og skaper trygghet for folket i Norge og i internasjonale konflikt-områder. Konflikter oppstår og løses mellom mennesker. Varig konfliktløsning vil alltid innebære kontakt mellom mennesker på land. Derfor er landstyrker viktig. Hæren har i 2011 produsert styrker som bidrar til trygghet hver dag gjennom beredskap i Norge og ved deltakelse i allianser og operasjoner i utlandet.

Norge har store verdier å forvalte. For Hæren handler det om evne til å forsvare våre verdier ved å utøve landmakt i eget territorium, men også om å være en aktiv partner i NATO. Norge har en liten, men moderne hær, med personell og utstyr blant de fremste i verden. Hæren er en spennende arbeidsplass, og soldatprofesjonen er unik. I løpet av 2011 har Hæren lagt vekt på å videreutvikle våre kjerneverdier: respekt – ansvar – mot. Hæren er midt inne i en omfattende modernisering av strukturen og mottar nytt materiell til alle avdelinger, både hjemme og ute. Satsingsområdene for Hærens investeringer er bedre styrkebeskyttelse, full nattkapasitet, økt rekkevidde,

bedre ildkraft, rask reaksjon, fleksibilitet, presisjon, bedret evne til å utøve ledelse og evne til å integrere ressurser og kapasitet fra andre forsvarsgrener og fra andre land.

4.1.2 Resultatoppnåelse

Brigade Nords (Brig N) nasjonale beredskapsstyrke (NABE) har vært klar hver dag hele året. Den er blitt øvd flere ganger både selvstendig og i samarbeid med politi og andre etater, og brigaden har fått viktige lærdommer av disse samøvelsene. Øvelsene Cold Challenge 11, Samhandling 1, GRAM og REIN har gitt Brigade Nord et meget godt samtreningsutbytte og derfor en betydelig nivåheving gjennom 2011. Øvelsene har ført til økt kompetanse knyttet til taktisk samvirke innenfor en fellesoperativ ramme og omfatter også utnyttelse av og samhandling med kapasiteter fra Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet. Brigade Nords beredskapsstyrke (HRS) har stilt med betydelige bidrag i Afghanistan. HRS har i tillegg produsert og stilt styrker i beredskap sammen med Nordic Battle Group. Den gjenværende HRS-styrken har gjennomført flere øvelser sammen med øvrige hæravdelinger og luftressurser som helikoptre og jagerfly, og den har ellers vært klar for innsats i nasjonale og internasjonale oppdrag. I løpet av 2011 og ved inngangen til 2012 er det ansatt et betydelig antall vervede, noe som øker kompetansen og den operative evnen til avdelingene.

Garnisonen i Sør-Varanger (GSV) har som hovedoppgave å utdanne styrker og vokte den 196 kilometer lange grensen mot Russland, som også er en yttergrense i Schengen. Oppdraget løses med båttjeneste, fot- og skipatrukker, snøscootere, terrengkjøretøyer og avansert teknisk utstyr. GSV løser oppdrag på en svært god måte hver eneste dag.

Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) har som kjerneoppdrag å utdanne styrker og vokte kongehuset. Dette er løst på en utmerket måte. I tillegg representerer HMKG både Hæren og Forsvaret på en rekke offentlige arenaer, med en presisjon og en stil som vekker stor anerkjennelse i både inn- og utland. HMKG stilte på svært kort varsel en betydelig styrke i Oslo til vakt og sikringsarbeidet etter terrorbombingen i regjeringskvartalet 22. juli.

Forsvarets Spesialkommando–Hærens Jegerkommando (FSK–HJK) har utdannet og stilt operative kapasiteter i beredskap og i operasjoner hele året for innsats nasjonalt og internasjonalt. Disse kapasitetene ble hurtig kalt sammen og støttet Politiet i arbeid og beredskap i forbindelse med terrorangrepene i Oslo.

Krigsskolen (KS) har i 2011 lagt særlig vekt på å utdanne offiserer som holder et meget høyt nivå, og som har relevante ferdigheter. Det har vært en betydelig økning i antall kadetter ved skolen. Det er etablert faglige samarbeidslinjer til andre avdelinger i Hæren, for å sikre at kompetansen til offiserene som uteksamineres, er relevant, og at de holder mål.

Operasjonsstøtteavdelingen (OPS STØ) i Hæren har en kort historie, men har utviklet seg til å fylle rollen som en meget god støttespiller for Hærens avdelinger. Avdelingen har bidratt til å utvikle gode relasjoner og økt støtte, samhandling og tilhørighet lokalt i leirene. Avdelingen ivaretar på vegne av Generalinspektøren i Hæren (GIH) viktig samhandling med Forsvarsbygg (FB), Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og Forsvarets sanitet (FSAN), og den sørger for en helhetlig ledelse og styrt utvikling i Hæren innenfor eiendommer, bygg og anlegg (EBA), verksted, kjøkken, garnisoner og skyte- og øvingsfelt. Disse områdene har vist en klar positiv utvikling i planperioden.

Hærens Våpenskole (HVS) har nådd de målsettingene som ble satt for utvikling i perioden 2009–2012. Våpenskolen har utviklet høy fagkompetanse innenfor de fleste fagområder, noe som i 2011 ble benyttet til å forbedre dokumentasjon og reglementer, og det har gitt gode resultater for prosedyrer og for sikkerheten i utførelsen av virksomheten i Hæren.

Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte (FKL) er omorganisert i henhold til omstillingsplanene. FKL har overtatt fagansvaret for logistikk i Hæren og operativ militærpolititjeneste i fredstid for hele Forsvaret. Strukturoppbyggingen i langtidsperioden 2009–2012 er gjennomført, og de planlagte kapasitetene er etablert. FKL leverer god kvalitet og personellet opplever høy grad av jobbtillfredsstillelse.

Hærstaben (HST) har i 2011 prioritert implementering av Mål-, resultat- og risikostyring, og er i ferd med å få gode styringsrutiner og effekt av dette arbeidet. Videre har Hæren rettet oppmerksomheten mot forvaltning, og det har også ført til at innkjøpsprosessen er blitt betydelig bedre.

4.1.3 Utfordringer og risiko

Det mest krevende for Hæren er operasjonene i Afghanistan, og i 2011 har styrkene vært stilt overfor betydelige operative utfordringer. Omlag 350 ansatte i Hæren har til enhver tid vært i Afghanistan. Med en kontingent i

operasjonsområdet og en kontingent under oppsetting påvirker dette Hæren og brigadesystemet både positivt og negativt – positivt i forhold til kompetanse og erfaringer, negativt i forhold til belastningen for personellet.

Logistikkbasestrukturen står langt unna målsettingene gitt for planperioden (2009–2012), men dette har i lys av begrensede ressurser, vært styrt og akseptert. Videre er det enkelte fagmiljøer som er marginale og sliter med å levere samtidig både til operasjoner i utlandet og styrker til nasjonal struktur og kompetanseoppbygging.

4.1.4 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	3 405	3 617	3731
Sivile	155	474	637
Vernepliktige	4 069	4 209	4819
Sum	7 629	8 300	9187

Tabell 10 Årsverk ved Hæren 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	2 538 179	2 962 455	3 318 883
Materiell	1 523 951	1 496 063	1 523 753
EBA	326 448	704 993	893 277
Sum utgifter	4 388 578	5 163 510	5 735 913

Tabell 11 Regnskap for Hæren 2009–2011

Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Totalt antall tjenstedøgn	1 523 398	1 524 404	1 658 481
Øvringsdøgn i snitt. pr. avdel	25	24	27

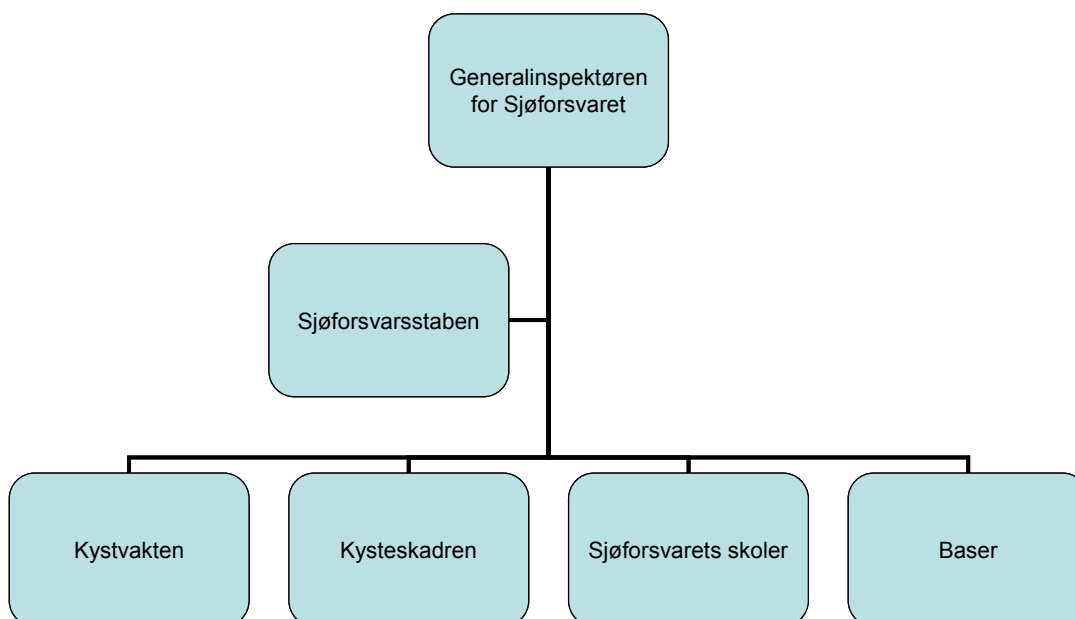
Tabell 12 Aktivitetsdata for Hæren 2009–2011

4.2 Sjøforsvaret

4.2.1 Bakgrunn

Norge har svært lang kystlinje og har ansvar, interesser og forpliktelser i et havområde som er nesten sju ganger så stort som fastlandsarealet. Sjøforsvaret arbeider daglig for å sikre norsk suverenitet og bidrar til nasjonal integritet. Myndighetsutøvelsen blir ivaretatt gjennom håndheving av norske suverene rettigheter i henhold til den internasjonale havrettskommisjonen og i henhold norsk lov. Ressurskontroll, miljøkontroll, støtte til andre statlige instanser og forebyggende virksomhet er sentrale aktiviteter i denne sammenheng.

Sjøforsvaret skal være et hensiktsmessig sikkerhetspolitisk verktøy for å ivareta maritime oppgaver i fred, krise og krig i nasjonal og internasjonal sammenheng.

Sjøforsvaret består av Kysteskadren (KE), Kystvakten (KV), Sjøforsvarets skoler (SSK) og Sjøforsvarets baser (SB). Denne organiseringen vil bli noe justert i 2012, siden Marinejegerkommandoen (MJK) vil bli organisatorisk flyttet opp til samme nivå som KE, KV, SSK og SB.

Kysteskadren (Marinen) har i 2011 bestått av

- Norwegian Task Group (NorTG), taktisk ledelseelement
- Fregattvåpenet (FFV) (fregatter i Fridtjof Nansen-klassen)
- UVB-våpenet (undervannsbåter i Ula-klassen)
- MTB-våpenet (fartøyer i Skjold-klassen)
- Minevåpenet (MV) (Alta-klassen (minesveipere) og Oksøy-klassen (minejaktfartøyer))
- Marinens jegervåpen (MJV): Marinejegerkommandoen (MJK), Minedykkerkommandoen (MDK), Kystjegerkommandoen (KJK) og Taktisk båtskvadron (TBS) (Stridsbåt 90-fartøyer)
- Marinens logistikkvåpen (MARLOG) består av KNM «Tyr», KNM «Valkyrien» som logistikk-støttefartøyer, KNM «Kvarven», KNM «Nordnes» som 1. Patruljebåtdivisjon (1 PB) og navigasjonstreningsfartøyer og Kongeskipet KS «Norge».

Kysteskadren er Sjøforsvarets operative styrke på sjø og land, mens Kystvakten, som også er en del av Sjøforsvaret, i fredstid er statens primære myndighetsutøver på havet og Forsvarets viktigste virkemiddel for episodehåndtering i havområdene.

Kysteskadren består av fem fregatter, seks undervannsbåter, tre fartøyer i Skjold-klassen, seks mineryddingsfartøyer, og i tillegg logistikk- og støttefartøylene. I tillegg er tre Skold-klasse fartøyer under leveranse og det skal utvikles «logistikk på kjøll» (Combat Service Support) ved anskaffelse av et større logistikk fartøy.

Kystvakten disponerer en variert flåte av fartøyer, fly og helikoptre. I alt disponerer Kystvakten 14 fartøyer, hvorav fire fartøyer er helikopterbærende. Ni av fartøylene gjør tjeneste i nord, mens fem fartøyer opererer i sør. I tillegg disponerer Kystvakten Lynx-helikoptre og innleide sivile fly. Forsvarets maritime overvåkningsfly P-3 Orion bidrar også med oppdrag for Kystvakten.

4.2.2 Resultatopptåelse

Sjøforsvaret, gjennom Kystvaktens tilstedeværelse med døgkontinuerlig overvåkning, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse, bidrar til at Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) kan ha kontroll og oversikt i norske ansvars- og interesseområder.

Marinens fartøyer bidrar også til å bygge det maritime situasjonsbildet i fartøyenes seilingsperioder. Når fregattene i Fridtjof Nansen-klassen får NH-90-helikoptre embarkert, og når de resterende tre nye fartøyene Skjold-klassen blir levert og blir operative, blir denne viktige tjenesten kraftig forbedret.

Målsettingen om økt tilstedeværelse i nordområdene er bedret i løpet av året både for Kystvakten og Marinen. Marinen kan i 2011 vise til en positiv utviklingen når det gjelder tilstedeværelse i nordområdene, som planlagt og ønskelig.

Sjøforsvaret la opp sine øvelsesperioder i fem perioder i 2011, fordelt over hele året. Sjøforsvarets Norwegian Task Group (NorTG) leder disse øvelsene, som kan være både nasjonale og multinasjonale øvelser. Hensikten med NorTG-øvelsene er å øve Forsvarets kampsystemer på en rekke krigføringsområder, med hovedkvarter i en fellesoperativ og multinasjonal ramme.

Marinen har deltatt i fire større utenlandsøvelser i 2011. Øvelsene omfatter trening av prosedyrer og taktikk i et internasjonalt styrkeforband, samøvelse mellom norske og russiske maritime enheter basert på en politisk samarbeidsavtale mellom russiske og norske myndigheter, rydding av gamle eksplosiver i baltiske farvann og trening på å få logistikken i forbindelse med deployering til å fungere etter hensikten.

Sjøforsvaret har deltatt på øvelser i samarbeid med sivile myndigheter der hensikten er å øve tverretattlig samarbeid, skape oversikt og situasjonsforståelse i et område, utøve myndighet og kontrollere sivile fartøyer og handle overfor hendelser som strider mot gjeldende lover og regler. Under øvelsen Skagex 2011, som er tilrettelagt av DSB (Direktoratet for samfunnsikkerhet og sivil beredskap), var hensikten å øve det sivile beredskaps- og redningsapparatet i Norge, Sverige og Danmark relatert til sjøhendelser. Det ble lagt vekt på varsling, rapportering, samordning og koordinering. Videre ble det testet beredskapsplanverk for oljevern imellom aktørene og de deltakende nasjonene.

Sjøforsvaret har deltatt med ett minefartøy, KNM «Måløy», i ca. seks måneder høsten 2011 i NATOs stående minestykke (SNMCMG1¹⁸).

Seilskipene «Statsraad Lehmkühl» og «Christian Radich» leies inn av Sjøforsvaret for å gjennomføre opplæring av elever ved Sjøkrigsskolen og Befalsskolen for Sjøforsvaret. Seilskutene gis KNM-status for den perioden de er under operativ kommando.

I 2011 har Sjøforsvaret vært særlig sterkt opptatt av å styrke området «Forsvarlig forvaltning» samt området «Holdninger, etikk og ledelse». Dette arbeidet har hatt sterk lederforankring på alle nivåer, og det er gjort betydelige fremskritt. Alle kvantitative indikatorer bekrefter dette.

I tillegg har Sjøforsvaret utviklet et helt nytt kvalitetsstyringssystem, som skal implementeres fra januar 2012.

Personellsituasjonen i Marinen er anstrengt, på grunn av en vedvarende og for høy avgangsråde. Dette fører til en bemannings- og kompetansemessig kritisk situasjon for fregatt- og UVB-våpenet. Sjøforsvaret er en liten, men svært attraktiv kompetanseaktør innenfor maritim sektor i Vestlandsregionen og er derfor svært følsom for endringer i dette arbeidsmarkedet.

Internt i Sjøforsvaret er tiltaksområder fra personell- og kompetanseplanen implementert i Generalinspektøren for Sjøforsvarets (GIS) virksomhetsplan for 2012. Her rettes det oppmerksomheten mot tiltak for å beholde personell og for å effektivisere kompetanseproduksjonskjeden ytterligere.

Generelt fremstår personellsituasjonen i Kystvakten som tilfredsstillende. Det har skjedd en positiv utvikling i erfarings- og kompetansenivået i KV's besetninger.

¹⁸ Standing Naval Mine Counter Measures Group One(SNMCMG)

4.2.3 Utfordringer og risiko

Det finnes utfordringer med hensyn til evnen til å vedlikeholde vedtatt struktur, styrkeproduksjon og gjennomføring av materiellprosjekter. Dette gjelder spesielt for teknisk bransje innenfor fartøystrukturen i Marinen og de delene av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) som skal understøtte Sjøforsvarets operative struktur.

En fortsatt økende aktivitet i dette sivile arbeidsmarkedet bidrar til en økning i antall offiserer som søker permisjon eller slutter i Sjøforsvaret. Sjøforsvaret vurderer at det er en høy risiko for ytterligere avtapping av kritisk kompetanse, og dette kan hindre Sjøforsvaret i å få til en bærekraftig bemanning av strukturen.

Manglende tilgjengelighet av helikoptre kan føre til at Kystvakten får begrenset evne med tanke på utførelse av overvåkning og kontrollfunksjoner der bruk av helikopter er avgjørende, spesielt i vernesonen og i Barentshavet.

Kjøp av Nornen-klassen vil føre til en økt etterspørsel etter sjømilitær kompetanse. Sett i lys av ovennevnte kompetanseunderskudd i Sjøforsvaret vil det på kort sikt være utfordrende å møte dette økte behovet.

4.2.4 Hovedtall

4.2.4.1 Sjøforsvaret

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	1 982	2 034	2105
Sivile	154	214	245
Vernepliktige	1 540	2 103	1621
Sum	3 676	4 351	3 971

Tabell 13 Årsverk i Sjøforsvaret 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	1 474 538	1 625 334	1 704 942
Materiell	1 454 182	1 403 711	1 346 966
EBA	245 854	305 392	340 092
Sum utgifter	3 174 574	3 334 437	3 392 000

Tabell 14 Regnskap for Sjøforsvaret 2009–2011

Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Fregatt	7 517	5 942	6 258
Skjold-klasse	0	382	1 963
Minefartøy	6 841	6 816	6 023
Ubåt	6 702	5 832	5 407
Logistikkfartøy	5 271	4 945	5 955
Sum seilingstimer	26 331	23 917	25 606

Tabell 15 Aktivitetsdata for Sjøforsvaret 2009–2011

4.2.4.2 Kystvakten

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	338	245	352
Sivile	14	16	18
Vernepliktige	298	262	356
Sum	650	523	726

Tabell 16 Årsverk i Kystvakten 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	348 581	363 967	367 082
Materiell	528 683	595 001	618 757
EBA	15 327	15 580	16 423
Sum utgifter	892 591	974 548	1 002 262

Tabell 17 Regnskap for Kystvakten 2009–2011

Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Patruljedøgn	3 601	3 495	3 599
Helikoptertimer	1 299	1 141	974

Tabell 18 Aktivitetsdata for Kystvakten 2009–2011

4.3 Luftforsvaret

4.3.1 Bakgrunn

Luftforsvarets basestruktur består av sju flystasjoner, to kontroll- og varslingsstasjoner og to utdanningsentre. Redningstjenesten er plassert på ytterligere tre lokasjoner.

De operative elementene er delt inn i ti flyskvadroner, to bataljoner med luftvernartilleri, to basesett og to CRC kommando- og kontrollstasjoner.

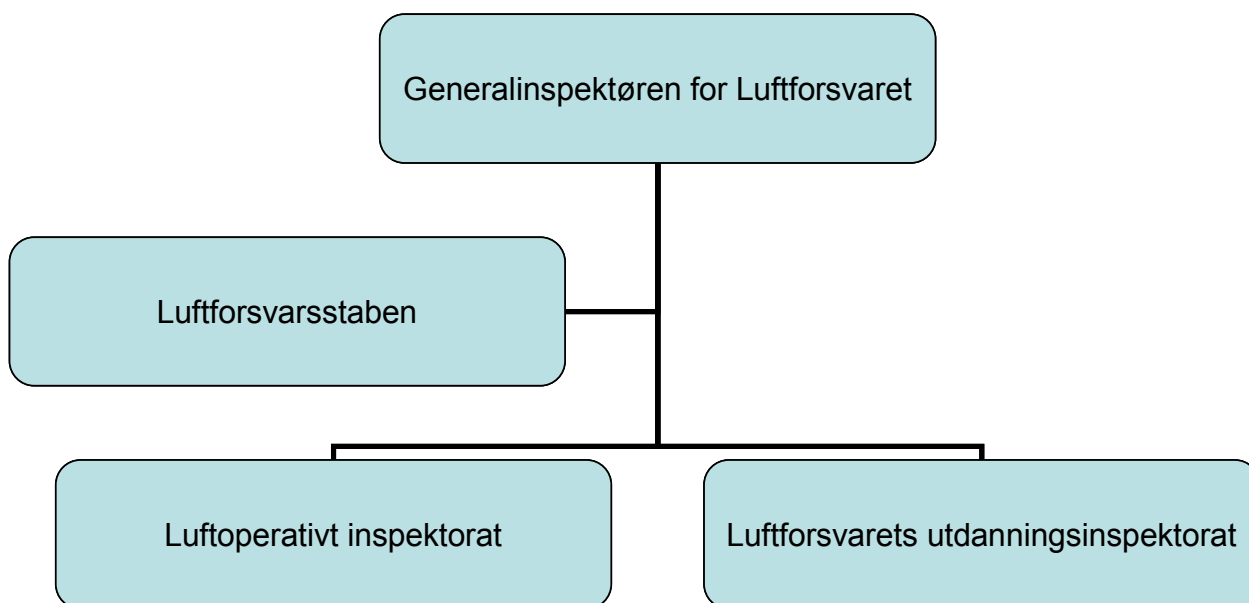
Forsvarsgrenen har 57 F-16 kampfly, to NASAMS luftvern batterier, tolv Sea King redningshelikoptre, seks P-3 Orion maritime overvåkningsfly, fire C-130J Hercules transportfly, seks Lynx maritime helikoptre, 18 Bell 412 transporthelikoptre og tre DA-20-fly for elektronisk krigføring. Nye helikoptre av typen NH-90 er under innføring. De skal overta for Lynx i kystvaktoppdrag og skal utplasseres på fregatt, noe som skaper en ny rolle for Luftforsvaret. Arbeidet med lokalisering av helikoptre ved Håkonsvern er startet.

Luftforsvaret styrkeproduserer for å opprettholde stående, nasjonale operative oppdrag nasjonalt og internasjonalt.

Sentrale oppdrag:

- 1 Luftvakt som inkluderer kontinuerlig luftovervåkning av norsk luftrom og jagerflyberedskap
- 2 Havovervåkning med P-3 Orion
- 3 Redningstjeneste med Sea King
- 4 Helikopterstøtte til Kystvakten med Lynx

Mens luftovervåkingen i sin natur er landsdekkende, har flere av de andre operative elementene i større grad oppmerksomheten rettet mot nordområdene – særlig kampfly, maritime overvåkningsfly og kystvaktelikoptre.

- Under Luftoperativt inspektorat er det åtte luftvinger: Luftving 130 (Mågerød), 131 (Sørreisa), 132 (Bodø), 133 (Andøya), 135 (Gardermoen), 137 (Rygge), 138 (Ørland) og 139 (Bardufoss).
- Under Luftforsvarets utdanningsinspektorat er det to skoler: Luftkrigsskolen (Trondheim) og Luftforsvarets skoler Kjevik (Kjevik).

Luftforsvaret har i 2011 hatt et høyere aktivitetsnivå enn planlagt ved inngangen av året. Ambisjonsnivået for 2011 er således mer enn nådd på enkelte områder. Luftforsvarets avdelinger har gjennomført operative oppdrag for Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og NATO i Norge og i utlandet gjennom hele året.

4.3.2 Resultatoppnåelse

Luftforsvarets fire prioriterte oppgaver i 2011 har vært styrkeproduksjon til og leveranse av Bell 412 til Norwegian Aeromedical Detachment (NAD) i Afghanistan, F-16 til Operation United Protector i Libya, P-3 Orion til Operation Ocean Shield i Adenbukten og et styrkebeskyttelseskompani i Afghanistan. Sistnevnte ble satt til operative oppdrag i desember 2011.

Styrkebidraget NAD har vært opprettholdt gjennom hele året uten avbrudd. Samarbeidet med en amerikansk helikopterenhet har gitt styrken større fleksibilitet. Helikoptermiljøet er fortsatt under oppbygging mot et større antall flybesetninger.

Luftforsvaret leverte på svært kort varsel, og sammen med andre deler av Forsvaret, et relevant F-16-styrkebidrag, med deltakelse både fra Bodø og Ørland, til operasjonene over Libya, samtidig med at man opprettholdt Air Policing over Island i juni. Dette var mulig med bakgrunn i at kampflymiljøet til enhver tid er godt trent og befinner seg på et høyt internasjonalt nivå.

Oppbyggingen av P-3N-bidraget til Adenbukten ble gjennomført på Andøya. Oppdraget var i stor grad sammenfallende med styrkens normaloppdrag. Operasjonen ga god strykeproduksjonsmessig effekt siden en nyoppdatert P-3N ble benyttet.

Luftforsvaret har, i samarbeid med Heimevernet, og støttet av Hæren, satt opp og trent et kompani for beskyttelse av styrkene i den norske leieren i Maimanah (Force Protection Coy), med utgangspunkt i Luftforsvarets basesett på Ørland og baseforsvarstaktisk skole på Rygge. I tillegg har Luftforsvarets øvrige luftvinger støttet denne treningen og oppsetningen. Styrken skal løse oppdrag i Afghanistan i 2012.

Luftforsvaret styrkeproduserer for å opprettholdelse stående operative oppdrag nasjonalt. Sentrale oppdrag er luftvakt, som inkluderer kontinuerlig luftovervåking av norsk luftrom, og jagerflyberedskap. Videre utføres havovervåking med P-3 Orion, redningstjeneste med Sea King og helikopterstøtte til Kystvakten. Alle disse kapasitetene har levert styrker som forutsatt til oppdragene for 2011. Mens luftovervåkingen i sin natur er landsdekkende, er flere av de andre operative kapasitetene i større grad rettet mot nordområdene, særlig kampfly, maritime overvåkningsfly og kystvakthelikoptre.

Innføringen av NH-90 maritime helikoptre er forsinket, men i slutten av 2011 ble det første helikopteret levert til Bardufoss. Det skal brukes til opptrening av operativt og teknisk personell, som etter hvert skal inngå i operative kystvaktoppdrag sammen med Kystvakten. En viss kapasitet er blitt opprettholdt med de eldre Lynx-helikoptrene, som gradvis fases ut til fordel for NH-90.

Styrkeproduksjonen av kampfly er gjennomført i henhold til reviderte planer, på grunn av oppdraget over Libya. Operative oppdrag og trening har gitt organisasjonen verdifull kompetanse, som har bidratt til å opprettholde og ytterligere utvikle systemets evne.

Luftforsvaret har operert alle fire C-130J Super Hercules. Oppbyggingen av flybesetninger og teknisk støtte er ved utgangen av 2011 nærmest fullført. Skvadronen har trent intensivt og samtidig gjennomført en rekke operative oppdrag i 2011, da spesielt som støtte til Unified Protection. Operative flygninger til Afghanistan er gjennomført og ses også på som forberedelser for operasjoner i 2012. 335-skvadronen nådde full operativ status ved utgangen av året.

P-3 Orion er inne i en fase hvor det gjennomføres nødvendig vedlikehold og oppdateringer for å opprettholde kapasiteten på lengre sikt. På grunn av dette har flytimeproduksjonen vært noe lavere enn normalt. Avdelingen har opprettholdt styrkeproduksjonen og aktiviteten omtrent på det nivået som er etterspurt av operative myndigheter.

Bell 412 styrkeproduserer fortsatt til operasjonen i Afghanistan (NAD), og har igjen tatt opp beredskaps-samarbeidet med Politiet.

Sea King redningshelikoptre har stått i beredskap gjennom hele 2011, i henhold til planlagt nivå, noe som er meget bra sett i lys av materiellets alder. Videre styrkeproduseres det for støtte til anti-terrorberedskap til sjøs. Det er startet et program med tyngre vedlikehold for å opprettholde kapasiteten frem til nye redningshelikoptre kan innføres. Programmet skal gjennomføres over flere år.

Kontroll- og varslingsystemet har gjennom hele året gjennomført en døgkontinuerlig overvåking av luftrommet og opprettholdt luftoperativ beredskap for å ivareta suverenitetshevdelse av norsk luftrom. I systemet følger styrkeproduksjonen og løsning av operative oppdrag tett sammen, siden systemet har kontinuerlige operative leveranser.

Luftvernet ble i 2011 etablert i to produksjonselementer (luftvern bataljoner) som kan settes opp i flere luftvernstridsgrupper. Dette har gitt en større fleksibilitet i forhold til de oppdragene luftvernet er satt til å løse. Det har gjennom året vært en viss økning i tilgjengelighet på grunn av økte personellrammer og klart bedret materielltilgang i forhold til tidligere år.

DA-20 er et aldrende system, men er fortsatt i stor grad etterspurt. Enheten deltar jevnlig på øvelser og utviklingsaktiviteter til støtte for andre avdelinger, herunder Etterretningstjenesten.

Luftforsvarets basesett har som hovedoppgave å støtte og beskytte andre luftforsvarsenheter ved deployeringer nasjonalt og internasjonalt. I 2011 (og 2012) har deler av styrken, Force Protection Coy, hundeevipasjer og eksplosivryddere, vært i internasjonale operasjoner til støtte for andre avdelinger.

4.3.3 Utfordringer og risiko

Hovedrisikoen er knyttet til driftsettingen av C-130J og NH-90 innenfor de økonomiske rammene i kapittel 1733 (Luftforsvaret). Frem til nå er begge systemene blitt ivaretatt gjennom prosjektfinansiering, men skal overføres til drift innenfor Luftforsvarets budsjetter i 2012–2013.

Utsettelsen av NH-90 innebærer en viss risiko for lavere operativ støtte til Kystvakten, idet Lynx-helikoptrene skal fases ut.

Endringer i drivstoffpris gjennom året kan påføre Luftforsvaret utfordringer i forhold til styrkeproduksjonen, spesielt for kampflyleveransen.

4.3.4 Hovedtall

4.3.4.1 Luftforsvaret

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	1 414	1 402	2282
Sivile	223	420	570
Vernepliktige	957	595	1349
Sum	2 593	2 417	4 200

Tabell 19 Årsverk i Luftforsvaret 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	1 277 953	1 590 114	1 839 676
Materiell	2 205 717	1 778 251	1 692 243
EBA	315 602	556 438	701 848
Sum utgifter	3 799 272	3 924 803	4 233 767

Tabell 20 Regnskap for Luftforsvaret 2009–2011

Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Kampfly	8 960	9 087	10 288
Transportfly (C-130J)	702	1 423	2 089
MPA (P-3)	2 276	2 055	1 865
EK (DA-20)	987	975	1 100
Helikopter (Bell 412)	3 494	3 818	4 952
Sum flytimer	16 419	17 358	20 294

Tabell 21 Aktivitetsdata for Luftforsvaret 2009–2011

4.3.4.2 Redningstjenesten

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	114	294	168
Sivile	5	16	6
Vernepliktige	0	0	0
Sum	119	310	174

Tabell 22 Årsverk i Redningstjenesten 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	131 536	177 909	187 168
Materiell	449 697	306 234	308 827
EBA	3 901	22 582	5 265
Sum utgifter	585 134	506 725	501 260

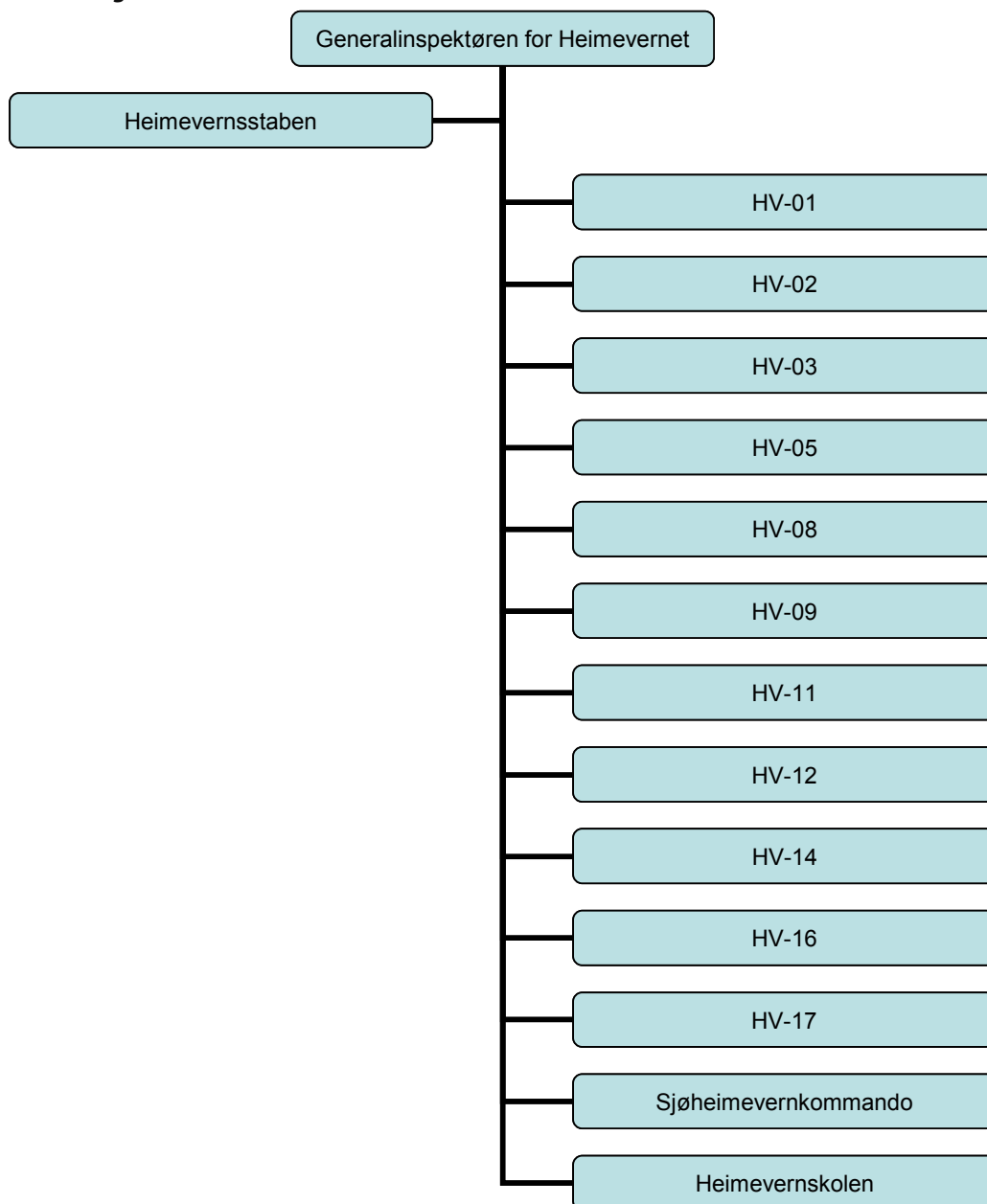
Tabell 23 Regnskap for Redningstjenesten 2009–2011

Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Sea King	4 210	4 192	4 254

Tabell 24 Aktivitetsdata for Redningstjenesten 2009–2011

4.4 Heimevernet

4.4.1 Bakgrunn

Heimevernet (HV) har hatt en årsverksramme på 535 i 2011.

Heimevernsstaben flyttet 12. desember 2011 fra Oslo til Elverum og er etablert på Terningmoen i nye og moderne lokaler.

HV skal som militær organisasjon beskytte mennesker og viktige samfunnsfunksjoner, herunder:

- Beskytte viktig infrastruktur
- Støtte nasjonal krisehåndtering
- Forsterke militær tilstedeværelse
- Gi støtte til det sivile samfunnet

Implementering av holdning, etikk og ledelse (HEL)

I 2011 har en rekke av satsningsområdene for «Holdninger, etikk og ledelse» (HEL) blitt videreført. Undervisning i «Respekt, ansvar, mot» (RAM) er utført i alle distrikter og kommandoer. Måltrettet mellomlederutvikling (MMU) ble avsluttet i april 2011. Gjennom seminarer har alle avdelinger i HV arbeidet frem «Våre verdier» og implementert disse i det daglige virket. Kulturreformen, herunder satsning på «Helse, miljø og sikkerhet» (HMS), rettsgrunnlag, etikk og kommunikasjon, er i stadig utvikling i organisasjonen.

4.4.2 Resultatoppnåelse

4.4.2.1 Styrkeproduksjon

HV har i 2011 produsert mer enn resultatkravet fra forsvarssjefen. Som følge av en tilleggsbevilgning på 40 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett, klarte HV å trene 90 prosent av innsatsstyrkene med henholdsvis 20 dager for befal og 15 dager for mannskaper. HV gjennomførte årlig trening for over halvparten av områdestrukturen, med henholdsvis seks dager for befal og fire dager for mannskaper. I tillegg klarte HV å kle opp i underkant av 1000 nytilførte mannskaper. HV produserte 162 700 tjenestegjørende dager, en økning på seks prosent i forhold til det opprinnelige budsjettet. Dette skyldes ekstratildelingen og høyere fremmøte enn forventet.

4.4.2.2 Kursvirksomhet

HV har utdannet 1034 befal. De er hovedsakelig utdannet ved Heimevernets skolesenter (HVSKS) og Forsvarets kompetansesentre. Oppmøteprosenten samlet for 2011 ble 89 prosent, noe som er høyere enn for 2010, da tilsvarende oppmøteprosent var 82 prosent.

HVs befalsskole (HVBS) har utdannet 80 befalelever med en meget høy kvalitet. Hovedutfordringen er å rekruttere erfarent befal til HVBS som instruktører/veiledere og ledere.

4.4.2.3 Internasjonale tjenester

HV har i 2011 bidratt med rekruttering til internasjonale operasjoner, herunder:

- HV-03 har rekruttert personell til tre Force Protection-lag og troppssjef til Nasjonalt Support Element (NSE) i Afghanistan.
- Hele HV har rekruttert personell og HVSKS og HV-12 har støttet Luftforsvaret i oppsetting av Force Protection Coy til Provinsonal Reconstruction Team (PRT) i Afghanistan.
- Hele HV har rekruttert personell til staben i PRT, med varierende antall.

Fra HVs styrkestruktur har det i tillegg til overnevnte rekrutteringsoppdrag vært ca. 40 soldater i hver kontingent, i hovedsak til ISAF/Afghanistan. Dette er personell som har fått et kompetansepåfyll som er verdifull for HVs styrkestruktur.

4.4.2.4 HVs støtteoppdrag

HV har gjennomført tre skarpe oppdrag i løpet av 2011:

- Støtte til Politiet og forsterkning av vekten ved felles ledelsesbygg i tiden 23.–25. juli 2011 i forbindelse med terroraksjonen 22. juli. Mannskaper fra HV-02 og HV-05 deltok. HVs innsats i Oslo sentrum utgjorde en viktig del av Forsvarets støtte til Politiet i en vanskelig og uoversiktlig situasjon like etter terroranslaget. Vakt- og sikringsoppdragene ble ivaretatt på en rutinert og profesjonell måte.
- Eskorte og vakthold av amerikansk u-båt i Bergen 4. til 11. oktober 2011 med mannskaper fra HV-09.
- Sikring i forbindelse med besøk Standing NATO Mine Counter Measure Group (SNMCMG) i Oslo Havn med mannskaper fra Sjøheimevernet.

HV støttet de sivile myndighetene gjennom følgende § 13-operasjoner:

- Fem leteaksjoner etter savnet personell der leteaksjonen i Porsanger i mars ble fremhevet av forsvarsministeren.
- Støtte til politimesteren i Sør-Trøndelag i forbindelse med flom i Haltdalen 16. august.
- Støtte til oppryddingsarbeidet etter orkanen «Dagmar» i Møre og Romsdal og Sogn Fjordane.

I tillegg støttet HV som vanlig Landsskytterstevnet i Bodø med personell fra HV-14.

4.4.2.5 Forsvarlig forvaltning

HVs rutiner når det gjelder forsvarlig forvaltning, vurderes som til dels meget tilfredsstillende. HVs avdelinger arbeider kontinuerlig med å forbedre rutineene med behandling av fakturaer, og i 2011 har tiltakene gitt god effekt.

Egenkontroll er gjennomført ved alle avdelinger i HV, og en plan for 2012 er utarbeidet.

4.4.3 Utfordringer og risiko

Utfordringen i 2012 vil være å rekruttere personell til styrkestrukturen med kvalifisert personell til alle distriktsstaber og å holde oppe dagens nivå på områdestrukturen. Dagens dekningsgrad er 91 prosent i områdestrukturen og kan bli vanskelig å opprettholde. HV har en naturlig avgang/rotasjon på ca. 3500 per år på grunn av alder, og det finnes ikke tilstrekkelige ressurser til å kle opp alt personell som skal erstatte den naturlige avgangen.

I tillegg har HV en betydelig ubalanse i forhold til befalsoppsetning i flere av sine avdelinger. Ubalansen er spesielt stor på lavere nivå. Rekrutteringen til troppsbefal og lagførere er spesielt utfordrende i de tre nordligste HV-distriktene og i Sjøheimevernet. Volumet i utdanningen av befal har de siste årene ikke dekket den årlige avgangen.

Per 1. januar 2012 er det beregnede behovet for de nevnte kategoriene 2100 personell.

Generalinspektøren i HV er bekymret for denne utviklingen siden den vil kunne svekke HVs evne til oppdragsløsning og kan gi en mindre effektiv styrkeproduksjon.

4.4.4 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	424	417	411
Sivile	61	104	130
Vernepliktige	117	93	109
Sum	602	614	650

Tabell 25 Årsverk i Heimevernet 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	630 945	629 740	668 329
Materiell	334 747	260 484	293 868
EBA	109 283	157 376	196 582
Sum utgifter	1 074 974	1 047 600	1 158 779

Tabell 26 Regnskap for Heimevernet 2009–2011

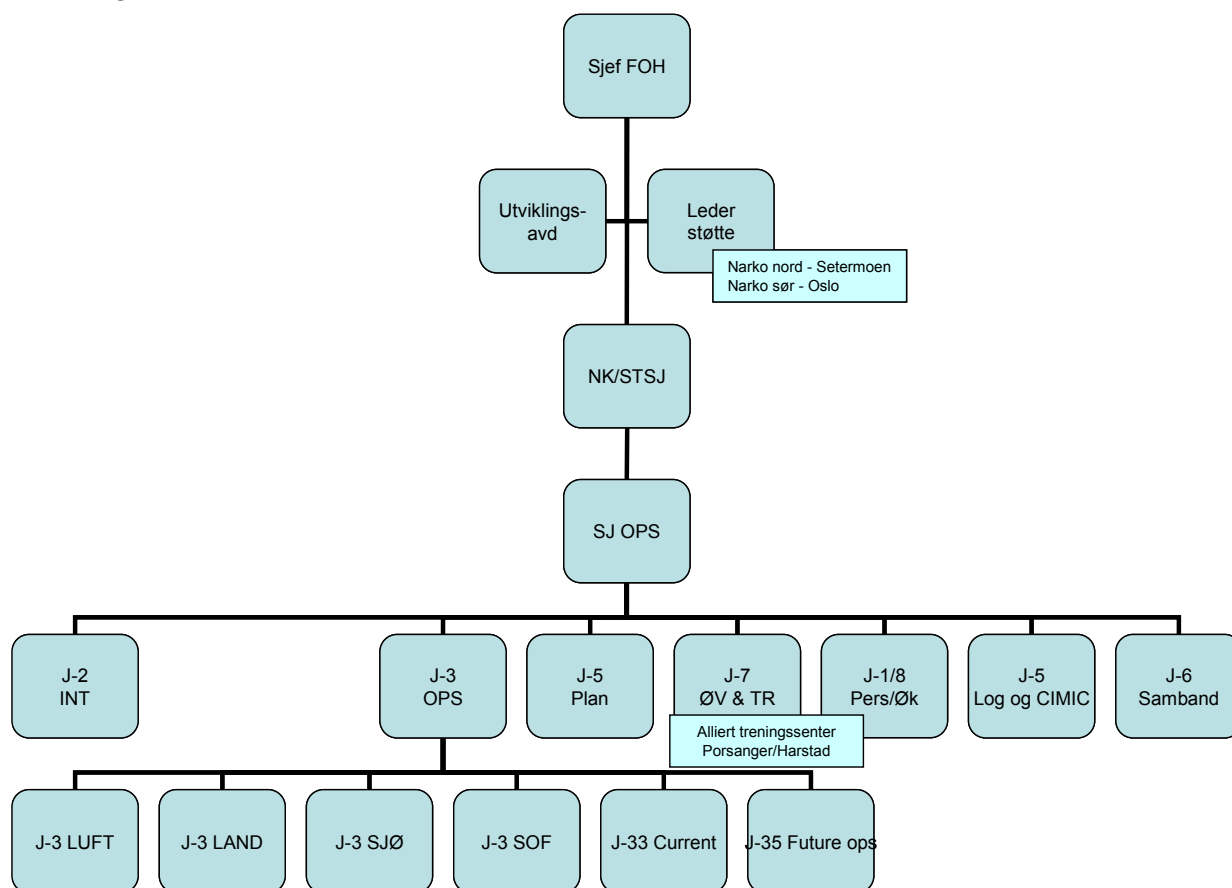
Aktivitetsdata	2009	2010	2011
Sum tjenestedøgn	173 750	170 567	162 668

Tabell 27 Aktivitetsdata for Heimevernet 2009–2011

5 - FELLESELEDD

5.1 Forsvarets operative hovedkvarter

5.1.1 Bakgrunn

Forsvarets operative hovedkvarterets (FOH) viktigste oppgave er overordnet kommando og kontroll over all fredsoperativ virksomhet, med hovedvekt på planlegging og ledelse av fellesoperasjoner. Prioriterte oppgaver i 2011:

- Planlegge og lede operasjoner hjemme og ute
- Sikre tilstedeværelse i Nordområdene
- Samarbeid med andre statlige myndigheter og sivile instanser
- Fornyning og utvikling av hovedkvarteret
- Gjennomføring av øvelser og trening
- Forsvarlig forvaltning
- Tilnærming til NATOs kommandostruktur

5.1.2 Resultatoppnåelse

FOH har i løpet av 2011 videreutviklet det fellesoperative hovedkvarteret, som har vært på Reitan siden 1. august 2010. Gjennom stabsøvelsen, øvelse Gram, har FOH evaluert egen organisasjon som et utgangspunkt for videreutvikling av hovedkvarteret. Øvelsen viste en positiv utvikling av hovedkvarterets funksjonalitet etter

etableringen. Øvelse Gram ble gjennomført med en vellykket støtte av CAX¹⁹, et datastyrt spillteknisk verktøy (øvingssimulator), utviklet for å effektivisere ressursbruken ved stabsøvelser.

FOH har i løpet av 2011 utarbeidet en formalisert prosess for risikostyring, som en integrert del av styringen. I dette inngår en prosess for systematisk identifisering av risiko, prioritering mellom risikomomentene, synliggjøring og dokumentasjon, og dessuten synliggjøring av tiltak som settes i verk for å redusere risiko. Metodikken for risikostyring er blant annet verktøyet Operational Risk Management (ORM) som har vært brukt i forbindelse med enkelte øvelser og operasjonsplanlegging. Prosjektet «Fornyning FOH» har etablert et helhetlig styrings-system, der mål, oppdrag og styringsparametere integreres i en helhetlig struktur. Det har ved FOH, som i Forsvaret for øvrig, vært lagt stor vekt på implementering av system for internkontroll. Internkontroll som en integrert del av FOHs styring og ledelse ble iverksatt i 2011. Innledningsvis har oppmerksomheten vært rettet mot forsvarlig forvaltning med fagområdene våpen- og materiellkontroll, økonomistyring, fakturaflyt og sikkerhet. Utfordringene i 2012 vil være å videreutvikle kontrollregimet for operative leveranser, i tillegg til å sikre fortsatt forsvarlig forvaltning.

Operasjonsrom, kjøkken og operative arbeidsposisjoner i fjellanlegget er blitt ferdigstilt. HMS-tiltak er blitt forsert for å forbedre arbeidsforholdene for ansatte. De siste kontorene ferdigstilles i løpet av første halvår 2012, hvorpå deler av bygningsmassen på Reitan vil bli avhendet. På grunn av økt funksjonalitet og driftssikkerhet ved det nye fjellanlegget har FOH oppnådd en intern effektivisering på fem millioner kroner knyttet til reduksjon av vaktfunksjoner innenfor teknisk drift.

Det er utarbeidet en mulighetsstudie med støtte fra Forsvarsbygg i løpet av året. Denne studien danner et beslutningsgrunnlag for videre utvikling av virksomheten på Reitan. Studien må ses i sammenheng med sikringsprosjektet som vil videreutvikle sikringen av anlegget.

5.1.2.1 Forsvarlig forvaltning

Det blir lagt stor vekt på forsvarlig forvaltning og etterlevelse av Forsvarets og statens forvaltningsprinsipper og forvaltningsregler.

Rollen som familiekoordinator er opprettet for å sikre oppfølging av pårørende og familie, spesielt i forhold til antall ansatte som til enhver tid er deployert til utenlandske operasjoner. Det er i denne forbindelse gjennomført flere arrangementer for ansatte med familier, og dessuten samlivskurs.

5.1.2.2 Medarbeiderundersøkelse

FOH hadde en svarprosent på 73,8 prosent på medarbeiderundersøkelsen for 2011. Kvantitative krav (opplevd arbeidsmengde), rollekonflikt og jobbtrotasjon følges nøye opp på grunn av at scorene på disse ligger høyere enn i resten av Forsvaret. FOH tar utfordringene på alvor og har iverksatt tiltak og oppfølging for å få et mer nyansert bilde av hva årsakene kan være. I undersøkelsen for 2012 stiller FOH derfor egne spørsmål omkring problemstillingen kvantitative krav.

Den store jobbtrotasjonen, spesielt første året, skyldes sannsynligvis at personell som ikke ønsket å flytte med, nå har funnet seg en annen jobb. En del måtte rotere på grunn av tidsbegrensede stillinger (ca. 20 prosent), eller karriereønsker. For å få en mer konkret oversikt over problemstillinger rundt jobbtrotasjon, stiller FOH i 2012 derfor egne spørsmål om årsaksforhold.

Samlet sett viser undersøkelsen tilfredsstillende status med hensyn til positive utfordringer, tilfredshet, engasjement i organisasjonen.

Utfordringene i 2011 har vært «å arbeide på en anleggsplass», det vil si å holde full operativ status samtidig som fjellanlegget renoveres. Arbeidet har likevel gått bra, og det har ikke forekommet skader eller alvorlige situasjoner som følge av arbeidene. En del irriterende støy og utfordringer for personellet har det imidlertid vært.

Selv om det ikke fremkommer alvorlige utfordringer i 2011, forsetter HMS-arbeidet, med vekt på å holde den positive trenden og å finne gode løsninger der dette kan gi ytterligere bedringer av arbeidsmiljøet.

¹⁹ Computer Assisted Exercise

5.1.2.3 Sivilt-militært samarbeid (CIMIC)

Det har vært holdt to møter i Sentralt totalforsvarsforum i løpet av 2011. Forumet har dette året vært ledet av Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap. Regionalt har det vært gjennomført møter i de respektive fylkesberedskapsrådene. Heimevernsdistriktene har representert Forsvaret i disse rådene. Det har i tillegg vært avviklet årlig sivilt-militært kontaktmøte i regionene Østlandet og Nord-Norge.

I løpet av året har det vært holdt to møter i helseberedskapsrådet, der FOH og Helsedirektoratet møtes. Dette har resultert i en bistandsavtale mellom Forsvaret og Helsedirektoratet.

FOH har et utstrakt samarbeid med Kystverket, som er særlig relevant i forhold til Kystvakten og koordinering av aktiviteter i nære farvann.

Hovedredningsentralen og FOH gjennomfører gjensidige besøk for å ivareta oppfølging og informasjon innenfor relevante områder.

Under vinterøvelsen «Cold Challenge» (CC) ble det etablert en «White Cell», der representanter fra sivile myndigheter var til stede. Under øvelsen ble det øvd på CIMIC-personell i staber og norsk CIMIC-lag i beredskap for EU-Nordic Battle Group.

Øvelsene Samaritan og Barents Rescue var i år slått sammen til én øvelse. Her ble det øvd på strategisk medisinsk evakuering, der Forsvaret ble støttet av sivile samarbeidspartnere.

FOH har deltatt på en sikkerhetskonferanse i regi av Universitetet i Stavanger og har et samarbeid med Universitetet i Nordland når det gjelder nordområdene.

5.1.2.4 Forsvarets narkotikagrupper

Narkotikagruppene arbeidet opp mot alle avdelinger i Forsvaret etter retningslinjer og bestemmelser i Direktiv for Forsvarets rusforebyggende arbeid. I 2011 har gruppene bistått ved samtlige innrykk til rekruttskoler og uttak til Forsvarets skoler- og utdanningscentre. I tillegg har de bistått ved flere oppkledningsdager og innrykk til HV. Det er gjennomført en stor andel stikkprøvekontroller hos soldater og befal, herunder også av personell som tjenestegjør i Europa og Afghanistan. De fleste sakene relatert til narkotika blir avdekket under innrykk, og for 2011 initierte narkotikagruppene ca. 130 straffesaker.

Narkotikagruppene prioriterer også å arbeide med forebyggende tiltak, herunder undervisning og foredrag på kurs, hos avdelingssjefer, tillitsmenn, avdelinger og andre som melder inn behov. De har bistått avdelinger med hjelp ved gjennomføring av urinprøver og har arbeidet synlig og forebyggende gjennom tilstedeværelse. I tillegg gjennomføres opplæring av personell i Militærpolitiet og veiledning av kontrollører som deltar på innrykk. Narkotikagruppene har et utstrakt samarbeid og har en god dialog med de enkelte avdelinger/avdelingssjefer.

Narkotikagruppene vil også sette det forebyggende arbeidet innenfor kosttilskudd og dopingproblematikk i tillegg til narkotika mer på dagsorden fremover.

Narkotikagruppene har også bistått Tollvesenet og Politiet.

5.1.2.5 Samarbeid med Politiet

Forsvaret er en sentral samarbeidspartner for Politiet. For å styrke kontakten i det daglige arbeidet har Politidirektoratet og Forsvaret fra 1. januar 2011 inngått en toårig avtale om en fast politi-liaison i Forsvarets operative hovedkvarter. Politi-liaisonen skal forbedre og styrke samarbeidet ytterligere i operasjoner de to etatene har sammen, og tydeliggjøre rollene de to etatene har i fellesoperasjoner.

Hovedarbeidsområder for politi-liaisonen:

- Politiets kontaktperson ved FOH
- Politidirektoratets rådgiver for ledelsen ved FOH
- Legge til rette for krisehåndtering basert på samvirke mellom Forsvaret og politiet
- Koordinering og samordning av operasjoner, øving og trening mellom Politiet og Forsvaret
- Informere og samarbeide med direktoratet og politidistriktene om aktuelle saker
- Schengen-samarbeid i forbindelse internasjonale operasjoner

5.1.3 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	261	265	273
Sivile	32	28	32
Vernepliktige	59	60	54
Sum	352	353	359

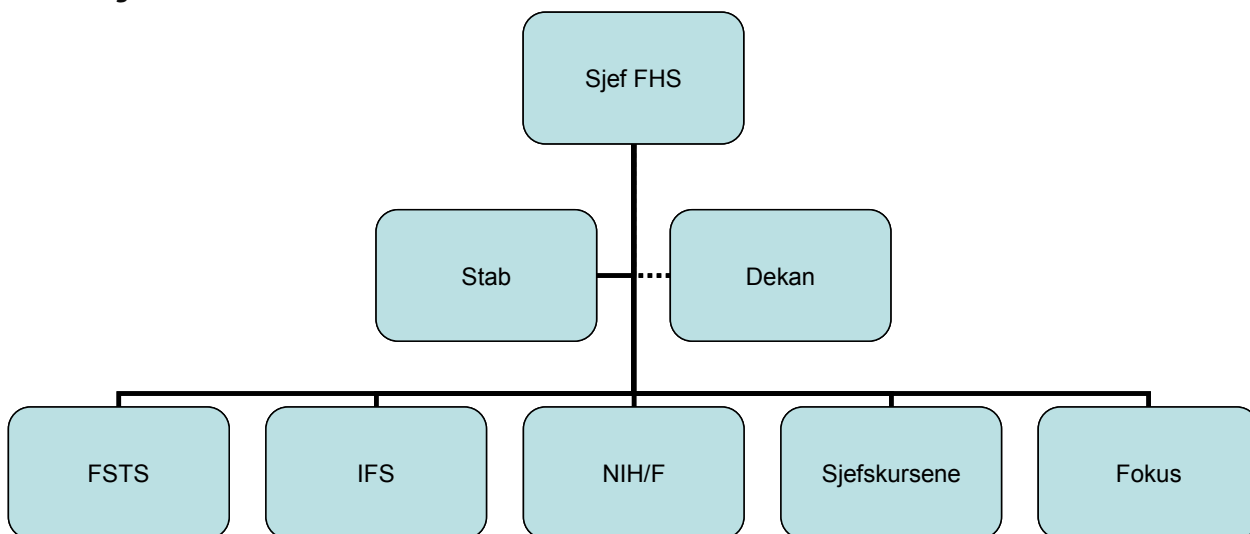
Tabell 28 Årsverk ved FOH 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	286 046	301 420	262 886
Materiell	250 803	126 345	62 614
EBA	93 833	166 338	133 084
Sum utgifter	630 682	594 103	458 584

Tabell 29 Regnskap for FOH 2009–2011

5.2 Forsvarets høgskole

5.2.1 Bakgrunn

Forsvarets høgskole (FHS) har i 2011 fortsatt videreutviklingen av FHS som en militærfaglig undervisnings- og forskningsinstitusjon.

FHS har i 2011 hatt ansvaret for akademisk virksomhet og kvalitetssystemer for utdanning i Forsvaret. Dette inkluderer systemansvaret for den akkrediterte profesjonsrettede høgskoleutdanningen, koordinering av den grunnleggende offisersutdanningen (GOU), ansvaret for den videregående offisersutdanningen (VOU), høgskolens sjefskurs og annen studiepoenggivende utdanning. FHS leder Rådet for Forsvarets skoler og utdanning, etter oppdrag fra FST. FHS prioriterer militærfaglig kompetanse innenfor utdanning på operativt og strategisk nivå.

FHS er delvis underlagt lov om universiteter og høgskoler og som sådan gjenstand for den samme kvalitetskontrollen som andre høgskoler. Kvalitetskontrollen utøves gjennom Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) og har som målsetting å sikre kvaliteten på lærestedets virksomhet.

5.2.2 Resultatoppnåelse

5.2.2.1 Akkreditert utdanning

FHS' hovedleveranser innenfor akkreditert utdanning er Stabs- og masterstudiet og tre soldatemner (GSU) som gjennomføres ved ulike avdelinger i Forsvaret. FHS leverer imidlertid mye i tillegg til dette. Blant annet gjennomførte FHS i 2011 flere emnestudier og videreutdanning for sivile. Norges idrettshøgskole/Forsvarets avdeling (NIH/F) hadde emneansvar for tre emner ved NIH/F og bidro med en rekke andre bidrag til undervisning og veiledning ved Forsvarets enheter og ved NIH. Undervisningspersonal ved ulike avdelinger i FHS bidro til undervisning ved krigsskolene og flere sivile læresteder i Norge og holdt dessuten flere gjesteforelesninger ved læresteder i inn- og utland. Forsvarets kompetanse- og utdanningscenter (FOKUS)/studiesenteret gjennomførte dessuten master- og bacheloremner for målgruppene avdelingsbefal og andre, blant annet etter oppdrag fra Hæren, Forsvarsstaben og sikkerhetsinspektørene.

Stabs- og masterstudiet er delt inn i stabsstudiet, som går over to semestre, og masterstudiet, som går over ytterligere to semestre. Studentene er i hovedsak norske offiserer (63 stk.), men i tillegg har åtte sivile og ni utenlandske offiserer gjennomført denne utdanningen ved skolen i 2011. Totalt har 129 studenter gjennomført fulltids- eller emnestudier ved FHS i løpet av 2011. Av disse har 49 deltatt i enkeltemner, da Forsvaret ikke har behov for å tilby samtlige studenter komplette studier over ett eller to år. I løpet av 2011 har FHS videreutviklet et nært samarbeid med FOH for ytterligere å øke kvaliteten på studiene. Emnet «Fellesoperasjoner» er fra 2011 akkreditert av NATO (Allied Command Transformation, ACT), tilsvarende kurset ved NATO School Oberammergau i operasjonsplanlegging. Stabs- og masterstudiet gjennomføres ved Forsvarets stabsskole (FSTS) og med omfattende bidrag fra Institutt for forsvarsstudier (IFS). IFS hadde blant annet emneansvar for tre emner i tillegg til andre undervisningsbidrag. Dertil kommer omfattende veiledning av masterstudenter.

Innenfor GSU har FSTS emneansvar for to studiepoenggivende emner, mens NIH/F har ansvaret for det tredje. Det er Fokus som har ansvar for tilleggsundervisning og avvikling av eksamen. Emnene ble gjennomført etter planen, men FHS er bekymret over nedgangen i antallet som møter til eksamen og den relative høye strykprosenten. FHS vil i 2012 sette iverk tiltak for å rette på dette.

5.2.2.2 Ikke-akkreditert utdanning og kurs

FHS gjennomfører en rekke ikke-akkrediterte utdanninger og kurs. Avdeling for sjefskurs har i 2011 arrangert ett informasjonskurs, to sjefskurs og ett attachékurs. Informasjonskurset hadde 48 deltakere, sjefskursene 29, mens attachékurset hadde 16 deltakere. Både informasjons- og sjefskursene oppleves som svært relevante og attraktive for både de sivile og de militære deltakerne. Søknadstallene fra sivile er gode, og søkerne har høy kompetanse og bred erfaring. Tolv ukers varighet på sjefskurset er optimal lengde for å sikre at søkermassen fra kursets målgruppe fortsatt er god. Kursene bidrar til nettverksbygging på høyt nivå og legger til rett for at deltakerne får bred innsikt i andre viktige samfunnsaktørers gjøremål. FHS møter fortsatt stor imøtekommenhet når etatssjefer og profilerte eksperter blir bedt om å holde foredrag på kursene. Attachékursene er forsvarsinterne og bidrar til å sette nye forsvarsattachéer og militærrådgivere bedre i stand til å begynne i ny stilling utenlands.

FSTS/NODEFIC har gjennom NORDEFECO produsert kompetanse som del av «Pre-deployment training» til internasjonale operasjoner. Totalt er 282 militært og sivilt personell utdannet, omtrent likt fordelt mellom Norden og ikke-nordiske NATO- og FN-nasjoner. FSTS har videre gjennomført et pilotprosjekt for grunnleggende stabsutdanning i Forsvaret (20 elever), nasjonalt psyops-kurs (22 elever) og to kurs i krigens folkerett (31 elever).

Fokus har i 2011 gjennomført om lag 780 ulike kurs, på til sammen 10 000 deltakere (både på videregående- og høyskolenivå). I tillegg har ca. 2200 vernepliktige deltatt på jobbsøkerkurs. Sertifisert opplæring og ulike førerkort sammen med forbedring av karakterer utgjør fortsatt den største andelen av leveranser på videregående nivå. En svært viktig del av Fokus' virksomhet er karrieresamtaler og veiledning. I 2011 ble omlag 4500 slike samtaler gjennomført.

5.2.2.3 FoU og formidling

FHS gjennomførte ca. 80 forskningsprosjekter innenfor sine kjerneområder, hvorav i underkant av halvparten er større prosjekter med over ett års varighet. Eksempler på slike prosjekter er utarbeidelsen av en *manual for krigens folkerett* i væpnede konflikter, prosjektet om *gender*, som blant annet utarbeider fagrelatert dokumentasjon/litteratur, og *militær profesjonsdannelse – ferdighetstillegg i [post]moderne militære kontekster*, om utvikling av militære prestasjonskulturer. Flere prosjekter utføres i samarbeid med forskningsinstitusjoner i både inn- og utland, for eksempel de store programmene *Geopolitics in the High North* og *NATO in a Changing World*.

I 2011 gjennomførte FHS ved de tre avdelingene som utfører FoU (IFS, FSTS og NIH/F) 19 større konferanser og et stort antall mindre fagseminarer. Fagmiljøene ved disse avdelingene publiserte i underkant av 80 bøker, artikler og rapporter, hvorav flere i egne skriftserier. De gjennomførte også ca. 150 foredrag/innlegg på seminarer og konferanser og opptrådte ca. 900 ganger i media gjennom året.

5.2.2.4 Annet

NIH/F har et overordnet fagansvar for idrett og trening gjennom oppfølging av policy og direktiver og har i den sammenheng gjennomført følgende aktiviteter:

- Deltakelse i Military World Games, der Norge ble åttende beste nasjon av totalt 113 land
- Ti avdelingsbesøk med faglig rådgiving
- Utvikling av strategisk plan for fagfeltet militær idrett og trening, 2012–2016

Studieprogram/emner/kull	SP	Mil	Siv	Utl	Ekst	Total	Sum SP
Stabsstudiet, kull 6, 2010–2011, uteksaminert	60	46	5	6	--	57	3420
Masterstudiet, kull 5, 2010–2011. uteksaminert	60	17	3	3	--	23	1380
Stabsstudiet, kull 7, 2011–2012, oppstart	60	46	3	4	1	54	----
Masterstudiet, kull 6, 2011–2012, oppstart	60	19	3	3	--	25	----
2x Emnestudier, stabsstudiet 2011	12,5-20	24	6	--	--	30	500
3x Emnestudier, masterstudiet 2011	10	7	3	--	9	19	190
2x Videreutdanning for sivile 2011	10	--	42	-	--	42	420

Tabell 30 Studieprogram/emner/kull FHS

Merk: militære (Mil), sivile (Siv), utenlandske (Utl), eksternt Forsvaret (Ekst), studiepoeng (SP)

5.2.3 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	171	217	160
Sivile	131	89	129
Vernepliktige	12	12	0
Sum	314	318	289

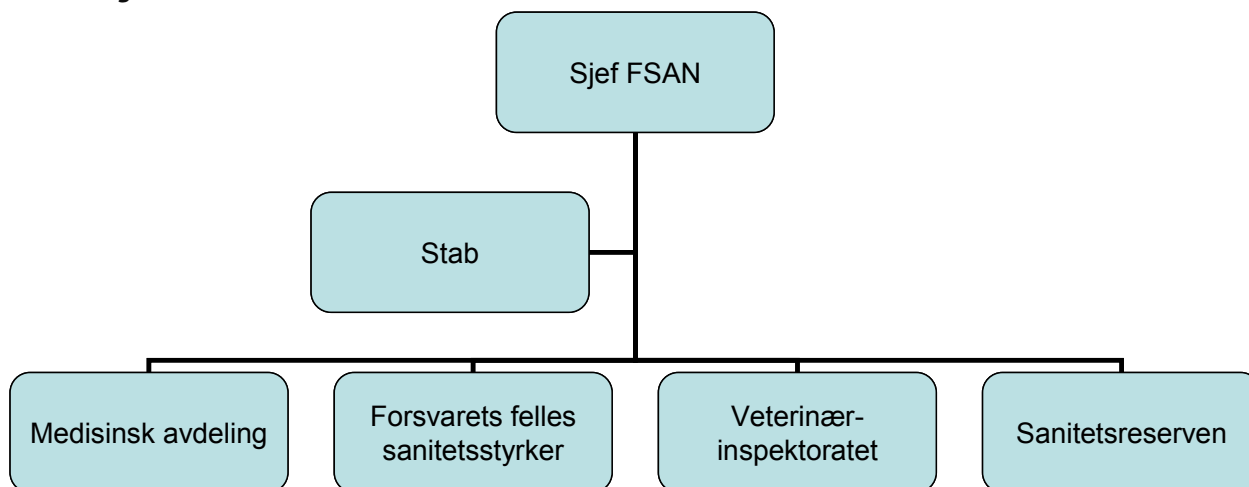
Tabell 31 Årsverk ved FHS 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	259 522	253 757	259 724
Materiell	79 730	74 993	64 792
EBA	34 414	30 779	29 894
Sum utgifter	373 667	359 530	354 410

Tabell 32 Regnskap for FHS 2009–2011

5.3 Forsvarets sanitet

5.3.1 Bakgrunn

Forsvarets sanitet (FSAN) er styrkeprodusent for det militærmedisinske fagområdet innenfor organisasjon, materiell, personell og prosedyrer, både i NATO- og totalforsvarssammenheng. Sanitetstjenesten i Forsvaret er bygd på et solid og oppdatert medisinsk grunnlag, der utdanning, utvikling og forskning står sentralt. En av FSANs oppgaver er å sikre at Forsvaret til enhver tid har et gjennomgående, operativt og utholdende sanitets-system tilgjengelig for å understøtte Forsvarets virksomhet før, under og etter operasjoner. FSAN bidrar til å utvikle og vedlikeholde en fullverdig militær sanitetstjeneste i fred, krise, konflikt og krig -nasjonalt og internasjonalt.

5.3.2 Resultatoppnåelse

5.3.2.1 Ledelse

FSAN har i 2011 spesielt rettet oppmerksomheten mot forsvarlig forvaltning og internkontroll. Dette arbeidet er gjort basert på målbildet som er synkronisert med forsvarssjefen, risikokatalog og parametere brutt ned til måneder, for eksempel fakturastatus, operative leveranser med mer. FSAN har fått på plass et bedre verktøy for å drive forsvarlig forvaltning, og har gode utsikter for det videre arbeidet i 2012.

5.3.2.2 Personell og utvikling

FSAN administrerer både sivilt og militært personell. 2011 var et godt år for FSAN, med en økning i årsverksrammen. Helse- og veterinærfaglig kompetanse oppnås og vedlikeholdes i vesentlig grad gjennom kontinuerlig rekruttering fra det sivile helsevesenet. I tillegg har FSAN lagt vekt på å styrke evnen innenfor Kontoret for Psykiatri og Stressmestring, (KPS), som blant annet har prioritert oppfølging og ivaretagelse av veteraner.

«Strategisk plan for karriere- og kompetanseutvikling i FSAN» ble godkjent i desember 2010. I 2011 har FSAN videreført arbeidet med å systematisere organisasjonens egen karriere- og kompetanseutvikling, gjennom å utvikle kompetanseplaner for ulike fagkategorier av personell. Kompetanseplanene skal være grunnlag for kompetansestyring og karriereplanlegging i tråd med Forsvarets behov. Dette arbeidet videreføres i 2012.

I 2010 utarbeidet FSAN i samarbeid med Den Norske Legeforening (DNLF) en rapport for å vurdere muligheten for at militære leger skal få godkjent deler av tjenesten som meritterende for ulike spesialiseringsutdanninger. I 2011 er det lagt ned et betydelig arbeid med de tiltakene som ble beskrevet i rapporten. Arbeidet med å identifisere hvilke deler av den militære tjenesten som skal danne grunnlaget for merittering i spesialiseringen, videreføres i 2012.

Det har i 2011 vært lagt vekt på å ansette overleger knyttet til traumekompetanse. Prosessen i forbindelse med rekruttering av disse legene videreføres i 2012.

5.3.2.3 Veterinærinspektoratet (VETINSP)

Veterinærinspektørens virksomhet i Norge dreier seg om utvikling av prosedyrer og bestemmelser for næringsmiddelhygiene og dyrehelse i Forsvaret. Det legges stor vekt på å hindre forflytting av uønskede arter og smitte

over landegrensene i forbindelse med militære materielltransporter. Veterinærtjenesten har støttet operasjonene i Libya og i Adenbukta i 2011.

5.3.2.4 Medisinsk avdeling (MEDAVD)

MEDAVD er en fagenhet med ansvar for utviklingen av fag og prosjekter. MEDAVD har spesialutdannet personell og avansert materiell som brukes i forbindelse med sanitetsoppdrag i internasjonale operasjoner. MEDAVD besitter kompetanse til å utvikle og implementere forskningsbasert medisin innenfor traumatologi, flymedisin, sjøfartsmedisin og katastrofepsykiatri.

5.3.2.5 Forsvarets felles sanitetsstyrker (FFSS)

FFSS er Forsvarets høykompetente leveranseorganisasjon innenfor sanitet. Avdelingen setter opp og klargjør sanitetspersonell, Role 1-kapasiteter²⁰, evakueringskapasiteter og deployerbare sykehus for støtte til militære operasjoner nasjonalt og internasjonalt. FFSS har i 2011 omorganisert for å bygge opp evnen til å styrkeprodusere kapasiteter. Prosessen førte til at Forsvarets innsatsstyrke sanitet ble fordelt til evakueringsgruppen og sykehusgruppen. Evakueringsgruppen i FFSS har døgnskategorisk beredskap innenfor strategisk luftevakuering, men har også stått for produksjon av medisinsk bemanning til ambulanshelikoptrene i Afghanistan og sanitetslag til ISAF. Sykehusgruppen har produsert Role 2-elementer til det norske feltsykehuset i Afghanistan.

5.3.2.6 Virksomhetens oppdrag

FSAN fikk i januar 2011 i oppdrag å utarbeide en historisk oversikt over antall skadde som har tjenestegjort i Afghanistan i perioden 2001–2010. Arbeidet med å gjennomgå den enkeltes journaler ble utført av utvalgte leger og sykepleiere med erfaring fra Forsvarets helsetjeneste og journalsystem (SANDOK).

Helsetilsynet gjennomførte i 2011 et kontraktsfestet tilsyn vedrørende sanitetssystemer i Afghanistan. Den endelige rapporten vil foreligge i løpet av første kvartal 2012.

Anestesiprojektet som har pågått i Afghanistan, er fra FSANs side planlagt avsluttet per mai 2012. Prosjektets intensjon om å etablere selvstendig kompetanse anses å være oppfylt.

Forsvarets sanitet står for produksjon og leveranser av medisinsk personell til internasjonale operasjoner. Blant annet er det i 2011 blitt levert flyleger til Norwegian Aeromedical Detachment (NAD), stabsleger i Mazar-e-Sharif (MeS), personell Role 1 MeS, flyleger til Operation Unified Protector (Libya), flyleger i forbindelse med operasjonen i Adenbukta og Seychellene. FSANs hovedoppdrag til internasjonale operasjoner har vært konsentrert om leveranser av helsepersonell til Afghanistan.

5.3.2.7 Internasjonalt samarbeid

Militærmedisinsk samarbeid mellom Norge og Serbia

Norge og Serbia gjennomførte i oktober 2011 en Fact-Finding Mission for å utrede muligheten for å tilby det serbiske feltsykehuset til UNMISS i Sør-Sudan. Norge og Serbia har i 2011 nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede en detaljert oversikt over hvilken støtte Serbia vil trenge for å kunne deployere sitt Role 2-feltsykehus i en fremtidig fredsbevarende FN-operasjon.

Militærmedisinsk samarbeid mellom Norge og Makedonia

Norge har bidratt til oppbygging av en deployerbar Role-kapasitet som et bidrag til at Makedonia skal oppfylle sitt partnerskapsmål i forhold til NATO. Ved utgangen av 2011 ble alt varig materiell relatert til Role 2 overlevert til makedoniske myndigheter. Slikt materiell og teltsystem er fullt interoperabelt med feltsykehuset som ble donert til Serbia, og er identisk med det Role 2-systemet som benyttes av Norge.

²⁰ Role 1-kapasitet omfatter grovt sett førstehjelp, øyeblikkelig livreddende hjelp og sortering av pasienter etter skadeomfang. I tillegg kapasitet for rutinemessig hjelp til syke og lett skadete personer. Bidrar også i preventiv støtte i forhold til sykdommer, ikke-stridsrelaterte skade og forebygging av operativt relatert stress.

Role 2-kapasitet er en mer omfattende kapasitet når det gjelder mottak av pasienter fra Role 1 for behandling av skadete eller stabilisering for videre evakuering. Kan også normalt foreta livreddende krigskirurgi og ivareta postoperativ behandling. Kan betegnes som feltsykehus.

Regionalt sanitetssamarbeid på Vest-Balkan – norsk bidrag

Regionalt samarbeid og samhandling er et sikkerhetspolitisk mål på Vest-Balkan. FSAN var medarrangør på en konferanse i Beograd i 2011, ledet av Serbia, der det ble besluttet å arbeide videre med vurderingen av å opprette en regional sanitetskapasitet, Balkan Medical Task Force. Den primære målsettingen er å styrke sanitetskapabiliteter, for bruk nasjonalt, regionalt og i internasjonale operasjoner.

5.3.3 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	251	241	233
Sivile	143	146	141
Vernepliktige	134	84	159
Sum	528	472	532

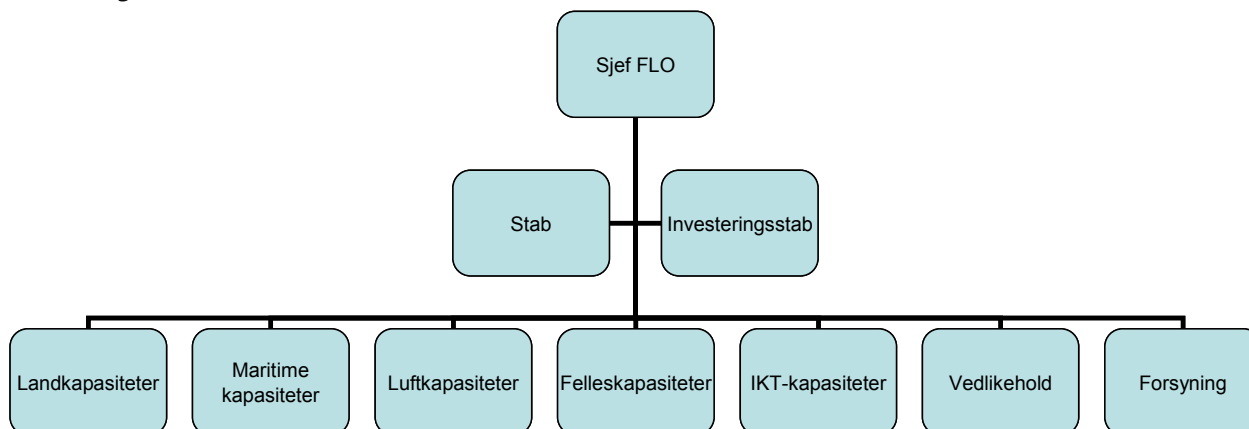
Tabell 33 Årsverk ved FSAN 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	284 680	278 252	281 510
Materiell	94 474	94 143	80 899
EBA	40 947	41 840	45 630
Sum utgifter	420 101	414 235	408 039

Tabell 34 Regnskap for FSAN 2009–2011

5.4 Forsvarets logistikkorganisasjon

5.4.1 Bakgrunn

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) ivaretar på vegne av forsvarssjefen (FSJ) fagmyndighetsrollen innenfor logistikk i Forsvaret. FLOs viktigste hovedoppgaver er å fremskaffe materiellkapasiteter, ivareta eierskapsforvaltning av materiell og levere vedlikehold og forsyning til Forsvaret. Videre skal FLO levere etterspurte rådgivingstjenester innenfor logistikk (teknologi, merkantil, vedlikehold, forsyning, materiellforvaltning med mer) for å støtte oppdragsgiverne i løsning av deres oppdrag, ivareta logistikkberedskapen i henhold til FSJs operative krav og prosessforvaltning innenfor logistikkprosesser hvor FLO er delegert fagmyndighet.

FLO er organisert i sju divisjoner. I tillegg er det etablert to stabselementer som skal koordinere driftsrelatert aktivitet og investeringsrelatert aktivitet.

5.4.2 Resultatopnåelse

5.4.2.1 Prioritering

Sjef FLOs prioritering for virksomhetsåret 2011:

1. Understøtte operativ virksomhet
2. Forberede og gjennomføre implementering av Felles integrert forvaltningssystem (FIF)
3. Opprettholde investeringsevnen og legge til rette for drift
4. Forbedre ressursutnyttelsen innenfor logistikk i Forsvaret
5. Ivareta leveransebehov for daglig, fredsmessig styrkeproduksjon

Understøtte operativ virksomhet

FLO har understøttet planlagte og pågående operasjoner nasjonalt og internasjonalt på en god måte.

Understøttelse av Afghanistan-operasjonen har foregått uten store avvik. I perioden har FLO bidratt vesentlig, og med store ressurser, for å etablere materiellkontroll. I tillegg har det vært gjennomført tre Termination Task Force (TTF)-oppdrag i regi av FLO, knyttet til avslutning av oppdrag i 2011:

- Mentoring Unit (MU) Afghanistan
- Operation Unified Protector (OUP) Kreta
- Operation Ocean Shield (OOS) Seychellene

Etterforsyning av styrkene i Afghanistan er fortsatt utfordrende og går i hovedsak med flyfrakt. Dette er effektivt, men kostbart. FLO arbeider for at en større del av etterforsyningene blir gjennomført med jernbane og/eller med skip. Det er for tiden ikke mulig å sende materiell med skip, da grenseovergangene mellom Pakistan og Afghanistan er stengt for etterforsyning av utenlandske styrker. Det er heller ikke mulig å sende materiell ut av Afghanistan med jernbane på grunn av utfordringer med usbekiske myndigheter.

Flytransporten er fordelt på over 200 flybevegelser mellom Norge og Afghanistan, og er blitt gjennomført med både passasjerfly, C-130 Hercules og større transportfly.

Tabellene nedenfor viser omfanget av gjennomførte oppdrag.

Flytransport	Personell	Last (i tonn)
Til Afghanistan	5 063	1 140
Fra Afghanistan	4 163	605

Tabell 35 Flytransport FLO

Containertransport sjø/vei/bane	
Fra Norge (tog)	9 stk. 20" containere
Til Norge (sjø)	25 stk. 20" containere
Til/fra Norge (vei)	17 stk. 20" containere
Fra Norge (sjø)	18 stk. 20" og 2 stk. 10" containere

Tabell 36 Containertransport sjø/vei/bane FLO

Forberede og gjennomføre implementering av FIF

Felles integrert forvaltningssystem (FIF) er et Forsvarets verktøy for ivaretagelse av materiellforvaltning, herunder eierskapsforvaltning og materiellregnskapsføring. FIF 2.0 er erklært driftsstabilt. Arbeidet med å opprettholde driftsstabilitet av FIF 2.0 er et pågående prioritert oppdrag. Datakvaliteten/informasjonskvaliteten er ennå ikke på et tilfredsstillende nivå, men utviklingen går i riktig retning. Etablering og vedlikehold av

masterdata er en kontinuerlig prosess, der utvikling og bibehold av riktig kompetanse er ett viktig tiltak av flere som FLO legger vekt på.

FLO har lagt betydelig vekt på å stille krav og støtte arbeidet med å forberede FIF 3.0 og prioriterer støtte til Logistikkprosjektet og bidrag inn i «business blueprint»-fasen av prosjektet. Disse utviklingsaktivitetene krever involvering fra mange fagmiljøer.

Opprettholde investeringsevnen og tilrettelegge for drift

Det er store avvik både i fremdrift og omsetning i investeringsporteføljen i 2011. Spesielt har avvik og forsinkelser på leveranser i flere av de største prosjektene store konsekvenser. Avvikene fører til både redusert omsetning og langvarig ekstra ressursinnsats for oppfølging.

Ressurssituasjonen for gjennomføring av investeringsvirksomheten har vært anstrengt, men mot slutten av året er imidlertid fremdriften i tiltak for å styrke kapasiteten vesentlig bedret. Det forventes at dette kan begynne å gi effekt på fremdriften i investeringsporteføljen fra andre halvår 2012.

I januar 2011 heiste KNM «Thor Heyerdahl» kommando som den siste av de fem fregattene Norge har anskaffet. Tre av seks fartøyer i Skjold-klassen er levert, og Forsvaret overtok eierskapet for fem KV-fartøyer i Nornen-klassen 30. november 2011. Det første helikopteret av type NH-90 ble levert i 2011, etter mange års forsinkelse.

Forbedre ressursutnyttelsen innenfor logistikk i Forsvaret

FLO har hele tiden hatt oppmerksomheten mot interneffektivisering. Det legges stor vekt på å redusere kostnadene på logistikkiden. Det gjøres blant annet ved å søke nærmere samarbeid med industrien, herunder også norsk industri.

FLO er også en aktiv bidragsyter for forsterket industrielt og internasjonalt samarbeid, herunder å medvirke til økt nordisk samarbeid og økt bruk av NATO Maintenance and Supply Agency (NAMSA).

Norges bruk av NAMSA er økende både med hensyn til omfanget av eksisterende programmer og i utviklingen av nye programområder. FLO har gjennom Norges bidrag til etablering av Operational Logistics Support Partnership (OLSP) medvirket til at det er etablert alternativer til våre nasjonale kapasiteter knyttet til logistikkstøtte for norske avdelinger i internasjonale operasjoner.

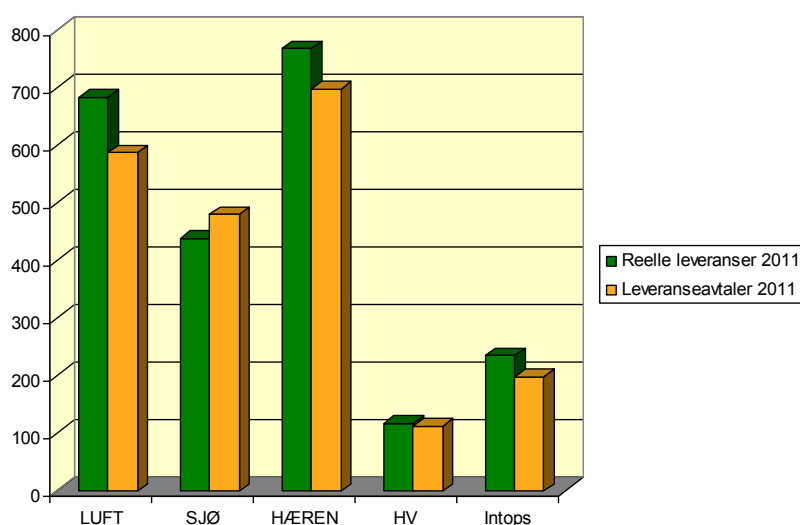
FLO har gjennom hele 2011 arbeidet med videreutvikling av organisasjonen. Et revidert mandat for den videre omstilling av FLO er utarbeidet av Forsvarsstaben. Implementering av endringene vil komme i innværende og kommende år.

Høsten 2010 startet utredningen om fremtiden til Luftforsvarets hovedverksted Kjeller (LHK), og fra juni 2011 ble dette arbeidet konkretisert som eget prosjekt. Målet var å etablere LHK som eget foretak, underlagt Forsvarsdepartementet. I en egen proposisjon til Stortinget ble forslaget om selskapsdannelse fremmet – og selskapet, som har fått navnet Aerospace Industrial Maintenance (AIM), ble formelt etablert 15. desember 2011. Ca. 300 ansatte ble med over i selskapet.

Innenfor EBA-porteføljen har FLO utrangert ca. 30 000 kvm og mottatt ca. 2000 kvm i form av nye bygg i 2011. I tillegg ble ca. 26 000 kvm overført til AIM på Kjeller.

Ivareta leveransebehov for daglig, fredsmessig styrkeproduksjon

FLO har i all hovedsak levert tilfredsstillende i henhold til inngåtte leveranseavtaler. Leveransene av vedlikeholdstjenester til støtte for internasjonale operasjoner var betydelig mer omfattende enn planlagt. Noe av dette skyldes operasjonen i Libya, som ikke var med i plangrunnlaget for 2011.

Figur 3 FLOs faktiske omsetning og avtalte leveranser
Figuren viser forskjell mellom faktisk omsetning og avtalte leveranser. Tall i hele tusen.

5.4.3 Utfordringer og risiko

På investerings siden har fremdriften i godkjente prosjekter vært lavere enn planlagt. I tillegg er kontraheringsgraden for kommende år også for lav. FLO arbeider for å få investeringsvirksomheten opp på et tilfredsstillende nivå, slik at Forsvaret sikres nødvendig materiellfornying og måloppnåelse i forhold til fremtidig vedtatt struktur. Dette vil derfor være blant de høyest prioriterte aktivitetene i 2012.

Det er en målsetting å sikre balanse mellom pålagte oppgaver og tildelte ressurser. FLO vil derfor gjennomføre en tilpasning av organisasjonen med utgangspunkt i målsettingene uttrykt i 2B-prosessen. Hensikten er å få økt gjennomføringsevne innenfor investeringsvirksomheten, og økt effektivitet innenfor vedlikeholds- og forsyningstjenesten.

FLO vil videreføre det driftsstabiliserende arbeidet med FIF 2.0, og også yte vesentlige bidrag til arbeidet med LogP (FIF 3.0).

5.4.4 Hovedtall

5.4.4.1 Drift kap. 1740

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	2 104	1 294	631
Sivile	3 923	2 964	2181
Vernepliktige	1 070	459	45
Sum	7 097	4 717	2 857

Tabell 37 Årsverk ved FLO 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	3 605 431	2 592 188	1 981 813
Materiell	-1 915 011	-328 563	-4 375
EBA	1 823 079	976 240	530 052
Sum utgifter	3 513 498	3 239 865	2 507 490

Tabell 38 Regnskap for FLO 2009–2011

5.4.4.2 Investering kap. 1760 post 01

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	202	203	146
Sivile	166	161	142
Vernepliktige	0	0	0
Sum	369	364	288

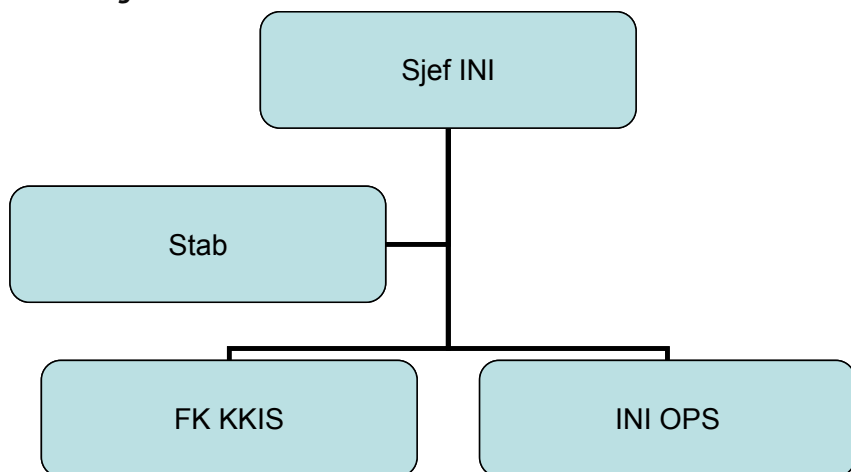
Tabell 39 Årsverk ved investering 2009–2011²¹

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	340 803	364 684	397 032
Materiell	578 466	574 815	550 944
EBA	44 578	46 913	52 899
Investering (materiell)	7 180 571	6 892 941	6 527 882
Sum utgifter	8 146 426	7 879 354	7 528 757

Tabell 40 Regnskap for investering 2009–2011²²

5.5 Forsvarets informasjonsinfrastruktur

5.5.1 Bakgrunn

Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) skal drifte, vedlikeholde, drive kostnadskontroll med og videreutvikle Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur (FKI), herunder også kommando- og kontrollsystemer og forvaltningsmessige datasystemer.

INI har etter omorganiseringens fase 2B 1100 ansatte, fordelt på 60 tjenestesteder rundt om i Norge. De to hovedsetene til INI er Kolsås leir i Bærum og på Base Jørstadmoen utenfor Lillehammer. 1. august 2011 flyttet sjef INI og hans stab fra Oslo til Jørstadmoen.

INI har hatt to prioriterte mål for 2011. Det første er understøttelse av Forsvarets operasjoner nasjonalt og internasjonalt. Drift og vedlikehold av informasjonsinfrastrukturen er en viktig del av understøttelsen av Operasjon Norge, og dessuten nasjonal samfunnsberedskap og interdepartementalt beredskapsarbeid. INIs personell deltar og tilrettelegger også for Forsvarets internasjonale operasjoner ved å etablere, drifte og vedlikeholde de

²¹ For 2009 og 2010 inkluderer årsverkstallene også personell knyttet til investeringsvirksomheten i LOS-programmet og INI.

²² Regnskapet viser kostnader knyttet til investeringsvirksomheten i FLO, INI og LOS-programmet.

operative avdelingenes kommando- og kontrollsystemer, og ved å stille personell til Forsvarets og NATOs staber og utdanningsvirksomhet.

INIs andre prioriterte mål er den løpende fornyelsen og teknologiske utviklingen av Forsvaret. INI leder arbeidet med nettverksbasingen (NbF) av Forsvaret, Forsvarets CD&E-aktivitet (Concept Development and Experimentation) og dessuten kjennskap til og bruk av «cyberdomenet».

I forbindelse med omstillingens fase 2B omorganiserte INI sin virksomhet i stor grad. Organisasjonen endret sin struktur fra å ha sju til to budsjett- og resultatansvarlige avdelinger (BRA). Dette ble gjort for å effektivisere ledelsen av INI og informasjonsflyten på INI-området.

INI er nå organisert med et ledelselement, INI Stab, på Jørstadmoen som ivaretar ledelse og styring av BRA-ene. INI Stab besitter spisskompetanse på spesifikke fagområder, blant annet NbF og CD&E.

Forsvarets kompetansesenter for kommando og kontroll informasjonssystemer (FK KKIS) er en egen budsjett- og resultatansvarlig avdeling (BRA). Avdelingen er Forsvarets INI-kompetansesenter og styrkeprodusent. FK KKIS leder et bredt spekter av prosjekter som videreutvikler informasjonsinfrastrukturen og understøtter utviklingen innenfor sambandsområdet for forsvarsgrenene gjennom sine land-, sjø-, luft- og fellesoperative sambands-skvadroner. Underlagt FK KKIS er også Forsvarets arkivtjeneste og Norwegian Experimentation and Battle Lab (NOBLE), som ivaretar henholdsvis forsvarrets arkiver og Forsvarets konseptutvikling og eksperimentering. Gjennom Forsvarets ingeniørhøgskole (FIH) ivaretar FK KKIS utdanning av personell med spisskompetanse innenfor INI-området og «cyberoperasjoner» for hele Forsvaret. FK KKIS ivaretar, gjennom Communication and information systems task group (CIS TG), Forsvarets hurtige reaksjonsevne for K2IS-støtte til Forsvarets operasjoner nasjonalt og internasjonalt. Taktisk Datalink Skvadron (TDL) ivaretar Forsvarets linkoperasjoner gjennom Joint Datalink Operations Center ved FOH.

INI OPS er ansvarlig for Forsvarets INI-operasjoner. Nasjonalt gjelder det drift og vedlikehold av informasjonsinfrastrukturen, kommando- og kontrollsystemer og Forsvarets forvaltningssystemer. INI OPS har også ansvar for videreutvikling av Forsvarets informasjonsinfrastruktur. INI OPS understøtter Forsvarets operasjoner internasjonalt, både gjennom drift og støtte fra personell i Norge og med personell og kompetanse i operasjoner utenlands. Forsvarets informasjonsinfrastruktur er et stort nettverk, og vedlikeholdet av dette nettverket gir vesentlige utfordringer. Sensorer, radarer, antenner, fiberkabler og linjeskuddsstasjoner er lokalisert over hele landet, fra de mest isolerte fjelltopper til de mest værutsatte kyststrøk. På alle disse stedene utfører personellet fra INI OPS et betydelig arbeid for å sikre at Forsvarets systemer fungerer optimalt.

5.5.2 Resultatoppnåelse

INI har stort sett videreført aktiviteter på samme nivå i 2011 som i 2010. Tildelte oppdrag er blitt løst. Prioriterte oppdrag har blant annet vært tilknytningen til Afghan Mission Network og etablering og understøttelse av operasjonene Ocean Shield, Unified Protector og ISAF.

INI har i 2011 omstilt egen organisasjon i henhold til føringer gitt i forbindelse med omstillingens fase 2B. Omstillingsprosessen er blitt gjennomført stort sett uten større problemer eller konflikter.

INI har ansvar for å lede utviklingen mot et nettverksbasert forsvar (NbF). I 2011 ble Forsvarssjefens NbF-plan Del II utgitt. Den bringer Forsvaret ett steg lenger i prosessen med nettverksbasing og teknologisk videreutvikling.

INIs ansvarsområde er i stor grad det samme som cyberdomenet. INI har derfor gjennom 2011 lagt vekt på å styrke Forsvarets evne til å forsvare seg og operere innenfor dette domenet. Forsvarssjefens fagmilitære råd av 2011 anbefaler en navneendring på organisasjonen INI til «Cyberforsvaret» – dels for å synliggjøre INIs ansvarsområde og myndighet, og dels for å spisse Forsvarets oppmerksomhet mot cybertrusselen. INI har gjennom 2011 arbeidet for å bygge nettverk med relevante samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt på cyberområdet.

FK KKIS har gjennom 2011 lagt vekt på omorganisering i henhold til omstillingens fase 2B og å etablere effektiv ledelse av nye underlagte avdelinger. Modernisering og fornying av bygningsmasse på Jørstadmoen er igangsatt. 23 ingeniører ble uteksaminert fra Forsvarets ingeniørhøgskole og fordelt til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner. For å være bedre forberedt på fremtidige utfordringer har FIH gjennom 2011 tatt første steg i et arbeid for å forstå og beskrive cyberdomenet, med betydelig deltakelse fra ingeniørstudentene. CIS TG har gjennom 2011 deployert 40 av sine 60 ansatte til Forsvarets utenlandsoperasjoner i Afghanistan, Kreta og på

Seychellene. I tillegg har CIS TG stått seks måneder i beredskap for Nordic Battle Group. NOBLE har gjennom året understøttet Forsvarets konseptutviklings- og eksperimentaktivitet.

INI OPS har gjennom 2011 støttet Forsvarets øvelser og operasjoner gjennom 24/7-drift av Forsvarets informasjonsinfrastruktur. INI OPS har understøttet Forsvarets internasjonale operasjoner gjennom daglig nasjonal drift og gjennom deployering av personell i spesialistfunksjoner. INI OPS har også levert tjenester til Avinor og Kystverket, som har bedret sikkerheten i luften og til sjøs. INI OPS har også leveranser til Kongehuset og departementene. INI OPS bidro i den forbindelse etter 22/7, da flere departementer måtte flytte og det var behov for å etablere IKT i nye lokaler.

Det har i 2011 vært gjennomført operasjonssikkerhetsvurderinger til støtte for Hærens Jegerkommando og FK KKIS.

Helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet har vært tillagt stor vekt i 2011. Det er blitt implementert et nytt selvutviklet HMS styringsverktøy for hele INI OPS for å ivareta dette sentrale området.

INI vil styrke arbeidet når det gjelder cyberdomenet, og vil, i grensesnittet mellom å utnytte IKT-teknologiens muligheter og oppnå kosteffektiv drift, levere relevante tjenester og samtidig sikre nødvendig handlefrihet gjennom nødvendig og effektiv beskyttelse av informasjonsinfrastrukturen.

INI leder den norske delegasjonen knyttet til prosjekt 8007, *sikker tilgang til romsegmentet*, som utvikler og forbereder oppskytingen av en norsk-spansk kommunikasjonssatellitt i 2014.

5.5.3 utfordringer og risiko

Omorganiseringen er fortsatt under implementering og INI opplever i denne perioden vakanser på flere områder. Det fører til utfordringer når det gjelder forsvarlig forvaltning, økonomistyring, personellforvaltning og fremskaffelse av tidsriktig materiellprosjektdokumentasjon.

Utviklingen mot et nettverksbasert forsvar (NbF) fortsetter. Forsvaret vil stå overfor mange utfordringer i implementeringen av NbF-arbeidet og tankene bak. I tillegg ligger det store utfordringer i å endre prosedyremessige og kognitive forhold i takt med de muligheter som ny teknologi vil gi.

5.5.4 Hovedtall

Årsverk	2009	2010	2011
Militære	215	446	486
Sivile	79	422	598
Vernepliktige	106	106	178
Sum	400	974	1262

Tabell 41 Årsverk ved INI 2009–2011

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	241 284	578 805	616 088
Materiell	836 075	389 359	372 402
EBA	39 059	201 831	281 067
Sum utgifter	1 116 417	1 169 995	1 269 557

Tabell 42 Regnskap for INI 2009–2011

5.6 Etterretningstjenesten

5.6.1 Bakgrunn

Etterretningstjenestens (ETJ) oppgaver er regulert ved lov av mars 1988 nr. 11. En hovedoppgave for tjenesten er innsamling av relevant informasjon, gjennomføring av analyser og utarbeiding av vurderinger til støtte for utforming av norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. ETJ skal ha et godt og oppdatert situasjonsbilde som grunnlag for norske myndigheters beslutninger. Det er en prioritert oppgave for tjenesten å gi etterretningsstøtte til norske enheter som deltar i internasjonale militære operasjoner. ETJ har de siste årene opplevd en kraftig vekst i antall oppdrag og nasjonale oppdragsgivere. For å kunne løse disse oppgavene er ETJ blitt styrket.

Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste (FSES) og Forsvarets militærgeografiske tjeneste (FMGT) er budsjett- og resultatansvarlig avdelinger (BRA) underlagt sjefen for ETJ. FSES oppdrag er å gjennomføre etterretningsutdanning i Forsvaret, herunder å utdanne etterretningsbefal innenfor språk og kulturforståelse og å administrere Forsvarets språkstall innenfor Forsvarets interesseområdespråk. FMGT skal påse at norske og allierte avdelinger i Norge og norske enheter i utlandet har tilfredsstillende geografisk informasjon.

5.6.2 Resultatoppnåelse

5.6.2.1 Aktivitet

ETJ støtter Forsvaret og oppdrag i utlandet der Norge er engasjert. En prioritert oppgave i 2011 har derfor vært å støtte norske styrker og allierte i Afghanistan og norske bidrag til håndhevelse av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1970 og 1973 (2011) i Libya.

Tjenesten holder Forsvarsdepartementet og andre berørte departementer orientert om relevante endringer i den militære og politiske situasjonen i områder som berører norske interesser. Norges nærområder står i en særstilling, men en rekke geografiske områder omfattes av ETJs rapportering. Nye områder som har stått sentralt i tjenestens rapportering til militære og sivile oppdragsgivere i 2011, er den politiske og militære utviklingen i Nord-Afrika og Midtøsten. ETJ har løpende og ved behov utarbeidet og formidlet analyser og vurderinger til sine oppdragsgivere.

Arbeid med transnasjonale trusler, herunder terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen (MØV) og trusler i det digitale rommet (cyber), utgjør en viktig del av tjenestens aktivitet. Innenfor samtlige trusselområder er det etablert et velfungerende samarbeid med de nasjonale hemmelige tjenestene, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). I arbeidet mot terrorisme står samarbeidet med Politiets sikkerhetstjeneste sentralt for å kunne bidra til å sikre Norge og nasjonale interesser. ETJ har etter terrorangrepet i Norge i juli 2011 sammen med PST tatt initiativ til å foreslå et mulig forbedringspotensial i samarbeidet for å sikre en best mulig støtte til nasjonale myndigheter.

ETJ har i 2011 videreført arbeidet med å styrke Forsvarets evne til å møte trusler fra det digitale rommet. Overføringen av Forsvarets avdeling for Computer Network Operations fra 1. januar 2011 var vellykket og har bidratt til økt evne til å løse oppdrag innenfor det digitale domenet.

ETJ har i 2011 publisert en ugradert vurdering – *Fokus 2011* – som ledd i å styrke åpenhetsprofilen til tjenesten. Vurderingen omfatter et utvalg av land og temaer som berører Norge, norske interesser eller norsk engasjement i en internasjonal kontekst.

I 2011 har tjenesten fortsatt sitt arbeid med å styrke det strategiske arbeidet for å sikre en best mulig innretning av organisasjonen opp mot identifiserte utfordringer og oppgaver det kommende tiåret.

FSES har gjennomført utdanning av inneværende kull av etterretningsbefal i språkene pashtu og dari, og har tatt opp nytt befalsskolekull i russisk og arabisk høsten 2011. FSES uteksaminerte befalsskolekull i russisk og arabisk i juni 2011. For å sikre evnen til raskt å kunne innføre nye undervisningspråk er det i 2011 utredet språklige beredskapsplaner. Det er gjennomført grunnkurs i forebyggende sikkerhetstjeneste, utdanning innenfor grunnleggende etterretningstjeneste, verktøy og analyseteknikk, videregående etterretningsutdanning, Tactical Questioning og Conduct after capture. I 2011 ble forskningsvirksomhet innenfor etterretning gjennomført, og det ble satt i gang arbeid med å forberede etableringen av en bachelorgrad i etterretning.

FMGT støttet i 2011 Forsvaret med geografisk informasjon og tjenester, herunder støtte til Forsvarets beslutningsstøttesystemer, strukturutvikling, øvelser og investeringsprosjekter. Hovedområdene for støtte i

2011 var avdelinger/staber i Afghanistan og operasjonen i Libya. Modernisering av Forsvarets GEOMETOC-kapasiteter har stått sentralt og fremskaffelsesløsninger skal leveres til Forsvarsdepartementet i 2012. FMGT styrket i 2011 samarbeidet med nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere og gjennomførte større kostnadseffektive samproduksjoner med andre nasjoner på sammenfallende interesseområder.

5.6.2.2 Driftsutgifter

ETJ har i 2011 hatt en tildeling på kapittel 1735 på 986,270 mill. kroner. FSES og FMGT ble tildelt henholdsvis 44,672 mill. kroner og 35,009 mill. kroner over kapittel 1725.

5.6.3 utfordringer og risiko

De siste ti årene har tjenesten opplevd en kraftig vekst i antall oppdrag og nasjonale oppdragsgivere. For å ivareta oppdragene som er tillagt tjenesten, blir det lagt vekt på høy faglig kompetanse og videreutvikling av tjenestens tekniske nivå, slik at den er tilpasset dagens trusselbilde. Endringer i våre strategiske omgivelser, det sammensatte og til dels uklare trusselbildet, og den raske teknologiske utviklingen, spesielt på kommunikasjons-siden, innebærer at det også i fremtiden vil være krevende å tilfredsstillere kravene til en moderne og effektiv tjeneste. Det gjør det nødvendig å utrede og sette i verk ytterligere tiltak for å videreutvikle tjenestens evne til å løse sine oppdrag.

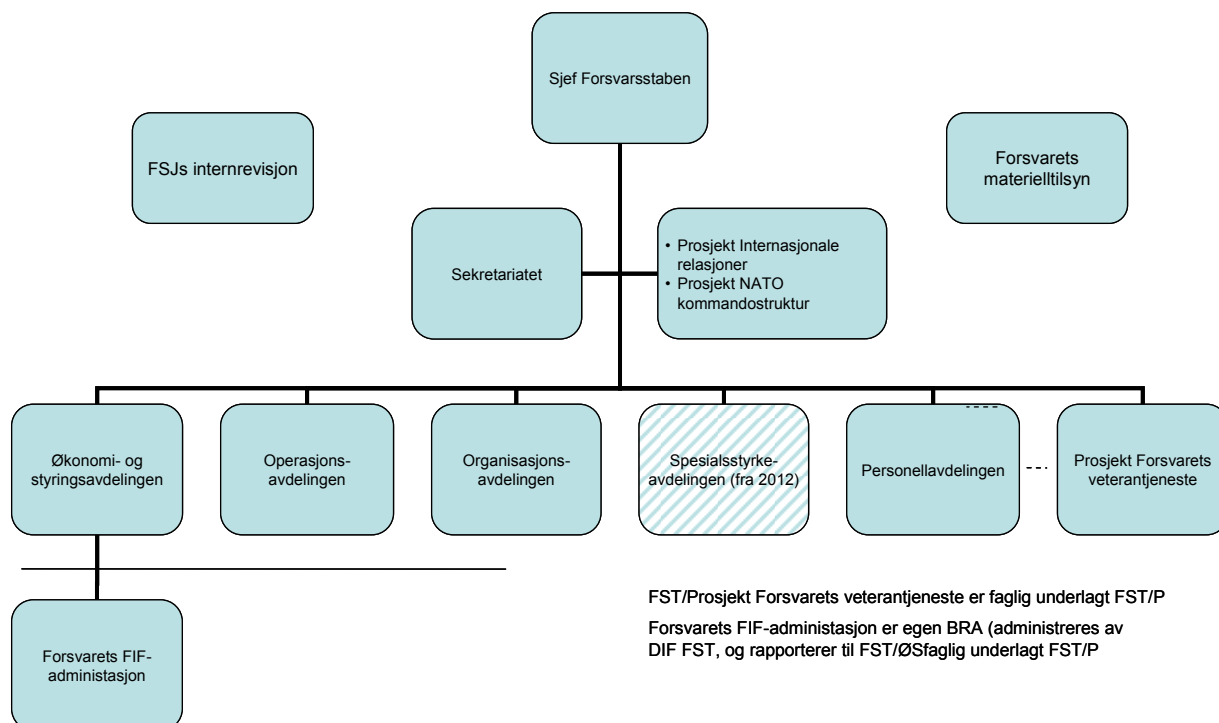
For FSES vil tiltak som langsiktig personellplanlegging, intern kompetansebygging, intern og ekstern nettverksbygging og gode leveranseavtaler bidra til å minske risikoen knyttet til kompetansemessige vakanser og utfordringer knyttet til IKT-støttesystemer. Etableringen av språklige beredskapsplaner har som ambisjon å bidra til å redusere reaksjonstiden dersom det dukker opp behov for nye undervisningsspråk.

Forsvarets behov for geografisk informasjon har vært og er forventet å øke. Dette stiller høye krav til FMGT og skaper behov for å gjennomføre god personell- og ressursplanlegging og å sikre relevante bilaterale avtaler og opprettholdelse av gode nettverk for å fremskaffe best mulig geografisk informasjon.

5.7 Forsvarsstaben med underlagte enheter

5.7.1 Forsvarsstaben

5.7.1.1 Bakgrunn

Forsvarssjefen og Forsvarsstaben (FST) utgjør etatsledelsen i Forsvaret. Forsvarsstabens fremste og viktigste oppgave er å støtte forvarssjefen i hans rolle som etatssjef for Forsvaret, herunder å planlegge, styre, produsere og utvikle operativ kapasitet.

Forsvarsstaben er organisert og dimensjonert for å utøve styring og oppfølging på forvarssjefens vegne som etatssjef, noe som også innebærer evne til å kunne planlegge ut over neste gjennomføringsår. Dette krever en kompetent og tilstrekkelig bemannet stab.

Forsvarsstaben er lokalisert til Akershus festning i Forsvarets ledelsesbygg og blir ledet av sjefen for Forsvarsstaben.

- Personellavdelingen: Sjefen for Forsvarsstabens personellavdeling er forvarssjefens øverste rådgiver innenfor kompetansestyring og personellområdet. Sjefen for personellavdelingen er Forsvarets personaldirektør og er fagmyndighet innenfor personell og kompetanse, og utøver arbeidsgiveransvaret på vegne av forvarssjefen.
- Operasjonsavdelingen: Sjefen for Forsvarsstabens operasjonsavdeling er forvarssjefens rådgiver når det gjelder operasjoner, øving, beredskap og rustningskontroll. Avdelingen utarbeider og formidler militærstrategiske rammer, ordrer og direktiver på vegne av forvarssjefen.
- Økonomi- og styringsavdelingen: Sjefen for Forsvarsstabens økonomi- og styringsavdeling er forvarssjefens øverste rådgiver når det gjelder virksomhets- og økonomistyring. Sjefen for økonomi- og styringsavdelingen er Forsvarets økonomidirektør, og fagmyndighet for og utøver av virksomhets- og økonomistyring i Forsvaret.
- Organisasjonsavdelingen: Sjefen for Forsvarsstabens organisasjonsavdeling er forvarssjefens rådgiver når det gjelder effektiviserings- og organisasjonsutviklingstiltak, materiellinvesteringer og eiendom,

bygg og anlegg. Organisasjonsavdelingen leder, koordinerer og anbefaler tiltak slik at Forsvarets nye materiell og ustyr fremskaffes på en rask og fleksibel måte.

- Forsvarsstabens sekretariat: Forsvarsstaben består også av et sekretariat som har som hovedoppgave å koordinere stabens prosesser og ivareta driftsansvaret for Forsvarsstaben som avdeling på vegne av sjefen for Forsvarsstaben.
- Prosjekt Forsvarets veteranertjeneste er etablert som en midlertidig prosjektorganisasjon fra 1. august 2011 til 31. juli 2013. Prosjektet er faglig underlagt FST/P. Forsvarets veteranertjeneste (FVT), ledet av Forsvarets veteraninspektør, har i oppdrag å implementere forbedringstiltakene og fylle rollen som forsvarssjefens rådgiver og talsperson i veteransaker.

I tillegg er Forsvarets internrevisjon (FSJ IR) og Forsvarets materielltilsyn (FMT) organisatorisk knyttet til Forsvarsstaben, men rapporterer direkte til forsvarssjefen.

5.7.1.2 Utfordringer og risiko

FST har gjennomgått store organisasjonsendringer i 2011. Organisasjonsendringene og innflytting av Statsministerens kontor i bygning 61 har ført til at FST har utfordringer relatert til en spredt lokalisering på ti forskjellige steder.

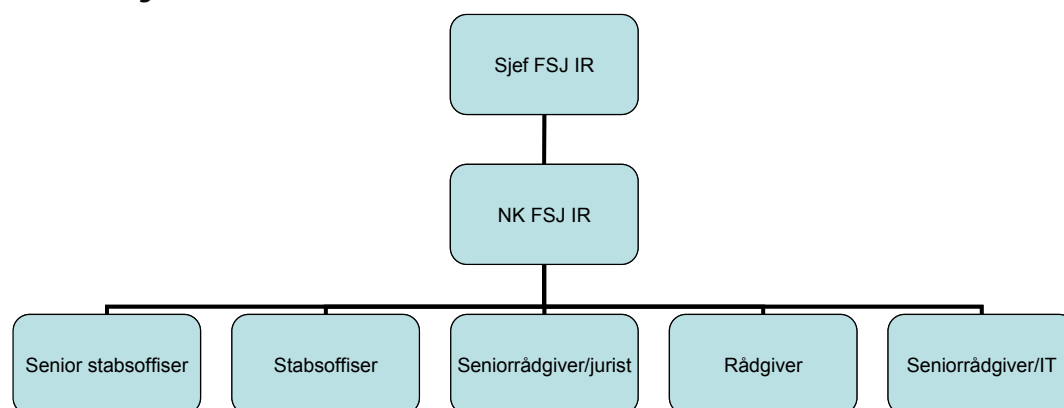
5.7.1.3 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	176 704	194 468	263 206
Materiell	35 657	31 493	70 665
EBA	22 460	25 005	35 069
Sum utgifter	234 821	250 966	368 940

Tabell 43 Regnskap for FST 2009–2011

5.7.2 Forsvarssjefens internrevisjon

5.7.2.1 Bakgrunn

Oppgaven til Forsvarssjefens internrevisjon (FSJ IR) er å gjennomføre internrevisjon innenfor den virksomhet som omfattes av forsvarssjefens myndighet og å gjennomføre behandling av varsler om kritikkverdige forhold mottatt ved Forsvarets sentrale varslingskanal. FSJ IR skal utøve internrevisjon i henhold til etiske regler og standarder for profesjonell utøvelse av internrevisjon utgitt av The Institute of Internal Auditors (IIA)/Norges Interne Revisorers Forening (NIRF). FSJ IR skal bidra til at Forsvaret når sine målsettinger ved å benytte en systematisk og strukturert metode for å evaluere effektiviteten og hensiktsmessigheten av virksomhetens prosesser for risikostyring, kontroll og «governance». FSJ IR skal tilføre Forsvaret en merverdi ved å avgi en objektiv og relevant bekreftelse og gi vurderinger og anbefalinger som skal medvirke til forsvarlig og effektiv drift.

5.7.2.2 Resultatoppnåelse

Evaluering av Forsvarssjefens internrevisjon

FSJ IR har i løpet av året foretatt en egevaluering av sine tjenester i forhold til standardene gitt av IIA. Egevalueringen viste at FSJ IRs virksomhet er i tråd med de internasjonale standardene med noen mindre avvik. Noen av disse avvikene er allerede lukket, de resterende vil bli lukket i løpet av 2012. For eksempel foretas det en oppdatering av instruks for sjef FSJ IR slik at den blir i tråd med standardene. Egevalueringen er blitt validert av KPMG A/S som blant annet har gjennomgått FSJ IRs planer, metodedokumenter, arbeidspapirer og rapporter. Basert på denne gjennomgangen har KPMG bekreftet at utenom de avvikene som FSJ IR selv har identifisert, oppfyller FSJ IR kravene i de internasjonale standardene for profesjonell utøvelse av intern revisjon.

Revisjonsprosjekter

Et revisjonsprosjekt om «Organisering av internkontroll i Forsvaret» har bestått av en kartlegging og evaluering av organisering av internkontroll ved samtlige driftsenheter i Forsvaret (DIF), unntatt Etterretningstjenesten, og ble presentert for forsvarssjefen i januar. Kartleggingen hadde som formål å gi en vurdering av om Forsvaret har etablert nødvendige styrings- og kontrollprosesser, slik at virksomhetens drift er målrettet og effektiv og at den gjennomføres innenfor fastsatte lover, regler og andre bestemmelser.

I tillegg til oppfølging av nevnte prosjekt har FSJ IR tre nye revisjonsprosjekter gående, som vil bli avsluttet primo 2012.

I revisjonsprosjektet om styringsmessig effektivitet knyttet til oppdraget om telling av håndvåpen er målet å få svar på om Forsvaret har hatt hensiktsmessige og tilstrekkelige styrings- og kontrollprosesser knyttet til dette oppdraget. Revisjonen skal gi svar på om styringen, herunder prosedyrer/prosesser knyttet til iverksetting og oppfølging, har vært hensiktsmessig og tilstrekkelig for å sikre en effektiv løsning av oppdraget.

I en revisjon om kontrollprosesser i Forsvaret ser FSJ IR på fagmyndighetenes kontrollprosesser, på deres effektivitet og hensiktsmessighet i forhold til målet om bedre forsvarlig forvaltning og på målet om å redusere vesentlige merknader fra Riksrevisjonen. Formålet med revisjonen er videre å vurdere styrker og svakheter ved dagens kontrollprosesser og gi anbefalinger til mulige forbedringer.

FSJ IR gjennomfører også en revisjon innenfor forvaltning og drift av deler av Forsvarets informasjonssystem (FISBasis). Formålet er å foreta en revisjon av hensiktsmessighet og effektivitet av drift og forvaltning av FISBasis, for å kunne vurdere om Forsvarets behov er tilfredsstillende ivaretatt.

Forsvarets sentrale varslingskanal

I henhold til Direktiv for varsling av kritikkverdige forhold i Forsvaret har de ansatte en mulighet til å varsle FSJ IR om kritikkverdige forhold gjennom en sentral varslingskanal.

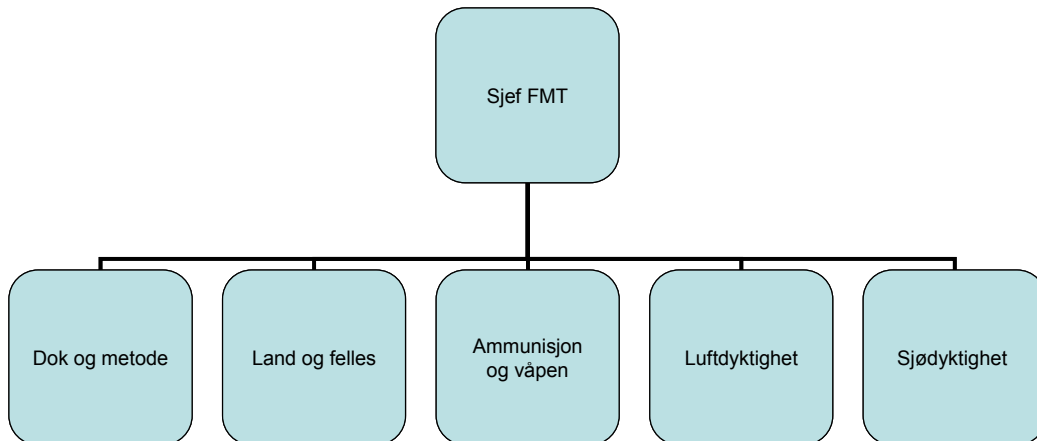
I 2011 mottok FSJ IR omtrent 20 henvendelser til varslingskanalen. Av disse henvendelsene ble det opprettet ni varslings saker. Av de sakene som var avsluttet ved årsskiftet ble det i en av sakene konkludert med at det forelå kritikkverdige forhold i henhold til direktivets definisjon. I denne saken hevdet varsleren at en bekjent som var transkjønnet, ble diskriminert på grunn av sin seksuelle legning. Forsvaret konkluderte i denne saken med at vedkommende var blitt diskriminert, og relevante tiltak er satt i verk både ovenfor den som ble diskriminert, og ovenfor de som hadde diskriminert.

5.7.3 Forsvarets materielltilsyn

5.7.3.1 Bakgrunn

Forsvarets materielltilsyn (FMT) fører tilsyn med at Forsvaret ivaretar materiellsikkerhet innenfor militær sjøfart, militær luftfart, militære kjøretøyer, personlig bekledning/verneutstyr, ammunisjon og våpen. FMT er direkte underlagt forsvarssjefen og ivaretas administrativt av Forsvarsstaben. I 2011 har FMT hatt tolv medarbeidere.

Avdelingens interne organisering:

Tilsynene legger vekt på at Forsvarets avdelinger har etablert og implementert styringssystemer som gjør at de ivaretar materiellsikkerheten på en betryggende måte gjennom hele levetiden slik at materiellet er trygt i bruk. FMT bruker systemrevisjon som verktøy for å gjennomføre disse tilsynene. I tillegg gjøres verifikasjoner av forskjellig karakter for å påse at styringssystemene virker som forutsatt.

5.7.3.2 Resultatoppnåelse

I 2011 har FMT gjennomført 17 tilsyn og én verifikasjon. Totalt er det avdekket 120 avvik. Gjennom året har FMT fulgt opp avdelingene for lukking av avvik, både de som er avdekket i løpet av året og eldre avvik. Alvorlighetsgraden av avvikene som er avdekket, varierer fra mindre alvorlige forhold til store mangler. Det har vært lagt mye innsats i oppfølging av gamle avvik. FMT har ut over gjennomførte tilsyn og verifikasjoner åpnet og fulgt opp en del enkeltsaker.

FMTs vurdering av resultatene av de tilsynene som er gjennomført, er at det er fremgang når det gjelder det systematiske sikkerhetsarbeidet i Forsvaret, men at det fremdeles er avdelinger der forbedringspotensialet er stort. Det registreres at avdelinger som til nå har vært meget trege med å korrigere sin avvik, omsider har fremgang.

Det overordnede regelverket for styring av materiellsikkerhet i Forsvaret har mangler, og FMT har utarbeidet utkast til nytt regelverk, som planlegges godkjent i 2012.

Virksomhetsstyringen i FMT er dokumentert i et eget kvalitetsstyringssystem. Dette følges opp og forbedres kontinuerlig.

5.7.4 Forsvarets sikkerhetsavdeling

5.7.4.1 Bakgrunn

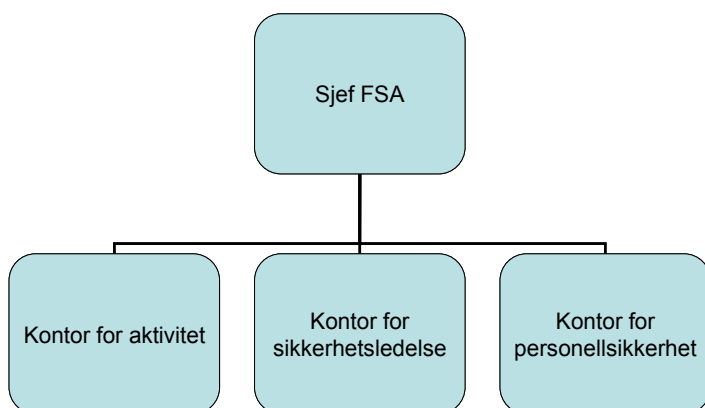
Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA) ivaretar det overordnede ansvaret for utøvelsen av den forebyggende sikkerhetstjenesten i Forsvaret. FSA skal sikre at Forsvarets virksomhet organiseres, utføres og revideres i samsvar med de kravene som er fastsatt i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven).

Forsvaret må beskytte sin operative evne ved å sikre informasjon, egen infrastruktur, eget materiell og personell. Forsvaret kan ikke tillate at vital infrastruktur og materiell blir skadet eller stjålet. Det er også viktig å beskytte viktig informasjon slik at den ikke blir kompromittert. Ikke bare kan dette påvirke Forsvarets operative evne, men det kan også skade Forsvarets omdømme både i og utenfor Norge.

FSA skal holde oversikt over det sikkerhetsmessige risikobildet som omgir Forsvaret, og dessuten norsk militær aktivitet både hjemme og ute. Avdelingen er forsvarssjefens og hans underlagte sjefers rådgiver når det gjelder forebyggende sikkerhet. Avdelingen skal representere forsvarssjefen i samarbeidet med Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sikkerhetssaker. FSA representerer også forsvarssjefen i nasjonale og internasjonale samarbeidsorganer innenfor sikkerhetstjeneste.

Avdelingen er sentral klareringsmyndighet for personell i Forsvaret og utøver militær kontra-etterretning. Avdelingen er underlagt sjefen for Forsvarsstaben.

Forsvarets sikkerhetsavdeling er organisert i tre kontorer:

5.7.4.2 Resultatoppnåelse

FSA har det siste året særlig arbeidet for å omorganisere avdelingen i henhold til nye ressurskrav og å tilpasse virksomheten til føringer gitt av Forsvarsdepartement og forsvarssjefen. Arbeidet med nytt og oppdatert internt regelverk i Forsvaret, basert på de nye føringene, er satt i gang.

Kompetanseutvikling av personellet i Forsvaret er avgjørende for å etablere en god forebyggende sikkerhetstjeneste. Forsvarets sjefer og sikkerhetsledere fikk spesiell oppmerksomhet i 2011.

Avdelingen har gjennomført risiko- og sårbarhetsstudier i norske leirer i Afghanistan og har gjennomført sikkerhetssamtaler med lokalt ansatte. Videre har avdelingen avgitt ressurspersoner til tjeneste i området.

FSA har i 2011 behandlet om lag 20 000 klareringssaker og håndtert mer enn 10 000 besøksanmodninger til og fra Norge.

Avdelingen driver kontinuerlig med risikoanalyser og har pågående arbeid for å bidra til å sikre personvernet til personell som blir berørt. Nye rutiner og regelverk er etablert, og ytterligere nye er under utvikling for å styrke rettssikkerheten. FSA er styrket med en personvernrådgiver, og en ny juridisk rådgiver vil bli tilbeordret.

Mål, resultat og risikostyring er implementert i driften av avdelingen og er en vesentlig del av virksomhetsstyringen av aktiviteten.

5.7.4.3 Utfordringer og risiko

FSA har de senere årene vært igjennom en betydelig omorganisering, og det er gitt nye oppdrag og føringer for virksomheten. Det har ført til utfordringer med hensyn til å få avstemt oppdragsporteføljen med avdelingens bemanningsnivå.

I Forsvaret eksisterer en betydelig utfordring når det gjelder å få sikkerhetspersonell med tilstrekkelig kompetanse ut i de ulike avdelingene. Deler av denne utfordringen er relatert til fordeling av ansvaret for produksjon/utdanning av personell som skal bekle de ulike sikkerhetsrollene i Forsvarets ulike avdelinger.

5.7.4.4 Hovedtall

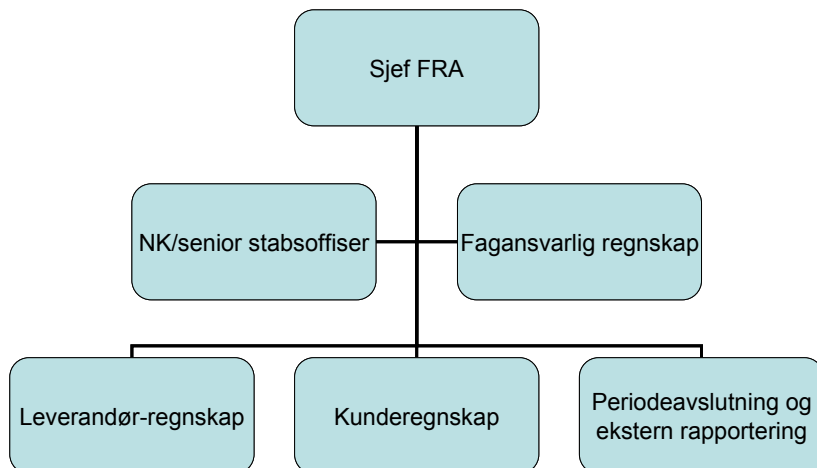
Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	54 301	55 329	33 452
Materiell	7 633	4 605	2 864
EBA	4 609	5 637	4 053
Sum utgifter	66 544	65 572	40 369

Tabell 44 Regnskap for FSA 2009–2011

5.7.5 Forsvarets regnskapsadministrasjon

5.7.5.1 Bakgrunn

Forsvarets regnskapsadministrasjon (FRA) er fagansvarlig for Forsvarets regnskap. Det innebærer et helhetlig og faglig ansvar for å gjennomføre regnskapsprosessen, produsere Forsvarets regnskap og rapportere det til statsregnskapet.

FRA's organisatoriske inndeling har vært fast siden etableringen i 2003. Avdelingen er inndelt i tre kontorer:

- **Leverandørregnskap** – ansvarlig for prosessen inngående faktura til betaling
- **Kunderegnskap** – ansvarlig for prosessen utgående faktura (salg til eksterne kunder) og kontantsalg internt ved Forsvarets avdelinger
- **Periodeavslutning og ekstern rapportering** – ansvarlig for avstemming av Forsvarets regnskap og levering av det til statsregnskapet

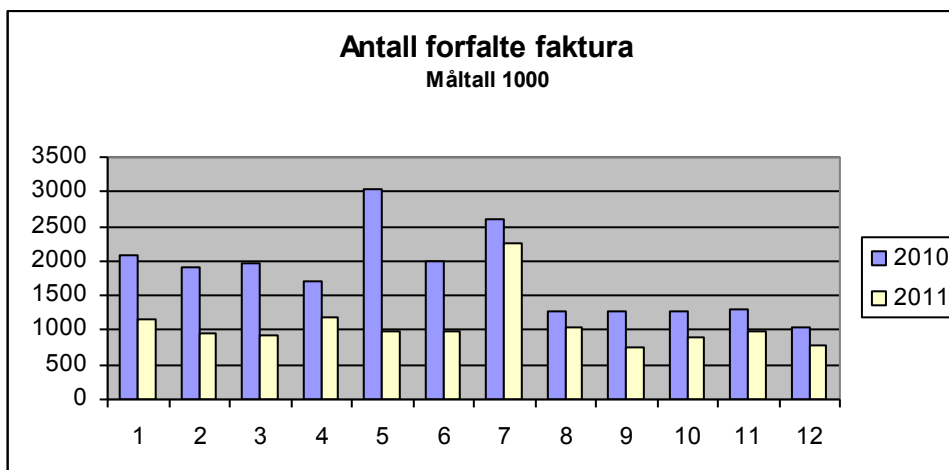
5.7.5.2 Resultatoppnåelse

FRA har i 2011 løst sine oppdrag innenfor den tildelte budsjettammen. 2011 har vært et år da det innenfor regnskapsområdet ikke har vært foretatt noen store systemmessige endringer. Dette har gitt rom til å legge vekt på stabil drift og optimalisering av eksisterende prosesser.

Leveranse og resultatoppnåelse

- **Fakturaprosessen inngående faktura**

Det totale antallet fakturaer behandlet av Forsvaret i 2011 var 283 208. Antallet forfalte faktura i Forsvaret har hatt en positiv utvikling i 2011. Ved årsskiftet hadde Forsvaret 767 forfalte fakturaer, noe som er en nedgang på ca. 300 fra 2010. Det er også positivt at antall forfalte fakturaer gjennom året har vært vesentlig lavere enn i 2010.

Figur 4 Antall forfalte fakturaer 2010–2011

En tilsvarende positiv utvikling har det også vært for inkassosaker, som i 2011 er halvert i forhold til 2010.

- Fakturaprosessen utgående faktura (salg)**
 Prosessen for utgående faktura (salg) har i 2011 fungert tilfredsstillende. Det er i 2011 blitt gjennomført noen prosessforbedringer som i sum har økt kvaliteten på Forsvarets regnskap. Her nevnes innføring av arbeidsflyt for salg fra avdelinger i Forsvaret og nytt innbetalingsprogram for identifisering av innbetalinger (Cremul) som de viktigste faktorene.
- Avstemming og leveranse av Forsvarets regnskap**
 Forsvarets regnskap er gjennom året blitt avstemt og avlevert til statsregnskapet innenfor gjeldende frister. Det har i 2011 vært lagt spesielt vekt på opprydding i eldre poster og økt bilagskvalitet.
- Forvaltningskontroll/undervisning**
 FRA har i 2011 gjennomført sju stedlige forvaltningskontroller og elleve oppfølgingskontroller. I tillegg har det vært gjennomført 19 arbeidssamlinger med ulike avdelinger i Forsvaret, med vektlegging på prosesser for inngående og utgående faktura. I sum har disse aktivitetene gitt økt kompetanse i Forsvaret innenfor fagområdet regnskap, i tillegg til at det også har økt kvaliteten på regnskapet generelt.

Forsvarlig forvaltning og internkontroll, herunder anvendelse av Mål-, resultat- og risikostyring (MRR)

FRA har implementert og benyttet MRR i hele 2011 som et verktøy for styring ved FRA, både i forhold til interne prosesser, generelt i forhold til Forsvarets regnskapsprosesser og som et verktøy for rapportering til overordnet myndighet.

Personell

Årsverksrammen på 62 stillinger har vært tilfredsstillende. Det har vært noen forsinkelser i forbindelse med tilsettinger. Det har vært en god søknadsmasse til FRAs sivile stillinger.

5.7.5.3 Utfordringer og risiko

Hovedutfordringene for 2012 blir å videreføre arbeidet med å optimalisere Forsvarets forsyningsprosess og på generell basis bedre kvaliteten på Forsvarets regnskap.

5.7.5.4 Konklusjon

FRA har gjennomført oppdrag gitt i Forsvarssjefens virksomhetsplan for 2011 og Forsvarets regnskap er avlevert med god kvalitet, i henhold til frister og gjeldende lover og regler.

5.7.6 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	30 960	31 526	31 222
Materiell	1 490	1 304	1 007
EBA	2 189	1 992	2 105
Sum utgifter	34 639	34 822	34 334

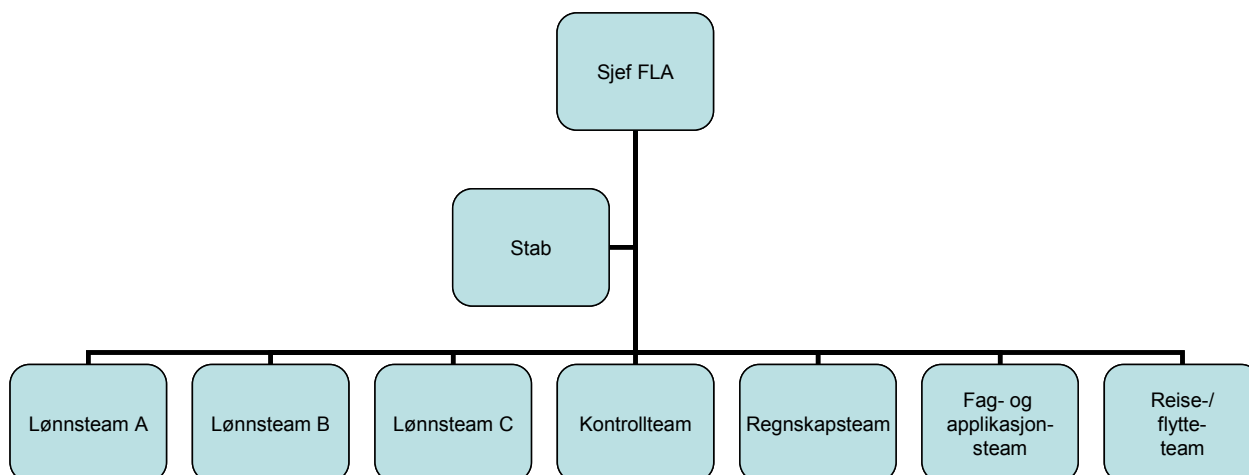
Tabell 45 Regnskap for FRA 2009–2011

5.7.7 Forsvarets lønnsadministrasjon

5.7.7.1 Bakgrunn

Forsvarets lønnsadministrasjon (FLA) er tillagt et helhetlig og faglig ansvar for prosessene lønn, reise og flytting i Forsvaret og for gjennomføringen av disse prosessene. Hovedoppdraget er å bidra til forsvarlig forvaltning innenfor dette fagfeltet. FLA har instruksjons- og kontrollmyndighet overfor den enkelte budsjett- og resultatansvarlige sjef og er Forsvarets kompetansesenter innenfor lønns-, reise- og flytteprosessene.

I 2011 har FLA organisatorisk hatt samme oppsetning som for 2009 og 2010, med stab, tre lønnsteam, reise-/flytteam, fag- og applikasjonsteam, kontrollteam og regnskapsteam. Totalt har FLA ca. 52 medarbeidere.

5.7.7.2 Resultatoppnåelse

FLA har gjennom 2011 medvirket til forsvarlig og rasjonell forvaltning innenfor prosessene lønn, reise og flytting i Forsvaret, slik at oppmerksomheten og ressursene for de operative avdelingene i Forsvaret i størst mulig grad kan rettes mot deres hovedopdrag.

FLA har over flere år arbeidet for å bedre kvaliteten i prosessene rundt lønn-, reise- og flytting (forsvarlig forvaltning) for å redusere feilutbetalinger med videre. Nedgangen i registrerte feilutbetalinger har fortsatt i 2011 og ligger nå på ca. 0,08 prosent av utbetalingene. I 2011 har det vært lagt ekstra vekt på kompetanseoppbygging innenfor de nevnte prosessene. I løpet av driftsåret har FLA gjennomført/bidrag ved ca. 80 ulike kurs/workshops etc., med totalt ca. 1600 deltakere. Denne aktiviteten ser ut til å ha svært god effekt og vil bli videreført/videreutviklet.

Arbeidet i 2011 med mål-, resultat- og risikostyring og bedre sammenheng mellom eksterne prosesser, interne prosesser, forsvarlig forvaltning og internkontroll kan bidra til ytterligere å bedre/heve kvaliteten i lønns-, reise- og flytteprosessene.

FLA har i 2011 arbeidet mye med holdninger, etikk og ledelse (HEL) og helse, miljø og sikkerhet (HMS). Blant annet er det gjennomført et prosjekt «Frisk nakke», et spesialrettet treningsprosjekt med oppfølging av fysioterapeut.

5.7.7.3 Utfordringer og risiko

Forsvarets organisasjon er i utgangspunktet relativt kompleks. Organisasjonen består av mange og til dels helt ulike avdelinger. Det fører til at også avtaleverket på lønnsiden er mer komplisert enn i andre organisasjoner/bedrifter. I sin tur gir det utfordringer i forhold til oppsett, vedlikehold og bruk av de tekniske systemene som håndterer lønns-, reise- og flytteprosessene.

Av større endringer som kan komme i 2012, er ny arbeidstidsavtale for militære og sivile arbeidstakere i Forsvaret, ny informasjonsportalløsning, ny/endret HRM-løsning, ny løsning innenfor logistikk og verktøy for skiftplanlegging. Slike løsninger fører på mange måter til forenklinger/forbedringer av eksisterende systemer, men vil også gi utfordringer i forhold til det tekniske oppsettet. Endringer vil føre til behov for kursing/opplæring i bruk av de nye systemene.

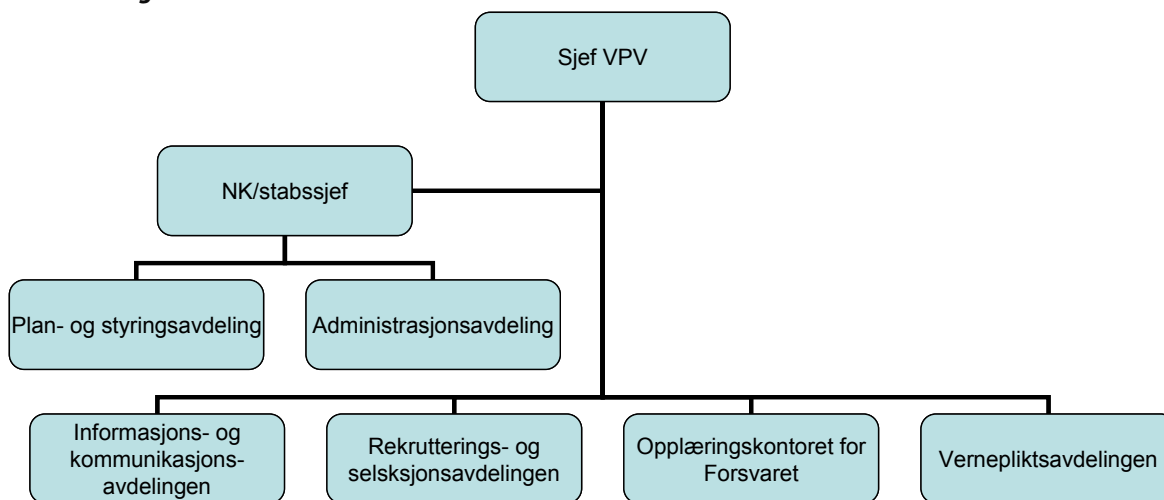
5.7.7.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	82 309	88 022	85 440
Materiell	2 586	2 241	1 062
EBA	2 448	2 257	2 267
Sum utgifter	87 343	92 520	88 769

Tabell 46 Regnskap for FLA 2009–2011

5.7.8 Vernepliktsverket

5.7.8.1 Bakgrunn

Vernepliktsverket (VPV) utøver felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret og har det faglige ansvaret for forvaltningen av verneplikten i samsvar med gjeldende bestemmelser. VPVs hovedoppgaver er å innrullere utskrivningspliktige og gjennomføre sesjon, klassifisering og fordeling. VPV leverer personell til førstegangstjeneste og utdanninger i henhold til rekvisisjoner fra styrkeprodusentene, Heimevernet og utdanningsinstitusjonene og tilbyr personell til internasjonale operasjoner. VPV har også ansvaret for å utarbeide og koordinere Forsvarets rekrutteringsplan, gjennomføre rekrutteringstiltak og Felles opptak og seleksjon (FOS) til grunnleggende utdanninger (BS og KS) i Forsvaret.

VPV forvalter lærlingordningen for Forsvaret og tilbyr lærlingplasser i ulike fag.

VPV er rulleførende enhet for alle vernepliktige, er behandlingsansvarlig for Forsvarets verneplikts- og tjenesteregister og har det daglige ansvaret for å forvalte og kontrollere dette registeret. VPV forvalter Forsvarsdepartementets identitetskort (FD-ID).

For å utføre disse oppgavene er VPV organisert og lokalisert på Hamar, med rekrutterings- og sesjonsentre og lærlingkoordinatorer fordelt over hele landet.

5.7.8.2 Resultatoppnåelse

VPV har i 2011 implementert en ny to-delt sesjonsordning, etter en forutgående periode med gjennomføring av pilot og testing. Informasjon om verneplikten og rekruttering har vært et av hovedsatsingsområdene i 2011. Forsvaret.no/verneplikt har siden 1. oktober 2010 fungert som felles nettsted for informasjon til vernepliktige og personer som ønsker utdanning i Forsvaret. Det er gjennomført rekrutteringsaktiviteter med 550 skolebesøk og 45 utdanningsmesser.

VPV har foretatt utskrivning av 63 367 personer og klassifisert 20 586 i løpet av 2011. Forsvarets behov til førstegangstjeneste var 9610 soldater, og første utdanningsdag ble det levert 9003 soldater til tjeneste. Leveransen til førstegangstjeneste krevde saksbehandling av 9607 saker ved VPV.

VPV har i 2011 også gjennomført innledende søknadsbehandling og opptak til grunnleggende utdanninger i Forsvaret, slik som blant annet befalsskole og krigsskole. Totalt ble det tatt opp 879 elever ved de aktuelle skolene.

VPV ved Opplæringskontoret for Forsvaret (Off) forvalter lærlingordningen og har i 2011 tilbudt og tatt opp 269 nye lærlinger i ulike fag. Gjennom hele året har Off hatt ansvaret for å følge opp 555 lærlinger.

5.7.8.3 Utfordringer og risiko

Ny sesjonsordning

Det viktigste arbeidet i 2012 vil være å fullføre sesjonsordningen og fortsatt utvikle prosesser og rutiner, med støtte av god funksjonalitet i personellsystemet.

Drift og videreutvikling av de nye faste og semipermanente sesjonsstedene som gode sesjons- og rekrutteringsarenaer for dem som innkalles til Sesjon del 2 vil være viktig.

Iverksettingen av endret sesjonsordning er og vil fortsatt være en stor omstilling for VPV. Det vil kreve betydelige ressurser, i tillegg til at også andre primæroppgaver skal ivaretas.

Vernepliktsforvaltning i nytt HRM-system

VPV vil legge vekt på å bidra med kompetanse og innspill til Human Resource Management (HRM)-prosjektet, slik at løsningen får nødvendig funksjonalitet for å ivareta vernepliktsforvaltningen.

Opptak og seleksjon

VPV gjennomfører all innledende søknadsbehandling til utdanningsløp opp til og med grunnleggende officersutdanning (GOU)-nivå. Dette er et ressurskrevende arbeid som har krevd interne omdisponeringer. Et av interneffektiviseringstiltakene har vært å etablere rutiner og funksjonalitet for elektronisk søknadsbehandling. Det har gitt en viss effekt i 2011, og tiltaket videreføres/videreutvikles i 2012/2013.

VPV gjennomfører også planlegging og videreutvikling av Forsvarets opptak og seleksjon (FOS) til befalsskoler (BS) og krigsskoler (KS). FOS er blitt en suksess, der utnyttelsen av ressurser og kompetanse på en felles arena har gitt en effektiv, rasjonell og kvalitetsmessig meget god seleksjonsprosess for disse utdanningene.

Det har vært en prioritert oppgave for VPV i 2011 å etablere nye FOS-arenaer. FOS vinter ble gjennomført i 2011 med midler fra styrkeprodusentene og VPV. Det er et potensial for å etablere flere FOS-arenaer der søkerne blir ivarettatt til beste for den enkelte og Forsvaret.

Informasjon og kommunikasjon

Økt kunnskap om Norges forsvar i befolkningen er et av VPVs hovedmål. God kommunikasjon med VPVs målgrupper er avgjørende for blant annet å ivareta den nye sesjonsordningens intensjoner om god informasjon om Forsvaret generelt og utdannings- og tjenestemulighetene spesielt.

VPV vil fortsatt legge vekt på å bidra til å drifte og utvikle Forsvaret.no og å koordinere det «helhetlige kommunikasjonsløpet for verneplikten» med styrkeprodusentene, med hovedvekt på grensesnittet mellom innkalling og fremmøte og mellom søknadsfrist til utdanning og fremmøte/opptak.

Rekruttering

VPV har ansvaret for å koordinere, iverksette og gjennomføre alle nødvendige rekrutteringstiltak til Forsvaret innenfor rekrutteringsbestemmelsens virkeområde, herunder nyrekruttering, internrekruttering og re-rekruttering.

Det legges særlig vekt på tiltak som rettes mot å øke kvinneandelen i Forsvaret.

Rekrutteringsarbeidet vektlegges ytterligere for å få flere søkere som tilfredsstillende opptakskravene til utdanning i Forsvaret.

Rekrutteringstiltakene koordineres gjennom Forsvarets rekrutteringsplan og evalueres kontinuerlig med sikte på å gi best mulig effekt.

Tiltakene i rekrutteringsplanen gjennomføres av aktørene og følges opp av VPV, blant annet gjennom koordineringsmøter og rekrutteringsforum.

Lærlingordningen for Forsvaret

Det vil i 2012 bli lagt særlig vekt på å fylle opp lærlingplassene i maritime fag, institusjonskokkfaget og kontor- og administrasjonsfaget. Dette er tre områder som det i de siste årene har vist seg særlig vanskelig å skaffe nok kvalifiserte søkere til.

Utvikling av kompetansekodeverk

Oppdatert kodeverk er avgjørende for å kunne definere Forsvarets behov for kompetanse og senere registrere og anvende tilført kompetanse. I samarbeid med FST er det lagt vekt på arbeidet med oppdatering og forvaltning av Forsvarets kompetanse-, utdannings- og funksjonskodeverk.

Forvaltningsordningen for vernepliktig personell

VPV vil i 2012 fullføre implementeringen av forvaltningsordningen for vernepliktig personell.

Ordningen vil bli fortløpende evaluert og muligheter for videreutvikling vurdert.

5.7.8.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	112 254	112 893	110 269
Materiell	25 436	24 340	21 476
EBA	17 064	15 657	16 852
Sum utgifter	154 754	152 890	148 597

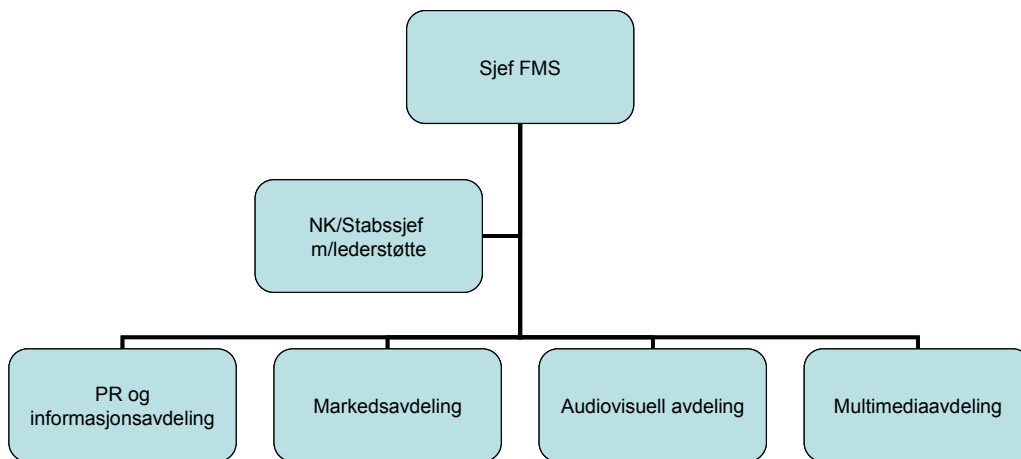
Tabell 47 Regnskap for VPV 2009–2011

5.7.9 Forsvarets mediesenter

5.7.9.1 Bakgrunn

Forsvarets mediesenter (FMS) har fagansvaret for all markedskommunikasjon i Forsvaret og for Forsvarets profil. Videre har FMS redaktøransvaret for Forsvaret.no og intranettet. Avdelingen er også ansvarlig for Forsvarets mediearkiv, Forsvarets medieops og Forsvarets responscenter.

FMS skal redusere ÅV-rammen fra 39 til 35 i løpet av tiden frem til 2014.

5.7.9.2 Resultatoppnåelse

Året startet som vanlig med kampanjer for å rekruttere til utdanning i Forsvaret. Kampanjene ble godt understøttet av Forsvarets responscenter med rettede direktemarkedsføringstiltak. Forsvarets omdømmekampanje ble lansert i flere av de store riksavisene og i regionale aviser for å dekke hele landet. Kampanjen dekket også markeringen av Veterandagen 8. mai. Resultatene fra kampanjene var overveldende positive, og søkertallene til FOS var meget gode. Målinger viste at Forsvarets kampanjer hadde vært tydelige og det norske folks oppfatning av Forsvaret ble tydelig positivt bedre. Gjennom året ble det også gjennomført en rekke interne undersøkelser, blant annet befalsskoleundersøkelsen, vernepliktsundersøkelsene (3 deler), lærlingundersøkelsen og Forsvarets medarbeiderundersøkelse.

I løpet av høsten ble det også gjennomført rekrutteringsoffiserskurs.

Nytt messekonsept med omdømmekommunikasjon ble utviklet og produsert.

Forsvarets visuelle profil med heraldiske merker har vært revidert i 2011 og følgende arbeider er gjort innenfor fagområdet:

- Utarbeidet tekniske tegninger til Krigskorset, herunder medaljer og diplom.
- Utarbeidet nye tegninger til Forsvarsmedaljen og Forsvarets hederskors.
- Utarbeidet nye heraldiske våpen til flere avdelinger i Forsvaret.
- Utarbeidet uniformsmerker i samtlige forsvarsgrener, herunder distinksjoner, kvalifikasjonstegn og tjenestegjoringstegn.

FMS ga teknisk bistand, praktisk opplæring, støtte og utarbeidelse av opplæringsverk for Forsvaret.no og videreutvikling av Forsvarets responscenter og CRM²³-apparatets prosesser.

Vi videreutviklet funksjonalitet og brukervennlighet på Forsvaret.no, Forsvarets mediearkiv og Facebook.

FMS sto for videreutvikling og innholdsproduksjon til Forsvaret.no. Det nye Forsvaret.no ble lansert 6. desember 2010. Forsvaret har hatt 2,3 millioner besøkende på Forsvaret.no i løpet av 2011. Utdanningssidene er helt klart den mest besøkte siden, med 4,6 millioner sidevisninger. Dette tallet referer til antall ganger sidene er vist, ikke til antall besøkende. Forsvaret.no ble i hele 2011 utviklet og tilpasset tidsriktige kommunikasjonsmål og kampanjemål for å sikre at våre målgrupper får relevant og god informasjon om vår virksomhet, våre oppgaver og de mulighetene Forsvaret kan tilby.

FMS gjennomførte innbyggerundersøkelsen med påfølgende månedlige punktmålinger. Dette er en 0-punkts måling som skal være utgangspunkt for senere undersøkelser.

Forsvarets offisielle Facebook-profil ble lansert 15. november.

²³ Crisis reponse management

FMS forestår medieovervåkning generelt, og pressebriefing gis hver morgen for Forsvarets ledelse. Medieovervåkingen var spesielt viktig i forbindelse med 22. juli 2011, da FMS rapporterte medieovervåkingen også direkte til Statsministerens kontor og andre etater som var nede på grunn av bomben i regjeringskvartalet.

FMS har prosjektledelse for struktur og innholdsproduksjon av Forsvarets nye Intranett 2.0.

Forsvarets mediearkiv inneholder 40 000 høyoppløselige bilder. Bildene er av høy kvalitet og viser Forsvarets aktiviteter både innenlands og utenlands. De brukes både til interne- og eksterne formål. Her ligger bildene som Forsvarets egne fotografer tar under ulike oppdrag, og dessuten blinkskudd som er tatt rundt om i Forsvaret. FMS har begynt et arbeid med å samle alle arkivene i Forsvaret som inneholder foto/video. På den måten vil det være lett å finne gode bilder fra alle Forsvarets aktiviteter. FMS åpnet mediearkivet for alle i august 2010. Siden da er antall brukere fordoblet.

FMS har lagt vekt på utvikling av MRR og forbedret internkontroll i avdelingen.

FMS legger stor vekt på HMS og har brukt Bedriftshelsetjenesten aktivt i arbeidet for å gi de ansatte et godt arbeidsmiljø. Den siste medarbeiderundersøkelsen viste en markant økning i trivsel/godt arbeidsmiljø. FMS har en stor andel kvinnelige ansatte, og denne andelen ligger godt over gjennomsnittet i Forsvaret.

5.7.9.3 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	25 989	32 391	37 807
Materiell	9 532	6 211	2 977
EBA	2 140	1 894	3 413
Sum utgifter	37 661	40 497	44 197

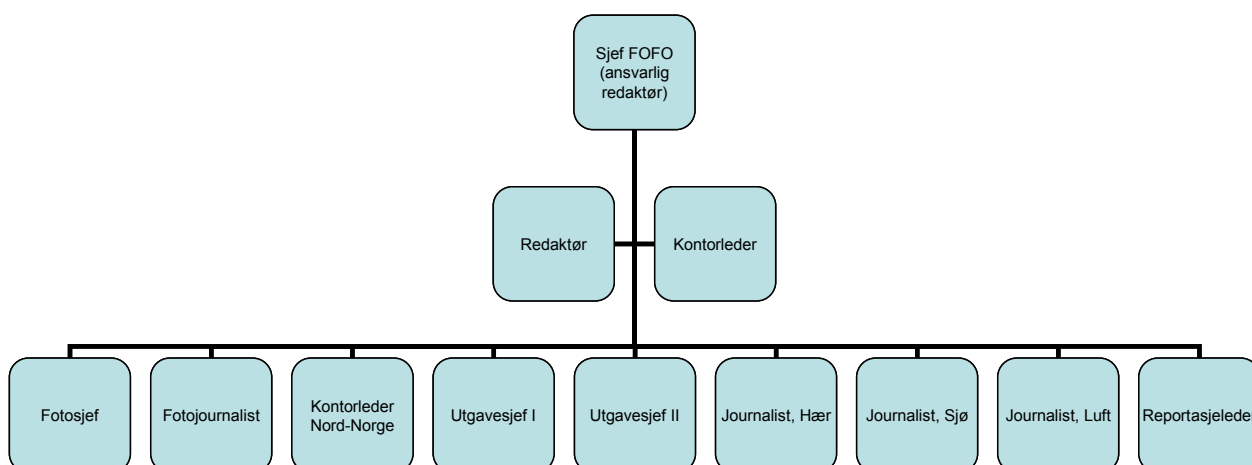
Tabell 48 Regnskap for FMS 2009–2011

5.7.10 Forsvarets forum

5.7.10.1 Bakgrunn

Forsvarets forums hovedoppdrag er å utgi bladet F - *Forsvarets forum*. I 2011 publiserte avdelingen tolv nummer (ti utgaver) i et papiropplag på vel 80 000 eksemplarer. I tillegg kommer den digitale utgaven, som ved utgangen av året var oppe i 5000 mottakere.

Hovedredaksjonen ligger på Akershus festning, Oslo. Nord-Norge-kontoret holder til i Heggelia, Målselv. Den ansvarlige redaktøren er sjef for avdelingen, som i 2011 hadde 12 ansatte.

5.7.10.2 Resultatoppnåelse

Magasinet har som oppgave å formidle informasjon og debatt og la ulike synspunkter slippe til. Bladet skal formidle et sannferdig og troverdig bilde av Forsvaret – til dem som arbeider og tjenestegjør der til daglig og til reservebefal, Forsvarets pensjonister og forsvarsinteresserte lesere. Redaksjonen har en fri og uavhengig stilling, formulert i lov om redaksjonell fridom i media, og arbeider i tråd med Forsvarets verdigrunnlag, Redaktørplakaten og Vær-varsom-plakaten. Artikler som publiseres gir derfor ikke nødvendigvis noe uttrykk for hva den politiske eller militære ledelsen måtte mene.

Arbeidet med ny langtidspan for Forsvaret, og de konsekvenser forslåtte vedtak vil ha for etaten, de ansatte og berørte lokalsamfunn, har vært omtalt i flere omganger. Ansatte ved ulike avdelinger har formidlet sine opplevelser av de valgene som skal tas. Forsvarssjefens militærfaglige råd, og bakgrunnen for dem, ble viet stor plass på slutten av året.

I 2011 var gender og kvinners møte med Forsvaret sentrale temaer i flere utgaver. Uniformer er et emne som F har skrevet om flere ganger, blant annet i en serie reportasjer om daglig korrekt bruk.

Forsvarets deltakelse i internasjonale operasjoner ble belyst i F på ulike måter, blant annet norske styrkers innsats i Afghanistan. Situasjonen for familier med familiemedlemmer i slike operasjoner ble bredt omtalt i en egen hovedartikkel, kalt «Dokument». En medarbeider har dessuten hatt permisjon for å tjenestegjøre i Afghanistan.

F hadde også reportasjer om Norges bidrag til NATOs engasjement i Libya, med base på Kreta, og norsk deltakelse i operasjonen mot pirater i Adenbukten.

Bekjempelse av terrorisme er også blitt viet stor plass i 2011, med utgangspunkt i de tragiske hendelsene i Oslo og på Utøya 22. juli, og for å summere opp utviklingen etter 11. september 2001.

Veteranenes situasjon, og Forsvarets arbeid for veteranene, er et prioritert område for den redaksjonelle dekingen. Det er gitt som et særskilt oppdrag og gjennomføres i tråd med Forsvarets forums veteranprogram. Prosjektet i 2011 «Shoulder to Shoulder» synliggjorde forholdet mellom norske og amerikanske soldater fra andre verdenskrig frem til dagens operasjoner i Afghanistan. Veteraner og forsvarssjefen fra Norge deltok under markeringene på National Memorial Day. Opplegget var samordnet med Norges ambassade i Washington D.C. og med Forsvarets veteranadministrasjons opplegg for å hedre og dele ut Deltakermedaljen til amerikanske soldater knyttet til 99th Battalion for deres innsats under andre verdenskrig.

Markeringen av frigjøringsdagen og Nasjonal veterandag 8. mai 2011 var utgangspunkt for flere større artikler som presenterte veteraner og deres innsats, og dessuten regjeringens og Forsvarets arbeid for veteranene.

Forsvarets forum deler hvert år ut Albert-prisen til landets beste leiravis. I 2011 var det Garnisonen, leirmagasin for Østerdalen garnison, som mottok prisen for året før.

Soldatnytt, utgitt av Tillitsmannsordningen og Medlemskontakt fra Forsvarets Pensjonistforbund, distribueres sammen med deler av opplaget til F. Forsvaret sparer på den måten betydelige kostnader i porto.

Forsvarets forum arbeider for å bedre forvaltningen i avdelingen ved å endre rutiner og lage en plan for internkontroll.

5.7.10.3 Utfordringer og risiko

For redaksjonen er det en utfordring å synliggjøre Forsvarets virksomhet i inn- og utland. Det krever betydelig reisevirksomhet for å kunne lage aktuelle og interessante reportasjer.

Oppdraget er å nå flest mulig i aktuelle lesergrupper. Forsvarsansatte, soldater inne til tjeneste, reservebefal og andre forsvarsinteresserte skal få korrekt informasjon og engasjement for debatt om Forsvarets mål og løsninger.

Utfordringene ved årsskiftet er kostnadene ved distribusjon, som Posten har varslet vil øke med 15 prosent. Distribusjon av F og Soldatnytt som pakkepost til avdelingene er ikke tilfredsstillende.

En digital løsning, «Forum på brett», kan gjøre det mulig å få flere lesere enn tidligere uten at kostnadene stiger. Utfordringen blir å utvikle det redaksjonelle innholdet slik at det interesserer leserne, og finne tekniske løsninger som gjør det lett for brukerne bruke tjenesten.

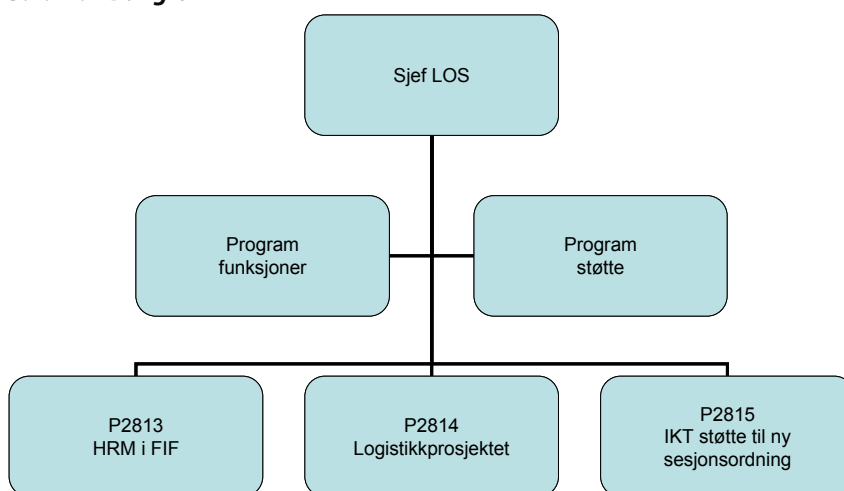
5.7.10.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	12 702	13 247	14 357
Materiell	7 426	7 328	5 542
EBA	429	835	1 231
Sum utgifter	20 557	21 410	21 130

Tabell 49 Regnskap for Forsvarets forum 2009–2011

5.7.11 LOS

5.7.11.1 Bakgrunn

LOS-programmet er Forsvarets organisatoriske overbygning for gjennomføring av større prosjekter knyttet til utvikling og innføring av Forsvarets felles integrerte forvaltningssystem (FIF).

5.7.11.2 Oppdrag og leveranser

Innføring av FIF i Forsvaret berører hele Forsvarets organisasjon. Forsvarssjefen har uttalt seg om teknologiens rolle i forvaltningen og i understøttelsen av Forsvarets virksomhet. På konferansen for driftssjefer i Forsvaret 26. mai 2011 uttalte forsvarssjefen at «FIF er nervesystemet i styringen av organisasjonen i dag og i den videre utviklingen av Forsvaret. FIF gir både styringsinformasjon og effektive prosesser». Innføring av FIF i Forsvaret er et av landets største IT-prosjekter, som på lengre sikt vil integrere og effektivisere forvaltningen i Forsvaret i betydelig grad. I tillegg bidrar FIF til økt operativ evne, blant annet ved at gevinstene som tas ut innen logistikk og forvaltning, overføres til operativ virksomhet.

Logistikkprosjektet

Logistikkprosjektet er neste steg i utviklingen av Forsvarets felles integrerte forvaltningssystem. Prosjektet skal gi Forsvaret løsninger for:

- felles understøttelse av vedlikeholdsprosessene
- tettere integrering av vedlikeholds- og forsyningsvirksomheten
- effektiv konfigurasjonsstyring, kontroll- og endringshåndtering av materiell
- felles investeringsstyring

Løsningene skal integreres med det eksisterende styringssystemet i FIF og er avgjørende for fornyelsen av Forsvaret og spesielt effektiviseringen av logistikk- og støttevirksomheten.

Designfasen ble startet høsten 2011 og avsluttes høsten 2012. Overordnede leveranser og resultatmål som var satt for prosjektet i 2011 er nådd.

Logistikkprosjektets utfordring i 2012 er å ferdigstille designfasen, som også er avhengig av medvirkning fra de ulike fagmyndighetene i Forsvaret.

Human Resource Management (HRM) i FIF

Prosjektet skal bidra til moderniseringen av Forsvarets HRM, forbedret styring av Forsvarets personellressurser og rasjonalisering av personellforvaltningen i Forsvaret. Prosjektet er også et omstillingsprosjekt som skal bidra til en ny og effektiv HR-organisasjon i Forsvaret. Innføringen av SAP innenfor HR-området inkluderer endringer av dagens arbeidsprosesser og organisering. Det er derfor avgjørende at man samarbeider på tvers av prosjekter og avdelinger for at resultatet skal bli det Forsvaret ønsker og trenger.

Prosjektets leveranser og resultatmål for 2011 er nådd.

Hovedutfordringen i 2012 er å ferdigstille designfasen innen mars 2012. Den er krevende og det er helt avgjørende at Forsvaret evner å sikre at den nye HR-løsningen vil fungere i en fremtidig HR-organisasjon i et prosess-, teknologi- og organisasjons- (PTO-) perspektiv. I tillegg kan det bli en utfordring å tilføre prosjektet nødvendig fagkompetanse.

IKT-støtte til ny vernepliktsforvaltning

Prosjektet er ferdigstilt og termineres i mars 2012. Prosjektet har levert teknologisk understøttelse til ny vernepliktsforvaltning og har i stor grad bidratt til å gjøre det mulig med en todelt sesjonsordning, der del 1 er nettbasert. Prosjektet har levert i henhold til oppdrag, og resultatmålet er nådd.

Forsvarlig forvaltning og intern kontroll

LOS-programmet benytter seg av EasyRisk for risikostyring av prosjektene og for måloppnåelse.

Internkontrollplan er utarbeidet og iverksatt, og en evaluering vil bli gjennomført våren 2012 for å se om dette arbeidet gjennomføres hensiktsmessig.

LOS-programmet har hatt et godt samarbeid med Forsvarets bedriftshelsetjeneste i saker der dette har vært aktuelt. AMU-møter gjennomføres regelmessig, og resultatene etter Forsvarets medarbeiderundersøkelse er fulgt opp av de respektive underavdelingene.

5.7.11.3 Utfordringer og risiko

LOS-programmet har i 2011 levert i henhold til pålagte oppdrag og har satt iverk designfasen både i Logistikkprosjektet og i HRM i FIF. Det er avgjørende for den videre fremdriften av innføring av FIF i Forsvaret at programmet lykkes med denne fasen. Utfordringene i 2012 er å ferdigstille designfasene og fremskaffe nødvendig fagkompetanse til prosjektene.

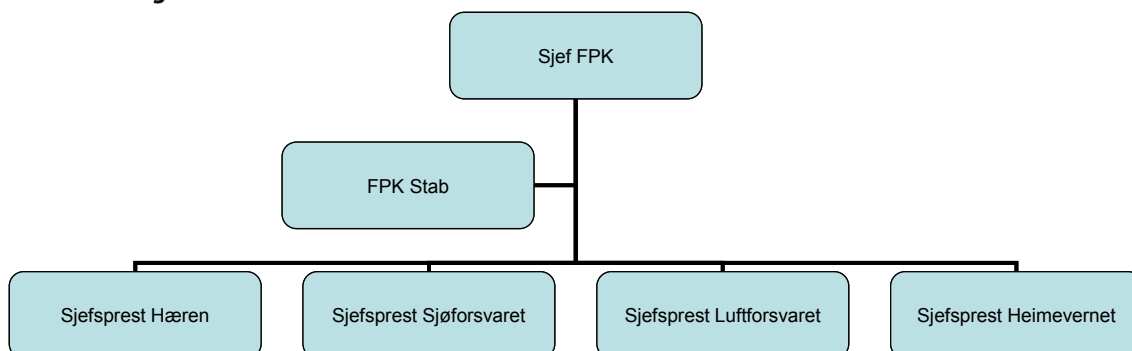
5.7.11.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	51 059	62 321	86 659
Materiell	35 088	28 246	35 017
EBA	20 760	20 632	22 763
Sum utgifter	106 907	111 200	144 439

Tabell 50 Regnskap for LOS-programmet 2009–2011

5.7.12 Feltprestkorpset

5.7.12.1 Bakgrunn

Feltpresttjenesten i Forsvaret er organisert i Feltprestkorpset (FPK). FPK har ansvar for:

- Kirkelig betjening av Forsvarets personell i fred, krise og krig
- Tilrettelegging for religionsutøvelse i Forsvaret i samsvar med personellens religiøse tilhørighet
- Bevisstgjøring av militæretiske spørsmål, herunder gjennomføring og utvikling av etikkopplæringen i Forsvaret
- Utdanning av feltprester til Forsvarets freds- og krigsstruktur og stille kvalifiserte feltprester til utenlandstjeneste
- Sjelesorg og ivaretagelse av veteraner

Feltprosten er sjef for FPK og er underlagt sjefen for Forsvarsstaben. Feltprosten fører kirkelig tilsyn med alle feltprester i Forsvaret, under tilsyn av biskopen i Oslo.

5.7.12.2 Resultatoppgjør

FPK har i 2011 hatt 64 feltpreststillinger, fordelt på de fleste større militære avdelinger. Feltprestene har gjennomført gudstjenester, andakter, sjelesorg og kirkelige handlinger for Forsvarets personell. FPK har også lagt til rette for religiøs betjening av personell som ikke tilhører Den norske kirke. Undervisning i etikk og holdninger er blitt gjennomført både i avdelingene og ved de militære skolene. FPK har ansvaret for gjennomføringen av undervisning i emnet etikk og militærmakt i soldatutdanningen. Støtte for veteraner, familier og etterlatte i religiøse og eksistensielle spørsmål har vært en sentral del av FPKs virksomhet i 2011. To av feltprestene har dette året sluttført sin treårige pastoral-kliniske utdanning ved et militært veteransykehus i USA og skal bygge opp en norsk militær pastoral-klinisk utdanning. Dette vil være et viktig element i FPKs arbeid for veteraner.

FPK har i 2011 hatt til sammen seks prester som har tjenestegjort i forbindelse med de internasjonale operasjonene i Afghanistan og Libya.

5.7.12.3 utfordringer og risiko

Den pågående prosessen rundt forholdet mellom kirke og stat vil kunne få konsekvenser for Feltprestkorpsets organisering og kirkelige tilknytning. Med hjemmel i bestemmelsen om Kongens anordningsmyndighet i kirkelige spørsmål i grunnloven § 16 står Feltprestkorpset i kirkelige spørsmål under tilsyn av biskopen i Oslo, og feltpresttjenesten skal skje etter Den norske kirkes orden. I forslaget til ny § 16 i Grunnloven, som følger av kirkeforliket, faller kongens anordningsmyndighet i kirkelige spørsmål bort. Feltprosten har satt ned en komité som skal analysere konsekvensene for Feltprestkorpset og komme med forslag til hvordan feltpresttjenesten skal forankres i lys av grunnlovsendringene. Dette arbeidet berører i et bredere perspektiv ordninger og struktur for religiøs betjening og tilrettelegging av religionsutøvelse i Forsvaret. Forsvarssjefens har gitt Feltprosten i oppdrag om å utarbeide et direktiv for religionsutøvelse og religiøs betjening i Forsvaret. Arbeidet med

konsekvenser av kirkereformen og direktivarbeidet vil legge viktige premisser for Feltprestkorpsset innretning og funksjon i Forsvaret i fremtiden.

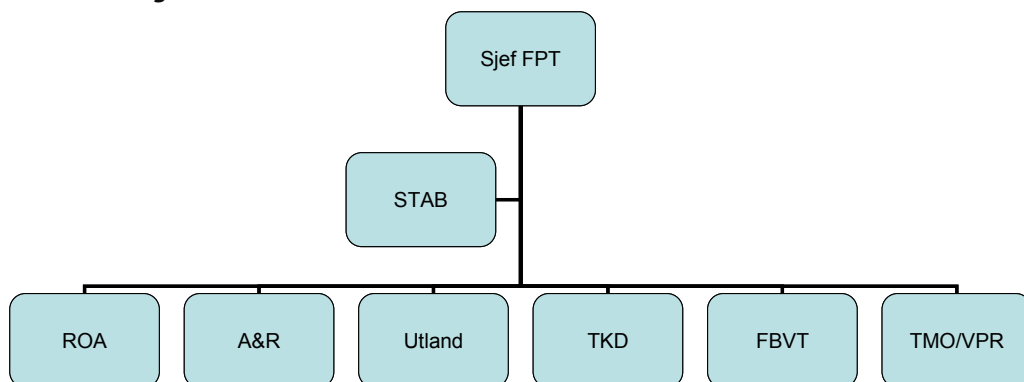
5.7.12.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	39 949	42 035	42 767
Materiell	1 803	1 146	1 139
EBA	1 054	1 166	596
Sum utgifter	42 806	44 347	44 502

Tabell 51 Regnskap for FPK 2009–2011

5.7.13 Forsvarets personelltjenester

5.7.13.1 Bakgrunn

Forsvarets personelltjenester (FPT) er Forsvarets øverste forvaltningsledd innenfor bolig/velferd (FBVT), tilsetting/kompetansestyring/disponering (TKD og utland), ressurs/omstilling/avgang (ROA) og lov- og avtaleverk knyttet til lønns- og arbeidsvilkår og til medbestemmelse (A&R). FPT organiserer også sekretariatet for tillitsmannsordningen for soldater i Forsvaret/Vernepliktsrådet (TMO/VPR).

Gjennom sine omfattende kompetanseområder utøver FPT fremtidsrettede personelltjenester og helhetlige løsninger innenfor sine fagfelt.

I forbindelse med omstillingens fase 2 B utførte FPT en organisasjonsendring. Stillingen som sjef for personellseksjonen og sjef for Forsvarets bolig-tjeneste (FBOT) ble lagt ned. Seksjon Velferd og FBOT ble slått sammen til én seksjon og heter nå Forsvarets bolig- og velferdstjeneste (FBVT).

I tillegg ble HMS-seksjonen og FIF-seksjonen overført til Forsvarsstaben (hhv. FST/P og FST/ØS). Etter omstillingen har FPT en ramme på 95 årsverk.

5.7.13.2 Resultatoppnåelse

Rekruttere

Det har i 2011 vært lagt vekt på re-rekruttering av offiserer med spesiell kompetanse. Målgruppen er offiserer som enten er ute i permisjon eller som er i annen fast jobb utenfor Forsvaret. FPT har etablert et kontaktsenter for å opprettholde kontakten med dette personellet.

FPT har gjennomført «karrieredager» både i Trondheim, Bergen og Oslo der offiserer på permisjon eller som har sluttet, ble invitert til en dag med informasjon om Forsvaret og individuell karriereveiledning. Karrieredagene er ett av flere tiltak for å opprettholde kontakten med personell som innehar kompetanse som Forsvaret ønsker tilbake, enten nå eller i fremtiden. Totalt er det i 2011 blitt re-rekruttert 156 offiserer med slik kompetanse.

Anvende/utvikle/beholde

FPT har hovedansvaret for tilsetting, kompetansestyring og disponering av befall i Forsvaret for gruppe 2-offiserer (sersjant – oberstløytnant). I løpet av disponeringsomgang 2011 ble det gjennomført to store og fire små søknadsrunder. Gjennom disse rundene har i overkant av 1300 befall fått nye faste stillinger nasjonalt og internasjonalt. I tillegg har FPT gjennomført uttak til videregående offisersutdanning (VOU) ved Forsvarets høgskole (FHS).

Utdanningsproduksjon 2011 ved FHS

Søkere til VOU ²⁴	Totalt	Antall kvinner	Prosent kv.andel
Studenter ettårig stabsskole – tatt opp ²⁵	40	2	5
Studenter ettårig masterstudium – tatt opp ²⁶	6	1	16,6
Studenter toårig masterstudium – tatt opp ²⁷	14	3	21,4
Studenter fellesops – tatt opp ²⁸	15	3	20
Studenter ettårig stabsskole – uteksaminert ²⁹	38 (+19)	8	21
Studenter toårig masterstudium – uteksaminert ³⁰	14	0	0
Studenter ettårig masterstudium – uteksaminert ³¹	7	0	0
Studenter fellesops – uteksaminert ³²	15	3	20

Tabell 52 Søkere til videregående offisersutdanning i 2011

FPT rekrutterer stadig tjenestegjørende personell til faste NATO-staber og pågående utenlandske operasjoner. Oppdraget med å rekruttere til stadig pågående operasjoner gjøres i samarbeid med generalinspektørene og fagmiljøer på tvers av Forsvarets organisasjon. Prosentvis er søkergrunnlaget stabilt, men visse utfordringer er knyttet til små fagmiljøer. Etter over ti års engasjement i ISAF er slitaskjen sporbar når det gjelder antall deployeringer for personellet. En annen utfordring ligger i de avgivelsene den enkelte avdelingen må foreta til vårt engasjement i utlandet, samtidig som de skal ivareta driften og oppgavene nasjonalt.

Et viktig område innenfor personellforvaltningen har vært å øke kvinneandelen i våre faste NATO-staber og pågående operasjoner. Per i dag har det lyktes å øke den prosentvise andelen av kvinner i forhold til søkergrunnlaget mot utenlandske operasjoner, noe som har resultert i at antallet kvinner i Forsvarets nasjonale struktur er prosentvis sammenlignbart med kvinnelig personell i våre utenlandske operasjoner

²⁴ Opptak av militært personell til videregående offisersutdanning (VOU) gjennomføres av FPT. FHS har ikke oversikt over det totale søkertallet i forbindelse med disponeringsomgangen

²⁵ Gjelder studenter tatt opp til 1-årig stabsstudium høsten 2011 (kull 7, 2011–2012), inkl. fire utenlandske og to sivile studenter

²⁶ Gjelder studenter tatt opp til 1-årig masterstudium høsten 2011 (påbygning, kull 6, 2011–2012)

²⁷ Gjelder studenter tatt opp til 2-årig masterstudium høsten 2011 (kull 7/7, 2011–2013), inkl. to sivile studenter

²⁸ Gjelder emnestudenter tatt opp til emnet *Fellesoperasjoner* (20 sp), oppstart januar 2012 (våren 2012), ekskl. en sivil hospitant

²⁹ Gjelder studenter uteksaminert fra 1-årig stabsstudium våren 2011 (kull 6, 2010–2011), inkl. to sivile og tre utenlandske studenter. Ytterligere 19 studenter (herav tre sivile og tre utenlandske) tatt opp til 2-årig masterstudium fullførte første studieår vår 2011

³⁰ Gjelder studenter uteksaminert fra 2-årig masterstudium våren 2011 (kull 5/5, 2009–2011), inkl. to sivile og to utenlandske studenter

³¹ Gjelder studenter uteksaminert fra 1-årig masterstudium våren 2011 (kull 5, 2010–2011)

³² Gjelder studenter uteksaminert fra emnet *Fellesoperasjoner* (20 sp) april 2011 (2010–2011)

Forsvaret har dyktig personell, med en kompetanse som er etterspurt i markedet. Forsvaret skal ikke være lønnsledende, men for virksomhetskritiske stillinger har det vært nødvendig å benytte virkemiddelet «rekruttere og beholde» i Hovedtariffavtalen. Det er blitt behandlet over hundre individuelle saker mot dette virkemiddelet.

I et «beholde-perspektiv» er lønn viktig, men viktig er også at Forsvarets avtaleverk reflekterer mulighet for karriere, utdanning/opplæring, familie og medbestemmelse. I 2011 har FPT bistått i revisjonsarbeidet med særavtaler for tjeneste i internasjonale operasjoner, NATO-tjeneste, merutgiftsdekning, ulempe- og risiko-kompensasjon for Forsvaret, familiedirektivet og avtalen for frikjøp av tillitsvalgte. Forsvaret frikjøper 29 tillitsvalgte.

FPT har bistått med rådgivning ved utlysning og lønnsfastsetting av 364 sivile stillinger. De åtte tilsetningsrådene har behandlet arbeidsgiverens innstilling og har tilsatt personell i stilling.

FPT er forvaltningsansvarlig for «Sertifiseringshuset» i Forsvaret, der det stilles kompetanse-/sertifiseringskrav til alle ansatte som har en rolle innenfor forvaltning av personell, HMS, økonomi og styring, velferd, organisasjon, sikkerhet og logistikk. I tillegg er FPT fagemne-/forelesningsansvarlig for sertifiseringskurs innen personell og velferd.

I 2011 har FPT forestått to kurs innenfor velferd og sju kurs innenfor personell, der to av kursene er studie-poenggivende.

FPT har det administrative ansvaret for gjennomføringen av Forsvarets samlivskurs etter PREP-modellen. PREP er et samlivskurs som særlig retter seg inn mot kommunikasjonen i parforholdet, og det som kan styrke forholdet.

I samarbeid med Forsvarets familiekoordinatorer er kursene gjennomført med meget positive tilbakemeldinger fra deltakerne. PREP-kurset er rettet spesielt mot personell som skal delta i internasjonale operasjoner, og mot organisasjonens mange pendlere. I 2011 deltok 295 par, i alt 590 personer.

Avvikle

Forsvaret har som mange andre statlige- og private organisasjoner vært inne i en omfattende omstillingsprosess. Militært personell har en særaldersgrense på 60 år, men kan ved visse forutsetninger gå av ved fylte 57 år.

Samtidig som Forsvaret legger vekt på å re-rekruttere og å beholde personell, ønsker man å bistå de av våre militære og sivile ansatte som må slutte som følge av omstillingen, som ønsker ny karriere, eller som skal gå av med alderspensjon.

Høsten 2011 startet Forsvaret pilotprosjektet «Karriereskift». I første omgang retter prosjektet seg mot offiserer over 55 år i Oslo-området. Som en ansvarlig arbeidsgiver vil Forsvaret støtte offiserer i denne aldersgruppen som ønsker et skifte i karrieren. For å være en operativ organisasjon trenger Forsvaret en personellstruktur som er gripbar for internasjonale operasjoner. En slik personellstruktur kjennetegnes av flere avdelingsbefal, vervede og befal av lavere grad. «Karriereskift» er ment å gi rom for flere yngre befal, slik at den operative strukturen kan styrkes.

Det er ved utgangen av 2011 gjennomført samling for alt personellet innenfor målgruppen, og 31 deltakere har gjennomført tredagers jobb-/karriereskiftkurs. Disse kursene har fått meget gode tilbakemeldinger fra deltakerne og sivile rekrutteringsfirmaer. Personell står allerede på venteliste for å delta på kurs som er planlagt gjennomført første kvartal 2012. FPT følger opp deltakerne med individuell veiledning gjennom hele programmet, og det gjennomføres jevnlig temadager innenfor markedskommunikasjon, trender og utvikling. Når pilotprosjektet er ferdig og evaluert sommeren 2012, vil hovedprosjektet rette seg spesielt mot avdelingsbefal og vervede, i tillegg til senioroffiserer over hele landet.

FPT har gjennomført seks seniorkurs for Forsvaret. Det har vært stor pågang til de populære kursene, og til sammen har 250 personer deltatt.

Tillitsmannordningen i Forsvaret

I april leverte Tillitsmannsordningen i Forsvaret/Vernepliktsrådet (TMO/VPR) en rapport til statssekretæren om kasernestandarden i Forsvaret. Rapporten resulterte i at 45 mill. kroner i ekstraordinære midler ble satt av i 2011 til akutt oppussing av kaserner. I tillegg ble 300 mill. kroner satt av frem til 2015. Rapporten var basert på en undersøkelse gjennomført fra oktober 2010 til februar 2011 av hele organisasjonen med tillitsvalgte på alle

nivåer. Tiltaket blir kalt «kaserneløftet» og er en viktig sak for de vernepliktige inne til førstegangstjeneste, og for Vernepliktsrådet. Bedring av boforhold er et viktig statushevende tiltak for førstegangstjenesten.

Soldataksjonen er en årlig holdningsskapende aksjon av, for og med de vernepliktige soldatene. Teamene endrer seg fra år til år, og budskapet retter seg mot de vernepliktige, de ansatte i Forsvaret og samfunnet forøvrig. Aksjonen er de vernepliktiges mulighet til å sette viktige temaer på dagsordenen. Gjennom arrangementer i lokale avdelinger skal gode holdninger bygges, og kunnskap om emnet formidles.

Soldataksjonen 2010/2011 gikk under navnet «Alt for Norge» og belyste et tema som omhandlet hele samfunnet og vernepliktens funksjon. Tillitsmannsordningen i Forsvaret ønsket gjennom aksjonen å skape debatt omkring hvordan verneplikten blir forvaltet og brukt i dagens forsvar. Målsettingen for aksjonen var å øke bevisstheten om vernepliktens funksjon i Forsvaret og i samfunnet, og det var derfor viktig å rette søkelyset mot verneplikten som utdanningsplattform og rekrutteringsportal.

Forsvarets bolig- og velferdstjeneste (FBVT)

FBVT har bidratt til at målene i Strategisk plan for velferdstjenesten 2008–2012 er blitt nådd. Strategisk plan gir føringer for hvilken retning Forsvarets velferdstjeneste skal gå mot. Det er gjennomført sju sivile/militære kulturarrangementer i både nord og sør. I tillegg er det arrangert 120 organiserte velferdsarrangementer ute ved avdelingene.

Det er gjennomført militært karaokemesterskap ved 16 avdelinger.

Forsvaret har i dag seks kinoer, og i løpet av året ble alle kinoene digitalisert og tilført 3D-format.

Boligtjenesten har bidratt til fornyelse og nybygg innenfor bolig og kvarter i samarbeid med Forsvarsstaben (FST) og Forsvarsbygg (FB).

Håøya feriesenter, som forvaltes av FPT, er et velferdstilbud og senter for Forsvarets ansatte. Stedet nyttes til rekreasjon og ferie, og til kurs og konferanser.

FPT har en økning i økonomisk og juridisk veiledning for Forsvarets ansatte. Befalets låneordning og Personal-lånsavtalen er fortsatt like populær som tidligere år. Antall lån er totalt 5564 med et samlet lånebeløp for alle låneordninger i Forsvaret på 4,9 mrd. kroner.

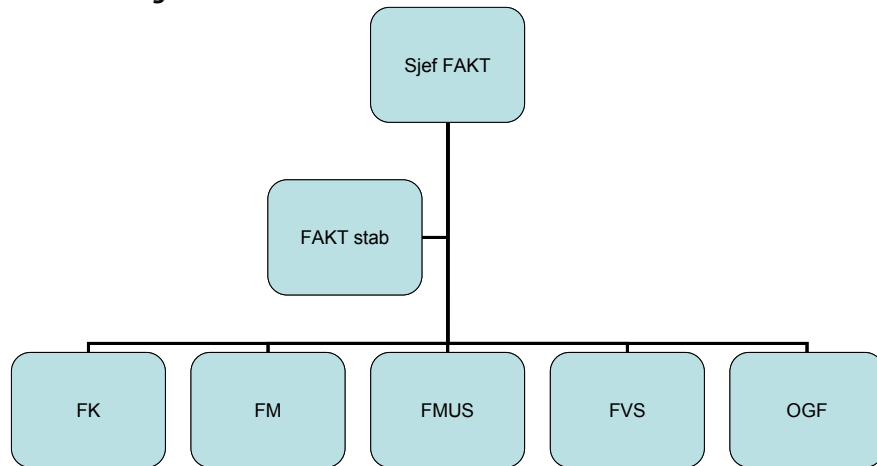
5.7.13.3 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	357 193	371 505	366 674
Materiell	18 104	10 226	14 062
EBA	24 905	22 236	21 873
Sum utgifter	400 202	403 968	402 609

Tabell 53 Regnskap for FPT 2009–2011

5.7.14 Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon

5.7.14.1 Bakgrunn

Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT) omfatter FAKT stab, Forsvarets kommandantskap (FK), Forsvarets museer (FM), Forsvarets musikk (FMUS), Forsvarets veteransenter (FVS) og Oslo garnisonsforvaltning (OGF).

FAKT skal gjennom Forsvarets kommandantskap forvalte den militærkulturelle virksomheten ved festningene, herunder planlegging og koordinering av Forsvarets offisielle minnedager og markeringer, seremonier og saluttering. FK består av åtte festninger med kommandanter på festningene Akershus, Bergenhus, Kristiansten, Vardøhus, Kongsvinger, Karljohansvern, Oscarsborg og Fredriksten.

Forsvarets museer skal forvalte nasjonens krigs- og militærhistorie, militære kulturarv og tradisjoner. FM består av en ledelse og syv museer. Museene er: Forsvarsmuseet, Hjemmefrontsmuseet, Rustkammeret, Marinemuseet, Luftforsvarsmuseet, Oscarsborg- og Bergenhus festningsmuseer.

Forsvarets musikk har ansvaret for Forsvarets samlede musikkvirksomhet, herunder utdanning og produksjon av musikktenester, musikkfaglig utvikling, kontroll og rådgivning. FMUS består av én stab og fem korps: Stabsmusikken, Marinemusikken, Forsvarets musikkorps Nord-Norge og Forsvarets musikkorps Vestlandet, og Luftforsvarets musikkorps.

Forsvarets veteransenter er en viktig innsatsfaktor i satsningen på å ivareta Forsvarets veteraner før, under og etter opphold i internasjonale operasjoner.

Oslo garnisonsforvaltning skal støtte Oslo-området med garnisonstjenester.

FAKT har ca. 220 militært ansatte, hvorav ca. 160 er militærmusikere, og 80 sivilt ansatte. I tillegg er det ca. 150 vernepliktige som utøver vakt- og støttefunksjoner.

5.7.14.2 Resultatoppnåelse

Det har vært høy aktivitet i FAKT gjennom 2011. Gjennomføring av frigjøringsdagen/nasjonal veterandag 8. mai i Oslo ble en stor suksess. Fredriksten har gjennomført flere markeringer av festningens 350-års jubileum, mens Bergenhus har markert Haakonshallen 700 år lange historie. Vardøhus har stått sentralt ved avdukingen av «heksemonumentet» i juni.

Forsvarets museer har opprettholdt publikumstilbudet ved alle sju museene. Flere av museene har hatt temporære utstillinger. Hovedmuseet har samarbeidet med Armémuseet i Sverige om utstillingen «Saker og ting». Rustkammeret har hatt to særutstillinger: «Hestehjelpkassen 300 år» og om sanitetstjeneste etter siste krig. Oscarsborg festningsmuseum har fått en modell av krysseren «Blücher» i gave fra Stortingets presidentskap. Luftforsvarsmuseet har bidratt i Isfrontprosjektet, som omfatter den kalde krigen i Nordområdene samt at Marinemuseet har markert Forsvarets deltakelse av polaråret 100 år. Norges hjemmefrontmuseum har bidratt til og støttet pågående forskningsprosjekter innen perioden 1940–45.

Forskningsprosjekter prioriteres. «Den norske Løve» som viser gjenstander og historie fra tiden opp mot 1814, er planlagt påbegynt. Det samme gjelder en ny permanent utstilling om personell i utenlandstjeneste, som åpnes

i 2012. Flere bokprosjekter er avsluttet i 2011, blant annet Knut E. Strøms: «Til fotografen i uniform», Roar Glennes «Oppdrag utført», og Roy Andersens «Fra Grøtavær til Gowrmach». Clio- og Mars-seminarene hadde temaet «Krig i Norden 1810 til 1814».

Lanseringen av ca. 3000 «Krigsminnesmerker i Norge» på nett ble gjennomført 22. november.

Forsvarets musikk har i 2011 levert et stort antall produksjoner av høy kvalitet. Støtte til Forsvarets seremonier ved hjemkomstparader og andre merkedager har vært prioritert.

I tillegg er andre store leveranser gjort til Forsvaret, eksempler er Forsvarsministerens festkonsert, markeringer av Forsvarets musikkorps Nord-Norges 100-års-jubileum, Generalinspektørens festkonserter, og dessuten «Swinging Christmas» i Troms innland.

Tre korps var involvert i konsertvirksomheten «Festningen 2011» i august. Marinemusikken løste oppdrag i Afghanistan gjennom julen, med svært gode tilbakemeldinger. Det sivile programmet for korpsene har vært på et godt nivå med god oppslutning og inntjening. Deltakelsen ved arrangementer og festivaler har vært økende i 2011.

Norsk Militær Tattoo 2012 er under omfattende planlegging og alt ligger til rette for suksess i mai 2012.

Forsvarets veteransenter har hatt et høyt aktivitetsnivå i 2011. Det er gjennomført ca. 100 konferanser og gjensynstreff, med ca. 7000 gjestedøgn. Det er en økning av yngre veteraner som benytter senteret og dette vil utvikle seg videre i 2012. Det vil da også legges ytterligere vekt på familiedimensjonen. Et vidt spekter av oppgaver tilbys gjestene, også på et individuelt plan. Et omfattende rehabiliteringsprosjekt er startet, og det blir videreført i 2012.

Oslo garnisonsforvaltning har levert garnisonstjenester til Forsvarets avdelinger i Oslo. Det er gjennomført en omfattende omstilling som ferdigstilles i 2012.

5.7.14.3 utfordringer og risiko 2012

FAKT har gjennomført to omfattende omstillingsprosesser. Bemanningen i FAKT stab og enkelte andre administrative ledd er lav. Dette krever en stram prioritering i styringen av virksomheten.

5.7.14.4 Hovedtall

Regnskap (2011-kr)	2009	2010	2011
Personell/admin	174 726	157 155	86 894
Materiell	43 614	33 578	23 334
EBA	62 221	57 480	78 653
Sum utgifter	280 560	248 213	188 881

Tabell 54 Regnskap for FAKT 2009–2011

6 - SPESEIELLE OMRÅDER

6.1 Internasjonalt forsvarssamarbeid

6.1.1 Innledning

Flernasjonalt forsvarssamarbeid eller internasjonalt forsvarssamarbeid har fått større oppmerksomhet i 2011. Ikke minst på grunn av NATOs engasjement i forbindelse med «Smart defence»-initiativet. Forsvaret er tradisjonelt engasjert i internasjonalt forsvarssamarbeid innenfor flere institusjonelle rammer, der samarbeidet i NATO-alliansen er det viktigste, tett fulgt av det nordiske samarbeidet innenfor NORDEFCO-rammen. I tillegg har Forsvaret en rekke bilaterale samarbeidsavtaler med forskjellige nasjoner. Totalt har Forsvaret i 2011 hatt et samarbeid med mer enn 60 nasjoner.

Innledningsvis bør det understrekes at for en liten stat som Norge – og i lys av endrede sikkerhetspolitiske omgivelser – er det i vår grunnleggende interesse å samarbeide nært i forhold til både NATO, EU og Norden. Det er derfor viktig å unngå at vi ved å foreta en tverrprioritering, etablerer kriterier som virker absolutte eller ekskluderende. Forsvarsdepartementet har i 2011 gitt de overordnede føringene og prioriteringene for Forsvarets samarbeid med utlandet.

Flernasjonalt forsvarssamarbeid skal understøtte ivaretagelsen av Norges sikkerhetspolitiske interesser i bred forstand. Norges sikkerhetspolitiske hovedforankring er alliansesamarbeidet i NATO. Betydelig vekt skal derfor tillegges samarbeid som bidrar til å understøtte den allierte sikkerhetsgarantien. Særlig vekt bør legges på samvirke med land som har en sentral rolle i forsvaret av Norge, spesielt gjelder dette USA. I tillegg er det viktig for Norge å utvikle samarbeidet med partnerland, i første rekke de nordiske nabolandene.

Flernasjonalt forsvarssamarbeid har også vanligvis til hensikt å bidra til etablering og vedlikehold av kapabiliteter det er behov for i vår nasjonale styrkestruktur. Samarbeidet kan gjelde hele kapabilitetsspekteret³³, operativ virksomhet, materiellanskaffelser, forsvarsindustrielt samarbeid, støttefunksjoner, øvelser, trening, utdanning og forskning og utvikling. Flernasjonalt forsvarssamarbeid skal som hovedregel gi økonomiske og/eller kvalitetsmessige gevinster sammenlignet med nasjonale løsninger. I mange tilfelle er nasjonale norske løsninger imidlertid ikke et alternativ. Norsk deltakelse skal da vurderes opp mot det nasjonale behovet for den aktuelle kapabiliteten, eller norsk behov for å bidra til allierte løsninger på et flernasjonalt nivå.

Spennet i aktiviteter er av stor interesse i forhold til den graden av gjensidig forpliktelse og avhengighet som kan oppstå som en konsekvens av samarbeidet. Det er en vesensforskjell mellom sporadiske samtaler til full integrering i operative enheter og arbeidsdeling. Det som i utgangspunktet er et praktisk forsvarssamarbeid, kan derfor ha sikkerhetspolitiske konsekvenser.

I en tid med store økonomiske utfordringer opplever mange land stadig større press på sine forsvarsbudsjetter. I 2011 har spesielt Nederland og Storbritannia vært interessert i å utvikle et tettere samarbeid med Norge. I tillegg har USA signalisert at de vurderer økt trening og øvelser i Norge.

I arbeidet med å prioritere internasjonalt forsvarssamarbeid, er det vesentlig å vurdere hvilke kapabilitetsmessige hensyn etaten skal ta, å være nøye med å velge samarbeid innenfor de områdene der vi har behov for utenlandsk kompetanse, både for å utvikle og vedlikeholde egen kompetanse og ivareta våre nasjonale behov.

Forsvarssjefen har våren 2011 initiert et prosjekt for å få etablere bedre oversikt og koordinere Forsvarets internasjonale engasjement. Prosjekt Internasjonale relasjoner ble formelt opprettet som prosjekt 1. august og er underlagt sjefen for Forsvarsstaben (FST). Prosjektet er tillagt følgende hovedoppgaver:

- Delta i utvikling av overordnede styringsdokumenter og resultatoppfølging i Forsvaret

³³ DOTMLPFI – doktrine, organisasjon, trening, materiell, lederskap, personell, infrastruktur (facilities), interoperabilitet

- Koordinering av gjennomføring av internasjonalt forsvarssamarbeid
- Høynivå besøks- og reisekoordinering
- Faglig kontakt med attachékorpsset i Oslo

Basert på Forsvarsdepartementets føringer har FST definert etatens føringer og prioriteringer for internasjonalt forsvarssamarbeid. FST har også initiert prosesser for å etablere tiltaksplaner mot de prioriterte samarbeidspartnerne. Målet er at prosessen med internasjonalt forsvarssamarbeid i løpet av 2012 skal innarbeides som en integreert del av den ordinære plan og budsjettprosessen.

6.1.2 Alliansesamarbeidet

Norges sikkerhetspolitiske hovedforankring er alliansesamarbeidet i NATO. Det er derfor lagt betydelig vekt på samarbeid som bidrar til å understøtte den allierte sikkerhetsgarantien. Spesielt har Forsvaret lagt vekt på samvirke med land som har en sentral rolle i forsvaret av Norge, spesielt gjelder dette USA. I tillegg har vi videreutviklet samarbeidet innenfor landene i Northern Group og de nordiske partnerlandene.

I 2011 har NATO, ved Allied Command Transformation (ACT), satt i verk et arbeid for økt samarbeid innenfor alliansen, kalt Smart Defence. Hensikten med Smart Defence er å bygge opp om alliansens vedtatte prioriteter – Lisbon Critical Capabilities i tillegg til Priority Shortfall Areas fra NDPP. Smart Defence har sitt utgangspunkt i en ACT-ledet Task Force on Multinational and Innovative Solutions, som fremmet sin endelige rapport 9. september 2011 (med en siste oppdatering 13. oktober 2011). Norge fremmet sin innledende interesse for enkelte av de opplistede initiativene 6. juni 2011. Arbeidet er videreført i løpet av høsten 2011. Det følgende gir status for norsk involvering og stabsmessig ansvar per mars 2012.

Rapporten grupperer de vurderte initiativene i tre grupper:

- Tier 1: Initiativer som er klare for implementering. Disse initiativene anbefales oversendt til Lead Nation (LN) eller tilsvarende for iverksetting
- Tier 2: Initiativer som er gjennomførbare, der det gjenstår arbeid før de er klare for iverksetting (for eksempel mangler LN). ACT anbefaler at disse initiativene følges opp videre i relevante komiteer etc.
- Tier 3: Initiativer der det fortsatt gjenstår mye før de er modne for implementering. Initiativene er i mange tilfelle heller ikke tilstrekkelig klarlagt eller vurdert for dublering mot andre initiativer. Enkelte Tier 3 vil bli fulgt opp videre i relevante komiteer etc.

I tillegg har Forsvaret meldt inn mulig interesse for flere prosjekter innenfor Tier 2 og Tier 3.

Norge har sagt seg villig til å vurdere Lead Nation-ansvar for prosjekt 2.14 NATO Air Surveillance Sensors, og for et mulig nytt prosjekt som støtte til etableringen av Balkans Medical TF. Vi avventer respons fra NATO/BMTF-deltakerlandene.

I NRF³⁴ har Forsvaret kun hatt et lite bidrag. Intensjonen er å øke våre bidrag til NRF når ISAF-operasjonen trappes ned. Et annet arbeid FST har satt iverk mot NATO, er å etablere et prosjekt for å utrede Forsvarets operative hovedkvarters (FOH) NATO-tilknytning. Det har som målsetting å bidra til økt forståelse i NATOs kommandostruktur for alliansens regionale utfordringer og å samordne arbeidet nasjonalt for å sikre at Norge effektivt kan motta, støtte og samvirke med allierte styrker på norsk territorium eller i våre nærområder.

Det viktigste i 2011 har vært å klarlegge den nasjonale politiske og militære strukturens kontaktflater mot NATO i fred, krise og konflikt og dens evne til å forberede og understøtte allierte forsterkninger. Samarbeidet med Brunssum vil bli videreutviklet innenfor rammen av et helhetlig norsk samarbeid med NATOs kommandostruktur, herunder Supreme Headquarters Allied Powers in Europe (SHAPE) og de grenvise kommandoene.

³⁴ NATOs utrykningsstyrker

I 2012 vil koordineringsgruppen samordne arbeidet i linjen med å identifisere og rette opp svakheter i den nasjonale strukturen. Dialogen med NATOs kommandostruktur og styrkestruktur om praktiske samarbeidsmekanismer vil bli satt i gang med en overordnet målsetting om å bidra til at NATO er best mulig forberedt for håndtering av kriser og operasjoner i organisasjonens nærrområder.

6.1.2.1 Transatlantisk link

USA er vår viktigste allierte samarbeidspartner. Norge har i dag et utstrakt forsvarssamarbeid med USA. Det langvarige og nære forholdet til USA er et uttrykk for både historiske tradisjoner og militærstrategiske realiteter. Forhåndslagring av amerikanske materiell i Norge innenfor Marine Corps Prepositioning Program – Norway (MCPN) er fortsatt en hjørnestein i vårt bilaterale forhold. Det er fra amerikansk side signalisert en endring av forhåndslagret materiell som følge av endrede militærstrategisk forhold. US Marine Corps vil fortsatt ha materiell forhåndslagret i Norge, men hvor mye og hvilke typer materiell er for tiden ikke kjent, men antas å bli besluttet i 2012. Dette vil kunne ha en positiv effekt på nytteeffekten av en slik styrke i forbindelse med forsterkning av Norge, men også føre til endringer i programmet innenfor vertsnasjonsstøtte, kompetanse, organisasjon og fasiliteter. Forhåndslagring av bakkemateriell til støtte for US Air Force og sykehusmateriell til støtte for US Navy er fortsatt til vurdering på amerikansk side.

Det øvrige samarbeidet i 2011 har primært vært konsentrert om utdanning, trening og materiellsamarbeid. I tillegg har det vært gjennomført samtaler på flere nivåer. Det er et nært samarbeid på land-, marine-, luftforsvars- og etterretningssiden.

USA har i løpet av 2011 signalisert økt interesse for trening og øving i Norge. USAs europakommando (USEUCOM) har tatt flere initiativer for økt samarbeid, blant annet har USEUCOM og FST stått sammen om å arrangere en konferanse om nordområdene, Arctic Roundtable, der de åtte arktiske nasjonene deltok, og i tillegg Storbritannia, Nederland, Tyskland og Frankrike. Dette initiativet er planlagt videreført i 2012. Videre har Hæren hatt flere møter med USEUCOM for å diskutere fremtidig samarbeid, primært innenfor trening og øving.

Dagens forsvarssamarbeid mellom USA og Norge er nært og preget av gjensidig nytteverdi, der vi fra norsk side henter unik kompetanse fra den militær-teknologiske stormakten USA.

6.1.2.2 Nordsjøsamrådet, Northern Group

Nordsjøstrategien ble utviklet tidlig på 2000-tallet. Hovedmålet med vår Nordsjø-strategi er å bygge videre på de etablerte bilaterale båndene mellom Norge og de nære allierte for derigjennom å styrke vår felles operative evne. Strategien legger vekt på bilateralt samarbeid med Storbritannia, Nederland, Tyskland og Danmark.

Den britiske forsvarsministeren har tatt et initiativ for tettere samarbeid i NATOs nordområde som han har kaldt Northern Group. Dette initiativet inviterer til et tettere samarbeid mellom de nordlige nasjonene i NATO, inklusive de baltiske landene og Polen. I tillegg er Sverige og Finland invitert som partnerland. Northern Group er ikke initiert som en organisasjon, men er foreløpig et forum for diskusjon og konsultasjon for å utrede et mulig fremtidig samarbeid.

I 2011 har det innenfor Northern Group-initiativet vært spesiell kontakt med Nederland og Storbritannia. Nederland har tatt kontakt med Norge for å drøfte og identifisere konkrete samarbeidstiltak, basert på en studie som er gjennomførte i lys av nedskjæringene i disse landenes forsvarsbudsjetter. Nederland presenterte en liste med 21 mulige områder for samarbeid. Det er nå identifisert ti konkrete samarbeidsområder som skal prioriteres. Videre har Storbritannia vist interesse for et tettere samarbeid med Norge. Det er utarbeidet et Memorandum of Understanding (MOU), som vil bli underskrevet av forsvarsministrene primo mars 2012. Dette legger grunnlaget for et tettere samarbeid mellom de to nasjonene.

Overfor de andre nasjonene innenfor Northern Group har det vært rutinemessig aktivitet i henhold til forsvarsgrenenes respektive planer.

6.1.3 Nordisk samarbeid, Nordic Defence Cooperation

Det nordiske samarbeidet utvikles innenfor rammen av Nordic Defence Cooperation (NORDEF). Det er viktig å presisere at NORDEF ikke er en organisasjon, men et samarbeidsforum. Alle initiativer er forutsatt utredet og gjennomført i linjeorganisasjonen i de nordiske landene. Sverige har i 2011 hatt formannskapet i NORDEF, mens Danmark overtok i desember 2011.

NORDEFECO-aktivitetene styres gjennom to sentrale dokumenter, Chief of Defence (CHOD) Guidance og NORDEFECO Action Plan, som utgis årlig. Hovedaktivitetene foregår på fem definerte samarbeidsområder (Cooperation Areas, COPA). Samarbeidsområdene har deltakere fra alle landene og er som vist nedenfor med ledernasjon angitt.

- Strategic Development – Sverige
- Capabilities – Finland
- Human Resources and Education – Danmark
- Training and Exercises – Norge
- Operations – Sverige.

Forsvaret deltok i Nordic Battle Group frem til sommeren 2011 med et lite hær-bidrag. Hovedaktivitetene og hva som er oppnådd, er detaljert beskrevet i NORDEFECO Annual Report 2011.

6.1.4 Bilateralt forsvarssamarbeid, Russland

Norge og Russland utarbeider årlig en bilateral militær tiltaksplan med aktiviteter i begge land. Utgangspunktet for dagens tiltaksplan er en samarbeidsavtale inngått mellom begge lands forsvarsministre i desember 1995. I sin nåværende form ble den første tiltaksplanen gjennomført i 2001.

Tiltaksplanen inneholder disse fastpunktene:

- Årlige samtaler mellom sjefen for Militærdistrikt Vest og sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter (FOH)
- Forberedende samtaler mellom nestkommanderende for Nordflåten og nestkommanderende ved FOH

I disse møtene legges grunnlaget for det påfølgende års tiltaksplan. For 2011 har tiltaksplanen bestått av til sammen 23 tiltak, derav tolv i Norge og elleve i Russland.

Den årlige tiltaksplanen bidrar til å legge til rette for et gjensidig militært samarbeid med de russiske væpnede styrkene. I dag er det aller meste av samarbeidet knyttet til nordområdene, der vi står overfor en rekke felles utfordringer. Det er et godt utgangspunkt for samarbeidet at vi er enige om å sikre stabilitet og vekst i dette området, samtidig som vi beskytter miljøet og de store naturressursene.

I mai 2011 gjennomførte de to landene en felles maritim øvelse i havområdet fra Severomorsk (ved Murmansk) til Tromsø, øvelse Pomor. Øvelsen la vekt på felles løsninger på felles utfordringer og var et viktig skritt i rett retning. Det legges opp til å gjennomføre en tilsvarende øvelse i mai 2012.

Samtidig er besøksutveksling på høyt militært nivå, for eksempel årlige samtaler mellom sjefen for Militærdistrikt Vest og sjefen for FOH, viktig for å etablere gjensidig forståelse, tillit og kanaler for kontakt i eventuelle krisesituasjoner.

6.1.5 Forsvars- og sikkerhetssektorreform (FSSR)

Forsvars- og sikkerhetssektorreform (FSSR) er tiltak som bringer et lands væpnede styrker under demokratisk kontroll og setter dem i stand til effektivt å utføre legitime oppgaver.

FSSR er et viktig sikkerhetspolitisk verktøy for å bidra til varig fred og stabilitet, både som del av større stabiliseringsoperasjoner, og som støtte til unge demokratier. Norge har omfattende erfaring innenfor fagfeltet, og innsatsen vår gir god operativ og politisk uttelling hos mottagerland og i NATO og FN.

FSSR består i hovedsak av tre hovedkomponenter. En del skal styrke legitime sivile myndigheters kontroll over sitt lands væpnede styrker og fraksjoner. En annen del gjelder nedarvede problemer i lands forsvarssektor, inkludert omskolering av overtallig militært personell, og avhending og destruksjon av våpen og ammunisjon. Tredje del er militær kapasitetsbygging, med særlig vekt på kvalifisering til internasjonale fredsoperasjoner.

I lys av økt etterspørsel og behov for FSSR-støtte har Forsvarets innsats på dette området økt. En toårig prøveordning ble innført i 2010, der Forsvarsdepartementet finansierer to stillinger ved Forsvarets høyskole (FHS) for å gjennomføre bestemte FSSR-tiltak.

Geografisk prioriterte innsatsområder for FSSR i 2011 har vært de regionale prosjektene på Vest-Balkan, bilateralt samarbeid med Serbia, Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Montenegro, Georgia og Ukraina. Aktiviteten har stort sett vært gjennomført i samsvar med de bilaterale tiltaksplanene, med mindre justeringer.

Videre er samarbeidet med de nordiske landene i prosjektet African Capacity Building (ACB), videreført. ACBs mål er å styrke Den afrikanske unionens (AU) evne til krisehåndtering og fredsoperasjoner. Samarbeidet er rettet mot land i Øst-Afrika. Aktiviteten er ivaretatt gjennom en stedlig offiser med spesielt ansvar for utvikling av maritim kompetanse, støttet av FHS og andre relevante avdelinger etter behov.

6.2 Personell

6.2.1 Ledelse

Gjennom hele 2011 har Forsvaret systematisk arbeidet for å styrke kompetansen til Forsvarets ledere. God ledelse er avgjørende for å sikre evnen til å løse pålagte oppgaver, enten det gjelder ledelse av militære operasjoner eller den daglige ledelsen av virksomheten. Kommunikasjonstrening for ledere og kontinuerlig vektlegging av holdninger, etikk og ledelse (HEL) er viktige strategiske tiltak i dette arbeidet.

Arbeidet med å etablere et 360-graders lederutviklingsverktøy i militær kontekst har vært viktig i 2011. Første pilottest er ferdig analysert, og andre pilottest er gjennomført. Vi forutsetter at arbeidet blir ferdigstilt i 2012 som planlagt. Forsvarssjefens grunnsyn på ledelse ble ferdigstilt i 2011, men er ikke gitt ut ennå.

Forsvarets verdigrunnlag ble godkjent av forsvarssjefen 6. juli og gjort gjeldende fra 1. oktober 2011. Verdigrunnlaget ble distribuert til alle ansatte, og det ble også sendt ekstra eksemplarer til hver driftsenhet i Forsvaret (DIF) for bruk i undervisning, på samlinger etc. Forsvarssjefen har promotert verdigrunnlaget i flere ulike sammenhenger, og han er tydelig på at Forsvarets ansatte både skal opptre og lede andre i tråd med Forsvarets kjerneverdier: respekt, ansvar og mot.

Høsten 2011 startet Forsvaret blant annet lederutviklingsprogrammene KVINNTOPP og LUPRO. Disse programmene er ledd i å motivere og bevisstgjøre både kvinner og menn, militære som sivile, til videre tjeneste i Forsvaret. Målet er også å motivere for vertikal karriere og kan således sies å være en del av vårt arbeid for å beholde personellet.

6.2.2 Kompetanse

Forsvaret er en kompetanseintensiv organisasjon. Det er avgjørende å dekke kompetansebehovet gjennom å rekruttere, utvikle og styre kompetanse målrettet.

For å utøve strategisk kompetansestyring må Forsvaret styrke evnen til å planlegge, gjennomføre og evaluere tiltak. Slik sikrer vi at organisasjonen og medarbeiderne har nødvendig kompetanse for å nå Forsvarets mål. Det pågår et eget prosjekt innenfor personell- og kompetanseområdet for å styrke evnen til målrettet kompetansestyring. Prosjektet skal gi Forsvaret en løsning for human resource management (HRM), basert på standardiserte prosesser og beste praksis innenfor HRM. Det nye systemet skal være klart til bruk mot slutten av 2013.

Et annet viktig prosjekt som pågår, er «Kompetansereformen», som gjennomføres i samarbeid med FD. Målsettingen er å integrere personellområdet bedre i den helhetlige ledelsen og styringen i etaten ved å gå fra tradisjonell personellforvaltning til strategisk personellstyring.

I 2011 har Forsvaret satt iverk og fulgt opp flere initiativer for å beholde og utvikle personellet. Et av initiativene er re-rekruttering, som har gitt svært positive resultater også tidligere år. Hensikten er å identifisere og følge opp personell som tidligere har tjenestegjort i Forsvaret, og som har kompetanse og kvaliteter som gjør at de ønskes tilbake i aktiv tjeneste. I 2011 ble 156 personer re-rekruttert.

Et av de viktigste aspektene ved re-rekruttering er at Forsvaret får tak i etterspurt kompetanse langt raskere enn ved tradisjonell ny-rekruttering. Et viktig tiltak når det gjelder re-rekruttering, er gjennomføring av karrieredager, der personell som har sluttet i Forsvaret eller er i permisjon, får en oppdatering på organisasjonen, karriere muligheter og hjelp til å søke ledige stillinger. I 2011 ble det gjennomført karrieredager i Oslo, Bergen og Trondheim. Forsvaret har også etablert systemer og rutiner for bedømmelse av sivil kompetanse, slik at den kan vurderes opp mot den militære utdannelsen og kompetansen til kandidater som allerede tjenestegjør i Forsvaret.

Som andre organisasjoner og virksomheter i Norge merker Forsvaret mangelen på teknisk utdannet personell. Forsvaret tar denne utfordringen svært alvorlig, ettersom teknisk kompetanse i mange tilfeller er virksomhets kritisk. Sommeren 2011 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere kortsiktige og langsiktige tiltak som gjør Forsvaret bedre i stand til å rekruttere og beholde personell med teknisk nøkkelkompetanse. Et av tiltakene gruppen kom frem til, er å tilpasse lønnsystemet til en horisontal karriere. Dette innebærer at Forsvaret tilbyr tilstrekkelige incentiver til at personellet tjenestegjør lenger innenfor det fagområdet de er spesialisert for. Etter arbeidsgruppens forslag har Forsvaret også satt i verk tiltak når det gjelder blant annet boligpolitikk, yrkestilsetting av avdelingsbefal og mer fleksible årsverksrammer.

Avdelingsbefalsordningen skal sikre Forsvaret spesialisert kompetanse, erfaring og kontinuitet på lavere nivå i organisasjonen. I den senere tid har vi hatt utfordringer ved at mange avdelingsbefal har sluttet før utløpet av kontraktstiden. For å gjøre ordningen mer attraktiv slik at avdelingsbefalet vil være lenger i samme stilling, har en partssammensatt arbeidsgruppe, ledet av Forsvarsstaben, definert en rekke tiltak. Tiltakene handler blant annet om muligheter for fleksibelt uttak av bonus og bedre tilpassede systemer for avdelingsbefalet i form av utdanning, karriere/tjenesteplaner og karriereveksling.

Personell og kompetanse er en viktig faktor for at Forsvaret skal kunne sikre operativ evne. Forsvaret må bli enda bedre på å rekruttere de beste medarbeiderne, beholde dem og utvikle dem gjennom et karriereløp, slik at de kan anvende sin kompetanse til det beste for organisasjonen.

Forsvarets struktur, oppgaver og ambisjon trenger et bredt spekter av personell, noe som må reflekteres i personellkategorier, krav til kompetanse og grads- og aldersstruktur. Vi må evne å sammenstille Forsvarets behov med den enkeltes kompetanse, potensial og ambisjoner. Innsatsforsvaret krever endringer innenfor personell og kompetanse. Vi har startet dette arbeidet og vil ta det med videre i den kontinuerlige langtidsplanleggingen.

6.2.3 Motivasjon

Forsvaret ønsker å fremme et stimulerende arbeidsmiljø som gir rom for faglig og personlig utvikling. En videreutvikling av Forsvarets personellpolitikk skal sikre at Forsvaret fortsatt vil være en attraktiv arbeidsplass.

Arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiveren har samarbeidet om å utarbeide et personalreglement for befall og har revidert Forsvarets personellhåndbok del B, slik at den er tilpasset innsatsforsvaret.

I 2011 ble det også innført et forenklet lønnsregime for ledere i Forsvaret. Avtalen er gjort gjeldende fra 1. januar 2012.

Som et ledd i arbeidet med å skape større forutsigbarhet for arbeidstakere, deres familier og arbeidsgiveren, videreførte Forsvaret i 2011 arbeidet med å gi personellet langsiktig tidshorison for disponering til utenlandsoperasjoner. Samtidig er det innført mer fleksible ordninger for flytting og pendling som et tiltak for å rekruttere og beholde personell

For å ivareta familiene til forsvarsansatte før, under og etter internasjonal tjeneste har Forsvaret innført familiekoordinator som rolle og reviderer nå den eksisterende organiseringen av familiekoordinatorene for å styrke den regionale styringen. De enkelte avdelingene tilpasser tiltak til behovene som oppstår lokalt og hos eget personell innenfor rammene av Forsvarets familiepolitikk.

Forsvaret gjennomførte en samlivsundersøkelse for befalsfamilier i 2011. Basert på funn i undersøkelsen vil Forsvaret i 2012 vurdere fremtidige familietiltak som ytterligere kan bedre ivaretakelsen av familier.

6.2.4 Organisasjonskultur

Forsvaret forvalter betydelige ressurser. Samfunnet må ha tillit til at disse ressursene går til fellesskapets beste. Forsvaret skal derfor være preget av en åpenhetskultur som synliggjør hvordan ressursene blir brukt. Holdninger, etikk og ledelse (HEL) skal stå sentralt i arbeidet med å styrke profesjonsidentiteten og yrkes stoltheten.

2011 var et oppfølgingsår for implementeringen av lokale HEL-planer og bruken av e-læringsverktøyet innenfor HEL. Gjennomføringsgraden for e-læringsprogrammet har økt vesentlig i løpet av 2011, og ligger nå på om lag 80 prosent. Det skyldes blant annet at Forsvarets øverste ledelse har lagt stor vekt på kurset, og at det generelt sett er gitt ut mye informasjon om kurset og betydningen av å fullføre det.

Det er også gjort et solidt arbeid med holdninger, etikk og ledelse i den enkelte driftsenhet i Forsvaret (DIF). Spennet i aktiviteter og tiltak er stort, og strekker seg fra vektlegging av kulturforskjeller og kulturforståelse på øvelser og i forkant av deployering til utlandet, til at man arrangerer HEL-seminarer og driver med etisk dilemmatrening ved den enkelte avdeling. Det undervises også i HEL ved alle Forsvarets skoler, og de vernepliktige får kjennskap til HEL blant annet gjennom faget «Militærmakt og etikk». Tillitsmannsordningen i Forsvaret er også sterkt involvert i arbeidet med holdninger, etikk og ledelse.

Som en del av arbeidet med å utvikle organisasjonskulturen deltar Forsvaret også i et statlig nettverk for mangfold, sammen med seks andre statlige aktører. Nettverkets formål er å utveksle erfaringer, lære av hverandre og diskutere ulike problemstillinger knyttet til alle diskrimineringsgrunnlagene. Forsvaret var i høst med på å arrangere en toppledersamling for mangfold i regi av nettverket. Hovedtemaet for samlingen var hva statlige aktører kan gjøre for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

6.2.5 Helse, miljø og sikkerhet

Mange av Forsvarets arbeidsoppgaver krever at HMS får stor oppmerksomhet. For å fremme helse og minimere sjansen for ulykker og skader er kunnskap om god HMS viktig. Derfor er HMS-opplæring en del av befalsutdanningen på alle nivåer, og Forsvaret holder mange kurs innenfor fagområdet. I samarbeid med Universitetet i Tromsø er det også etablert en HMS-rådgiverutdanning som består av fire fagmoduler på til sammen 80 studiepoeng. 142 studenter har gjennomført utdanningen.

Forsvarets hovedarbeidsmiljøutvalg (FHAMU) behandler viktige arbeidsmiljø saker i Forsvaret og har medvirket til at Forsvaret evner å finne gode løsninger på vanskelige utfordringer. I 2011 ble det gjennomført 6 møter. Sentrale temaer har vært omstilling i Forsvaret (fase 2B), overtidsbestemmelsene, ammunisjonsaken og mobbing og uønsket seksuell oppmerksomhet.

Også innenfor de psykososiale temaene rus- og selvmordsforebygging har Forsvaret tatt ansvar. Det er satt av ett årsverk til arbeidet med selvmordsforebyggende tiltak. Forsvaret tar utfordringene våre ansatte møter i tjenesten på alvor, og vi ønsker å møte våre ansatte med så gode tilbud på dette feltet som mulig. Derfor har vi også etablert en kontaktelefon for alle Forsvarets arbeidstakere og deres pårørende (Grønn linje) i samarbeid med Kirkens SOS.

Våre ansatte er i situasjoner som krever den ytterste årvåkenhet, fordi vi arbeider med våpen, ammunisjon og eksplosiver. Bruk av rusmidler fører til svekket vurderingsevne og kontroll, og er en fare for sikkerheten. Derfor er rusforebyggende arbeid viktig. De siste to årene har Forsvaret lagt vekt på opplæring og sertifisering av over 200 medlemmer i de lokale rusmiddelkontaktnevnene, som er navet i Forsvarets rusforebyggende arbeid.

For å sikre god forebygging av skader og ulykker er vi avhengig av pålitelig registrering av forhold som har ført til eller kan føre til uønskede hendelser. Medio april 2012 skal Forsvaret ta i bruk et elektronisk rapporteringssystem innenfor HMS. Systemet vil dokumentere hendelsesårsak og sammenheng og tiltak for å hindre gjentakelse. Dette vil gi Forsvaret en pålitelig datakilde som grunnlag for mer effektfulle tiltak til arbeidstakernes og organisasjonens beste.

Forsvaret er en IA-virksomhet (inkluderende arbeidsliv), og NAV fremhever Forsvaret som en av de dyktigere i klassen. Vi har som mål å være blant de beste når det gjelder forebygging og oppfølging, noe som krever stadig bedre sykefraværstatistikker, oppfølgingsrutiner og kunnskap. Med utvalgte IA-kontakter på alle nivåer sikrer vi at tiltak innenfor delmålene sykefraværforebygging, arbeidstakere med redusert arbeids- og funksjonsevne og livsfaseendringer følges opp.

I HMS-arbeidet inngår også Forsvarets bedriftshelsetjeneste (FBHT). Den overordnede målsetning for FBHT er å sikre at Forsvarets unike BHT-kunnskap blir synliggjort, slik at den benyttes mest mulig funksjonelt til arbeidstakernes og arbeidsgivers beste. I tillegg til det lokale arbeidet, har det viktigste området for FBHT vært bistand i forbindelse med helseplager som følge av skyting med håndvåpen og blyfri ammunisjon. Arbeidet har gitt mye ny kunnskap og vil fortsette inn i 2012.

Forsvaret gjennomfører også en felles medarbeiderundersøkelse årlig. Her får alle arbeidstakerne muligheten til anonymt å melde fra om forhold som virker inn på deres arbeidsforhold og miljø. Undersøkelsen blir fulgt opp både sentralt og lokalt, og bidrar til en positiv utvikling og forsterkning av arbeidsmiljøet i Forsvaret. Resultater fra 2011 viser at arbeidstakerne i Forsvaret får stor grad av støtte fra sine nærmeste overordnede, får delta i beslutningsprosesser og ledes rettferdig.

6.3 Veteraner

2011 ble et merkeår for veteransatsingen i Forsvaret. Våren 2011 ble regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» lansert. Handlingsplanen, som lister opp 126 konkrete tiltak, legger vekt på å ivareta personell før, under og etter utenlandstjeneste. Siden Forsvaret er etaten som sender flest personer til utenlandstjeneste har Forsvaret ansvar for 80 av tiltakene i handlingsplanen. Allerede ved utgangen av 2011 var 13 av disse tiltakene ferdig implementert.

Høsten 2011 ble prosjektet Forsvarets veteranertjeneste, ledet av Forsvarets første veteraninspektør, generalmajor Robert Mood, opprettet. Dette er i praksis en vesentlig forsterket utgave av det som tidligere het Forsvarets veteranadministrasjon. Veteranertjenestens hovedoppgave er å styrke ivaretagelsen av Forsvarets veteraner før, under og etter deltakelse i internasjonale operasjoner og å øke anerkjennelsen av veteraner i samfunnet. Verktøyet for å klare dette er regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge». Forsvarets veteranertjeneste er satt til å lede og koordinere arbeidet med implementeringen av handlingsplanen. Dette arbeidet skal være ferdig sommeren 2013 og skal blant annet kunne ut i en anbefaling om hvordan Forsvarets veteranapparat skal videreføres.

Arbeidet er allerede godt i gang. Av viktige veteranertiltak kan vi nevne:

- Mellomlanding for personell på vei tilbake fra internasjonale operasjoner er innført.
- Forsvarets veteranertjenestes «åpen dør»-konsept virker. Flere hundre henvendelser fra veteraner, veteranenes familie og venner og ulike fagpersoner er blitt besvart. Forsvaret anslår at det har vært en femdobling i antall veteranhenvendelser etter opprettelsen av veteranertjenesten.
- Norges første nasjonale veterankonferanse ble gjennomført i 2011.
- Familiesamlinger med orientering før utreise og hjemkomstprogram med medaljeparade blir nå gjennomført for alle avdelinger.
- Forsvarets helhetlige ettårsprogram for ivaretagelse av veteraner etter hjemkomst er under slutføring. Enkelttiltak er allerede implementert.
- Pilotprosjekt Østerdalen, et samarbeid mellom de sivile helseetatene og Forsvaret, er godt i rute.
- Forsvarets veteranforum, - et samarbeid mellom sivile og militære aktører, - er etablert.
- Evalueringen av veteranapparatet er i rute delrapport er levert i desember 2011.
- Også i 2011 ble mange tildelt medaljer, både for tjeneste i internasjonale operasjoner og for enkelthendelser.
- Forsvarets veteransenter på Bæreia hadde også i 2011 stor aktivitet. Rivingen av den eldste bygningsmassen er startet, for å gjøre klart til nytt bygg med større kapasitet.

Forsvaret har en helhetlig tilnærming til veteranarbeidet. For å lykkes med å styrke ivaretagelsen og anerkjennelsen av våre veteraner er derfor et nært og godt samarbeid med aktører utenfor Forsvaret avgjørende. Et eksempel er Forsvarets samarbeid med veteranorganisasjonene. I 2011 ble månedlige veteran-treff på 47 steder i Norge gjennomført sammen med Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner. For å bedre samhandlingen og kompetansen i det sivile helsevesenet er det i regi av Regionalt ressurscenter for forebygging av traumelidelser og selvmord (RVTS Øst) også blitt gjennomført todagers kurs i flere store norske byer. De tverrfaglige kursene – hvor blant annet Forsvarets sanitet, Forsvarets veteraninspektør og enkeltveteraner og veteranorganisasjoner har bidratt – har ført til at mer enn 300 helse- og NAV-ansatte rundt om i hele Norge har fått økt innsikt i veteranenes virkelighet.

6.4 Verneplikt

Gjennom innføring av en ny todelt sesjonsordning vil Forsvaret få bedre forutsetninger for å kalle inn rett mann/kvinne til rett tjeneste. Sesjon del 1 er en egenerklæring som skal besvares over Internett av hele årskullet, mens del 2 omfatter personell som på bakgrunn av egenerklæringen i del 1 blir innkalt for nærmere oppfølging og vurdering. Inntil 25 000 av de antatt best egnede for tjeneste blir innkalt til sesjon del 2 for tester og prøver.

Resultatene etter direktefordeling på sesjon del 2 viser et redusert frafall blant de direktefordelte sammenliknet med dem som er fordelt etter tradisjonell metode. På lengere sikt vil den nye sesjonsordningen redusere frafallet sammenliknet med dagens nivå. Full effekt av den nye sesjonsordningen vil vi imidlertid ikke få før ultimo 2013/primo 2014.

Gjennom innføring av utskrivningsplikt for kvinner i 2010 har Forsvaret nå tilgang til alle ungdommer i et årskull. Kvinner har plikt til å møte på sesjon, men har fortsatt frivillig tjeneste. Alle tjenestestillingene de vernepliktige skal besette etter endt rekruttskole, er åpen for begge kjønn.

Forsvarets målsetting om å øke kvinneandelen og innføring av sesjonsplikt for kvinner har ført til at Vernepliktsverket har utarbeidet en egen rekrutteringsplan for kvinner. Planen omfatter blant annet tiltak VPV kan bruke for å påvirke rekrutteringen av kvinner.

Heimevernet har begynt å utarbeide et målbart kvalifiseringssystem for vernepliktige mannskaper. Dette utdanningsprogrammet har til hensikt å kvalifisere de vernepliktige mannskapene for videre tjeneste i vernepliktstiden.

Vernepliktsverket ivaretar den innledende søknadsbehandlingen av dem som søker frivillig tjeneste eller utdanning opp til og med grunnleggende offisersnivå. Vernepliktsverket koordinerer også rekruttering, markedsføring, seleksjon og opptak for å bidra til at potensialet i søkermassen utnyttes til Forsvarets beste.

20 495 personer gjennomførte sesjon i 2011. Av dem ble 13 164 menn og 4764 kvinner kjent tjenestedyktige.

Forsvarets behov til førstegangstjeneste var 9610 soldater. Første utdanningsdag (femte dag i tjenesten) hadde Forsvaret 9003 personer til militær opplæring. 815 av dem var kvinner.

Førstegangstjeneste				
	2008	2009	2010	2011
Fullført førstegangstjeneste	8095	8480	7687	7448
Andel kvinner	392	658	637	608

Tabell 55 Fullført førstegangstjeneste 2008–2011

Vernepliktsverket har i 2011 planlagt og ledet felles opptak til Forsvarets befals- og krigsskoler. Nytt i 2011 var at det også ble gjennomført felles opptak for utskrevet befalskurs og grunnleggende befalskurs vinteren 2011.

Forsvaret er den største lærebedriften i Norge og har 555 lærlinger, fordelt på 31 forskjellige fag. Kvinneandelen av lærlinger er 21 prosent. Andelen lærlinger som besto fagprøven ved første forsøk, var 97,6 prosent. i 2011.

6.5 Kultur og tradisjon

Kulturvirksomheten i Forsvaret er en del av nasjonens historie, identitet og samfunnsbygging. Den er et bidrag til vernet av samfunnets verdier, forståelse og innsikt i nasjonens utvikling. Forsvaret har derfor en sentral funksjon som kultur- og tradisjonsbærer. Forsvarets kulturvirksomhet er viktig som kunnskapskilde og kontaktskaper mellom Forsvaret og det sivile samfunnet.

Kultur og tradisjon spiller også en betydelig rolle innenfor Forsvaret, og er et sentralt bidrag til å skape korps- og avdelingsstolthet, samhold, tilhørighet og fellesskap. Kulturvirksomheten kommer til uttrykk gjennom seremonier, parader, markering av merkedager, salutter og andre symboler og ritualer som bidrar til å styrke den enkeltes og avdelingens militære profesjonsidentitet.

Forsvaret opprettet i 2008 Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT). Festningene, museene og musikk-korpsene ble samlet under én ledelse. I 2009 og 2010 ble henholdsvis Forsvarets veteransenter og Oslo garnisonsforvaltning lagt under FAKT.

Kulturavdelingen skal forvalte etatens tradisjon og historie og er Forsvarets produsent av kulturopplevelser for samfunnet. Kultur- og tradisjonsvirksomheten skal bidra til økt anerkjennelse og kunnskap om det moderne Forsvarets samfunnsrolle og oppdrag og invitere til debatt og refleksjon over aktuelle hendelser.

Forsvaret har gjennom 2011 hatt en høy seremoniell aktivitet spesielt i forbindelse med markeringer og medaljeparader for personell som har tjenestegjort i utenlandsoperasjoner, og ved Forsvarets minnedag i november og merkedager som 8. mai, 17. mai, 7. juni og 24. oktober. 8. mai ble gjennomført med høye ambisjoner, profil og omfattende aktiviteter i hele landet med en hovedmarkering i Oslo. Arrangementene er evaluert, og hovedinntrykket er meget tilfredsstillende.

Som en del av regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» 2011 arbeides det med å etablere et felles veteranmonument på Akershus festning.

I 2012 vil Forsvaret klarlegge Forsvarets rolle i Grunnlovsjubileet 2014. Nye bestemmelser innenfor seremoniell aktivitet vil være implementert.

6.6 Sikkerhet

Sikkerhetsstyring i Forsvaret («Safety og security») omfatter de fem områdene Operativ sikkerhet, Forebyggende sikkerhetstjeneste, Personlig sikkerhet (HMS), Miljøvern og Materiellsikkerhet.

Forsvarets virksomhet er risikofylt og har også i 2011 ført til dødsfall, skader og alvorlige ulykker knyttet til operasjoner, øvelser og trening. Statistikk over skader og dødsfall er å finne under punkt 7.1 «Personell». I tillegg har ammunisjon og helseplager vært den dominerende «sikkerhetsaken» i 2011. Helseplagene har stort sett vært hodepine, irriterte luftveier og kvalme. Det er utviklet en ny blyfri ammunisjon som forventes å forbedre denne situasjonen.

Forsvaret er i startfasen for bedre koordinering av et helhetlig og proaktivt sikkerhetsarbeid (Safety og security). Konseptet for forbedringer skal nås gjennom sikkerhetsstyring som en viktig og synlig del av virksomhetsstyringen. Målsettingen er å realisere systematikk som reduserer risiko i tjenesten, uten skade på mennesker, miljø og materiell. Innføringen av sikkerhetsstyring for Forsvaret som helhet startet i 2011, med en ambisjon om god styringseffekt innen 2014. Det krever bedre oversikt over risikobildet for sikkerhetsutfordringer for å treffe målrettede tiltak.

Forsvarsgrenene har et selvstendig ansvar for å utøve aktiviteter på en sikker måte for effektive leveranser innenfor sitt ansvarsområde. Alle forsvarsgrener har nå etablert regime for sikkerhetsarbeid, med en sikkerhetsinspektør som er ansvarlige for sikkerhetsstyringssystemet internt i de ulike forsvarsgrenene. Systemansvarlige i viktige støtteavdelinger, som blant annet Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA) og Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) er også utpekt. I 2011 har flere overordnede og lokale tiltak bidratt til bedre oversikt over risikoindikatorer. En viktig faktor er trenden med positiv utvikling av hendelsesrapportering av nestenulykker. Spesielt er det synlig i Sjøforsvarets sikkerhetsarbeid etter målrettet arbeid over mange år. Også rapportering av hendelser innenfor Luftforsvarets bakkeoperative virksomhet og innenfor Heimevernets ansvarsområde, har hatt en positiv utvikling. Luftforsvarets antall dybdeundersøkelser av flyoperative enkelthendelser er også dette året høyere enn tilsvarende for land- og sjøoperative hendelser. Samtidig med at dybdeundersøkelser med kommisjon er påkrevd med bakgrunn i hendelsers alvorlige konsekvens, er tendensen positiv i blant annet Hæren, ved at terskelen er lavere for gjennomføring av dybdeundersøkelser også ved mindre alvorlige hendelser. Totalt er det gjennomført 17 dybdeundersøkelser (kommisjon eller undersøkelsesoffiser) etter enkelthendelser i Forsvaret i 2011.

Forsvarets materielltilsyn (FMT) gjennomførte 17 tilsyn i 2011, noe som gir Forsvaret god hjelp til forbedring av sikkerheten. FMT utgir sin egen utfyllende årsrapport. Vektleggingen av materiellsikkerhet synes generelt å være økende, men det er fremdeles stor variasjon i kunnskapsnivå og grad av systematisk tilnærming til arbeidet med å ivareta materiellsikkerheten.

Innretningen for sikkerhetsarbeidet i Forsvaret stiller til dels krav utover arbeidsmiljøloven (aml). Dette skyldes delvis at noen spesielle behov må unntas arbeidsmiljøloven og derfor krever egen regulering og kravsett, delvis fordi helhetlig sikkerhetsarbeid for kjernevirksomheten ses i perspektivet styrkeenheter og helhetlig styrkeskyttelse. Intensjonen er å redusere risikoen for både utilsiktede og tilsiktede uønskede hendelser som omfatter alle fem sikkerhetsområder, og som må ses i sin helhet. Risikohåndtering for å hindre ulykker innebærer at det må trenes og øves med en viss risiko, for å gjøre personellet best mulig i stand til å møte utfordringer i oppdrag både hjemme og i utenlandsoperasjonene. Dette krever høy kompetanse og høy kvalitet i gjennomføringen av aktivitetene. Høy kompetanse skapes gjennom erfaring over tid, med synergi av faglig ekspertise og lederkompetanse. Kvalitet krever riktig og sikkert materiell og en tilstrekkelig mengde øvelse og trening. Mengdetrening er fremdeles et av de viktigste grunnleggende prinsippene og gjør Forsvaret best mulig i stand til å håndtere kjente og ukjente risikoutfordringer.

6.7 Økonomi

Forsvarets tildeling av midler blir besluttet i Stortinget. Tildelingene ble i 2011 økt med ubrukte midler overført fra 2010, til styrking av operasjoner i utlandet. I tillegg er Forsvarets kapitler tilført soldat- og lønnskompensasjon. De største økningene i Forsvarets tildeling i 2011 kommer av operasjoner i utlandet knyttet til styrkebidrag over Libya.

Forsvaret hadde et mindreforbruk i 2011. Økonomikontrollen har stort sett vært god, og Forsvaret har utvist stor grad av nøkternhet og ansvarlighet.

Innenfor drift ble det et samlet mindreforbruk på 198 mill. kroner, eller 0,8 prosent Av de tilgjengelige midlene, noe som er godt innenfor resultatkrav satt av Forsvarsdepartementet. En andel av mindreforbruket var øremerkede midler som skulle holdes atskilt fra den øvrige driften. Dette gjelder særlig om lag 62 mill. kroner av ubrukte midler til «*Forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske senskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv*». Sistnevnte ordning administreres av Statens pensjonskasse som er gitt belastningsfullmakt overfor Forsvaret. Videre er om lag 41 mill. kroner av ubrukte budsjettmidler gitt til gjennomføring av operasjonen over Libya (Operation Odyssey Dawn/Unified Protector). Ubrukte midler knyttet til ordinær drift alene i 2011, utgjør om lag 95 mill. kroner eller i underkant av 0,4 prosent av driftsrammen for Forsvaret. Midlene er overførbare til 2012. Dette er samlet sett et svært lavt mindreforbruk sett i forhold til driftsrammen.

Mindreforbruk innenfor investeringer ble samlet sett 1 354 mill. kroner³⁵, ca. 17 prosent av tilgjengelige midler på om lag 8 100 mill. kroner. Størstedelen av mindreforbruket innenfor investeringer kommer av forskyvinger og forsinkelser innenfor flere materiellprogrammer der grunnlaget for utbetaling forskyves tilsvarende. Den resterende andelen av mindreforbruket er innenfor investeringer i fellesfinansiert NATO-infrastruktur. Mindreforbruket innenfor investering er en naturlig konsekvens av forsinkelser der grunnlaget for utbetaling forskyves tilsvarende. Utbetalinger innenfor investeringer følger bestemmelser og avtaler der avvik i ytelse, tid eller kvalitet fører til tilsvarende tilbakeholdelse av utbetalinger. Utbetalinger over investeringer må ses på over tid, der tilbakeholdelse av betaling normalt forskyves og utbetales senere når avtalen er oppfylt. Ubrukte investeringsmidler er overførbare til 2012 i sin helhet.

Forsvarets årlige tildeling er fordelt på utgifts- og inntektskapitler. I tillegg er Forsvaret gitt en belastningsfullmakt når det gjelder Forsvarsdepartementets felleskapittel, for utgifter utover eget budsjett. knyttet til fast militær representasjon i utlandet, og en belastningsfullmakt når det gjelder Fiskeri- og kystdepartementet, for drift av samfunnet på Jan Mayen. Forsvarsstaben har samtidig gitt Statens pensjonskasse fullmakt til å belaste et av Forsvarets driftskapitler.

Resultat for de enkelte kapitlene er gjengitt i tabellene nedenfor.

Kapittelvis resultat 2011

Kapittel		Ramme 2011	Regnskap 2011	Resultat 2011
1720/4720	Felles ledelse og kommandoapparat	2 661 733	2 647 779	13 954
1725/4725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 136 010	2 057 071	78 939
1731/4731	Hæren	5 562 926	5 562 926	0
1732/4732	Sjøforsvaret	3 270 393	3 270 393	0
1733/4733	Lufforsvaret	4 020 549	4 020 549	0
1734/4734	Heimevernet	1 112 282	1 112 282	0
1735	Forsvarets etterretningstjeneste	986 270	986 270	0
1740/4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	2 305 301	2 284 226	21 075
1760/4760	Forsvarets logistikkorganisasjon	9 102 258	7 742 272	1 359 986
1790/4790	Kystvakten	1 002 009	993 808	8 201
1791/4791	Redningshelikoptertjenesten	42 329	35 568	6 761
1792/4792	Norske styrker i utlandet	1 628 780	1 567 323	61 457
1795/4795	Kulturelle og allmenntilretteleggende formål	245 644	244 761	883
Forsvaret samlet		34 076 484	32 525 229	1 551 255

Regnskap brutt ned på kapittel (i nominelle tusen kroner).

Tabell 56 Kapittelvis regnskapsresultat 2011

³⁵ Kapittel 1760 gis tildeling på postene 01, 44, 45, 48 og 75 der post 01 er driftsutgifter til gjennomføring av investeringer i nytt materiell og fellesfinansiert infrastruktur. Øvrige poster er investeringsutgiftene.

Kapittelvis resultat 2010

Kapittel		Ramme 2010	Regnskap 2010	Resultat 2010
1720/4720	Felles ledelse og kommandoapparat	2 404 772	2 353 239	51 533
1725/4725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 151 389	2 024 298	127 091
1731/4731	Hæren	5 156 596	4 968 967	187 629
1732/4732	Sjøforsvaret	3 189 390	3 189 390	0
1733/4733	Luffforsvaret	3 714 820	3 678 391	36 429
1734/4734	Heimevernet	1 022 171	1 015 164	7 007
1735	Forsvarets etterretningstjeneste	929 274	929 274	0
1740/4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	2 717 126	2 717 126	0
1760/4760	Forsvarets logistikkorganisasjon	8 610 107	7 715 533	894 574
1790/4790	Kystvakten	939 619	939 619	0
1791/4791	Redningshelikoptertjenesten	37 947	31 804	6 143
1792/4792	Norske styrker i utlandet	1 428 126	1 368 920	59 206
1795/4795	Kulturelle og allmenntilgode formål	226 378	221 363	5 015
Forsvaret samlet		32 527 715	31 153 087	1 374 628

Regnskap brutt ned på kapittel (i nominelle tusen kroner).

Tabell 57 Kapittelvis regnskapsresultat 2010

Kapittelvis resultat 2009

Kapittel		Ramme 2009	Regnskap 2009	Resultat 2009
1720/4720	Felles ledelse og kommandoapparat	2 001 316	1 956 097	45 219
1725/4725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 456 654	2 444 562	12 092
1731/4731	Hæren	4 377 709	4 275 335	102 374
1732/4732	Sjøforsvaret	3 073 693	3 058 479	15 214
1733/4733	Luffforsvaret	3 597 256	3 595 779	1 477
1734/4734	Heimevernet	1 031 630	1 031 630	0
1735	Forsvarets etterretningstjeneste	931 318	931 318	0
1740/4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	2 889 831	2 822 108	67 723
1760/4760	Forsvarets logistikkorganisasjon	8 134 682	7 930 583	204 099
1790/4790	Kystvakten	863 745	863 745	0
1791/4791	Redningshelikoptertjenesten	42 936	42 529	407
1792/4792	Norske styrker i utlandet	1 553 539	1 540 960	12 579
1795/4795	Kulturelle og allmenntilgode formål	238 645	238 645	0
Forsvaret samlet		31 192 954	30 731 772	461 182

Regnskap brutt ned på kapittel (i nominelle tusen kroner).

Tabell 58 Kapittelvis regnskapsresultat 2009

Kapittelvis resultat 2008

Kapittel		Ramme 2008	Regnskap 2008	Resultat 2008
1720/4720	Felles ledelse og kommandoapparat	1 923 546	1 908 915	14 631
1725/4725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 348 607	2 348 607	0
1731/4731	Hæren	4 013 051	3 991 680	21 371
1732/4732	Sjøforsvaret	2 835 669	2 835 669	0
1733/4733	Luffforsvaret	3 386 518	3 386 518	0
1734/4734	Heimevernet	1 104 343	1 086 257	18 086
1735	Forsvarets etterretningstjeneste	880 026	844 343	35 683
1740/4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	2 493 700	2 484 943	8 757
1760/4760	Forsvarets logistikkorganisasjon	8 436 551	8 367 169	69 382
1790/4790	Kystvakten	929 672	929 672	0
1791/4791	Redningshelikoptertjenesten	40 445	40 441	4
1792/4792	Norske styrker i utlandet	1 283 505	1 290 882	-7 377
1795/4795	Kulturelle og allmenntilgode formål	174 857	174 424	433
Forsvaret samlet		29 850 490	29 689 521	160 969

Regnskap brutt ned på kapittel (i nominelle tusen kroner).

Tabell 59 Kapittelvis regnskapsresultat 2008

6.8 Felles integrert forvaltningssystem

Forsvarets innføring av et felles integrert forvaltningssystem (FIF) er en aktivitet som foregår over flere år, der det trinnvis tas i bruk ny funksjonalitet. Hensikten med et FIF er å effektivisere forvaltningen og samtidig medvirke til modernisering av Forsvaret. FIF forbedrer Forsvarets styring av personell-, materiell- og økonomiressurser, basert på korrekt og tidsriktig informasjon.

Innføringen av FIF påvirker hvordan Forsvaret gjennomfører sine forvaltningsprosesser og organiserer ulike forvaltningsmiljøer. Det ble i 2011 gjort organisatoriske tilpasninger som følge av dette, deriblant opprettelsen av Forsvarets FIF-administrasjon i Forsvarsstaben. Dette er en enhet satt sammen av personell fra flere områder, og hensikten er å løse en rekke felles oppgaver for funksjonell forvaltning av FIF mer effektivt og helhetlig.

Neste trinn i innføringen av FIF ble satt i gang gjennom to nye prosjekter med en varighet på tre til fire år. Prosjektene skal innføre nye arbeidsprosesser og ny teknologisk understøttelse innenfor logistikk- og personellområdet.

Forsvarets FIF-satsing har et relativt stort omfang både nasjonalt og i NATO-sammenheng. Forsvaret har god dialog med flere aktører for å utveksle erfaringer.

6.8.1 FIF i tall

I 2011 håndterte FIF i gjennomsnitt:

- Antall ansatte med tilgang:35 000
- Antall operasjoner i SAP per uke (gj.snitt):.....2 600 000
- Antall lagerbevegelser:5 500 000
- Antall fakturaer bokført: 295 000
- Antall reiseregninger: 280 000
- Antall lønnskjøringer:763

6.9 Interneffektivisering

6.9.1 Bakgrunn

I langtidsperioden 2009–2012 har Forsvaret forpliktet seg til å gjennomføre effektiviseringstiltak med varige effekter for 600 mill. kroner (2008-kroner) som delfinansiering av den planlagte strukturen.

Forsvaret har definert interneffektivisering som «opprettholdelse eller økt struktur, virksomhet (aktivitet) eller nytte, med samme eller lavere økonomiske tildeling».

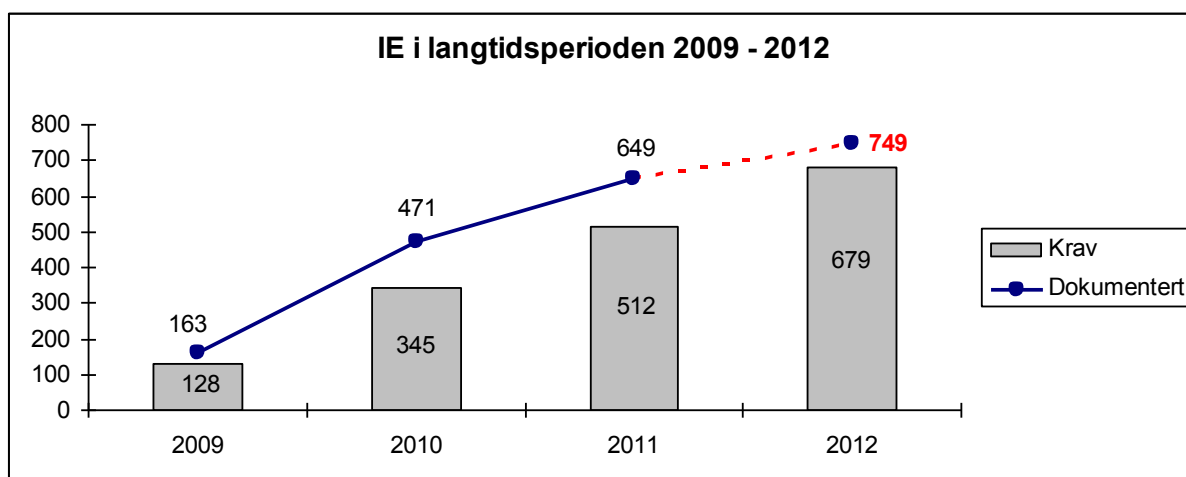
Arbeidet med interneffektivisering er en aktivitet som vil pågå i hele langtidsperioden, og det legges vekt på en kritisk holdning til selvpålagte krav, kontinuerlig forbedring av måten det arbeides på, og et bevisst forhold til egen ressursbruk.

6.9.2 Gjennomføring i 2011

Gjennomføringen av interneffektivisering i Forsvaret følger definerte retningslinjer for rapportering og dokumentasjon, slik at krav til validitet og etterrettelighet blir ivaretatt.

I 2011 gjennomførte Forsvaret 57 tiltak, med en samlet effekt tilsvarende 174,07 mill. kroner. Disse tiltakene er gjennomført i hele organisasjonen og omfatter tiltak med verdier som varierer fra noen få tusen til flere millioner kroner. Driftsenhetene i Forsvaret har fått frihet til selv å utforme tiltak innenfor egen organisasjon. I tillegg er det gjennomført sentralt administrerte tiltak blant annet innenfor energiledelse, reduksjoner av bygningsmasse gjennom arealeffektivisering (EBA), forvaltning og drift av kjøretøyer.

Hittil i langtidsperioden har Forsvaret gjennomført effektiviseringstiltak for en verdi som svarer til ca. 649 mill. kroner (2012) i årlig effekt. Dette ligger foran den opprinnelige planen som ble lagt til grunn ved inngangen til langtidsperioden. Prognosen for hele langtidsperioden tilsier en årlig varig effekt fra 2013 på ca. 749 mill. kroner.

Figur 5: IE-utvikling i inneværende langtidsperiode (2009–2012)

6.10 Strukturutvikling

6.10.1 Tilnærming til begrepet strukturutvikling

Det er en grunnleggende målsetting å sikre en langsiktig balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurstilgang.

Med begrepet strukturutvikling forstås realisering av fastsatte målsettinger for Forsvaret gjennom den koordinerte og helhetlige bruken av innsatsfaktorene personell, materiell, EBA og treningsnivå.

Strukturutviklingen inkluderer også de strukturelementene som er besluttet skal ut av strukturen. Det skal tilstrebes en målbevisst utrangering og nedskalering av slike elementer med tilhørende innsatsfaktorer, koordinert med innfasing og oppbygging av eventuelle nye elementer og innsatsfaktorer. Dette er nærmere beskrevet andre steder i årsrapporten.

6.10.2 Kort om strukturutviklingen innenfor forsvarsgrenene og utvalgte DIF-sjefer

6.10.2.1 Hæren

Norge har en liten, men moderne hær, med personell og utstyr blant de fremste i verden. Hæren er inne i en omfattende modernisering av strukturen og mottar nytt materiell til alle avdelinger, både hjemme og ute.

Forsvarsgrenen løser sine løpende oppdrag i og utenfor Norge på en svært god måte. Imidlertid fører omfanget av de daglige operasjonene til store utfordringer knyttet til den langsiktige strukturrealiseringen i Hæren. Grunnen er at mye av ressursene som skulle ha vært brukt til kompetanseoppbygging og utvikling, er disponert til høyere prioritert virksomhet. Begrensede midler til trening, øving og kompetansebygging av samvirket på bataljonsnivå har vært en utfordring. Imidlertid har det vært en positiv utvikling den siste delen av 2011, ved at avdelingene har fått øvd mer enn opprinnelig planlagt.

Hæren har i 2011 fortsatt arbeidet som ble påbegynt i 2010 med å implementere en hær-reserve. Ordningen forventes ikke å få full effekt før i 2012/2013.

Målsettingene som ble etablert i Forsvarsdepartementets iverksettelsesbrev for langtidsplanen 2009–2012, vil for Hærens vedkommende bli oppnådd noe senere enn forutsatt. Avhengig av ressurstilførsel og det fremtidige omfanget av operasjoner vil realiseringen basert på dagens situasjon forsinkes med anslagsvis ett til tre år.

6.10.2.2 Sjøforsvaret

Sjøforsvaret er fortsatt den forsvarsgrenen som har kommet lengst når det gjelder strukturutviklingen i forhold til målbilde 2012. Forsvarsgrenen har i en årrekke vært, og er fortsatt inne i, en periode der materiellet i all hovedsak reanskaffes eller moderniseres. Dette skjer over en relativt lang tidsperiode og resulterer derfor i en noe redusert operativ tilgjengelighet frem mot 2013–2014.

Det «nye» Sjøforsvaret representerer på mange måter et kvantesprang når det gjelder teknologi. Eksempler er fremdriftsmaskineri, sensorer og kommando/kontroll/informasjon (KKI).

Sjøforsvaret har erfart betydelige forsinkelser i overtakelsen av fartøyer i Skjold-klassen fra leverandøren. Forsvaret har nå overtatt tre av i alt seks slike fartøyer. Det ble tidlig avdekket feil i hydraulikksystemet på fartøyene, som blant annet førte til at fartøyer måtte legges til kai. Per mars 2012 synes disse problemene å være løst, og samtlige seks fartøyer forventes nå overtatt av Forsvaret innen 2013.

De største utfordringene i Sjøforsvaret er knyttet til tilgang på personell og kompetanse til å drifte den vedtatte strukturen. Dette gjelder spesielt ulike typer teknisk personell, for eksempel maskinister.

6.10.2.3 Luftforsvaret

Strukturutviklingen i Luftforsvaret vurderes overordnet som tilfredsstillende for implementering av nye og utfasing av gamle systemer. Luftforsvaret preges fortsatt av relativt stor basestruktur i forhold til den øvrige strukturen i forsvarsgrenen.

Arbeidet med anskaffelsen av nye kampfly, og som følge av dette lokaliseringen av Luftforsvarets fremtidige basestruktur, pågår for fullt. Anbefaling om nye basestruktur ble gitt i forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR) i november 2011.

Til tross for at strukturutviklingen overordnet vurderes som tilfredsstillende, er det i løpet av 2011 blitt klart at nye maritime helikoptre av typen NH-90 ser ut for å bli ytterligere forsinket. En viss kapasitet blir opprettholdt med de aldrende Lynx-maskinene, slik at konsekvensene av forsinkelsene skal bli minimalisert.

6.10.2.4 Heimevernet (HV)

Strukturutviklingen i HV er fortsatt forbundet med utfordringer på grunn av begrensede midler til øvelser og trening over flere år. Disse utfordringene har i hovedsak vært knyttet til manglende muligheter til å trene forsterknings- og oppfølgingsstyrkene. Dette forholdet bedret seg noe i løpet av 2011 og bidro noe til økt antall områdetreninger, økt rekruttering/opplæring og utvilsomt en kvalitetsheving av HV.

6.10.2.5 Forsvarets operative hovedkvarter (FOH)

Strukturutviklingen av FOH som sådan vurderes å være meget tilfredsstillende. Det er således etablert et meget godt utgangspunkt både for planlegging og ledelse av operasjoner hjemme og ute, men også for samarbeid med andre statlige myndigheter og sivile instanser.

6.10.2.6 Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

De operative strukturelementene i FLO består av Vertslandsstøtte-bataljonen (HNSbn), Theatre Termination Force (TTF) og kontrakter for strategisk sjø- og lufttransport. Realiseringene av disse strukturelementene skjer i henhold til planen.

Evnen til å planlegge og gjennomføre materiellprosjekter er en svært viktig utfordring for FLO og andre deler av Forsvaret. FLO legger vekt på å få investeringsvirksomheten opp på et tilfredsstillende nivå slik at Forsvaret sikres nødvendig materiellfornying og måloppnåelse i forhold til fremtidig vedtatt struktur. Dette vil være blant de høyest prioriterte aktivitetene i 2012.

6.10.2.7 Forsvarets sanitet (FSAN)

Forsvarets sanitet (FSAN) er den ledende kunnskaps- og kompetanseinstitusjon innenfor det helse- og veterinærfaglige domenet i Forsvaret. FSAN bidrar aktivt til, og er styrkeprodusent i det militærmedisinske fagområdet innenfor organisasjon, materiell, personell og prosedyrer, både i NATO- og totalforsvarssammenheng.

Også i 2011 har FSAN hatt oppmerksomheten rettet mot egen karriere- og kompetanseutvikling etter at «Strategisk plan for karriere- og kompetanseutvikling i FSAN» ble godkjent i desember 2010.

I 2010 utarbeidet FSAN i samarbeid med Den norske legeförening (Dnlf) en rapport for å vurdere muligheten for at militære leger skal få godkjent deler av tjenesten som meritterende for ulike spesialiseringsutdanninger. I 2011 er det lagt ned et betydelig arbeid mot de tiltakene som ble beskrevet i rapporten. Arbeidet med å identifisere hvilke deler av den militære tjenesten som skal danne grunnlaget for merittering i spesialiseringen videreføres i 2012.

Det har i 2011 vært fokusert på ansettelse av overleger knyttet til traumekompetanse. Prosessen i forbindelse med spesialiseringen, videreføres i 2012.

6.10.2.8 Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI)

INI skal drifte, vedlikeholde og videreutvikle Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur (FKI), herunder drive kostnadskontroll. FKI omfatter både kommando- og kontrollsystemer og forvaltningsmessige datasystemer.

I 2011 har INI hatt to prioriterte mål. Det første er understøttelse av Forsvarets operasjoner nasjonalt og internasjonalt. Det andre er den løpende fornyelsen og teknologiske utviklingen av Forsvaret.

INI har i 2011 i stort videreført aktivitetene på samme nivå som i 2010, og tildelte oppdrag er blitt løst. INIs operative leveranser er nå deployerbare kapasiteter i form av Communication and Information Systems Task Group (CIS TG) og Taktisk datalink (TDL) som støtte til Forsvarets virksomhet i inn- og utland og en rekke statiske IKT-installasjoner flere steder i landet. Den øvrige virksomheten inkluderer drift av Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur, Forsvarets sikre plattformer og beslutningsstøttetjenester.

INI har ansvar for å lede utviklingen mot et nettverksbasert forsvar (NbF) på vegne av forsvarssjefen. I 2011 ble Forsvarssjefens NbF-plan Del II utgitt. Planen bringer Forsvaret et steg videre i prosessen med nettverksbasering og teknologisk videreutvikling.

6.10.3 Avsluttende kommentarer

Utviklingen mot målsettingene for perioden 2009–2012 følger opprinnelige planer, med noen få unntak. Det er flere faktorer som har påvirket strukturutviklingen i 2011. Flere av de nye materiellsystemene er blitt forsinket, men også mer kostnadskrevende å drifte enn forutsatt. I tillegg har delakelsen i operasjoner utenlands stilt meget høye krav til treningsnivå og ressursbruk for øvrig. Forsvaret er noe forsinket i gjennomføringen av den planlagte dreiningen av personellstrukturen som er nødvendig for å tilpasse personell- og kompetansedimensjonen til forsvarsstrukturens behov. Det arbeides nå målbevisst for å redusere de skadevirkningene som forsinkelsen fører til.

6.11 Materiell

Forsvaret har i 2011 videreført tilpasninger og endringer av strukturen for å nå målbidet 2012 slik det er beskrevet i langtidsplanen for Forsvaret (LTP) for 2009–2012. Det er gjennomført en rekke (større) materiellnnskaffelser som også vil fortsette inn i 2012. Nedenfor blir de største og viktigste av disse anskaffelsene omtalt.

6.11.1 Hæren

Hæren er nå midt inne i en omfattende modernisering av strukturen og mottar nytt materiell til alle avdelinger, både ute og hjemme. Satsningsområdene for Hærens investeringer er bedre styrkebeskyttelse, full nattkapasitet, økt rekkevidde, bedre ildkraft, rask reaksjon, fleksibilitet, presisjon, forbedret evne til å utøve ledelse og evne til å integrere ressurser og kapasitet fra andre forsvarsgrener og fra andre land.

6.11.2 Sjøforsvaret

Flere av materiellprosjektene i Sjøforsvaret er store og komplekse, og de har en varighet på flere år – faktisk strekker tidvis enkelte prosjekter seg over flere langtidsplanperioder (fire år). Leveransene av nye fregatter startet i 2006, og Forsvaret mottok det femte og siste fartøyet i januar 2011. Mottak, innfasing, garantitesting, dokumentering, utrustning og oppøving av disse fartøyene er omfattende og ressurskrevende. Flere av del-leveransene er forsinket, for eksempel maritimt helikopter (NH-90) og nytt sjømålsmissil. For NH-90 er det fremdeles usikkerhet knyttet til leveransene. Systemene forventes imidlertid å bli tilgjengelig om bord i løpet av de nærmeste årene.

Leveransen av nye overflatefartøyer i Skjold-klassen har fortsatt i 2011, men er ytterligere forsinket i forhold til status for ett år siden. Tre av seks fartøyer er nå levert, og de resterende leveransene forventes gjennomført i 2012 og 2013.

Forsvaret overtok eierskapet for fem nye kystvaktfartøyer i Nornen-klassen ultimo 2011.

6.11.3 Luftforsvaret

Innføringen av nye maritime helikoptre av typen NH-90 har vært forsinket fra industrien i en årrekke. I slutten av 2011 ble det første helikopteret levert til Bardufoss, for opptrening av operativt og teknisk personell som etter hvert skal inngå i operative kystvaktoppdrag sammen med Kystvakten. En viss kapasitet er blitt opprettholdt med de eldre Lynx-helikoptrene, som gradvis fases ut til fordel for NH-90.

6.11.4 Heimevernet

Heimevernet har gjennom kvalitetsreformen befestet sin plass i det nye innsatsforsvaret. Magnus Lagabøte, som er det siste av to nye fartøyer i Reine-klassen, ble tilført strukturen i begynnelsen av 2011. Det gjenstår imidlertid å realisere enkelte typer avdelingsmateriell til deler av heimevernsstrukturen.

6.11.5 Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

FLO leverer kontinuerlig understøttelse til operasjoner på en god måte, samtidig som de har ansvar for store materiellanskaffelser og verdiskaping i strukturen. Det stilles derfor meget høye krav til operativitet på teknologisk avanserte materiellsystemer. Ressurssituasjonen for gjennomføring av investeringsvirksomheten har vært anstrengt, og det har forekommet avvik både i fremdrift og omsetning i investeringsporteføljen i 2011. Mot slutten av året er imidlertid fremdriften når det gjelder tiltak for å styrke kapasiteten, vesentlig bedret. Det forventes at dette kan begynne å gi effekt på fremdriften i investeringsporteføljen fra andre halvår 2012.

6.11.6 Forsvarets sanitet (FSAN)

FSAN har i 2011 lagt betydelig vekt på personell- og kompetanseutvikling for å kunne utnytte eksisterende sanitetskapasiteter optimalt. Norge har bidratt til oppbygging av en deployerbar Role 2-kapasitet som et bidrag til at Makedonia skal oppfylle sitt partnerskapsmål overfor NATO. Ved utgangen av 2011 ble alt varig materiell av Role 2 overlevert makedonske myndigheter. Slikt materiell er fullt interoperabelt med feltsykehuset som tidligere ble donert til Serbia, og er identisk med Role 2-systemet som benyttes av Norge. FSAN deltar i vurderingene knyttet til å opprette en regional sanitetskapasitet, Balkan Medical Task Force. Den primære målsettingen er å styrke sanitetskapasiteter for bruk nasjonalt, regionalt og i internasjonale operasjoner.

6.11.7 Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI)

INIs prioriteringer i 2011 har vært understøttelse av Forsvarets operasjoner nasjonalt og internasjonalt, og den løpende fornyelsen og teknologiske utviklingen av Forsvaret.

INI leder arbeidet med nettverksbaseringen av Forsvaret, Forsvarets Concept Development and Experimentation (CD&E)-aktivitet og kjennskap til og bruk av cyberdomenet.

I 2011 ble Forsvarssjefens NbF-plan Del II utgitt. Den bringer Forsvaret et steg videre i prosessen med nettverksbasering og teknologisk videreutvikling. Forsvarets utfordring er å endre prosedyremessige og kognitive forhold i takt med de mulighetene som den nye teknologien gir.

6.12 EBA og infrastruktur

Med virkning fra 1. januar 2002 vedtok Stortinget å samle alle oppgaver knyttet til forsvarssektorens eiendomsforvaltning i et eget forvaltningsorgan, Forsvarsbygg (FB).

Forsvarsdepartementet representerer eierrollen i denne forvaltningsmodellen. Betegnelsen «bruker» benyttes om den eller de, medregnet Forsvaret og øvrige etater, som disponerer eiendom, bygg og anlegg (EBA) for å drive sin virksomhet. Denne forvaltningsmodellen innebærer at brukeren betaler en kostnadsdekkende husleie til Forsvarsbygg og får i retur vedlikehold og fornying av EBA.

Fordelene med modellen er at

- den sikrer et kjent, forutsigbart og realistisk prisnivå og gjør at alle aktører, det vil si brukere, FB og sentrale staber, kjenner kostnadene ved det enkelte bygg et eller etablissementet
- FB regnes som billig i forhold til sivil innleie. Der dette kan sammenlignes direkte, spesielt i byene, er sivil innleie oftest tre til fem ganger så dyr, målt per kvadratmeter. I grisgrendte strøk er forskjellene atskillig mindre, men det er svært sjelden at FB ikke er billigst.

I løpet av de tre neste årene vil Forsvaret redusere sitt EBA-behov betydelig, fordi materiellmengden og basestrukturen, særlig i Luftforsvaret, reduseres.

For å holde kontinuerlig oppmerksomhet på bruken av energi ble et eget prosjekt, kalt Energiledelse, etablert i 2005. Det innebærer blant annet at den enkelte avdeling kontinuerlig gjennom et energioppfølgingssystem (EOS) på www.energinet.no kan følge bruken av energi i hvert bygg og anlegg som avdelingen leier. Basert på byggets funksjon og utetemperaturer viser systemet hva forbruket maksimalt burde ha vært, og det gis varsel dersom energibruken ikke ligger innenfor de fastsatte normene. Normer for innendørs maksimaltemperatur i ulike typer bygg basert på Arbeidstilsynets normer ble fastsatt av forsvarssjefen mot slutten av 2010. Prosjektet Energiledelse har, ved å bruke 125 mill. kroner over driftskapitlet fordelt over seks år, redusert energibruken i Forsvaret varig med 100 GWh. Ytterligere energiøkonomiseringstiltak har ført til betydelig reduksjon i utslipp av CO₂, fordi fornybar energi i stor grad har erstattet fossilt brensel til oppvarming og produksjon av varmt vann. Ytterligere forbedringspotensial er identifisert i erkjennelsen av at materiell ikke må lagres varmt, men tørt. Forsvaret vil derfor i større grad enn nå ta i bruk tørrluftslagring av materiell. Energikostnadene ville ha vært 190 mill kroner høyere i 2011 dersom energiledelsesprogrammet og energiøkonomiseringsprosjektene ikke hadde vært gjennomført. Det er nå identifisert et potensial for å redusere energikostnadene med ytterligere 15 prosent eller ytterligere 100 millioner kWh. Prosjektet Energiledelse II er derfor iverksatt. De samlede kostnadene for å nå denne målsettingen er estimert til 332 mill kroner.

Høsten 2010 ble det etter oppdrag fra departementet nedsatt en arbeidsgruppe i Forsvaret for å identifisere ytterligere utrangingspotensial innenfor eiendommer, bygg og anlegg (URG EBA). Gruppen identifiserte et potensial på om lag 500 000 kvm. Fra og med 1. september 2010 til og med utløpet av 2011 var 180 327 kvm utrangert.

Det ble i 2011 også identifisert store effektiviseringsmuligheter ved å rette oppmerksomheten mot ytterligere reduksjon av kvadratmeterbruken og energibruken, samtidig som faktureringsrutinene for leie og forsyning ble effektivisert og antall fakturaer vedrørende leie og forsyning drastisk redusert, og samtidig som faktura-grunnlaget ble gjort lettere tilgjengelig.

Grunnlaget for å få satt i verk investeringer i EBA ble forbedret ved at malen for beskrivelse og begrunnelse av nye behov ble gjennomgått og endret.

Erkjennelsen av at behovet for kvarter og boliger har endret seg betydelig i retning av mindre boliger og noe større kvarter på grunn av familiestørrelse og pendlersituasjonen er skillet mellom kvarter og bolig utvisket noe. Det er derfor anskaffet kombinasjonsløsninger som kan tjene som bolig eller kvarter. Samtidig er det anskaffet foregninger for vernepliktige som samtidig kan tjene som kvarter for arbeidstakere.

6.12.1 Eksplosivrydding

Forsvarssjefens virksomhetsplan for 2011 beskrevet behov for oppsett av komplette eksplosivryddekommandoer for prosjekt Hjerkin PRO, med den hensikt å tilbakeføre Hjerkin skytefelt til sivile formål. Oppdrag om støtte ble gitt til forsvarssjefens direkte underlagte sjef, med generalinspektøren i Hæren som ansvarlig for gjennomføringen av oppdraget.

Tildeling av mannskaper til eksplosivrydding og antall effektive dagsverk i felt er for 2011 det høyeste så langt i prosjektet. Forsvarsbygg, som leder prosjektet, er svært godt fornøyd med tildelt personell fra Forsvaret og påpeker at de i 2011 har utført en utmerket jobb.

Ryddet område i 2011 utgjør 28,3 km², som er vesentlig større enn foregående år. Antall effektive dagsverk i felt utgjorde 3042, som er det høyeste hittil i prosjektet.

6.13 Utfasing/utrangering/avhending

Forsvaret skal i tråd med Forsvarsdepartementets retningslinjer for materiellforvaltning i forsvarssektoren utfase og avhende alt overflødig materiell. Dette innebærer at materiell og systemer som med stor grad av sikkerhet er uaktuelle for fremtidig materiellstruktur, skal utrangeres og avhendes. Avhendingen inkluderer også reservemateriell, forbruksmateriell, delelager og spesielt verkstedmateriell som er bygd opp for å ivareta hovedmateriellet.

Materiellavhending som del av strukturutviklingen i Forsvaret skal gjennomføres i samsvar med Normalinstruksen, som innebærer at valg eller anbefaling av avhendingsmetode alltid skal være forankret i et totaløkonomisk perspektiv og være til beste for Forsvaret.

Avhending av overflødig materiell vil innebære en vesentlig ressursinnsparing innenfor både eiendom, bygg og anlegg (EBA), materiell- og personellforvaltningen.

I 2011 er betydelige mengder med utrangert forsvarsmateriell blitt avhendet. Dette har gitt inntekter til Forsvaret. Materiellavhendingen har videre bidratt til å redusere lagerarealer og gitt innsparinger av leiekostnader, herunder rasjonell forvaltning av overflødig EBA i Forsvaret.

Gevinstregnskapet for materiellavhending i Forsvaret i 2011:

Avhending:	Kap	1000 kr	
Salgsinntekter	4740	57000	Salg av ammunisjon og våpen til Litauen Salg av skrapmetall Salg av diverse flydeler RB 70-missiler Salg av BV 206 til Finland Salg via Internett Auksjoner Salg av båten Ryvingen
Kostnader	1740	38000	EBA (Rygge/Hovemoen/Elvenes) Utgifter til leie av kai Klassing av Horten Avhending av ammunisjon
Resultat (overskudd)		19000	Brukt til å bygge lager i Forsyning.

Tabell 60 Gevinstregnskap for materiellavhending i Forsvaret i 2011

Regnestykket viser inntekter fra salg gjennom kalenderåret 2011 og kostnader forbundet med materiellavhendingen. Differansen mellom salgsinntekter og kostnader utgjør overskuddet på totalt 19 mill. kroner.

6.14 Omorganiseringer og organisasjonsendringer

Året 2011 var tredje året i innværende langtidsperiode. Forsvaret oppnådde dette året svært mye når det gjelder videreutviklingen av strukturen i forhold til målsettingene i Forsvarsdepartementets iverksettelsesbrev for langtidsperioden (IVB LTP) 2009–2012.

Alle organisatoriske tiltak som ble beskrevet i IVB LTP, er gjennomført etter gjeldende tidsplan, herunder

- utflyttingen av generalinspektøren for Heimevernet med stab fra Oslo til Terningmoen
- utflyttingen av INI stab fra Oslo til Jørstadmoen
- utflyttingen av Kystvakten fra Oslo til Sortland.

Fra juni 2011 ble fremtiden til Luftforsvarets Hovedverksted Kjeller (LHK) konkretisert som eget prosjekt, etter at selve utredningene om LHK startet høsten 2010. Målet var å etablere LHK som eget foretak under Forsvarsdepartementet. Forslag om selskapsdannelse ble fremmet i egen proposisjon til Stortinget, og selskapet, som har fått navnet Aerospace Industrial Maintenance (AIM), ble formelt etablert 15. desember 2011. Ca. 300 forsvarsansatte ble med over i selskapet ved årsskiftet 2011/2012.

Hovedmålet for omstillingens fase 2B var å styre organisasjonen inn mot tilgjengelige rammer (årsverk, gradsrammer og personellkategori), og om mulig å styrke den operative evnen. Omstillingens fase 2B er nå implementert i alle driftsenheter i Forsvaret (DIF-er), bortsett fra ved Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), der prosessen er forsinket på grunn av konflikt med arbeidstakerorganisasjonene. Konflikten ble løst ved at FLO er gitt nytt mandat for fase 2B som er akseptert av partene, og prosessen fortsetter utover i 2012.

6.15 Internkontroll

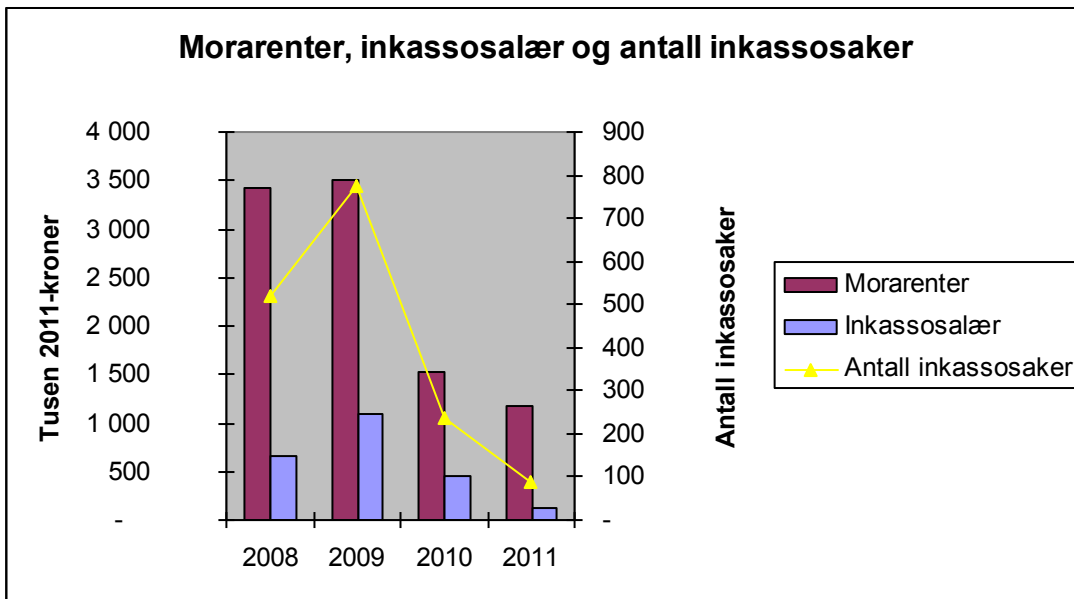
Mål- og resultatstyring er det overordnede styringsprinsippet i statlig forvaltning. Mål-, resultat- og risikostyring (MRR) og internkontroll (IK) er sentrale elementer i tilnærmingen til god styring i Forsvaret.

Forsvaret har de senere årene vært igjennom en omfattende og krevende omorganisering for å tilpasse seg nye oppgaver, strukturer og systemer. Det har gitt store forvaltningsmessige utfordringer. Krav og forventinger fra politiske myndigheter, brukere og samfunn er stadig økende, samtidig som ressursene er begrenset. Dette gir risiko for avvik. Forsvaret søker aktivt å etablere styrings- og kontrollsystemer som skal redusere risikoen til et akseptabelt nivå. Samtidig er det gjennomført et omfattende og grundig arbeid for å rette opp de svakhetene og manglene som er avdekket gjennom ulike kontroller og revisjoner.

I 2011 har Forsvaret prioritert arbeidet med å implementere mål-, resultat- og risikostyring (MRR) og internkontroll (IK) ved samtlige driftsenheter i Forsvaret (DIF). Det har vært viktig å sikre god og enhetlig prosessforståelse og en tydelig ledelsesforankring lokalt. I tillegg har det vært viktig å bistå avdelingen i å komme i gang med det praktiske arbeidet. Dette er gjort ved at personell fra Forsvarsstaben har besøkt samtlige driftsenheter, der metodikk og verktøy innenfor fagområdene er blitt gjennomgått. Erfaringene for 2011 er at alle driftsenhetene har utviklet sine systemer for intern styring og kontroll. Fortsatt gjenstår det noe arbeid på kvalitet og etterlevelse, noe som vil bli fulgt opp i 2012.

Et av de områdene vi ser en positiv utvikling, er ivaretagelse og oppfølging av egenkontroll av materiell. Her er det lagt ned et betydelig arbeid, og flere av de store avdelingene nærmer seg nå 100 prosent materiellkontroll. Det er en klar ambisjon at alle driftsenhetene skal ha tilnærmet 100 prosent kontroll på materiellet innen utløpet av 2012.

Forsvaret er en stor og kompleks organisasjon, som årlig foretar driftsanskaffelser for ca. fem mrd. kroner. Man har hatt utfordringer knyttet til bestillings- og innkjøpsprosessen, varemottak og bilagskvalitet generelt. For å bedre denne situasjonen har Forsvaret satt i verk en rekke målrettede tiltak i 2011. Et av disse tiltakene har vært «profesjonaliseringen» av bestiller- og innkjøperrollen, med færre rollehavere og mer rendyrkede roller. Dette har gitt trygge brukere og klare forbedringer når det gjelder faktura- og anskaffelsesprosessen. Resultert har vært en mer rettidig betaling av fakturaer, færre fullmaktsbrudd, forbedret forpliktelsesbilde og en vesentlig reduksjon i antall inkassosaker.

Figur 6 Morarenter, inkassosalær og antall inkassosaker 2008–2011

Et annet tiltak har vært økt vektlegging av prognosekvalitet og avviksforklaringer, noe som har medvirket til et tilfredsstillende årsresultat i Forsvarets driftsregnskap for 2011.

Fortsatt gjenstår det noe arbeid. Særlig vil arbeidet med å bedre bilagskvaliteten og dokumentasjon i forbindelse med større anskaffelser være viktig i kommende periode.

Videre har Forsvaret i løpet av 2011 gjort et betydelig arbeid for å identifisere og håndtere rollekonflikter i våre styringssystemer. Teknisk systemunderstøttelse for vurdering av risiko knyttet til rolle- og arbeidsdelingskonflikter er implementert, og det arbeides med opplæring i bruk av disse systemene. Når løsningen tas i bruk i full skala, vil dette gi en god oversikt over potensielle risikoer, og være et godt utgangspunkt for å etablere kompenserende kontroller.

Avslutningsvis nevnes Forsvarets målrettede arbeid mot en bevisstgjøring rundt temaet holdninger, etikk og ledelse (HEL). I den forbindelse er det utarbeidet et eget e-læringskurs. Målet er at alle skal bestå kurset i løpet av året, og at temaet blir sentralt i Forsvarets daglige virke.

Stadige anmerkninger fra Riksrevisjon innenfor anskaffelse- og materiellområdet har vært utfordrende for Forsvaret, og det er lagt ned store ressurser for å bedre situasjonen. Man ser klare forbedringer på flere områder, men fortsatt gjenstår noe arbeid.

7 - STATISTIKK

7.1 Personell

Forsvarets personellstatistikk med kommentarer

	Kvinner	Menn	Totalt	Endringer siden 2010
Antall personer (snitt 2011)	2695	14545	17240	Økning 0,5 %
Fordeling per DIF (snitt)				
HÆR	572	3833	4405	økning 7 %
SJØ	288	2123	2411	økning 4 %
LUFT	348	2460	2807	økning 11 %
FLO	487	2710	3197	nedgang 25 %
HV	99	441	540	økning 3,5 %
INI	187	942	1129	økning 23 %
ANDRE	713	2036	2750	stabil

Tabell 61 Antall personer gjennomsnittlig i 2011

Antall medarbeidere PR DIF

	2008	2009	2010	2011
HÆR	3134	3598	4356	4381
SJØ	2084	2176	2374	2365
LUFT	1642	1673	2704	2870
HV	492	482	544	548
FLO	5975	6143	3354	3154
INI	0	313	1147	1095
Andre	3233	2770	2776	2782
TOTAL	16560	17155	17255	17195

Tabell 62 Utgående balanse: antall årsverk per driftsenhet i Forsvaret (DIF) 2008 - 2011

Forsvaret har siden innføringen av SAP i 2004, gitt månedlige oversikter over Forsvarets årsverksforbruk.

Omstillingen av FLO har for rapporteringsperioden resultert i nye organisasjonsplaner og overføring av virksomhet til andre eiere. Den nye organisasjonen ble realisert 1. mai 2011. Omorganiseringen førte blant annet til at FLO ble redusert fra over 6000 personer i april til under 3500 personer i mai. INI, Luftforsvaret og Hæren var de DIF-ene som mottok flest personer etter denne omstillingen.

Andre personellkategorier	Kvinner	Menn	Totalt
Pensjonister	20	361	382
Lærlinger (snitt)	92	198	290

Tabell 63 Pensjonister i tjeneste og lærlinger for 2011

Forsvaret har hvert år flere ansatte som mottar lønn men ikke fremkommer i statistikken over ansatte i etaten. I 2011 hadde Forsvaret nesten 400 pensjonister som var inne og arbeidet i deler eller hele året. Pensjonistene mottar lønn i henhold til fastsatte satser.

Lærlingene i denne tabellen er første års lærlinger enten militære eller sivile som mottar lærlinglønn. Andre års militære lærlinger mottar lønn og er med i Forsvarets årsverkstatistikk.

Fordeling av kategorier (personer)	Kvinner	Menn	Totalt
Yrkesbefal	457	6325	6782
Avdelingsbefal	217	1946	2163
Kontraktsbefal	206	1407	1613
Verveede	110	1045	1155
Sivile	1658	2628	4286
Overenskomstlønnede	47	1194	1241

Tabell 64 Fordeling på personellkategorier i 2011

For å nå målsettingen om et mer fleksibelt og «gripbart» Forsvar ønsker forsvarssjefen å øke antallet avdelingsbefal og verveede.

MILITÆR GRAD

	2008	2009	2010	2011
General/Admiral	1	1	1	1
Generalløytnant/Viseadmiral	4	3	3	4
Generalmajor/Kontreadmiral	19	19	20	20
Brigader/Flaggkommandør	45	49	44	51
Oberst/Kommandør	182	178	177	176
Oberstløytnant/Kommandørkaptein	885	947	949	952
Major/Orlogskaptein	2020	2080	2035	2055
Kaptein/Rittmester/Kapteinløytnant	2556	2579	2537	2548
Løytnant	1835	1890	1919	1935
Fenrik	1359	1359	1360	1472
Sersjant/Kvartermester	1211	1318	1288	1257
Verveede	894	835	925	1112
Uten grad*	97	274	384	115
TOTAL	11108	11532	11642	11698

Tabell 65 Fordeling av militære grader 2008–2011, gjennomsnitt gjennom årene!

Aldersfordeling	Kvinner	Menn	Totalt
	Gj snitt alder	Gj snitt alder	
Militære	31,6	35,5	35
Sivile	46,7	47	47
UTOPS	33	31	31

Tabell 66 Gjennomsnittlig aldersfordeling 2011

Tabellen viser gjennomsnittsalderen både for militære og sivile arbeidstaker, og for personell i utenlandsoperasjoner (UTOPS). Tallene i tabellen er viser gjennomsnitt for 2011

Antall militære/Sivile fordelt på kjønn

Militær/Sivil	Kjønn	2008	2009	2010	2011
Mil	Kvinne	925	960	975	1006
	Mann	10183	10572	10667	10692
Totalt Mil		11108	11532	11642	11698
Siv	Kvinne	1674	1724	1728	1689
	Mann	3778	3899	3885	3808
Totalt Siv		5452	5623	5613	5497
Totalt		16560	17155	17255	17195

Tabell 67 Antall militære og sivile fordelt på kjønn 2008–2011

INTOPS (personer per 31. desember 2011)	Kvinner	Menn	Totalt
Afghanistan	46	521	567
Bosnia		1	1
Dr Kongo		1	1
Egypt	1	2	3
Midt-Østen (Libanon, Syria og Israel)	2	10	12
Kenya		1	1
Kosovo		4	4
Sudan	1	11	12
Div stasjoner	32	380	412

Tabell 68 Personer i utenlandsoperasjoner per 31. desember 2011

I gjennomsnitt var det 1143 personer i utenlandsoppdrag i 2011. I Afghanistan tjenestegjorde i snitt 602 personer. Forsvaret hadde totalt 1340 soldater i Afghanistan i 2011.

Antall skadde 2011	Totalt
Innland	
Soldater	31
Vervede	3
Befal	9
Sivile	7
Utland	
Soldater	8
Vervede	0
Befal	5
Sivile	0
Antall døde 2011	
Innland	2
Utland	1

Tabell 69 Skader og dødsfall i 2011

Tabellen viser avdelingenes rapportering av skadde både i utlandet og i Norge. Dette er skader som har skjedd i forbindelse med tjenestelig aktivitet. Skader som kun rapporteres til «fastlege» vil normalt ikke bli omfattet av denne rapporteringen. Tabellen viser at Forsvaret i 2011 mistet en ansatt i tjeneste i utlandet og to i Norge.

Antall sykefravær og permisjoner	Totalt
Langtidssykefravær (snitt)	40
Permisjoner uten lønn (snitt)	560

Tabell 70 Langtidssykefravær og permisjoner i 2011

Forsvaret har målt både langtidssykefraværet og antall permisjoner uten lønn siden 2006. Tabellen viser tallene for 2011, men målinger viser at disse tallene er representative også for de foregående årene.

Utdanning (antall)	Kvinner	Menn	Totalt
Befalsskoler	103	627	730
Krigsskoler	20	160	180
Stabsskole ett årig	3	43	46
Stabsskole to årig	3	11	14

Tabell 71 Antall personer i utdanning 2011

Oversikten viser antall studenter/elever ved Forsvarets forskjellige utdanningsinstitusjoner. Oversikten er ikke brutt ned på den enkelte forsvarsgren da det gjør sammenligningen vanskelig. Ansvar for all utdanning høyere enn krigsskolen er tillagt Forsvarets høgskole.

Tjeneste/utdanning	Tatt opp		
	Totalt	Kvinner	Menn
Luftforsvarets befalsskoler	188	33	155
Luftforsvarets flygeskole	31	0	31
Hærens befalsskoler	218	25	193
Krigsskole gjennomgående	23	2	21
Forsvarets skole i etterretning og språk	14	5	9
Forsvarets Ingeniørskole	35	3	32
Forsvarets tekniske befalsskole	54	13	41
Sjøforsvarets befalsskoler	150	24	126
Heimevernet	88	9	79
Grunnleggende befalskurs (GBK)/Befalskurs i Marinen (BKMA)	153	12	141
Krigsskolene (GOU)	141	22	119
Lærling	269	55	214
TOTALT	1364	203	1161

Tabell 72 Elevoptak ved Forsvarets skoler 2011

Rangering av fylke etter antall medarbeider

	2008	2009	2010	2011
Hordaland	2	2	1	1
Troms	3	3	2	2
Oslo	4	4	4	3
Akershus	1	1	3	4
Nordland	5	5	5	5
Hedmark	6	6	6	6
Utland	7	7	7	7
Sør-Trøndelag	8	8	8	8
Østfold	10	9	9	9
Rogaland	9	10	11	10
Oppland	11	11	10	11
Finnmark	12	12	12	12
Vest-Agder	13	13	13	13
Vestfold	15	14	14	14
Buskerud	16	16	16	15
Nord-Trøndelag	14	15	15	16
Møre og Romsdal	17	17	17	17
Jan Mayen	18	18	18	18
Sogn og fjordane	19	19	19	19

Tabell 73 Rangering av fylke etter antall medarbeidere 2008-2011

11 største forsvarskommune

Personaldelområde	2008	2009	2010	2011
Bergen	1	1	1	1
Oslo	2	2	2	2
Åmot	4	4	4	3
Målselv	3	3	3	4
Bodø	8	6	5	5
Ullensaker	5	5	6	6
Bardu	10	9	8	7
Rygge	11	10	10	8
Bærum	7	8	9	9
Ørland	13	11	11	10
Skedsmo	6	7	7	11

Tabell 74 Rangering av de elleve største forsvarskommunene 2008–2011

De elleve kommunene der Forsvaret har flest ansatte.

10 største skattekommune

	2011
Bergen	1
Oslo	2
Bodø	3
Målselv	4
Bardu	5
Elverum	6
Bærum	7
Trondheim	8
Ullensaker	9
Ørland	10

Tabell 75 Rangering av de ti største bostedskommunene for forsvarsansatte

7.2 Økonomi

I dette kapitlet presenteres ulike budsjett- og regnskapstall for årene 2008 til og med 2011.

7.2.1 Budsjett

Her vises utviklingen i budsjettene for årene 2008 til og med 2011.

Forsvarets budsjett deles grovt sett i to typer utgifter. Drift er alle utgifter i Forsvaret knyttet til lønn, kjøp av varer og tjenester og dessuten utgifter til eiendom, bygg og anlegg (EBA). Materiellinvesteringer er anskaffelse av nytt materiell og fellesfinansiert infrastruktur. Forsvaret har gjennom årene 2008 til og med 2011 hatt en vekst i budsjettet. Budsjettene vedtas av Stortinget.

Budsjettutvikling for Forsvaret

År	Drift	Materiellinvestering	Totalt
2008	22 251 847	7 600 631	29 852 478
2009	23 976 912	7 216 042	31 192 954
2010	24 941 200	7 586 515	32 527 715
2011	25 976 978	8 099 506	34 076 484

Budsjettutvikling for Forsvaret (i nominelle tusen kroner).

Tabell 76 Budsjettutvikling for Forsvaret 2008–2011

Stortinget vedtar tilleggsbevilgninger når Forsvaret påtar seg vesentlige nye oppgaver eller oppdrag, for eksempel nye styrkebidrag til internasjonale operasjoner. Tilleggsbevilgningene i 2008 var hovedsakelig innenfor materiellinvesteringer.

Budsjettutvikling for Forsvaret med tilleggsbevilgninger

År	Vedtatt budsjett	Tilleggsbevilgninger	Totalt
2008	28 943 996	908 482	29 852 478
2009	31 063 155	129 799	31 192 954
2010	32 468 865	58 850	32 527 715
2011	33 837 565	238 919	34 076 484

Utvikling i vedtatt budsjett og tilleggsbevilgninger og disponibelt beløp for Forsvaret (i nominelle tusen kroner).

Tabell 77 Budsjettutvikling for Forsvaret med tilleggsbevilgninger 2008–2011

Kapittel 1792 omfatter merkostnader knyttet til norske styrker i utlandet. Forsvaret budsjetterer og utgiftsfører grunnlønn for alle faste ansatte i Forsvaret på det kapitlet vedkommende hører hjemme (hjemmeavdeling). Alle merutgifter for operasjoner i utlandet utgiftsføres på kapittel 1792. Tilleggsbevilgningene de ulike årene er i all vesentlighet knyttet til nye oppdrag eller vesentlige endringer i operasjonsmønster som følge av sikkerhets-situasjonen.

Budsjettutvikling Norske styrker i utlandet (kap. 1792)

År	Vedtatt budsjett	Tilleggsbevilgninger	Totalt
2008	732 090	551 415	1 283 505
2009	1 042 542	510 997	1 553 539
2010	1 277 049	151 077	1 428 126
2011	1 187 463	441 317	1 628 780

Utvikling i vedtatt budsjett og tilleggsbevilgninger og disponibelt beløp for Forsvaret (i nominelle tusen kroner).

Tabell 78 Budsjettutvikling for norske styrker i utlandet 2008–2011

7.2.2 Regnskap

Regnskapene brutt ned på henholdsvis drift og materiellinvesteringer for årene 2008 til og med 2011.

Regnskap

År	Regnskap drift	Regnskap materiell	Totalt
2008	22 176 973	7 514 536	29 691 509
2009	23 677 581	7 054 191	30 731 772
2010	24 412 139	6 752 672	31 164 811
2011	25 779 554	6 745 674	32 525 229

Regnskap (i nominelle tusen kroner).

Tabell 79 Forsvarets regnskap 2008–2011

Regnskap kapittel 1792, Norske styrker i utlandet. Regnskapet viser merkostnadene ved operasjonene. Grunnlønn for fast tilsatt personell og trening og øvelse utgiftsføres på hjemmekapitlet til forsvarsgrenene.

Regnskap kap. 1792

År	Driftsutgifter
2008	1 290 882
2009	1 540 960
2010	1 368 920
2011	1 567 323

Driftsutgifter (i nominelle tusen kroner)

Tabell 80 Regnskap for norske styrker i utlandet 2008–2011

Utvikling i regnskap for styrkeprodusentene Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet for årene 2008 til og med 2011 vises i tabellene nedenfor. Merk at i 2010 gjennomførte Forsvaret en omstilling der garnisons-tjenester ble tilbakeført fra Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) til styrkeprodusentene. I tillegg ble verksteder tilbakeført til Hæren og Luftforsvaret. Disse to forholdene forklarer størstedelen av økningen i Hærens utgifter fra 2009 til 2010.

Driftsutgifter i forsvarsgrenene og HV

År	Hæren (kap. 1731)	Sjø (kap. 1732)	Luft (kap. 1733)	HV (kap. 1734)
2008	3 991 680	2 835 669	3 386 518	1 086 257
2009	4 275 335	3 058 479	3 595 779	1 031 630
2010	4 968 967	3 189 390	3 678 391	1 015 164
2011	5 562 926	3 270 393	4 020 549	1 112 282

Driftsutgifter forsvarsenene og HV (i nominelle tusen kroner).

I 2010 tilbakeføres garnisonstjenester og 1-3. linjes verksteder fra Forsvarets logistikkorganisasjon til styrkeprodusentene.

Tabell 81 Driftsutgifter i forsvarsgrenene og Heimevernet 2008–2011

Utvikling i regnskap for investeringer i nytt materiell og fellesfinansiert infrastruktur fremgår av tabellene.

Investeringsutgifter

År	Matr.investering	Felles fin. Infrastr.	Totalt
2008	7 264 368	250 169	7 514 536
2009	6 859 455	194 736	7 054 191
2010	6 710 613	42 059	6 752 672
2011	6 527 882	217 792	6 745 674

Investeringsutgifter (i nominelle tusen kroner).

Tabell 82 Forsvarets investeringsutgifter 2008–2011

Forsvaret skiller mellom tre hovedtyper utgifter: drift, materiellinvesteringer og fellesfinansiert infrastruktur.

Innenfor drift er de største gruppene av utgifter knyttet til lønnsutgifter, kjøp av varer og tjenester, eiendom, bygg og anlegg (EBA). Tabellen nedenfor viser Forsvarets regnskap brutt ned på de ulike utgiftstypene for årene 2008 til og med 2011, omregnet i 2011-kroner (kroneverdi 2011).

Regnskap per utgiftstype	Benevning		Regnskap 2008	Regnskap 2009	Regnskap 2010	Regnskap 2011
	Lønn	Lønn militære	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn
Driftsutgifter/-inntekter			4 899 571	4 947 432	5 095 651	4 980 660
		Faste tillegg	924 957	928 423	873 789	900 660
		Variable tillegg	1 250 303	1 419 697	1 551 496	1 680 050
		Lønn	2 046 851	2 148 436	2 225 687	2 314 717
		Faste tillegg	151 205	150 695	157 762	159 845
		Variable tillegg	192 237	205 207	199 931	200 601
		Læringer	88 285	48 020	50 803	64 504
		Soldater / HV-rep øvelse	941 717	982 885	937 533	983 051
		Arbeidsgravgift	1 162 291	1 195 784	1 211 007	1 218 364
		Avgangssmulerebode tiltak	290 916	210 407	202 963	189 059
	Varer og tjenester	Anskaffelser og fornyelser	837 407	1 036 184	1 096 167	1 246 295
		Reservedeler og forbruksmaterieell	2 786 307	2 692 646	2 450 721	3 156 350
		Vedlikehold / bortsatt arbeid / leie	1 606 346	1 595 761	2 237 116	1 850 338
		Reisevirksomhet / kurs	1 577 045	1 376 873	1 293 297	1 324 565
		Diverse varer og tjenester	2 179 316	2 354 492	2 249 431	2 220 997
		Eiendom, bygg og anlegg	3 058 093	3 481 138	3 659 553	3 595 664
		Spesielle driftsutgifter	920 323	974 916	954 460	986 270
		Ergangserstatning for skader etter internasjonale operasjoner	23 896	10 053	103 865	119 261
		Førtidspensjon av sivile	217 357	171 191	111 632	85 677
		Inntekter	(981 791)	(1 144 225)	(1 589 075)	(1 497 376)
Totalt Drift			24 172 634	24 786 016	25 073 789	25 779 554
Ramme			24 254 246	25 099 359	25 617 790	25 976 978
Resultat drift			81 612	313 344	543 401	197 424
Resultat drift i %			0,3 %	1,2 %	2,1 %	0,8 %
Materiellinvesteringer						
	Uligifter		7 951 770	7 270 274	6 937 487	6 605 398
	Inntekter		(33 697)	(89 703)	(44 994)	(77 515)
Totalt materiellinvesteringer			7 918 073	7 180 571	6 892 493	6 527 882
Ramme			7 915 155	7 316 319	7 584 125	7 843 650
Resultat materiellinvesteringer			(2 919)	135 748	691 632	1 315 768
Resultat materiellinvesteringer i %			0,0 %	1,9 %	9,1 %	16,8 %
EBA-/infrastruktur investeringer						
	Uligifter		514 107	400 795	316 768	257 153
	Inntekter		(241 426)	(196 943)	(273 569)	(39 361)
Totalt EBA-/infrastruktur investeringer			272 681	203 852	43 199	217 792
Ramme			369 442	237 532	208 010	255 856
Resultat EBA-/infrastruktur investeringer			96 761	33 690	164 811	38 064
Resultat EBA-/infrastruktur investeringer i %			26,2 %	14,2 %	79,2 %	14,9 %
Forsvaret samlet						
	Drift		24 172 634	24 786 016	25 073 789	25 779 554
	Materiellinvesteringer		7 918 073	7 180 571	6 892 493	6 527 882
	EBA-/infrastruktur investeringer		272 681	203 852	43 199	217 792
Totalt			32 363 388	32 170 439	32 009 481	32 525 229
Ramme			32 538 842	32 653 211	33 409 325	34 076 484
Resultat			175 454	482 772	1 399 844	1 551 255
Resultat i %			0,5 %	1,5 %	4,2 %	4,6 %

Tabell X. Regnskap per utgiftstype (i tusen 2011-kroner).

Tabell 83 Regnskap per utgiftstype 2008–2011 (1000 2011-kroner)

7.3 Operativ virksomhet

Flytimer Luftforsvaret				
	2008	2009	2010	2011
Kampfly: F-16	8886	8960	9087	10288
Maritimt patruljefly: P-3 Orion	1909	2276	2055	1865
Transporthelikopter: Bell 412	3299	3494	3818	4952
Transportfly: C-130H/J Hercules	470	702	1423	2089
Elektronisk krigføringsfly/VIP: DA-20	834	987	975	1100
Kystvakt helikopter: Lynx	1253	1299	1141	822
Kystvakt helikopter: NH-90				152
Redningshelikopter: Sea King	4084	4210	4192	4254

Tabell 84 Flytimer i Luftforsvaret

kilde: Luftforsvaret

Antall patruljedøgn i Kystvakten (KV)						
	N-Norge			S-Norge		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
KV med Helikopter	929	815	801	0	0	37
YKV	530	772	833	636	589	674
IKV	600	525	592	906	786	662
Sum totalt	2059	2112	2226	1542	1375	1373

Fordeling patruljedøgn N-N og S-N i pst.			
	2009	2010	2011
N-N	57	60	62
S-N	43	40	38

Prosentvis fordeling av patruljedøgn N-N og S-N.

Tabell 85 Antall patruljedøgn i Kystvakten fordelt på Nord-Norge og Sør-Norge

Antall patruljedøgn i KV fordelt på N-N og S-N.

YKV = Ytre kystvakt. IKV = Indre kystvakt.

Kilde: Tall hentet fra databasen for KV Nord og KV Sør

KNM/SHV	Tilstedeværelse døgn		
	2009	2010	2011
N-Norge	412	1408	983
S-Norge	6351	8630	8562
Utland	630	628	467
sum	7393	10667	10012

KNM/SHV	Tilstedeværelse døgn i %		
	2009	2010	2011
N-Norge	6	13	10
S-Norge	86	81	85
Utland	8	6	5

Norge og Sør-Norge

Tabell 86 Seiling fordelt på døgn og prosentvis fordeling på Nord-

Tallene er hentet fra Sjef FOHK/FOHs gjennomførte seilingsprogram for maritime enheter. Tallene inkluderer både stilleligge og seilas i angitt område.

Kilde: Forsvarets Operative Hovedkvarter.

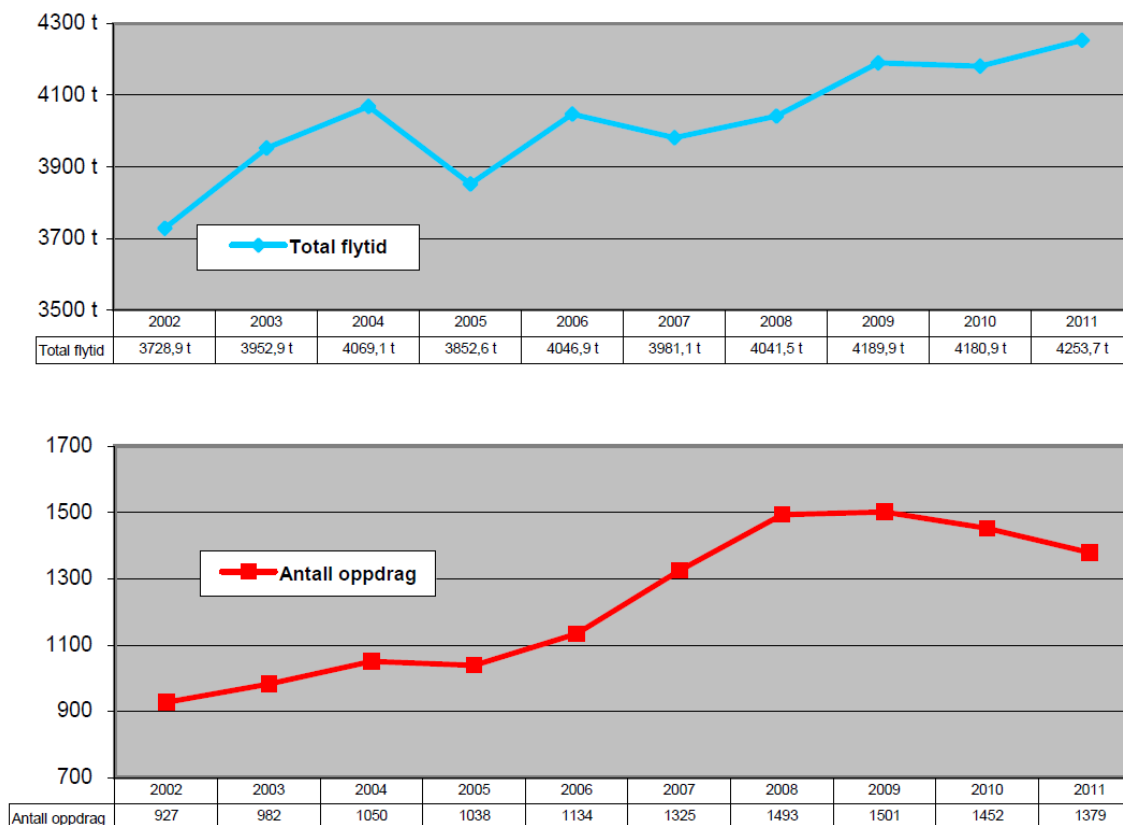
F-16 beredskap (QRA)					
	2007	2008	2009	2010	2011
Scrambles	47	32	38	36	34
Identifiseringer	88	87	77	39	48

Tabell 87 F-16 beredskap - Quick Reaction Alert (QRA)

Scrambles angir hvor mange oppdrag F-16 gjennomførte i forbindelse med identifiseringene.

Flere fly kan identifiseres på samme scramble.

Kilde: Combined Air Operations Center Finderup/Danmark.

Figur 7 Aktivitet ved Redningshelikoptertjenesten

Kilde: Forsvarets Operative Hovedkvarter.

Kystvaktens oppdrag for statlige myndigheter						
Oppdragsgiver	Antall / medgått tid i døgn					
	2011		2010		2009	
	Antall	Tid	Antall	Tid	Antall	Tid
Sjøfartsdirektoratet	374	13	404	13	317	16
Politiet	651	104	803	123	808	24
Kystverket	509	116	586	117	541	151
Fiskeridirektoratet	288	101	350	46	466	86
Direktoratet for naturforvaltning	49	17	61	10	120	21
Fylkesmannen	18	2	12	3	44	7
Toll- og avgiftsdirektoratet	324	30	370	47	266	32
Havforskningsinstituttet	5	10	23	4	34	2
Meteorologisk institutt	34	47	51	62	46	27
Polarinstituttet	12	28	10	8	24	11
Hovedredningssentralen	146	23	241	40	237	38
Andre	270	103	429	90	205	59
Totalt	2680	594	3340	561	3108	572

Tabell 88 Kystvaktens oppdrag for andre statlige myndigheter/-etater

Kilde: Årsrapport fra Kystvakten 2011.

Norsk militært personell i utenlandsoperasjoner				
Operasjon	Avdeling	Antall	Varighet	Avgitt til
ISAF ³⁶	PRT ³⁷ / Mentorere/ Stabsoffiserer	Varies mellom ca. 500 og 600	2011	ISAF/NATO
UNAMA ³⁸	Militærrådgivere	2	2011	FN
NATOs stående minerydderstyrke	KNM ³⁹ Måløy	34	aug–des	
Op Odyssey Dawn/Op Unified Protector	F-16 Norwegian Air Wing/Kreta	130 (varierer mel- lom ca 100 og 130 pers.) på rota- sjonsbasis	mars–aug	USA koalisjon 21- 31/3-2011 NATO fra 31/3-2011
NATO	NATO HQ Bosnia	1	2011	NATO
KFOR	KFOR HQ ⁴⁰	3	2011	KFOR/NATO
UNMIK ⁴¹	Liasjonoffiser	1	2011	FN
UNMIS ⁴² /Sudan	Observatører/ stabsoffiserer	22	jan–jul	FN
UNMISS ⁴³	Observatører/ stabsoffiserer	12	jul–des	FN
UNTSO ⁴⁴	Observatører/ stabsoffiserer	12	2011	FN
MONUSCO ⁴⁵	Stabsoffiser	1	2011	FN
MFO ⁴⁶ /Sinai	Stabsoffiserer	3	2011	MFO

Tabell 89 Norsk militært personell i utenlandsoperasjoner

³⁶ ISAF: International Security Assistance Force

³⁷ PRT: Provincial Reconstruction Team

³⁸ UNAMA: United Nations Assistance Mission to Afghanistan

³⁹ KNM: Kongelig Norske Marine

⁴⁰ KFOR HQ: Kosovo Forces Head Quarters

⁴¹ UNMIK: United Nations Mission in Kosovo

⁴² UNMIS: United Nations Mission in Sudan

⁴³ UNMISS: United Nations Mission in South-Sudan

⁴⁴ UNTSO: United Nations Truce Supervision Organisation

⁴⁵ MONUSCO: United Nations Organisations Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo

⁴⁶ MFO: Multinational Forces and Observers

Kilde: Forsvarsstaben

7.4 Materieell

Tabellen nedenfor viser investeringer i mill. kroner fordelt på Forsvarsdepartementets programområder de siste fire årene. Beløpene er rundet av til nærmeste 100 mill. kroner.

Programområde	2008	2009	2010	2011
Kampfly	200	300	300	600
Landsystemer	700	700	700	400
Logistikksystemer	900	800	700	500
LOS	200	100	0	100
Luftsystemer	2200	1500	1500	800
NBF-systemer	800	800	800	900
Sjøsystemer	1800	2300	1900	1900
SOF/SOS-systemer	900	500	600	400

Tabell 90 Materiellinvesteringer i mill. kroner fordelt på programområder

7.5 Infrastruktur og eiendom, bygg og anlegg (EBA)

I bruk per 1. januar 2011:	3 463 082 kvm
Ny EBA i løpet av 2011:	39 669 kvm
Delsum	3 502 751 kvm
Innrangert i løpet av 2011:	2 795 kvm
Delsum	3 505 546 kvm
Utrangert i løpet av 2011:	148 305 kvm
Delsum	3 357 241 kvm
Sagt opp, men ikke utrangert	45 797 kvm
I bruk per 31. desember 2011:	3 311 444 kvm

Tabell 91 Infrastruktur og EBA

7.6 FIF

Fakta om FIF	2010	2011
Antall brukere	17 000	34 576
Antall ukentlige pålogginger	11 000	11 000
Antall registrert som lønnstagere	24 597	20 039
Antall lønnsutbetalinger	382 171	385 429
Antall fakturaer	292 000	295 000
Antall materialbevegelser per måned (ca.)	600 000	530 000
	Over tid	Over tid
Antall utfasede systemer (ca.)	40	40
Antall planlagte fremtidige utfasinger av systemer (ca.)	40	40

Tabell 92 Fakta om Felles integrert forvaltningssystem (FIF)

8 - OVERSIKT OVER TABELLER OG FIGURER

Tabell 1 Antall patruljedøgn i Kystvakten.....	15
Tabell 2 Fordeling av patruljedøgn.....	16
Tabell 3 Maritim tilstedeværelse.....	16
Tabell 4 Maritim tilstedeværelse i prosent.....	17
Tabell 5 F-16-beredskap (QRA).....	17
Tabell 6 Forsvarets bidrag 22. juli.....	19
Tabell 7 Kystvaktens oppdrag for andre statlige myndigheter/etater.....	20
Tabell 8 Deployeringer til utlandet.....	21
Tabell 9 Alliert trening.....	25
Tabell 10 Årsverk ved Hæren 2009–2011.....	30
Tabell 11 Regnskap for Hæren 2009–2011.....	30
Tabell 12 Aktivitetsdata for Hæren 2009–2011.....	30
Tabell 13 Årsverk i Sjøforsvaret 2009–2011.....	33
Tabell 14 Regnskap for Sjøforsvaret 2009–2011.....	33
Tabell 15 Aktivitetsdata for Sjøforsvaret 2009–2011.....	33
Tabell 16 Årsverk i Kystvakten 2009–2011.....	33
Tabell 17 Regnskap for Kystvakten 2009–2011.....	34
Tabell 18 Aktivitetsdata for Kystvakten 2009–2011.....	34
Tabell 19 Årsverk i Luftforsvaret 2009–2011.....	37
Tabell 20 Regnskap for Luftforsvaret 2009–2011.....	37
Tabell 21 Aktivitetsdata for Luftforsvaret 2009–2011.....	37
Tabell 22 Årsverk i Regningstjenesten 2009–2011.....	37
Tabell 23 Regnskap for Redningstjenesten 2009–2011.....	37
Tabell 24 Aktivitetsdata for Redningstjenesten 2009–2011.....	37
Tabell 25 Årsverk i Heimevernet 2009–2011.....	40
Tabell 26 Regnskap for Heimevernet 2009–2011.....	40
Tabell 27 Aktivitetsdata for Heimevernet 2009–2011.....	40
Tabell 28 Årsverk ved FOH 2009–2011.....	44
Tabell 29 Regnskap for FOH 2009–2011.....	44
Tabell 30 Studieprogram/emner/kull FHS.....	47
Tabell 31 Årsverk ved FHS 2009–2011.....	47

Tabell 32 Regnskap for FHS 2009–2011	47
Tabell 33 Årsverk ved FSAN 2009–2011	50
Tabell 34 Regnskap for FSAN 2009–2011	50
Tabell 35 Flytransport FLO.....	51
Tabell 36 Containertransport sjø/vei/bane FLO	51
Tabell 37 Årsverk ved FLO 2009–2011	53
Tabell 38 Regnskap for FLO 2009–2011	53
Tabell 39 Årsverk ved investering 2009–2011	54
Tabell 40 Regnskap for investering 2009–2011	54
Tabell 41 Årsverk ved INI 2009–2011	56
Tabell 42 Regnskap for INI 2009–2011	56
Tabell 43 Regnskap for FST 2009–2011	60
Tabell 44 Regnskap for FSA 2009–2001	63
Tabell 45 Regnskap for FRA 2009–2011	66
Tabell 46 Regnskap for FLA 2009–2011	67
Tabell 47 Regnskap for VPV 2009–2011	69
Tabell 48 Regnskap for FMS 2009–2011	71
Tabell 49 Regnskap for Forsvarets forum 2009–2011	73
Tabell 50 Regnskap for LOS-programmet 2009–2011	74
Tabell 51 Regnskap for FPK 2009–2011	76
Tabell 52 Søkere til videregående offisersutdanning i 2011	77
Tabell 53 Regnskap for FPT 2009–2011	79
Tabell 54 Regnskap for FAKT 2009–2011	81
Tabell 55 Fullført førstegangstjeneste 2008–2011	90
Tabell 56 Kapittelvis regnskapsresultat 2011	92
Tabell 57 Kapittelvis regnskapsresultat 2010	93
Tabell 58 Kapittelvis regnskapsresultat 2009	93
Tabell 59 Kapittelvis regnskapsresultat 2008	93
Tabell 60 Gevinstregnskap for materiellavhending i Forsvaret i 2011	100
Tabell 61 Antall personer gjennomsnittlig i 2011	103
Tabell 62 Utgående balanse: antall årsverk per driftsenhet i Forsvaret (DIF) 2008 - 2011	103
Tabell 63 Pensjonister i tjeneste og lærlinger for 2011	103
Tabell 64 Fordeling på personellkategorier i 2011	104
Tabell 65 Fordeling av militære grader 2008–2011, gjennomsnitt gjennom årene!	104
Tabell 66 Gjennomsnittlig aldersfordeling 2011	104
Tabell 67 Antall militære og sivile fordelt på kjønn 2008–2011	105
Tabell 68 Personer i utenlandsoperasjoner per 31. desember 2011	105

Tabell 69 Skader og dødsfall i 2011	106
Tabell 70 Langtidssykefravær og permisjoner i 2011	106
Tabell 71 Antall personer i utdanning 2011	106
Tabell 72 Elevopptak ved Forsvarets skoler 2011	107
Tabell 73 Ranging av fylke etter antall medarbeidere 2008–2011	107
Tabell 74 Ranging av de elleve største forsvarskommunene 2008–2011	108
Tabell 75 Ranging av de ti største bostedskommunene for forsvarsansatte	108
Tabell 76 Budsjettutvikling for Forsvaret 2008–2011	109
Tabell 77 Budsjettutvikling for Forsvaret med tilleggsbevilgninger 2008–2011	109
Tabell 78 Budsjettutvikling for norske styrker i utlandet 2008–2011	109
Tabell 79 Forsvarets regnskap 2008–2011	110
Tabell 80 Regnskap for norske styrker i utlandet 2008–2011	110
Tabell 81 Driftsutgifter i forsvarsgrenene og Heimevernet 2008–2011	110
Tabell 82 Forsvarets investeringsutgifter 2008–2011	110
Tabell 83 Regnskap per utgiftstype 2008–2011 (1000 2011-kroner).....	111
Tabell 84 Flytimer i Luftforsvaret	112
Tabell 85 Antall patruljedøgn i Kystvakten fordelt på Nord-Norge og Sør-Norge	112
Tabell 86 Seiling fordelt på døgn og prosentvis fordeling på Nord-Norge og Sør-Norge	112
Tabell 87 F-16 beredskap - Quick Reaction Alert (QRA).....	113
Tabell 88 Kystvaktens oppdrag for andre statlige myndigheter/-etater.....	114
Tabell 89 Norsk militært personell i utenlandsoperasjoner	115
Tabell 90 Materiellinvesteringer i mill. kroner fordelt på programområder	116
Tabell 91 Infrastruktur og EBA	116
Tabell 92 Fakta om Felles integrert forvaltningssystem (FIF)	117
Figur 1 Aktivitet ved Redningshelikoptertjenesten	18
Figur 2 Observasjonsflygning	26
Figur 3 FLOs faktiske omsetning og avtalte leveranser	53
Figur 4 Antall forfalte fakturaer 2010–2011	65
Figur 5: IE-utvikling i inneværende langtidsperiode (2009–2012)	95
Figur 6 Morarenter, inkassosalær og antall inkassosaker 2008–2011	102
Figur 7 Aktivitet ved Redningshelikoptertjenesten	113

